

388

*Григорій, Д. М.
Молодий Олександр
Водоудоль*

о. ЮРІЙ КМІТ.

ПРОПОВІДИ НА СВЯТА ЦІЛОГО РОКУ.

НАКЛАДОМ АВТОРА
1924

06
110
Львів. Бібліотека
АН. УРСР

о. ЮРІЙ КМІТ.

~~Д. 666.~~

ПРОПОВІДИ НА СВЯТА ЦІЛОГО РОКУ.

32899

НАКЛАДОМ АВТОРА
1924.

9377.109 (24e) - 462.25

Ч. К. 7.697/17.

„Дозволено печатати від Еписк. Ординарият.
Перемишль, дня 10. січня 1918.

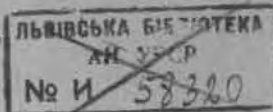
† Йосафат Епископ“.

Без перешкоди.

о. М. Подольський цензор.

Від Еписк. гр. кат. Ординарият.
Перемишль, дня 10. січня 1918.

† Йосафат Епископ.

Молитва за Батьківщину.

(Виривок із „Святочних проповідей“).

Господи Боже, як же нам приниженим Тобі пісень співати?
Як же нам у неволі Тебе вихвалити?

Та Твоє милосердя широке, просторе, наче те синє море
— вменши наші злидні, вменши наше горе!

Допоможиж нам усі народні сили до праці зібрати й мо-
гутні заборола, могутні твердині належного розвитку збуду-
вати, щоб і ми могли в рядах великих, культурних народів стати!

Ми віримо, що Твої пророки й для нас писали, до нас кли-
кали й нас напам'ятали:

„Сім раз у день свою Батьківщину згадаймо, сім раз у день
до неї повертаймо, сім раз у день за неї небо вмоляймо, бо
тільки її чарівні, таємні звиття дають людині справжнє життя!“.

Боже, Боже, Тобі визнаємо, що свою батьківщину любимо,
цінуємо, що для неї все найкраще, все найліпше заохочуємо!

Боже, Боже, Тобі повбійчаємо, що все для Батьківщини звер-
шимо, всього доконаємо:

Не дамо спати очам нашим, ні дрімати повікам нашим, ні
не припочинемо біля жадної слави, поки не визволимо своєї
держави!

Спогадай же, Господи, що з нами сталося; зглянься, при-
дивися, яким смутком наше серце залялось!

Ти нас до Себе приверни, нашу долю обнови і всі наші
змагання швидкою правицею поблагослови!

Введення Пресвятої Богородиці в храм.

Молитки моєї Господеки кождам пред
всім людьми єго: во дворіх домів
Господна. Пс. 115, 9, 10.

Що говорить нам нинішнє свято? що відчуває наше серце? що розсвоює наш розум?

Батьки високих літ, Іоаким і Анна, ведуть свою одиноку трилітню донечку Марію до церкви в Єрусалимі, щоб жертвувати її там Богові.

Ця подія кличе до нас: Батьки, дитя пильнуйте й гарну долю йому зготуйте! Над важністю виховання часто думайте й свої обов'язки добре розпізнайте!

Маріє й Йосифе, Іоакиме й Анно, Бога вмовляйте, Його міцно прохайте: Хай на це розважання нас благословляє, хай в нашому народі віру про хосенність виховання засіває й укріплює!

Одна мати звідувалася, до чого виховувати своїх дітей? На це почула відповідь: Виховуйте їх для Бога й церкви, для себе самої й для батьківщини та для неба...

Бачимо, що виховання дитини — дуже важна й відповідальна річ. Від його залежить щастя сім'ї, домашній спокій, злагода між народами, розвиток батьківщини, радощі та втіха церкви, об'єднання під величним прапором і майбутня щасливість душі.

Диття виростати, значить, цілу його будуччину будувати. Дім стоїть тоді твердо, коли добрі основи. Спаситель сказав пам'ятні слова: Чи збирають з терену виноград, або з бодяків смокви? (Мат. 7, 16). Як на куцах терену не шукаємо вичо-

граду, а на бодяках смоквів, так тяжко найти в лихих батьків добрих дітей.

„В початках діти ні добрі, ні злі. Коли вони в змозі завжди бачити, чути й чинити тільки це, що добре, коли повстримується їх щодня від лихого, то мусять виростати на добрих християн. Коли знову таке дитя бачить і чує тільки зле, коли його в тому щодня втверджують, став теж лихою, нещасною людиною. Як улаштоване виховання, такі діти“ (Toussaint).

Мати святого Климентія найгорячіше бажала, щоб її син був мученик за віру Христову. В цьому теж напрямі вона виховувала його, розповідаючи йому про небесну нагороду за мучеництво. Її син оддав своє життя за Христа.

Свята Блянка хотіла мати в своїому сині святого володаря Франції, тимто подавала йому побожне виховання й таким чином сповнилися її бажання.

Безбожна знову цариця Драгоміра виховувала свого сина Болеслава так, як цього домагалися її пустота й упадок... Дійшло до того, що Болеслав убив свого брата й переслідував християн.

Гляньте теж довеола себе, а побачите, що „погане дерево не може дати доброго плоду“. Яблуко не паде далеко від деревини. Вартість людини, її щастя й горе, залежать у головному від виховання.

Що це дитя? Мала ростина, ніжна парость. З рослини повинен розвинутися запашний квіт, галузка повинна дати гарний плід, а з дітей повинен вирости прикладний світ... Про щож ялося більше дбати, ніж про цих, яким дали ми життя й які зв'язані з нами найтіснішими зв'язками? Діти — тіло з нашого тіла, кров з нашої крові, тим-то сходяться тут велика втіха й велика відповідальність та спонукують нас до піклування, старання, себто до належного виховання.

Хто не дбає про дітей, замотується з ними в безвихідні й затратні сітти... „Батьківська безжурність — це така деревина, що видає все гіркі овочі, яких їжа шкідна батькам і дітям. Батьківська

безжурність — це таке джерело, з якого видістається завжди тільки гірка вода, а куди вона попливе, виростають тільки квіти терпіння“ (Szabó).

„Як добрі батьки заслуговують на вдяку своїх дітей, так лихі не мають ніякого права до неї. Вони їх найбільші вороги. Втручують їх в дочасну нужду, бо лихо виховані люде не мають щастя; поставили їх на дорогу, що веде до вічної погуби. Так стали душовбийцями своїх власних дітей. І таку кривду всесправедливий Бог судитиме й покарає по заслугі. Вже про звичайного спокусника каже Ісус: „Горе тому чоловікові, через кого спокуса приходить! Ліпше було б, коли б камінь млиновий повішено було йому на ший і потонув би він у глибині морській“ (Мат. 18, 7, 6). Який присуд видасть і яку кару призначить цим батькам, що вбили душі своїх дітей? Найкаригідніші з усіх спокусників ті батьки, що провинились в упадкові своїх дітей занедбанням, розмовами і вчинками. Заслужують справді, щоби не тільки один, але сто млинових каменяк потягнуло їх у сповнені муками глибини некоего полуминного моря“ (Toussaint). Тому не занедбуймо обов'язків, що зв'язані з вихованням, до якого належать: старання за здоров'я тіла й душі, хосенна наука, добрий приклад і пильне око.

Перше старання повинно повертатися до того, щоби диття було здорове, щоби могло користуватися життям і працювати з успіхом для себе та других. Про це треба подбати вже перед народженням. „Надмірна й тяжка праця, непомірювання в їжі й питтю, гнів і жура, шкодять не тільки матері, але також дитині, яку породить. І не одна стала вбийницею свого дитятка, хоч може й не відає про це.

Та не тільки здоров'ю, але й душі дитяти можна вже пошкодити, поки народилося. Бо дуже часто приймає воно це успособлення, що мала мати перед його народженням. Тому не дивуймося, коли діти вже в найранішій віці показують великий нахил до гріхів, яким оддавалися їх матері. Неїнавість, зависть, гнівливість, скупість, пустота, дуже часто вроджені

признаки, що їх приносять діти з собою, наче спадщину по своїх матерях. Тож усякий гріх, що сповнює жінка при надії, подвійний гріх, бо шкодить своїй власній душі й душі дитяти.

Однак багатько нежуриться навіть з д о р о в л я м доростаючих дітей. Зі скупости й жадібности одягають їх лихо, дають їм примерзати в зимі, з захланности змушують їх до таких робіт, що за тяжкі для їх слабких сил, зі скупощів дають їм мало й лихости. Коли захворіє ім худобина, вживають усього, що може допомогти: заболіє диття, не можуть нічого купити, все їм за дороге" (A. Stolz).

Часто трапляється, що діти сохнуть, вянуть, мати нуждається, торопиться, а батько мусить бути на кожному ярмарці, на кожному торзі, хоч не має що продавати, відсіль його дорога не до дому тільки до шинків; такий безпотно затягається в процеси, на пальцях скорить до суду і всякому стрічному свідчить... Світ і так повний старців, шалених, божевільних, повний проступників, калік, значить таких, що не можуть, або не хочуть заслужити собі чесним способом на прожиток, тимто не ялось побільшати їх рядів..

На батьків покладений обов'язок забезпечити дітей перед важкою нуждою в будучині, зібрати для них відповідне майно, вавичаїти їх до сумлінної праці і спрямовувати до цих місць, де можуть вивчитися ремесла, або набратися знання, до якого заохочує божий мудрець: „Блажений чоловік, що придбав собі мудрість, що вмів добитися до знання, бо набуток це ліпший, ніж набуток срібла, й хісна з його більше, ніж із золота. Коралі дорогі, та не такі, як мудрість“ (3, 13—15) Науки не розвіють непривітні вітри, не загарбають понурі пригоди..

Треба теж вистерігатися, щоби брати ввечері дітей з колиски до постелі, з ними при грудях засипляти, бо неодна мати через це стала вбийницею й носить у собі збентежене сумління.

Не добре оставляти малих дітей самих довший час. Плачем, надмірним криком, можуть надрушити своє здоров'я, набавитися різних хворіб, що кінча-

ються або прискороною смертю, або каліцтвом на ціле життя. Ой багатько нещасних випадків, багатько зросло могилок на цвинтарному полі з цього приводу..

Крім сказаного, є ще обов'язки, що відносяться до добра душі наших дітей. Як небо вище землі, так теж ті обов'язки стоять вище від усіх наших. Поперед усього вправляймо дітей у цьому, що боже, що добре. Не говорім ніколи в їх прив'язі нічого незугарного. Залишім усякі проклони, сварні, лайки, висмівання; бережімся нечистих розмов, дотепів, жартів, пісень; оминаймо всяких обмов, посуджувань. Не кажім, що вони не розуміють іще цього, що бачуть і чують. Не розуміють цілком, але децю вже ясно їм, потім собі решту доповнять, пригадають. Оберігаймо їх теж перед забавами з пустяками.

Дитячі серця пригожа рілля, на якій можна засіяти пшеницю або кукіль, така деревина, з якої злаштовується хрест і лопата, м'який і ніжний віск, на якому легко витиснути образ Бога, або сатани, кам'яна брила, з якої різбарі можуть виробити постать ангола, лихого демона, чи хижого звіря. Що вчинить тут батьківське виховання, останеться воно аж до могили.

„Відома річ, що підрастаючі діти почувають завжди голод, їлиб цілий день. Ще більший їх духовий голод, їх жадоба знання. Як вони відчиняють очі, як уважають, коли бачуть що нового, або чують яке оповідання. Дивуємося иноді, що вони без утоми ставлять нам запити про все, чого не розуміють. Як подаємо їм хліб тіла, так доставляймо їм також хліб душі. Коли починають кликати: тату, мамо! — хай вимовляють також найсвятіші імена Ісуса, Марії. Навчім їх класти на собі справжній знак святого хреста.

В призначеному віці посилаймо дітей точно до школи. Яку шкоду заподіюємо їм, коли під усякими викрутками затримуємо їх дома! Як довго житимуть, почуватимуть недостачу цього знання, що могли легко придбати собі в школі. Який сором для них, що не зможуть відмовляти чудових молитов, бо не навчилися читати! Яке горе давати на поталу чужій цікавості найтайніші семейні справи, бо не можуть-

ані прочитати листа, ані на його відповіді". (Toussaint).

Коли вже покінчили школу, коли дійшли до небезпечних переходових літ молодости, треба подвоїти пильнування над ними, щоби потім гірко не заплакати.

Якраз у цих літах повинні ми пробувати як найчастійше з ними на молитві, прийняттю св. Тайн, одвідуванню церкви, бо все те розмова й тісна сподука з Богом. А коли хто з ким довше розмовляє, щиро з ним проживає, то й переймає від його всі прикмети, звичаї й обичаї. Не будьмо байдужливі на це, в кого пробують вони. Ї батьки, що призволяють їм висиджувати ночами по чужих хатах, іти на танці без опіки, навязувати знайомства з непевними особами. „Коли при надходячій ночі не явиться худобина, корова або вівця, не свічемо, тільки безупинно звідумосся й шукаємо. А люде, що іменують себе християнами, можуть спокійно спати, коли їх діти в лихім товаристві. На худобі залежить їм більше, ніж на невинності й безсмертній душі своїх дітей". (A. Stolz).

В цих літах треба повернути всі сили, щоби втворити в наших дітях незахитаний характер, чисте серце, чисту душу, сповнену високою любовю.

Чисте серце, душа, повна любови, говорять самі про своє значіння, потрібно ще тільки пояснити, що таке характер?

Характер — це божий порядок у світі й людському життю. Його іменують серцем і сумлінням людського проживання. Характер пізнається найліпше відношенням, що його виявляємо супроти оточення, супроти ближніх, і в способі, як звершуємо щоденні обовязки. Чесність, вірність, почуття обовязку, щирість, ревність, правдомовність, це все складається на могутний, тривкий, незахитаний характер. Людина з характером „вибирає свою дорогу застановно та йде нею витревало, при чому обовязок ставить понад усе інше, добре сумління над хвалу світа". (S. Smiles).

Але коли хочемо, щоби Бог поселився в серці дітей, мусимо насамперед звідатися, чи цей Бог, що

освятит наше одружіння, є в нас самих і чи ведемо життя по Його вказівкам?

Один син поводився зі своїм батьком, якого старість і недуга зробили в дечому чудаком, так лихо, що цей забажав вибратися до місцевої захоронки для бідних. Там сподівався позбути бодай домашніх сварок і докорів, що затроювали йому життя. Син тільки чекав на це слово. Поки сонце зайшло за гори, а вже сповнилося бажання старика. Одначе і в захоронці не стрінув батько усього того, чого бажав. По якомусь часі просив сина, щоби післав йому пару простиралів. Син вишукав два найгірші й наказав свому хлопчикові занести до захоронки. Але здивований побачив, що синок одно простирало сховав перед дверми, а одно дав дідуньови. „Чому ти це вчинив?" запитав батько сінка по поверті. — „На порятунок у будучині" відповів — хлопчина холодно й злобно, „коли я вас, тату, також пішло до захоронки".

Хата, місце виростання дітей, добра або лиха, відповідно до сили, що кермує нею. Коли пронизує хату дух любови й обовязку, коли голова й серце (чоловік й жінка) управляють тут мудро, коли провід звершений, добрий і приязний — тоді можемо сподіватися від такого житла здорових, хосенних і щасливих вихованців, що, зрісши, підуть слідами своїх батьків, попрямують далі з піднесеною головою, мудро опанують самих себе й прибавлять гараздз своїму оточенню.

З другого знову боку, коли кругом їх темнота, дикунство й самолюбність, приймуть несвідомо цю саму вдачу, виростатимуть дико й неосвічено та вчиняться небезпечні для суспільства... „Дай своє диття виховувати невільникові, говорить старовинний Грек, а замість одного матимеш двох невільників".

Дитя не наслідує нічого іншого, тільки це, що бачить. Для його все приклад: поведіння, рухи, мова, звичка, вдача. Тому приклади для виховання дитяти надто високого значіння; коли хочемо мати гарні характери, мусимо подавати

з себе гарні образці. Взорець, що всяке диття має перед собою, це мати.

Добра мати тільки варта, що сотня вчителів. Вона магнет усіх сердець, полярна зоря всіх очей. Її діяння знаходить усе наслідування. — наслідування, в якому світ наук. Одначе приклад щось далеко більше, ніж наука. Це наука вчинками. Є навчання без слів, його подають приклади ліпше, ніж язик. Перед лихими прикладами найліпші науки малої користі. Привис, що стоїть у суперечності з ділом, гірший, ніж безкорисний, бо ширить найжахливіший проступок — облудність. І діти знають осудити суперечности й гнеть проглянути науки батьків, що инше балакають, а инше чинять.

Наслідуванням учинків твориться характер поволи й непомітно, але теж під кінець рішально. Різні вчинки можуть самі про себе видаватися марні, як воно є з усіми сподіваннями щоденного життя. Спадають, непомітно, як пластинки снігу; кожна пластиночка не побільшує помітно множини, а таки множина творить лавину. Так згущуються повторювані вчинки, сліdkуючи один за одним, у привички, рішають про нахил людни до доброго або злого та творять характер.

Приклади порівнюють з буквами, що їх вирізують у корі молоді деревини, які з часом розростаються й розширюються. Такі вражіння, хоч як можуть видаватися малі, нестерті. Цим робом насаджені в душі думки, рівняються зернам насіння, що поринають у землю, де лежать і зростають, а потім у овоч доспівають.

Так проживає мати в своїому диттяти. Невідомо формуються на її зразках звички, мова, заховання й спосіб життя. Її справування й дітей — одно, її характер повторюється в них. Чисті й добрі думки, що засіяла в їх головах, коли вони були ще дітьми, виростають у добрі діла, хоча мати померла вже давно й не лишила їм нічого, крім споминки.

Приклад подає нам американський політик Джон Равдольф: „Я був би атеїст, колиб не стримало мене щось: а то пригадка на час, коли моя покійна мати

брала мої малі руки в свої, приклякала й промовляла: Отче наш, що єси на небесах!“ (S. Smiles).

Контролюймо щоденні наші вислови. Даймо пізнати дітям, що таке характер і чого вимагає від нас характерне справування.

„Як сонце без упину зсилає на землю світло й тепло, так приклад безпереривно видає силу, що других осмілює та укріплює в доброму й злому. Коли скажемо або вчинимо що доброго й проворного, буде це начеб ми подали дитині руку, коли знову скажемо або зробимо що злого, то так, мовби підставили їй ногу, щоби впала.

„Заходімся чесно зробити себе тим, чим має стати наше диття“ (Foerster).

Коли не хочемо, щоби диття людські пороги оббивало, хайже воно на собі нашу руку почуває. Націнаймо, твердо тримаймо, але по стаєнному не караймо. Не трактуймо дитя, як скоття... Тоді зло викорінюймо, коли дасть підорватися, й не допустім йому розростатися. Дітей не проклинаймо й погубности на їх голови не стягаймо, всякі помилки й похибки розважно справляймо... Не з похмурим обличчям до них підходім і невольницького жаху в їх серця не вносім.. Вийшовши колись з нашої руки, розгуляються й з темними силами зеднаються... Не забуваймо на слова св. Василя В.: „Як будете своїх дітей в порядку й слухняности тримати, коли в вас самих пусте й непорядне життя?“ (14 гом).

Коли діти наберуть доброго виховання, то виповнять четверту заповідь божу супроти нас і супроти своєї батьківщини. Дорожитимуть усім тим, що своє, що рідне; цінуватимуть свою церков, свій обряд, свою мову, свою бувальщину. „Всяка людина не тільки своїх батьків, але й свого народа дитина“ (Foerster).

Вже в давній давнині поклав грецький філософ батьківщину на чільному місці: „Від матері, батька й инших усіх предків, цінніша батьківщина й варта більшої пошани, святійша вона й на вищому збереженню в богів та думаючих людей; треба її поважати, вступатися й похилитися чолом перед нею,

навіть коли гнівається, раднійше, ніж перед батьком; треба робити, що велить, і зносити, коли доручить пройти щось; не сміємо усуватися, аві відступати з поля, ані покидати рядів, але в війні, суді і всюди маємо чинити, що наказує нам батьківщина, завдавати насилля не ялося ні батькові, ні матері, а тим менше батьківщині" (Крітон).

"З дорогою батьківщиною себе зєднай і їй всеціло своє серце віддай!" каже великий поет.

Тому рівночасно з молитвою повинні батьки вщиплювати дитині: хто вона? як іменується її батьківщина? що належить для неї зробити, щоби даремно на землі не прожити?

Не забуваймо, що невідповідне виховання або його недостача, наповняє родинні хати безпорядком і безладдям, а пекло душами, що батьки цим робом наносять величезну шкоду дітям, самим собі й громадянству та Богові. Яка дитина, така родина, яка родина, така громада, яка громада, таке суспільство, така теж пошана й любов батьківщини й Господа Бога. Розходиться тут "не про щось маловажне, каже св. Іван Золотоустий, а розходиться про душі наших дітей і про безпеки, на які вони виставлені". Розходиться тут про найціннішу частину нас самих, розходиться про створіння, які любимо так ніжно, щоби витворити з них ангелів або чортів. Памятаймо одначе, що наші діти будуть добрі або лихі, як захочемо; памятаймо, що вихованням повинні ми подати суспільству добрих діячів, справедливих суддів, непродажну управу, церкви вірцевих священиків, майстерням сумлінних робітників, а під кінець небо ві гарних громадян, святі душі. Коли це вчинимо, як великі будуть тоді наші радощі, як великі, як безмежні наші нагороди! Коли знову не вчинимо цього, як тяжкі тоді будуть наші карі, як страшне погублення!" (Leonardus)

Благословляй нас, Маріє, на це велике діло, щоби у серцях наших дітей ясне сонце зійшло: Хай би дорогами добрих ходили, зі стежок праведних не поблудили, собі тут і там справжні радощі зготовили! Амінь.

Святого Отця нашого Николая, Архієпископа Мир Ликийських, Чудотворця.

Весь народ іскаше прикатитися єму.
(Лук. 6, 19).

Гарний день! Величня година! Радіє всяка людина.

Хто це підходить? Хто наближається? Хто нас питає? Хто благословляє й підмоги вділяє? Ах, то ти, Отче, великий Чудотворче!

Як увесь народ бажав доторкнутися до Ісуса Христа, бо з Його линула сила й зціляла всіх, так теж вірні бажали й бажують до нині доторкнутися св. Николая, щоби зарятуватися в своїх нещастях, недостачах і важких потребах. Його щирість, доброта й милосердя та чудотворна сила не минали нікого.

Повертаємося й ми до його цілючого джерела та шукаємо помочі, бо і в нас горя, смутки, болі, терпіння, нужда, кривда, бо й ми похиляємося під тягарем.

Одначе коли хочемо хосенно припочити біля його, мусимо вдивитися в святий приклад його життя й спасенні науки, що збудять, оживлять утомлену душу, наче весняне сонце трави та квіти.

Сади й зільники бавлять, захоплюють наше око красою своїх кольорів, своїх умаєнь, своїм листям і багатством, але не в однаковій мірі; децо так міцно прив'язує до себе й приковує нашу увагу, що жалко віддаляватися.

Так воно чиниться й з історією життя св. О. Николая. Зільники його чеснот ледіють наше серце, викликають величні зворушення, заповонюють уяву, думки, а по найбільше промовляє до глибини нашого єства гарний приклад християнського милосердя. Гляньмо на цю квітку з чудового вінця св. Отця й сповиймо нашою душою наше життя!

Милосердя — висока чеснота; наказана Богом, доручена святими, а надто й хосенна.

Ти, Маріє, царице всіх святих, нам у цьому розважанню допомагай, чесноту милосердя між нами поширай та завдані рани матерньою рукою ізціляй!

Історія життя св. Николая розповідає, що він радо спішив там, де міг допомогти, потішити, порадити, зарятувати, де міг одвернути нещастя своєю участю, своєю милостиною. Він батько вбогих, опікун невинности, пристановище переслідуваних, потіха хорих.

„Уже від ранньої молодости виказував незвичайне милосерде супроти нуждарів; гроші, які мав од батьків, щоби по своєму вподобанню обертати на власну приємність, давав убогим, бо вважав це за велике щастя, втишати стони бідних, осушувати їх сльози, заспокоювати їх голод, окривати їх наготу. Коли по смерті батьків успадкував їхнє велике майно, пішов за цєю радю, що дав Ісус молодцеві: „Все, що маєш, продай і роздай вбогим та йди за мною“.

Що одідичив, розділив між убогих, так, що йому не лишилося нічо инше, як сама тіснота. Коли через вибір на єпископа Мири, отримав знову прибутки, то обернув також і їх на милостині; чинив, що міг, ба, ще навіть більше, ніж міг, бо роздавав часто також це, що мав сам конче потрібного до здержання. Для себе не мав нічого, лиш убогу одіж, оскупну поживу, часто тільки хліб і воду та нужденну лежанку, яку не рідко, коли віддав своє ліжко, приймав на голій землі“ (Massl). Це милосердя до вбогих так подобалося Богові, що давав йому силу иноді чудом зарятувати нещасних, чи-то на здоровлю, чи в якій иншій недостаті.

Щоби зберегти кого перед гріхом, не шкодував нічого, ані труду, ані майна. В Патаві, його рідньому місті, був зубожілий шляхтич, що мав три дочки. В доскульних злиднях задумав цей чоловік поганій вчинок: хотів оддати їх у розпусту, щоби торгували своїм тілом. Дізнається про це св. Николай і скорить швидко рятувати дівчата перед упадком. Нічною годиною йде під дім їх батька й кидає непомітно через вікно тільки грошей, щоби вистарчало на вивіновання одної дочки.

Чинив це тричі. Дівчата повінчалися й не занепастили своєї невинности.

Виступав теж як оборонець покривдження. „Де тільки чував про очернення, заходився пильно, щоби правда вийшла на верх. Коли раз у Мирі обвинуватили невинно трьох громадян і засудили на смерть, та коли вже були на місці страчення, прибіг іще св. Николай і затримав меч. Викрив їх невинність і врятував їм життя.

Також три дворяне, що були вже засуджені на смерть, звернулися в молитві до св. Николая, а Бог допустив, що св. Николай явився в сні володареві, погрозив йому й дорадив, провирити ще раз справу засуджених. Сталося, що внавали їх за невинних і пустили на волю.

Св. Николай також потіха хорих. Уже від молодости було йому вроджене велике милосердя до недужих, а цей природний нахил, зробив християнською чеснотою, прибігаючи а любови Бога хорим на підмогу. Ніякого недужого не лишив без потіхи, а що Бог дав йому дар уздоровлювання, то всі находили зарятювання й подужання. За ними звертався також головно в своїх молитвах і є безліч чудів, що за його вставленням за життя й по його смерті чиниться на хорих“ (ibidem).

Його милосердя обіймало всі ділянки, всі розгалуження людської недолі й радо скорило притуплювати її вістря. Його дім завжди відчинений для вдів і сиріт; його калитка не захована в касах, раз-у-раз ідуть з неї зарятювання; з його серця і уст плинуть потішення та розради для всіх збіджених, збентежених, страждучих, прибитих.

Християнське милосердя не є отже тільки в цьому, щоби наділяти милостиною тісняків. Широкі його ниви. Тут працює не тільки рука, але й серце. Християнськї милосердя — це людяність, що лине втихомирювати розбурхані згорювання, що підіймає принижених та привертає втрачене, загарбане право; це ті міцно напняті струни, що миттю відзиваються на всі зойки й стони; це ніжне почування, що переноситься на місце страждучого

й бере діяльну участь у його терпінню, спільно боліє, тремтить; посилає посланців до розуму для обдумання запобігаючих способів; викликає намір, постанову й щиро волю йому допомогти, кільки змоги. Що воно так, цього навчає св. Августин і св. Григорій: „Як що можеш дати ближньому, то дай, а коли ні, вияви йому приязнь. Навіть добрий намір вінчає Бог у того, якому неможливо вчинити добро. Хай же ніхто не каже: Не маю нічого! Бо любов є й тоді, коли міх порожний (Sup. ps. 109). „Тим звершеноїша любов, чим більше відчуває біль других“ (L. 19, мор.). Де достатно, там усі тримаються, а де тісно, гнеть розлітаються.

Ялося брати участь не тільки в радощах, а особливо в терпіннях. „Добреж ділати, не переставаймо... доки час маємо, робім добре всім, а по найбільше вірним по вірі“ (Гал. 6, 9—10).

Милосердя — гарний проводир у життєвій мандрівці, справжній учитель і майстер у людських уладнаннях, золоте огниво в ланцюзі зеднання, тремтяча мати над дитятком, терпелива сестриця в лічвицях, похилена над недужим, світло, ясна зоря в темній ночі, олива на шалючі хвилі, оборонець для угнетених.

Далеко на Сибірі помер заслонець. Лежить нагий на долівці. Не звертає ніхто на його уваги, всі же спокійно проходять далі, тільки мухи лазять по неприслоненому тілі. Вповні обличена людина! Наблизився старшина, глянув і зупинився. Защеміло серце, заройлися думки, промовив жалісно: „І він мав матір!“ (Достоевський). Хоч не прикрив його наготи полотенцями, але зодягнув його милосердям, матернім тремтінням. Усяка людина приходить на світ у матерніх сійвах і почуваннях. Пригадка на цю матерність піддвигав впалого, зарятовує нещасного, зупиняє перед заподіянням кривди й перед нарушенням людської гідності.

Людина має дві матері: родовиту й духову — Марію. Обидві велять нам думати про других, спочувати їм, виявляти печаливість у їх недолі, щиро заопікуватися й подати нелукаву підмогу. Без ми-

лосердя жити, значить, у дикунстві ходити.

Матерне спочування, яке широко розливалось з серця св. Николая, зробило нам його надто дорогим, привязало до себе й дорадило покладати сподівання на його помічну руку, щоб увійти на вказані шляхи цієї високої чесноти. При всіх зустрічах з людьми, хай шепочуть наші уста: І він і вона мали матір! а не витиснемо з нічиїх очей гіркої сльози. „Матерности вчимося цим ребом, що виховуємо самих себе до найпильнішого чування над усім, що моглоб другого придавити або зравити та як продумуємо над кожною порадою великої й малсі помочі. Не має нічого милійшого й кращого над обличча людини, оновите правдивою участю й оглядною любовю для других, а не має знову нічого сумнішого над тісне й трівожне сбличча, що тільки їздить завжди на колісцяттю довкола свого малого я“ (Ферстер).

Вправляймося двері легко зачиняти, тарелі й миски без стукоту на столі ставляти, ніжно всього доторкатися, пильно вдивлятися, чи не бракує чого кому; вистерігаймося кидати слова, що моглиб разити другого, чорнити, гнівити, а з тих дрібних листків матерности виростуть чудові квіти християнського милосердя на ширшу мету.

Був багатий чоловік, що проїхав цілий світ, надивився на багацько річей і нажився всього. Його питалися раз: „Коли почувався найщасливішим у життю?“ Відповів: „Коли я в Мінхені мав тиф і лежав у лічвиці“. „Це був ваш найкращий час?“ „Так. Мене доглядала милосерна сестра, а я не можу ніколи забути її ангольської лагідності й терпеливості. Я був для неї чужинець, а вона мала крім мене ще інших хорих і день та ніч тяжку службу — але цілих вісім тижнів бачив завжди однаково блистячу доброту — ніколи навіть найменшого знаку роздратовання й подразнення. Так, тоді був я в небі“.

Тож дні, проведені в шпиталю, найщасливіші в цілому його життю! Богач першої класи, а він тужить за шпиталем, де мав тиф і де доглядала його

милосерна сестра! Чому ж так тужить за цим? Бо щастя лежить у милосердю, любови, а не в грошах. „Найкращий і найзворушливіший вид на цілому світі — це милосердяча любов, що не бажає нічого для себе, тільки хоче служити й цілити. Все, що можна собі за гроші купити, є ніщо супроти добротливого обличчя, що похиляється над нами й шепоче нам розраду. А чим більше має хто гроша, тим менше дістається йому справжньої любови. Бо як магнетна гора в повітрях притягає все залізо в проїзжаючих кораблях, так тягнуть гроші все хапчиве й дике в людині.

Тому світить милосерна сестра своєю завжди однаковою, тихою підмогою, як зоря в цій темній, земній долині сварні й нетерпеливості та розпалює глибоку тугу за всім, що добре й святе.

Знайте, що не тільки хорі, але й здорові потребують милосерних сестер. Вони часто мають хиби й рани в своїй душі, що вимагають іще більше терпеливості й пожертвоування, ніж хорі на тілі. Коли хто гордовитий, то не бачимо того так, як напухлої ноги — але чияж це тому менше хоробливе? Він має зболілу душу, а їй потрібно ще зважливішого й милішого лікування, ніж для набреної щоки та напухлої ноги. Не вздоровлюється нога цим, що наступається на неї, саме так не цілиться й душа. Коли хто — зверхно здоровий — нагальний до гніву, вразливий або недовірливий — чияж не є він теж терплячий і не має запалення в одній частині своєї особи, чи не потребує особливої опіки та чи не пропаде через свою осередню хоробу, коли безжурно й безмилосерно захованемося супроти неї?

Тому ставаймо милосерними сестрами. Не думаю, що ми повинні йти до шпиталю. Ні — ми повинні тільки пригадати собі на цю сестру в мінхенській лічниці й запитати себе, чи не моглиб уподобитися до неї, та чи є що краще на світі, ніж розсипати таке світло? Як инакше виглядалоб на землі, колиб такі сестри рядили не тільки в шпиталях, але також біля здорових і міцних, гнівливих і гордовитих, біля

захланних і тісносердних, біля зухвалих і закаманілих?

Не думаймо, що можемо стати милосерною сестрою без підготовки. Чого мусить навчитися така сестра? Мусить навчитися, як ніжно заховатися супроти хорого, як успокоювати й додавати відваги, як постелити й перев'язати його. Своє власне вподобання мусить утопити в морі терпеливості. А стати милосерною сестрою для здорових іще тяжче, бо вони не побуджують так дуже нашого милосердя й більше дратують нас, ніж безпомічні хорі. Можна навчитися сего вправою, не забуваючи, що треба стати сонцем для ближніх. Починаймо це, коли чуємо лихі розмови про інших людей або безсердешні наклепи про знайомих, коли приходить спокуса долучатися до цього хору. Будьмо тоді милосердними сестрами: кажім про обвинуваченого, він не є так лихий, як видається, має теж добрі сторінки, з яких можна дечого навчитися, його вислови не так зле подумані, як здається — коротко: спрямовуймо розмову до доброго і успокоюймо розворушених. А коли знайдемося між уразливими й сварливими, заховуймося тихо й повбїцаймо собі, не спроневіряться любови, терпеливо доглядаймо їх і будьмо веселі — щоби теж про нас міг сказати колись чоловік: „Так, тоді був я в небі“ (ibidem).

Милосердям уподобляємося Богові й наближуємося до Його, зазначає св. Тома: „Тим зверхніша чеснота, чим подібнішими робить нас Богові; тим липша людина, чим більше вподобляється Йому; цю подібність можна тільки милосердям осягнути, бо написано про Бога: Його милосердя над усіма Його творами“. Тому каже Ісус: „Будьте милосердні, як і Отець ваш милосердний“ (Лук. 6, 37).

Милосердя як звершена чеснота тісно зв'язана з людським життям і його владнаннями. Тож Бог поклав її як обов'язок на наше сумління: „Мій сину, не забувай заповіді моєї: Хай не кине тебе милосердя й правда; носи на шиї їх і напиши на таблиці серця твого“ (Пр. 3, 1—3). „В нужді помогти бідасі не одхилайся, коли рука твоя здоліє це

зробити“ (Пр. 3, 25). „Кого нещастє звеселяє, той не вістанеться непогараний“ (Пр. 17, 5). Що милосердя важний наш обовязок, показує потрясаючий малюнок страшного суду, який подає Спаситель. Несповнення обовязків милосердя загрожує нам утратою неба, вічним осудженням. Воно не тільки твердо наказане, але й доручене прикладом Ісуса Христа. Його життя — повсякчасне милосердя. Засвідчити це можуть голодні, яким помножував їжу; недужі, яким вертав здоровля; назначені на вкаміновання, яких визволяв; грішники, яким скидав важку скаду з сумління; засмучені і уполіжені, яких потішав і гартував. А вже повне звершення цієї чесноти виявилось в навечерря мук і смерті нашого Вчителя, встановлюючи Пр. Евхаристію. „Не досить було для нас бови Ісуса стати чоловіком, умерти за цілий людський рід; любов Його винайшла ще найособливійший спосіб, яким оддається цілий кожному з нас, тим то встановив таємницю тіла й своєї крові. В св. Причастю єднється з душею, а душа лучиться з Ісусом, це єднання знову не є полученням через саме почування любові, але є найдіснійше, найсправжнійше. Св. Франц Салезій так висловлюється: „Ніде Спаситель не виявляється ласкавійший і милосерднійший, ніж у цій Тайні, де, сказати можна, мов винищується, бо дає нам себе за поживу, щоби проникнути душу й получитися з серцями вірних“ (A. Liguori).

Крім божого наказу й прикладу Спасителя, домагається милосердя й наш розум та взаємне споріднення. Коли небеса дають у повній обильності всяких добротливостей нам, ялося вділити з цього нещасливим, потребуючим своїм братам. Вони ті найменші, до яких признається Христос і в яких приймає милостині. „Шануй Господа приносами з майна твого“ (Пр. 3, 9). Ясне воно, що з того, чим наділено нас, обовязані ми вираховатися, значить, мусимо подавцеві сплачуватися. Хто що винен, оддати повинен. Таланів не тільки сами вживаймо, але й про шматки для других памятаймо. Миж бо одна рідня, повязана золотими ниточками божого батьківства. Як гарна, як щира, як ревна передсмертна

молитва Спасителя за цю семью: „Отче святий, збережи їх у імя твоє, щоби вони були одно, як ти в мені й я в тобі“. (Йоан 17, 11, 21).

Римський цісар Теодозій хотів піметитися невмолимо на жильцях Антіохії за це, що звалили пам'ятник його жінки. Єпископ Македоній прохав вибачення й прощення для жильців, кажучи між иншим: „Маєш привід і право покарати проступників. Але роздумай, що ці проступники — живий образ Бога. Неумолимістю супроти їх стягнув би ти певно пімєгу неба на свою голову. Коли ти, земний володар, так обурений зневагою, вчивеною твоєю любій подрузі, кількиж більше розгнівався би на тебе володар неба, колиб люто обійшовся з тими, що є його образом. Неумолимістю супроти цих, за яких Христос проляв свою кров, розпалив би ти гнів його; він сповнив би тоді пімєту на тобі“. Ці слова вчинили, що цісар залишив сувору постанову.

Людина через своє пізнання, волю й безсмертну душу, є живий образ Бога. Один Отець її створив, один Спаситель одкупив і до одної мети призначив, тим то й наглядне споріднення з Богом і між собою. А що справжня рідня любить ся взаємно, спочував собі, зарятковується, подає поміч, то й ми звідаймося сьогодні: Чи працює однаково рука й серце для потрібних? Чи безсердежно не віддаємося одні від одних? Чи не понижуємо, не придавлюємо, не поневолюємо кого? Чи не свавольствуємо над безпомічними? Чи не облишили ми вповні любові й милосердя? Чи не поглумилися й не потоптали законів людяности? Чи не пройшли байдужно біля хорих на душі й на тілі? Чи огріли тремтячих зі зима? Чи прикрили голих? Чи не загарбали кому й останнє? Може ми кого зарятували, але до цієї помочі жовчі й полину додали? Чи коли не забували, що й ми Боже милосердя иноді протайнували, тим то безпременно нуждарям докоряли?

За сповнюванням милосердя промовляють теж великі й обильні користи, що пливають з його. Розвернім святе Письмо, а найдемо часті згадки про цю хосєнність. „Милосердний — благословенний“ (Пр.

22, 9). „Щасливий, хто про вбогих дбає. Господь заступить його й сохраниць життя його“ (Пс. 40, 1, 2). „Поділись із голодним хлібом і введи в хату бездомних; коли побачиш нагого, прикрий його, тоді світло твоє зорею засвітить і рани твої скоро сціляться. Коли злиденному віддаси серце твоє, Господь повсякчас насичуватиме душу твою і будеш мов сад, підсичуваний водою“. (Іс. 58, 7—11).

Світ без милосердя промінявсь би в лісові гущави, де лютують жорстокі звірі; це булаб пустиня без затінного місця, без покріплюючого джерела. Де від милосердя віддаляються, там сльозами вмиваються і в крові купаються. Вонож бо сповиває землю ніжним сяйвом, збуджує в серцях величні бажання й величню тугу. Тому так міцно напоминає пророк Михей: „Скажу тобі, чоловіче, що є добре, та чого Господь вимагає від тебе: ділай справедливо й люби вчинки милосердя“ (6, 8). А як страшно знову загрожує ап. Яків: „Суд бо без милосердя тому, хто не вчинив милосердя, а милосердя перевищає суд“ (2, 13).

„Ну, вибирай брате! Чи хочеш суду без милосердя, або милосердя, що понад судом? Вибирай, та по цьому ділай! Зрештою, чому полишаю тобі вибір, бо цей, що любить добро своїй душі, тільки одне може вибирати: осягнути колись од Бога милосердя. Прямуймо до цього, щоби найти в Бога ласку й милосердя. Як це стрінемо? Коли й ми теж милосердні будемо! Наш Спаситель каже; „Блаженні милостиві, бо такі будуть помилувані“ (Мат. 5, 7).

Ідім за св. Николаєм, як за прикладом християнського милосердя. Не зачиняймо взаємно своїх сердець. Бо хто зачиняє двері свого серця перед ближнім, цей замикає перед собою небесні ворота. Як що ми милосердимося над другими, то й Бог змілосердиться над нами. Навпаки, не станемо учасниками Божого милосердя, коли не чинимо другим жадного милосердя.

Без спочування й безмилосерда закамянілість повинні між нами покінчитися. Влагодіймо біль терплячого, замість щоби ми його побільшали; осушуймо

сльози заплаканих, замість щоби ми їх витискали. Бож це не ялося приверженцям Ісуса з Назарету“ (Szabó).

Не висловлюймося ніколи: Мое житло з краю, я ніким собі голови не завертаю. Виявляймо серце й спочування поза своє дворище, поза свою оселю! Люде повязані з собою різними зв'язками, що повинні їх повертати до взаємного, діяльного милосердя, взаємної підмоги в двиганню всяких турбот і недо-стач.

Святий Отче Николає, нас Ти рятує, спомагає, в наших серцях милосердя збудуй, викликає, щоби ми собі взаємно життя влекшали й щасливу вічність одні одним зготовляли! Амінь.

Непорочне зачаття Пресвятої Богородиці.

Радійся благодатна! Господь є тобою: благолюбена ти є женох. (Лук. 1, 28.)

Що за втіха розливається? Що за доля звершається? Чи новий день для батьківщини відчиняється? Хто приходить? Хто починається? Яким зодягом зодягається? Чи що на пожарищах і руїнах здвигається? Хто це, що, мов зоря, зазорилась і сонцями сонць освітилась?

Це ти, Маріє, єдина чиста, вся гарна, що немає в тобі кази!

Спішимо тебе привітати, бо хочемо почути, що нам нинішнє свято буде повідати?

О, Маріє, о, Пречиста, про першу хвилину свого буття нас навчай, високу таємницю розясняй і людей, своїх дітей, сьогодні на шляхи повноблагодатного життя повертай!

Що це непорочне зачаття? Хай пояснить приклад: Ксеркс, перський король (485—465 перед Хр.), видав через свого міністра Амана довірний наказ, щоби назначеного дня повбивати всіх жидів, що були в перській державі. Коли про це дізналася королева

Естера, з роду жидівка, молилася й постила разом із своїми родимцями три дні, щоби випрохати ласки в Бога. Нарешті станула перед володарем, хоча знала, що по перському закону повинен усякий згинути смертю, хто явився непокликаний. Естера впала до його ніг і прохала милосердя для себе та свого народу. Сказав до неї Ксеркс: „Ти не згинеш. Це й закон тяжить на всіх, ти одна вільна від його.“ Цим робом випрохала відкликання страшного присуду.

Естера — образ Марії. Адам і Ева вчинили важкий проступок у раю. Як отець і мати цілого людського роду втрутили цю провиню, що іменуються первородним гріхом, не тільки самих себе в гріх і його нужду, але також умотали в це й тих, що прийшли по них. Коли джерело вповні затровне, то і всі його ручаї понесуть з собою отрую; коли корінь деревини має в собі погубну сказу, то вся вона вже нарушена, її гілля й овоч. Від тоді приходять люди на світ з цим унаслідженим гріхом без освячуючої ласки, без Божого впадобання, з лихими нахилами й пожаданнями в серці; потім тягнеться за ними безліч терпінь, турбот, недостач, а нарешті смерть.

Розлилося широке море огнів, що обняли своїм полонінням й димами всіх і все; збережений тільки один кущ, одна квітка; зашуміла страшна повінь, за топлює й затоплюватиме всі покоління — обезпечений тільки один ковчег. Що це за квітка? Що це за судно? Марія! Біля неї вигнулися, заломилися огнива цього невольницького ланцюха, в який заковано ціле людство: розбилися, здержалися бурхливі хвилі біля чистоти її серця. Вона одна творить виімок у цьому загальному скаженню й затровенню; вона одна вже в своєму зачатті, значить тоді, коли в матерньому лоні злучувалася її душа з тілом, була збережена від первородного гріха та прибрана повнотою ласки.

Чому ж Бог зробив для неї одної такий виімок у загальнім порядку? „Коли хто збудує собі дім, не

віддасть його вперед у посідання своєму найбільшому ворогові; тим менше міг оддати св. Дух Марію, свою святиню в посідання неколкому ворогові“ (св. Кир. Ал.). Коли хто має доручити кому щось надто важне, то вибирає до цього як найкращу людину з усякого боку та наділяє її всім найліпшим, щоби могла сповнити належно дане доручення. А що Марія стане Матір'ю Сина Божого, тим то починається безгрішно, тим то вона ні на одну хвилинку, ні на один момент не була ворогом Бога, тому прибрав її вже тоді всім найціннішим і найкращим. „Хто ж міг подумати, що безконечно святий Бог, який ненавидить гріх понад усе, дозволив би сплямити й обезсвятити гріхом хоч би на часочок свою доню, свою матір, з якої прийме тіло? Як же повязати, щоби ця душа, це серце, що Бог вибрав собі на житло, перше занечистилося гріхом і перше стояло під владою сатани? Чи безконечно святий Син Божий відмовив би своїй матері в першій хвилині її буття цієї чистоти, цієї ласки, яких так обильно вділив Еві? Ні, чиста й свята від першої хвилі свого буття мусіла бути ця, що породить найчистішого, найсвятішого, переможця гріха; ніколи не могла навіть одної хвилини стояти під владою сатани ця, що призначена була, стерти йому голову. Її не можна було очистити з гріха, як нас, але треба було її зберегти перед ним“ (Schmitt). Погляньмо на скриню Господнього завіту, в якій не було нічого, крім двох камянних таблиць: вложена щирим золотом з середини й зверху, на її вінець з усіх боків, чотири каблучки, віко, два херувими — золоті; погляньмо на храм у Єрусалимі. Поперед усього не міг будувати його ніхто, що мав руки сплямлені тяжким гріхом, а яка тут знову пишнота, які прикраси, який добір матеріалу! „І обтяг Соломон храм із середини щирим золотом і протягнув золотий ланцюг перед місцем пресвятим та обтягнув і його; цілий храм обложив золотом, цілий храм до кінця і всього жертівника“ (І. кн. Царів, 6, 21—22). Коли тут так мистецький добір і так витончене звершення, чиж Марія, живий храм, жива скриня завіту, могла носити на собі хоч одну хви-

лину, один момент гріховну казку? Перед чимось таким і розум і серце бентежаться...

Як і чим зберіг Бог Марію перед первородним гріхом? Що вчинив для неї? Що винайшов так цінного, так величнього? Невже земні блиски, земні багатства? Чи людські престоли й корони? Ой, це не цінне в його очах! Усе, що під сонцем, скороминаємо. Для Матері свого Сина оглянувся за іншими добрами. Як колись Адам і Ева ввійшли в рай вповні чисті, гарні, святі, так і Марія, від першої хвилини свого життя являється в повній повноті божої ласки та величньої святости. Найвища гідність мусить іти в парі з найвищою чистотою й красою. А деж це зібране? В освячуючій божій ласці. Ця ласка — великий дар божий, що перевищує вартість усього, що на світі. Повідає св. Августин, що ціле небо з усіма ангелами не може рівнятися з нею. Чому? Тому, бо вона подає нам більше добро, а то приятельство й синівство боже. Ніяка земна краса не може рівнятися з красою душі, якої вділяє згадана ласка. Гарні зорі, місяць і сонце, гарні ліси, луги й долини та гірські вершини, одначе їх гарність тільки природня, а краса душі в стані ласки надприродня. „Як далеко отже перевищує ласка природу, як далеко перевищує небо все земне, як далеко перевищує вічність час, так далеко перевищує краса такої душі всю створену красу.

Вона так велика, що захоплює ангелів неба, вона так велика, що сам Бог, нестворена краса, дивиться на неї з найбільшим уподобанням“ (Pottgeisser).

Колиж найнижчий ступінь ласки вділяє душі такої краси, коли один її промінчик світить так величнім сяйвом, якимиж блисками сяє душа Марії, що як мати Сина Божого наділена повнотою ласки! Чи ж супроти цього можна покласти біля себе повноту ласки Марії й гріх? Одно одному противне, одно одного не допускає й витискає.

Непорочне зачаття вавчав нас, як цінний скарб, як великий дар освячуюча ласка, коли Бог уділяє її матері свого Сина. На це вказує теж Христос

у гарному прикладі про виноградину й парость. „Я виноградина, ви парости. Хто перебуває в мені, а я в йому, той приносить багато плоду, бо без мене не може чинити нічого. Коли хто не буде в мені, того відкинуть як парость і всохне: зберуть її і в огонь кинуть і згорить“ (Іоан 15, 4, 5). „Як парость з виноградиною найтісніше злучена, так теж людина зеднана з Богом освячуючою ласкою. Як парость, злучена з виноградиною, розвиває на весні нове життя, видає листя, квіти й овочі, так осягає теж людина освячуючою ласкою нове, надприродне життя. Парость, злучена з виноградиною, бере участь у натурі й життю виноградини. Так теж душа освячуючою ласкою бере участь у натурі й життю Бога, живе новим, надприродним, справді божим життям. Парость полишається звязана з виноградиною, як довго не відділена від неї; розлучена з виноградиною є мертва та кидають її в огонь. Так теж освячуюча ласка є по всяк час уділена ласка. Вона так довго в людині, поки не втратить її смертним гріхом“ (Wächtler). Вона очищує від гріхів, освячує й оправдує заслугами Ісуса Христа; визволяє з неволі лихого, відносить до гідности дітей божих і чинить спадкоємцями неба.

Чоловіка, що має освячуючу ласку, порівнюють з шляхотною, доброю деревиною. Як ця видає тільки добрі овочі, саме те видає й праведник, значить добрі діла, повні заслуг перед Богом, хоча вони перед оком людей непомітні.

Порівнюється вона з весільним одягом, без якого зачинена небесна гостина. Коли цю одіж сплямимо, то спішимо до святої сповіді, де вона вичищується.

Порівнюють її теж з роциною. Як роцина проникає цілу масу муки, змінює й перетворює її та надає своєрідного міцного смаку, так теж освячуюча ласка проникає й перемінює душу людини, вносить святу ферментацію, нове, небесне життя до неї, перетворює її думання, бажання, хотіння, прямування, плянування й діяння.

„Освячуюча ласка — надприродне життя душі, як душа природне життя тіла. Як тіло тільки душою

живе, може ворохнутися, посуватися, бачити, чути, працювати, так теж душа тільки з освяченою ласкою жива перед Богом і для неба та може творити надприродно добрі діла, заслугуючі на вічну щасливість. І як душа вділяє краси тілові, так освячуюча ласка подає душі чоловіка чудову, повнотаємну красу й величність. Як у краплині роси відбивається соняшний промінь і вилискується пишнотою колірив, так одзеркалюється освячуючою ласкою промінь із сонця божої краси й величності в душі людини та дає їй змогу заблискнути так чудовою красою, що Бог з найбільшою втіхою і вподобанням споглядає на таку душу, а навіть поселюється в неї⁴ (Schmitt).

Коли отже ця ласка так цінна в Бога, то мусимо й ми відступити їй в нашій душі, в нашому серці перше місце, мусимо вважати її за непорівняне щастя, якого нічо не може нам заступити. Доложимо усяких заходів, щоби зберегти її в собі! Хай вона стане основою всякого нашого діяння, прямова́ння й розвитку! Вона одинока й правдива підвалина всякої роботи! З Христом єднає, а від погубности одвертає..

Непорочне зачаття вчить нас далі, що маємо заховати у всьому чистоту серця. Хто хоче сповнити щось важного, гарного й тривкого, мусить мати чисті руки, значить, мусить кермуватися чистотою серця, мусить бути чистий від самого почину: чистий в думках, словах та вчинках; чистий в намірі, кінцевому завершенню, тобто в меті, а також у цілому виконанню роботи, у всіх способах, що складаються на якусь річ. Низькі, грішні поворушення повинні бути вилучені від прямова́нь та від заходів людини. Чистотою серця инр. кермуватимеся цей чоловік, що хоче стати радним не тому, щоби пасти собі й своїй рідні чести, щоби мати зривки, наживу й полекшу, тільки щоби послужити щиро громаді, завести лад і порядок, вирвати закорінене зло.

Цісар Клявдій дізнався по смерті одного Римлянина, що він не сказав ніколи правди, тим то дав наказ зрівняти його дім з землею, майно забрати,

а рідню прогнати з Риму на заслання, щоб у будучині ніхто й не згадав про цього чоловіка.

Коли поганці бридилися брехнею, лукавством, фалшом, то кількож більше християне повинні вважати на чистоту серця! Не ялося що иншого говорити, а що иншого думати, не годиться, що иншого говорити, а що иншого чинити, показувати ділом! Чистота серця — мірило, вага в оцінці всякого діла! Чистота серця — це блистяча ліхтарня, що світить на вершинах і в глибинах людського діяння, що розкриває осередок людини. Світлом цієї ліхтарні освітите роботу поодинокого чоловіка, роботу села, громади, її діячів, її провідирів, освітите роботу повіта, краю, роботу й заховання свого народу; при цьому світлі стане ясно, хто прибирав грішну, нечисту думку, грішний, нечистий намір у приманливий, зверхній блиск, а хто знову клав чисті підвалини, хто вичищував стіни та провадив невтомну роботу до чистого завершення. Одним словом, чистота серця повинна кермувати цілим єством чоловіка; його сумління мусить бути далеке від тяжкого гріха, а по змозі й від легкого, бо всякий гріх поганить душу й обнижує вартість його діяння, його вчинків.

До пильного збереження чистоти серця повинно побужувати нас також це, що ми діти Марії, а всяка добра дитина намагається належно вшавувати її. Чи це можливе при грішному життю? Коли є ніч і темнота, немає тоді сонця; коли є гріх і нечистота, немає при нас Марії, бо й найменша порохина осоружна найчистішому її серцю.

До заховання чистоти серця, до збереження цінного скарбу освячуючої ласки повинно порушувати нас і це, що наше життя повне небезпек, що над нами літає багато хижого птаства, що нам треба як найчастіше помочі й рятунку Марії. А вона любить і зарятовує головню цих дітей, що наближуються своїм поведінням до великих її чеснот, що здоровлять її в радісній і сумній годині щирим привітом: Радуйся обрадованна Маріє!

Коли на початку французької революції Пруси провадили війну з Французами й проходили через

Шампанію, ніхто не думав, що відвернеться картина та що Француз іще в 1806 р. прийде до Прус. Бо не всякий справувався, як ялося чесному жовнярові у ворожій країні. Між іншими напав тоді пруський гузар, лиха людина, на дім спокійного господаря, забрав йому всю призбирану готівку, дорогу посуду і всю гарну, нову постіль та зневажив чоловіка й жінку. Осмилітний хлопчина прохав його, клячучи, щоби віддав батькам хоч постіль. Гузар одтрутив його безмилосерно від себе. Дочка біжить за ним, бере його міцно за полу й благає милосердя. Він кидає її до криниці, а сам з річами віддалився. По році вийшов з війська й поселився в місті Найсі на Сілезії, не думаючи про це, що вчинив, певний цього, що вже давно поросла трава над цим. Одначе наблизився 1806 р. Французи ввійшли до Найсу; молодий підпоручник заквартирувався в одній чесній жінки. Підпоручник, добра, побожна людина, носив на грудях медалік Непорочного Зачаття, що нагадувало йому на чисті, праві дороги життя, заховувався порядно. На другий день у-ранці не приходять підпоручник на снідання. Господиня думає: Він іще спить, тим то пильнує, щоби не вистигла кава. Коли така не приходив, приступає до кімнатки, підхилив легко двері й дивиться, чи не бракує йому що.

Молодий чоловік сидів випрямований в ліжку, склав руки й зітхав, мов би стрінуло його велике нещастя, або наче мав би велику тугу за домом, або таке подібне, й не бачив, що хтось у кімнаті. Господиня підійшла тихо до його й звідуюється: „Що стрінуло вас, пане підпоручнику, чом ви такі сумні?“ Поглянув зором, повним сліз і промовив: „Бідля цього ліжка, в яким я спав цю ніч, належало перед вісімнадцятьма літами до моїх батьків у Шампанії, що в воєнній заверусі стратили все й зійшли на нуждарів, тепер згадав про ці часи й важка туга лягла на серце“. А він син знищеного господаря в Шампанії й пізнав наволоки, на яких видно букви, вишиті його матір'ю. Господиня злякалася й сказала, що ті покривала купила від гузаря, який живе ще тут

у Найсі, та що вона неповинна в цьому. Француз устав, велів запровадити себе до дому гузаря й пізнав його.

„Чи памятаєте ще про це, каже до колишнього жовняря, як ви перед вісімнадцятьма літами забрали невинному чоловікові в Шампанії все майно, а на-решті ще й ліжко винесли з дому, та не мали милосердя, коли вас прохав осмилітний хлопчина ненарушувати тяжко придбаних засобів; чи памятаєте про мою сестру?“ Побачивши, що підпоручник самий той, якого рідню зруйнував, а ще пригадавши собі на його сестру, затремтів з страху, впав на коліна перед ним і прохав прощення. Всякий думав би, що підпоручник пімститься. Одначе хто носить на собі образ Непорочного Зачаття, той не занечистить свого серця пімстою, хоч як би воно щеміло з болю через заподіяну кривду; такий подумав собі: Ми всі в руці Бога, — й не буде відплачувати зле злим. Так теж учинив Француз і сказав: „Що ти зневажив мене, пращаю тобі; що ти заподіяв кривду моїм батькам й зробив їх пуждаряма, це простять вони тобі. Що ти вкинув мою сестру до криниці, відки вона вже не вийшла, хай це простить тобі Бог“. По цих словах відійшов, не вчинивши гузарові найменшого зла, а в серці зробилось йому знову легко. Але гузарові було ніяково. Йому видавалося, мов би стояв уже на божому суді. Від тепер не мав спокійної години; по трьох місяцях покінчив захмарене життя.

Як бачимо, то ми повинні повсякчасно, дома й на чужині, в спокою й на війні, дбати про чистоту серця й правість наших доріг; не повинні забувати, що є вчинки, над якими не виростає трава, над якими не минається ніч, не розвиднюється. „Ніколи не буду сам вільний, як довго тримаю других у неволі (Тагоре). Іноді знову є так страшні, незносно тяжкі умови, що для дочасного й вічного врятування конче потрібна підмога Марії. А ця підмога найближча й науснішнійша для невинного, чистого серця.

„Непорочно Зачата є для світа найпевніший знак уласкавлення, ясний доказ, що забрана властч

змії, видима запорука, що Бог здіймає понурий проклин первородного гріха й розяснює серця чистим світлом. Радіє церков, бо як колись геройська Юдита віднесла перемогу над Олоферном і врятувала країну Ізраїля, так перемогає Пречиста Діва духа темноти й дає землі бажаний рятунок. Радіє всяке побожне, християнське серце, бо пройшли дні гніву та появляється любов веселка на небі, що заповідає новий і вічний звязок Бога з людством.

У всяке праведне серце вносить нинішнє свято свою втіху і свою надію. Хтож не мав би радіги, що Бог од віків вибрав духову матір народів і створив її в часі з усіми прикметами, щоби через неї впровадити нове відродження людського роду? Хтож не повинен би сподіватися, коли нинішнє свято приносить веселу вістку, що минулася зима, що зацвили квіти, що сьогодні початок духової весни?

Величаймож Марію, вибрану між усіми жінками, дитя небесної ласки, заступницю всіх побожних душ“ (Pottgeisser). Намагаймося заховати в повному ненарушенню найцінніший скарб нашої душі, тобто ласку божу, як це вчинила Марія, вдивляймося в величній образ її зачаття й її життя, а відлетять хижі птахи, прийде могутня підмога.

Памятний день для дитини, коли зійшло відзначення для її матері, для її родини; памятний день для громадянина, коли вибила для його батьківщини визвольна година; памятна теж нинішня днина для справжнього християнина, бо вивисшена Марія, добра мати, над усі роди, й знята з людства важка неволя та зготована йому в небесній батьківщині гарна доля. „Тому кличу до вас, побожні душі, цілою тугою дитяти Марії, яке бажає від усіх пошани й любови для своєї матері, кличу: Любіть Марію! Не кажу: Відправляйте молебен до Марії, чиніть яке добре діло для Марії, але кличу до вас; Любіть Марію! Бажав би, щоби не тільки тут і там ви Марію привітали й добрим ділом звеличали, але щоби ціле ваше серце розпалилося любовю супроти непорочної божої Матері; о, любіть Марію всією силою, всім обємом дитячої любови до найніжнішої матері, а ця

любов принесе сама з себе всі діла любови, всі жертви любови, всі терпіння любови, всі зусилля й почування любови, всі втіхи й роскоші любови.

До вас, грішники, коли є такі між нами, не кажу сьогодні: Покайтеся, наверніться, поправтеся, тільки закликаю вас: Кільки змоги любіть Марію, а ця любов до Марії розірве всі окупи гріха, влещить вам усяку перемогу, всолодить усяку покуту, збереже перед новим упадком і запевнить вам вічну щасливість.

Згорювані душі, терплячі душі! не кажу до вас: Будьте великодушні в терпінню, будьте міцні в спокусах, будьте відважні за свою чесноту й невинноту, але кличу до вас: Любіть Марію! а цілий світ ворогів, ціле пекло спокус, ціле море терпінь, не зможуть захитати вас на дорозі спасіння. О, ви всі, що маєте серце здатне до любови, закликаю вас на чудо Непорочного Зачаття Марії, на всю достойність, на всю її красу, на всю її матерню привітність: Любіть Марію, горіть любовю, спалюйтеся в любові до Марії, а ця любов стане найкращим прославленням цього свята й найціннішим хісном у життю, при смерті та в вічності“ (Patiss). Амінь.

Різдво Господа Бога й Спаса нашого Ісуса Христа.

Із тебе бо ізидет кождь, іже упанет люди моє. (Мат. 2, 6).

Наблизилася незвичайна ніч. У небесних просторах звенить чудова пісня. Всі створіння заслухалися в неї. В одному місці зринула зоря й розсипала величаве світло. Мигтить і манить до себе. На землі твориться щось велике.

Починається важна подія, свята ніч спроваджує цього, що надає світові нову форму, нову душу, яка спрямовує його життя в нове русло, що вповні перетворює, переображує всі його владнання. „Диття народилось нам — син даний нам; власть на раменах

його, а імя йому: Дивний, Порадник, Бог кріпкий, Отець budouчого віку, князь мира“ (Іс. 9, 6). Прийшло предивне дитя оснувати нове царство: царство любови й милосердя та пошановання людської достоїнності; прийшло вчинити з небесних і земних жильців одну рідню.

О, Маріє, Мати мого Спасителя й Відкупителя, допоможиж нам це все розпізнати й належно боже дитятко прославляти!

Засновується царство добра, любови й милосердя, яких сила більша й треваліща, від усякої кривдної заверюхи на світі.

„В давніх часах жив могутній цар. Вихожав з своїм товариством до чужих країв, палив там села й міста, людей забирав до неволі. Свої подвиги наказав виписати на скалах, а коли почував близьку свою кінчину, велів поставити з величезних каменюк могильну палату, свого знову труна намастити, щоби не зневажила його смерть.

Одначе його імя не живе серед нас, наші очі не кидають блисків запалу й не вдаряють нані серця, коли зачуємо про його. Прийде день, коли бурі й дощі змиють останній намінь його пам'ятника, а піски пустині засиплють усякий слід його єствовання.

Жив також у давніх часах володар, що не мав жовнярів, не проливав крові, не палив домів. Подав руку грішникам, голубив лагідною долонею чоло хорого, роздував у полум'я іскри милосердя для недолі ближніх, витривав аж до хреста в прощенню й терпеливості. Обдаровував своїм спочуванням навіть цих, що найсуворійше переслідували його, та бажав їх спасіння. Не здвигнув собі могильної палати, як це чинили давні царі, а одначе бачимо навіть у найменшому селі величавішу будівлю, що підноситься до небес, що посвячена його пам'яті; навіть високо понад людськими оселями, близь вічних снігів дзвонить калиця пригадкою його вчинків любови й по нинішній день святкуємо в цілому світі ніч Його різдва“ (Foerster).

Радіє невільник, радіє заслонець, коли дізнається, що в його країні повстав герой, визволяє його ро-

димців з ворожого ярма, повертає їм належні права, несе і йому волю в далеку чужину. Зрадів поневолений світ, бо з'явився переможець. Різдяна ніч зняла важку темноту із людських віч та втихомирила збентежене серце людини, бо завитало знову на землю небесне сонце ласки й любови.

„З цієї втіхи засвітив місяць світлом сонця, а соняшне світло стало в семеро ясніше, ніж світло сімох днів, бо дитя-Господь перевяже рани своєму народові та погоїть синці, завдані йому“ (Іс. 30, 26).

Ой великі, великі були рани його!

Адаме, Адаме, що ти вчинив? Світ у стайню замінив і дидятко Ісуса в яслах примістив! Чим більше віддалювалися твої покоління від раю, великої батьківщини, тим страшнійше брало перевагу всяке зло. Людство було глухе на голос Бога; віддавало божу честь камінням, деревам і звірятам; глухе на голос розуму. Божицям приносили в офіру дику, шалену, прилюдну розпусту; для них убивали найкращі дівиці й найкращих молодців. Деякі мудрці обурювалися й покликали до опам'ятання, одначе за це відбирали їм життя. Не було жадної людяности, добродійности й учинности. Сироти, каліки, вікові люде не могли ніде стрінути захисту й порятунку. Незавидна доля була й дітей. Батьки торгували ними, наче товаром; викидали їх на болота або на вуличне сміття, щоби виглоднілі собаки й хижі орли мали з них поживу. Мільйони полишених дітей нуждарів не знало іншої коліски, іншого гробу. А що поповнювано над жінками й дівчатами? „Майте милосердя над зойками дочок Вавилону, кличе Геродот, як вони в блистячих повозах і прибрані вінками йдуть на бенкет, щоби не вернути вже більше“. Всюди повна руїна родинних зв'язків. Жінка не була товаришка свого чоловіка, тільки його служанка й невільниця.

Який господар, таке господарство. Які боги в людей, таке їх життя. Не миналися самолюбства, вбивства, крадіжки, кривоприсяги, пімста, зависть, ненависть, усяка розпуста, понижування людської достоїн-

ности. Закон і право спочивали собі преспокійно в куті, а люде не були певні свого життя й майна. Нижчі верстви не мали жадних прав, навіть права до буття. По римському законі, хто вбив вола, того карали смертю, а хто забив невольника, цього не обвинувачували перед судом. Цісар Траян устроював сто двацять три дні забави, при яких щоденно мусіло декількасот невольників повбивати себе взаємно. Деякі Римляне не могли їсти, не бачивши крови. При більших бенкетах моцувалися силачі і вбивали себе, иноді пирскала кров аж на прибрані столи. Богачі вживали невольників за дверників. Звичайно приковували їх у брамі до ланцюха, як собак. Коли римський невольник постарівся або хвороба вчинила його нездатним до праці, висилали його на тибрійський острів, щоби там загибав у голоді; доходило й до того, що мясом невольників годували домашні звірята. До довершення всяких злочинів брали цих рабів, потім власник велів повбивати їх або бодай повідрізувати язика, щоби не розповідали нікому про злочин.

Згадаймо ще про найнижчу верству паріїв у Індіях, а розкриється перед нами образ тодішньої недолі. Цим паріям не було вільно схожатися з іншими верствами. Мусіли проживати далеко від міста й села, близь лісів; не мали дозволу ходити публичними дорогами, ані входити до святині; мусіли мати свої криниці, довкола яких накладали кости звірат на знак, що тільки вони можуть користуватися ними. Коли входили в інші оселі, мусіли ричати, щоби повідомити про свій прихід. За поживу старалися так: клали гроші при дорозі, а самі скривалися за кущами; на тому місці, де лежали гроші, клав купець поживу, яку забирав собі парій, але аж тоді, коли віддалився купець. Коли хотів хто з ним говорити, мусів парій прийти до його зі спущеними очима.

Цю недолу людства змалював ярко пророк Ісаїя: „Всі ми породились — як прокажений, і вся праведність наша — як поваляна одіж наша; всі ми повяли, мов те листя й гріхи наші, наче вітер, розносять нас“ (64, 6).

„Щож було потіхою так багатьох угнетених? Може надія на небо, — а з другого боку, що стримувало могутніх та дужих од їх несправедливости і ганебних учинків? Може страх перед пеклом? Безпотишно нудалися нещасливі; безбоязно грішили щасливі. А до того для всіх небо було зачинене, бо перед Богом не сміло являтися нічо нечисте. Так отже пробували люде в глибокій темноті душі, нещасливі на цьому світі й відкинені для вічності“ (A. Stolz). Наче блудний син розтратили гріхом Адама й своїми власними провинами свої майна, свою спадщину і втрутили себе в найглибшу нужду. Як померлий не може сам себе воскресити, так мертва душа, що втратила оживлюючу ласку, не могла сама спасти себе; як малий господар не може сплатити мільярдних довгів, так немічне, вбоге людство не могло дати надійної сплати за безконечну образу.

Прийшло з небес дитя і врятувало своїми богацтвами наше життя; посплатило Богові наші довги, а до того придбало нам незрівняльні скарби ласк, що зберігаються в святих Тайнах і молитві.

Різдво Христа — „це солодке світло, що захопило головні сили нашого буття, наше пізнання, наше почування й нашу волю“ (Eberle). Це світло вказало, що є один Бог, творець неба й землі, що цей Бог не дивиться на стан особи, тільки на його вчинки й заохвання; що всяке покривдження буде відмірене й покаране; що Бог є святий, тим то все грішне й нечисте йому осоружне; що він нам отець, а ми його діти; як справжні діти стосуються до справжніх батьків, так і ми повинні стосуватися до його й віддати йому наше серце, а тоді його добро — наше добро; ми між собою одна, щира, сердешна й вірна рідня. З цього йде завдання: Щоденно наближуватися до його святости та при всьому уподоблюватися йому. Небо, тісна сподука з Богом — висока мета людського життя, піддержка в трудах і розрада в терпіннях.

Різдво Христа розковало скалу, що було між Богом і людиною; проломиле забори, що ділили народ од народа; засипало провал між чоловіком і жінкою,

розірвало завіси між батьками й дітьми, освятило домашні огнища.

Ой встань світе та проснися й на різдвяну дорогу повернися! Зрадіймо всі, кому тягар придавлює груди! Дитя несе нам полекшу з небесної країни: спокій, вдоволення. „Прийдіть до мене всі струджені й знеможені, а я заспокою вас“ (Мат. 11, 28). „Як сонце ділає осушуючо, цілючо й оживлюючо, так теж з народженням божого дитяти зійшла на людей надія відпущення гріхів. „Прийшов я грішників призвати до покаяння“ (Мат. 9, 14). Його кров очищує наші сумління. Як на дворі весняне сонце збужує сплячі зароди до нового життя, так сонце — Ісус пройшло все хотіння людства. Крізь душу світа, що поринув у зимовому сні, пройшло нове життя. Щоби зимова земля перемінилася у веселу, гарну, весняну ниву, мусять поперед усього впасти на неї огріваючі проміння сонця. Тоді зрушується ґрунт, сніг тав, зринає зелень, зростають квіти. Так мусів дійти до людства, огріваючись промінням сонця справедливості, що змягчує серця, аж попливуть сльози жалю в розкішних ручаях і приберуть новооживлену дуну, квіти чеснот“ (ibidem).

Найвищий і найщасливіший, якому немає початку й кінця, якого вічність передає вічності, в якого повна повнота авершання, сходить з багатосайних височин до хмарних низин, стає дитиною вбожества й важких болів, щоби ми, нуждаючі й страждучі, богатилися, вщасливилися й спасалися.

„Трапляється часто, що дочка знатних батьків стає милосерною сестрою. Полишає батьківський дім, де всміхаються до неї всякі роєкоші й радощі: зрікається великого майна, блистячого одружіння, зрікається всього, що цінує світ і чого шукає, щоби в догляданню хорих служити Христові. Веде тихе життя, повне вмертвлення й недостачі; вона, якій перше завжди послуговували, яка бачила довкола себе тільки богатство, блиск і розкіш, тепер робить найнижчі роботи, доглядає недужих, перевиває їх гидкі струпи, вдихує заражене повітря, а при тому може й сама набавитися болючої хвороби, вчасної смерті. Чи ж це не висока, свята, чудова любов, мо-

гутність, геройська відвага, віддача, що перевищила людські сили? Порівняймож тепер. Як безконечно більше вчинив Син божий для нас? Така знатна сестра полишає свій батьківський дім, може й деяке майно. Син божий полишає доно предвічного Отця й безконечну щасливість, що сповивала його в небі. Милосерна сестра терпить бідноту, всякі недостачі, дивиться на гидко хорих, одначе не в ще так далеко вбога, як Син божий: лежанка її не так тверда, житло — не стайня. Вона доглядає гидко недужих — Син божий доглядає й зціляє цих, що заражені заразою гріха, що в його очах далеко гидкійше й осуружнійше, ніж найстрашніша недуга, бо ж він узяв на себе наші недуги, наші гріхи. Вона мусить покінчити своє життя в службі хорих, але щож життя людини супроти життя Сина божого? Він оддав своє життя серед найжахливіших катовань.

Тому став людиною, щоби міг за нас терпіти і умирати: Вже в яслах його дух бачить наперед усе, що прийде на його; серце відчуває весь безконечний біль, що наче чорний, жалібний одяг оповіє й затемривить ціле його життя. Він. — щастя анголів, він, з якого повноти ми всі набралися, він, якого вже краплина благодатної розкоші вщасливила нас і наповнює надміром утіхи — терпить уже в яслах на тілі й на душі такі болі, що може тут сказати: „О, всі ви, що проходите дорогою біля мене, гляньте, придивіться, чи в біль такий, як мій біль?“ (Плач Єр. 1, 12).

Чому ж учинив це? Щоби підвести нас з неволі, в яку впали мита наділити щастям і радощами. Бачили ми, в якій нужді був чоловік перед Христом. Що це за життя без віри, надії, любови й без Бога, в гріхах, грижі сумління? А яка смерть по такому життю? Смерть без одпущення гріхів, без надії, без потіхи й без ласки! А що за вічність, яка наступала по такій смерті?

Христос вирятував нас із усієї цієї неволі. Як бжкола перемінює трутину в мід, так Христос болі, що заслужили ми гріхами, наче всав і перемінив на мід радощів. Правда що й тепер доволі придавлюють лю-

дей терпіння й болі, але багацько недолі зовсім знято; що ще тяжить на нас, воно владжене й осоложене. Терпимо не як ці, що не мають жадної надії, але ми знаємо, що короткі й легкі терпіння цього часу носять вічну ваготу надмірної слави; знаємо далі, що хресна дорога — ця дорога, якою перше пішов Ісус, а яка певно провадить до неба.

А яке джерело найкращих радощів одчинив нам Христос! Чиж це не втіха могли говорити з величнім, святим Богом? Чиж це не веселощі, почути в грижах сумління солодке слово прощення? Чиж це не радощі, коли ми, наче доня в серці матері, все, що ворухить нашу грудь, що придавлює й мучить нас, можемо скласти на серце Спасителя? Чи це не втіха, коли ми можемо наблизитися до його, як пастухи, як Симеон узяти його на руки, як Йоан припочити на його грудях? А подумаймо ще про вічні радощі, що зготовив для всіх Ісус?

Усі ті радощі заслужив і придбав Христос також для нас. Але хто нир хоче натішитися величнім сходом сонця з високих верхів гір, мусить трохи потрудитися, щоби вийти сюди, мусить недоспати, ранше встати. Так теж мусимо й ми, коли хочемо вживати цих радощів, що зготовив Христос по цей і той бік для нас, зрєктися грішних радощів і пожадав, бо й без того вони тільки поцукрована трутина, не можемо дратуватися трудом, якого домагається від нас служення Богові² (Schmitt) Коли це вчинимо, сповняться пророчі слова: „Світло твоє зорею засвітить і рани твої скоро сціляться; справедливість твоя буде поперед тебе ходити й супроводитиме тебе слава Господня“ (Іс. 58, 8).

Не забуваймо ніколи, що Христос тому став людиною, щоби ми стали дітьми божими; що тому проживав у злиднях і покінчив у терпіннях, щоби нас збогатити й веминаемими радощами наділити, щоби нас щиро полюбити, нашу достойність, нашу гідність обновити й закріпити. Ця теж пригадка вкаже, що треба залишати, а що чинити, що звершати й якими дорогами до високої мети прямувати.

Чиж за це визволення з важкої неволі гріха й темноти, чиж за побудовання золотого мосту між небом і землею, за повернення божого синівства й за повернення прав до небесної батьківщини, чиж за вшановання достойности людини й за розсвітлення шляхів її розвитку, чиж за ці вказівки, на яких здвигатися повинна будівля людських уладнань і переживань, чиж за це, що з нуждарів стали ми богачами й при підмозі придбаної освячуючої ласки можемо помножувати господарство нашої душі, бо тоді працюємо з Богом і для Бога, чиж за це все не ялося нам сьогодні вкликнути з Давидом: „Прославляй душе моя Господа й не забудь усі добродійства його! Благословіть Господа всі ангели, всі сили небесні, всі творива по всіх місцях володіння його! (103). Люблю тебе, Господи, бо ти сила моя й твердиня, прибіжище мое й спасіння мое!“ (18) Вдячно згадуватиму змишування Господнє, що зійшло на нас цієї великої ночі, славитиму за це світло, що прогнало темряву з наших душ!

Одначе знаймо, що найкращу й наймилішу вдяку принесемо дитяткові, коли будемо старатися дійти до християнської обнови та до відродження на всіх областях, на всіх нивах свого життя; коли дійдемо до цього зрозуміння, що наше правдиве щастя, правдивий розвиток і культура, дочасне й вічне спасіння, наша рівновага душі й тіла в тісній, благословенній сполучі з Ісусом Христом. „Я — Господь, та немає спасителя, крім мене“ (Іс. 43, 11). „Де легкодухість і байдужливість, де нечутлива, пристрастями засліплена душа, де закаменіість і впертість, там народження Христа поможе так мало, як найкраще, весняне сонце, хоч як воно тепло й приязно світить на деревину, що зісхла аж до самої середини та геть аж до коріння. Не рівнаймоси до такої деревини, маймо добру волю! Бог полюбив нас — любім за це Бога над усе. Бог дав нам наймиліше, свого Сина — даймо йому за це наше серце та дозвольмо йому тут управляти. Ісус полишив небо з любови до нас, по-льшим же ми з любови до його всяку лиху звичку, всяку грішну втіху. З любови до нас прийав Ісус

бідноту, переслідування, моволу — возмім і ми на себе з любови до його зусилля, самовідречення й труд, що потрібні, щоби жити по християнськи. Ісус, Син божий, став людиною рівною нам — станьмо ми йому рівні, божі в святих задумах, у святих проживаннях“ (A. Stolz)

Христос народився! Звеселилася пустиня й суха земля, зрадувалася спрагнена країна, бо поплили води-ріки, щоби поїти стужений нарід.

Слово відвічне, Ісусе, Боже мій! Вже від ясел починаєш хресну дорогу, приймаючи злидні й терпіння, що завершаться Голгоотою, щоби спасти всіх людей. Перед тобою вже тепер стоїть п'ятниця тригодинного конання та великий, страсний четвер!

О, Ісусе, дитячко моє, приношу тобі в офірі серце своє!

Люблю тебе цілим своїм бством, а ти поблагослови й обнови нас незбагнутим своїм різдвом! Спасителю мій, дитячко боже, люблю тебе й завжди любитиму та твоїх шляхів ніколи не обмину! Пригадує мені по всяк час, кілька ради нас голодував, мучився, страждав, щоби я тебе ніяк не забував!

Вбогі ясла, тернова короно, благасловленні гвозди, святі окови, ведіть дорогу, але надто скорботну батьківщину нашу до великої, самоозначної обнови! Серця наші очистіть, душі наші відкупить і до хреста прив'яжуть, щоби ми з Спасителем жили вмирили й по віки вічні з Ним у небі пробували! Амінь.

Собор Пресвятої Богородиці.

Востак, полт Отроча і Матерь єго нощію і отїде в Єгипет (Мат. 2, 14).

Ще звенять радісна пісня над Вифлєвськими полями, а вже чує Йосиф сумну вістку з неба: „Встань, візьми дитя й матір його та втікай в Єгипет і пробудь там, поки скажу тобі, бо Ірод шукатиме дитячка, щоби погубити його“ (Мат. 2, 13). Важкий наказ! Єгипет — лячно згадувати його. Жалісний

спомин! Болюча пригадка! Єгипет — країна неволі Ізраїльського народу. Тут промучився він чотириста тридцять літ. Легко вимовити, але пережити так довгу втрату своєї батьківщини на чужій чужині у важкім ярмі! Лихоліття, якому немає пари.

Затремтіло серце Марії й Йосифа, коли почули, що треба йти на це місце мук і стражданья свого народу.

Настигає ворог. Не можна ні хвилини довше пробути. Вибираються в ночі. Найневинніші, а мусять скрадатися, мов злочинці. Мати несе дитячко, що спить при її грудях. Перед ними семикратні небезпеки. Куди повернутися, всюди страшно й непривітно. Пустиня й пустиня. „Це сухе, піскове море не менше небезпечне, як бурхливі води: де сьогодні рівно, надуває буря може вже в небогатьох годинах гори піску, так, що всіх мандрівців погребує неврятовано. Нічо, тільки пісок і небо, як далеко сягне око! А коли иноді зустрінуть зелені оази з овочевими, дактилевими деревами, то вони одночасно збірні місця диких звірів.

Як у дорозі, так теж у Єгипті чекала святу семью неодна невигода. По християнських переказах прямував Йосиф до великого Соняшного Міста. Його відправили від усіх дверей, де прохав прийяття; на решті найшов приміщення в розвалинах старої, поганської святині. Йосиф прилаштував це нужденне місце в декількох днях так, що можна було мешкати. Поселилися тут. Одначе в цій хаті бідноти досягли їх переслідування й ворожі затії. Тому бачила себе свята родина змушеною, полишити Соняшне Місто, а переселитися до Мемфіса, старої столиці Єгипту. А коли й тут зборонили їм прийяття, пішли до бідного сільця Матери“ (Breiteneischer). Жура, нужда, терпіння — невідступні товариші в їх скитальстві.

Щож улєкшувало їм цю незавидну долю? Що окрилювало їх по цих непривітних місцях? Що лагодило їх безмежне горе? Що підтримувало їх у цих стражданнях, які неволимо йшли за ними? Що закривало перед їх уявою голосіння й плач нещасних матерей, яким люта рука відривала від грудей немовлята на убивство? Нічо инше, тільки кричка надія на

Бога, могутня надія на велике діло відкуплення, на сполуку неба з землею. Надія визволення світа стелила їм розраду й додавала сили двигати важкі переживання.

Ідім і ми за цими страдальцями та розгляньмося в тому, чим підтримували себе на важкій мандрівці.

Надія! Яке величне, яке гарне слово! Надія — бідним багатство, засмученим утіха, хорим здоровля; надія — невспоковна туга, невтомне очікування, повсякчасний привид будучого щастя, наближення до завершення намічених плянів, прямування до щасливої золотої мети. Тужили Адам і Ева за втраченим раєм, тужили за відновником; тужили патріархи за великим героєм на нивах своєї батьківщини; тужив Мойсей зі своїм народом за рідною землею; тужили за неминаємим щастям серед страшних мук Макавейські брати; тужив праведний Семеон за тою хвилиною, коли побачить обіцяного Спасителя.

Надія сповиває хлопчину, одушевляє чарівним сяйвом молодця; не полишає вона й старого, а навіть умираючого. Життя без неї — ніяке життя. Вона так потрібна до естествова людини, як повітря. Тисячні речі, оповяті тугою, безліч справ, безліч умов, що пронизані проміннями надії!

Хоч як широкі й просторі ці царини, то таки хосенно розмежувати й поклясифікувати їх, щоби добре розпізнати, що справжня надія, а що баньки на воді, що вігрунтоване й упевнене сподівання, а що туманне будування. Надії можра поділити на три категорії. До першої належать слухні надії; до другої хиткі, безпідставні; до третьої немудрі.

Справжні надії ці, що не тільки можливі, але й правдиві, що мають за собою цовну рацію, цовне управління буття. „Коли пр. батько семі прокормлює ретельно себе й своїх, а до того виховує дітей побожно, чесно й праведно, в надії, що колись стануть здатними людьми й будуть у змозі легче придбати хліб, то це управнена надія, бо побудована на фундаменті, що дає передбачати її сповнення з біль-

шою правдоподібністю. Ця перша категорія надії єдино щасливляє, а найменше розчарування зготовляє“ (Рг.)

На чім же засновується справжня надія? Які її підвалини? Чого повинна триматися, щоби дійти до цього, що плянує? Надія засновується на вірі. Бо віра вчить нас, що Бог всемогутній, значить, може зробити, що тільки захоче; що він любить свої створіння; що Христос заслужив нам своєю смертю на хресті все те, що потрібне нам до дочасного й вічного щастя, до якого спрямовує нас невтихомирна туга. Де віра кріпка, там надія мчить вперед, хоча летять стріли і затемнюється дорога. „Віра й надія — дві нерозлучні сестри“ (св. Григорій В.), два щирі приятелі, що промощують собі невтомно шлях на зустріч сонцю.

Хто має надію на Бога, той витриває в найбільшій нещастю, не захитається. Цар Давид підбадьорує надією на Бога свій народ, щоби не тратив віри, не впадав у одчай серед найбільших хуртовин, щоби не лякався й найлютіших ворогів: „Бог нам прибіжище й сила, поміч скоро в нещастях. Тому не злякаємось, хоч би земля зворушилась і гори захитались серед моря, хоч би ревіли й пінилися повені його, гори трусились од досади. Ти бо спасаєш нас од гнобительств наших і посоромляєш ненавидників наших.“ Ісус Христос теж напам'яє, щоби не тратити надії в божу підмогу. На морі зчинилася буря. Апостоли збентежилися, всі міцно злякалися, будять Учителя й кличуть: „Господи, спаси нас, погибаємо!“ Він каже спокійно: „Чогож ви злякалися, маловірні?“ Бог біля вас, а коли він з вами, то втишаються вихри й бурі. „Надія на Бога наповняє людину предивною, надлюдською силою. Вона стає їй підмогою, що порушує найбільші тягарі. Неустрашимий був Давид у боротьбі з Голятом; нестрашимий був папа Лев Великий перед королем Гунів Аттилею. На св. Мартина напали розбійники й загрозили йому, що вб'ють його. Побачивши, що святий не показує по собі найменшого страху, запитали здивовані, відкіля в його така відвага. На це відповів їм св. Мартин: „Я християнин і як такий стою під онікою Бога. Лякатися не маю

чого, радше лякайтеся ви“. Йов був терпеливий в терпіннях, бо його втішала вже сама думка про будуче воскресення й заплату. Як може сумувати той, що вже бачить перед собою будучу, невисловлено розкішну нагороду в небі? Спрагнений верблюд набирає жвавості, коли вже здалека почує воду“ (Spirago). Надія наближує до нас будучину, стягає небо на землю. Іноді Бог тих, що ведуть строго релігійне життя, що свої журби й клопоти та хрести підпорядковують волі Його, зарятовує навіть чудом. Бо де потреба найпильніша, там божа підмога найближча. Коли Йосиф і Марія проживали в сільці Матері, не було води. Пречиста Діва звернулася з горячою молитвою до небесного Отця. А коли її слізови зрошували суху землю, праворуч зринуло обильне джерело з свіжою, здоровою водою, що пливе до нинішнього дня й іменується „криниця Марії“.

До другої категорії належать надії, що побудовані на крихких основах. Ці сподівання можливі, але не мають ніякого оправдання на буття. „Коли хто від раннього ранку до пізної ночі біжить з одної церкви до другої, цілий день не чинить нічого іншого, як тільки молитися, в надії, що Бог подбає вже за його рідню, то це безпідставна надія, бо хоч можливе, що Господь якимсь робом прокормить його та його рідню, але неймовірно, тим то й немає жадного управління до істотування, бо не сказано: тільки молися, але: молися й працюй, тоді спічне на тобі боже благословення“ (Pr.).

Надія мусить іти в парі з ревною працею, невгавляючими зусиллями. Хто заложив би руки й виглядав добра, став би подібний до цього, що лежить під деревиною й визирає, щоби сама грушка впала до його рота. „Сподіватися помочі, а не робити свого обов'язку, значить, спокушувати Господа Бога“ (Ф. Салезій). Студент прийшов до священика й сказав: „Не можу позбутися своїх гріхів. Прохаю вас, отче, молитися за мною, щоб я за божою ласкою став іншою людиною“. Священик потішив і повбідив підпомогати його молитвою. По довшому часі приходять цей молодець знову до священика й каже: „Ваша молитва, отче,

не помогла мені нічого, я й далі старий грішник“. Священик помітив гнеть, де похибка: попрохав студента, щоби пішов з ним на подвір'я й помагав йому накладати мішки зі збіжем. Студент послушав. Коли обидва двигнули тяжкий мішок, раптом попустив священик. Молодець не був уже тепер у змозі нести сам тягару, тим то пустив. Одночасно сказав: „Чому ви, отче, полишили напрасно мене самого?“ Священик одповів з усмішкою: „Бачите, саме таке з вами. Я стараюся своєю молитвою підпомогати вас, а ви не чините нічого. Коли моя молитва має принести вам хосен, мусите спільно зі мною трудитися, борючись з гріхом“. До цього грішника подібний всякий чоловік, що сподівається всього від Бога, сам однак не заходиться нічим придбати бажане добро. Колиб яка армія поклала все вповання в Бозі, а сама з заложеними руками чекала підмоги, ворог змів би її певно. Слушно каже приповідка: Рятуй себе, небоже, то й Бог тобі допоможе. „Треба мати як найбільшу надію, але й робити це, що найліпше“ (св. Боромей). Коли хто без роботи, то мусить, крім уповання на Бога, також шукати за цєю роботою, бо Бог підмогає запонадливих, дбайливих, пильних, а не лінощі (Spirago).

Ці надії другої категорії здвигаються найчастійше на безпідставних привидах, як спадщини, придбання великих грошей, широкої слави, могутніх плечей, багатого одруження, довершення стрімголовних задумів. Тут не дивляться на чесність і правість доріг. Ці надії невтихомирні: відбирають своїм любимцям їжу, загарбують спання, марнують їх сили й час на пустих вичікуваннях. Завжди видиться їм, що вже близькі звернення своїх плянів, а тут принадний пташок щастя підлітає вище й вище, не можна його зловити; невдачі множаться, знетерпівлення росте, сподівання більшають і замотуються, наближається швидко хвороба душі й тіла, дверми й вікнами ввійдуть розчарування, ці перші ластівки, перші вістунки всякого лиха.

Безпідставні, й неоправдані сподівання — велике нещастя для людини, бо „деякі люде вживаються так

у надію, що взагалі не хочуть нічого більше знати про теперішність, тільки леліються музикою будучини; цим робом заведують усі обов'язки супроти Бога, супроти ближніх і супроти самих себе та живуть відповідно до цього. Безліч неуправлених надій веде за собою безліч розчаровань. А що привносять розчаровання? Хоробу, нидіння, одчай, проступок, убийство й самогубство. Всі хочуть добре й легко жити, всі стежать за щастям, а коли воно не являється, тоді приходить розчаровання, а за ним ненависть, незичливість і проступок. Тут головна помилка в тому, що всі хочуть стати щасливими, але ніхто не хоче бути щасливим". (Pr.).

Не ставляймо замків на леді, не пишім будучини вилами на воді, не чіпляймося стебелини, наче потопаючий. Берім життя так, яке воно, а не яким хочемо його мати, а тоді будемо сподіватись тільки цього, що може здійснитись. Не літаймо за вітром у полі, не шукаймо неозначеного. Не дурімо ніколи себе, що хтось для нас без нас щасливу долю влаштує. Всякий будує, руйнує, де може, наклени чинить, інтригує, щоби себе звершити, а другого понизити. Дай лад і обрядок хаті своїм грошем, не зиченим, не сподіваним, а це принесе тобі щастя і вдоволення. Не багатімся привидами, хоч як принадними, але безпідставними. Гроші й багатство не мають із щастям нічого до діла. Гріш опановує світ, але чи сердешний, людяний, задовільний його привіт? Колиб гроші вщасливіляли, тодіб тисячники і мільонери самих себе не погубляли.

В гарній казці оповідається оце. В каварні великого міста сиділи при столі щастя й гроші. Гроші величалися своєю силою, своїм значінням перед щастям, що всімалося тільки й зажадало доказу. Якраз наближається до стола стара жінка, що продавала сірники по хатах. Питаються її гроші: „Чи ти знаєш мене?“ „Ні“, відповідає похатниця, бож вона не мала ніколи грошей. Тепер питає її щастя: „А мене знаєш?“ „Так, каже бабуня, але це мусіло бути дуже давно, як я бачила тебе, ще жив мій чоловік і моя дитина“. Гроші люті, що щастя було відоме, а вони ні. Ки-

дають старій дуката й велять лишити тут сірники, а самій провести в добрі день, щоби пізнала силу гроша. Втішена бабуня подякувала й вийшла з каварні. Щастя сміється. Не барило пів години, входить з плачем жінка й прохає віддати їй сірники, бо згубила золотівку. Вражені легкодушністю, з якою жінка позбулася дуката, дали їй гроші тепер банкнот на сто ринських і напімнули, заховатися обережніше. Щастя сміється знову. Не трівало довго; вертає жінка й прохає за своїми сірниками. Пішла з банкнотом до різника, щоби купити мяса. Цей, що знав її велику біду, зареготався, побачивши в неї таку суму грошей, і післав за поліцією, а бабуня втекла. Гроші шаліли з обурення й гніву, одначе не хотіли признатися до свого поразення перед щастям, тимто дали бабуні багацько золотівок. Бабуня пошкандибала без великих радощів, а щастя сміялося далі. Не промайнуло й чверть години, а вже входить жінка, вповні збентежена, згорювана й вистрашена, та розповідає з плачем, що два пани з каварні, які відай бачили цілу подію з дукатами, напали на неї, повалили на землю й забрали золото. Не хоче більше нічого, тільки домагається своїх сірників, бо з дукатами не ведеться.

Халепя по халепі; жура, смуток і всякі страхіття торочаться з них. Тоді звертається щастя до неї і велить узяти з собою тільки один сірничок та шувати першого дуката. „Ба, та патичок погасить вітер“. „Роби тільки, що дораджую, а побачиш, що буде“. Вийшла старовина на вулицю, засвітила сірничок, а її першуй позире упав на загублений дукат. Утішена спішить далі; на зустріч іде різник, що між тим переконався про правдивість її вислову що до банкноту й вираховав їй сто ринських. На другий день повідомив її різник, якому вона розповіла про рабунок багатьох дукатів, що може піти відобрати гроші в поліції, бо рабівників зловлено якраз тоді, коли сварилися над діленням.

Гроші мають велику силу в світі, одначе щастя скриває в собі непорівняно більший скарб, а то спокій і вдоволення.

Успішній надії мусять товаришити невтомима праця, а до того пильна застанова, проворна обережність. Незувага — великий ворог людини й велике її нещастя. Цариця Катерина змовилася з своїм любимцем, що може при плянованому поваленню її чоловіка Петра III. 1762 р. преспокійно дати себе арештувати й запроторити в тюрму, а вже далше належить до неї. Його справді увязнили й на смерть засудили. З усміхненим обличчям увійшов на шафот, у повній, незахитаній надії, що тепер наближається момент прилюдного його відзначення з боку всемогутньої цариці. Так, наблизався момент, але не момент його відзначення, тільки момент, у якому його гордовита голова покотилася в пісок.

Небезпечна гра з огнем, водою й нічю, а ще жакливіща забавка з туманною, хмарною надією. Люде, як люде, невпевнена думка ворухить їх груди.

До зваги й обережності напминає теж Христос: „Пильнуйтеся й моліться, щоби не ввійшли в пригоду“.

Картагінський отаман Ганнібаль провадив війну з Римлянами й спричинив їм неодня погром. Коли в битві під Каннами розбив майже вповні римське військо, сповився нерозважною надією, що щастя буде завжди по його боці. Полипився в Кануї й почав з військом бенкетувати та розкішно проживати, не думаючи про будуччину. За той час Римляне збирали нові війська, усунули давні недостачі, поробили уліщення й з тою новою, належно підготованою силою побили Ганнібала, а потім здобули столицю краю Картагину. Ганнібаль завважив свою помилку, але нещастя було вже під порогом, тим то вкликнув: „Коли я міг, не хотів; тепер хотів би, але не можу“. Саме так чиниться з усяким, хто легкодушно грається з надією, хто беззастановно бавиться щастям, кому довелось раз-двічі вийти ненарушено з пригоди, а сподівається, що завжди так буде. Не кажим: Скік, — поки не перескочимо. Не забуваймо про це, що хто чим воює, від цього гине. Хто за здалегідь не поставить міцної тами цьому, повинь нанесе великої шкоди.

Надмірна, нерозважна й неспідпоможена ревною працею надія вельми небезпечна, а до того вона „влява великої недостачі почеси супроти Бога“ (св. Альфонс). Уже між людьми викликає це чималі ремствования, коли хто у всьому спускається на другого, а сам не робить нічого. А щож сказати про те саме в приложенню до Бога?

„Наші духові й тілесні сили, це наче два ключі до скарбниці неба й землі. Хто не вживає їх, терпитеме голод, бо Бог уділяє нам тільки цього, до чого не вистарчають наші сили“ (A. Stolz).

Надія успішна й хосенна тоді, коли получена з гарним, праведним життям. Уявім собі, що хтось має щирого й могутнього приятеля, та тоді, коли йому не потрібно його, робить він усе так, щоби цього свого добродія понизити, нанести неславу на його, а коли наблизиться пригода, кличе: Рятуй, рятуй! Як це одно з одним повязати? Не дочекався Антиох, убийник Макавейських братів, божого милосердя в страшній хоробі. Не над усяким, що кличе, Господи, Господи, зглянеться Бог, тільки над тим, що чинить волю Його. Хто серцем чистий, тому й Господь друг. Він праведним приховує ласку, заслонює в нещастях і стереже дороги їх. Тому наші речі так повинні бути владвані, щоби не зачиналася ніколи скарбниця Його перед нами. Перед грішником стоять великі ями й він упадає туди, бо Господь прогнівався на його.

Надії третьої породи ці, яких підклад забобони, повірря й ворожби. Коли хто в Страсний Четвер або на Поклони йде в 12 годині о цівночі на цвинтарь в надії, побачитись з умерлими своєї семі — це дурощі, нерозум. Коли хто скорить до картярки, в надії, дізнатись з цілою певнотою про свою будуччину — це теж дурощі. Коли стрілець по якихось таємних приписах дає злаштувати кулю, в надії нехибного, непомильного поцілення — це також нерозум.

Яка правда в цих надіях, бачимо з цього. Багата жінка пішла до картярки, де дізналася, що її чоловік помре по півроці, вона в три роки. Припадково вмер справді по півроці чоловік, що простудився в дорозі. Тепер жила вдова в тому певному очіку-

ванню, що по трьох літах умре також. А що не мала рідні, то прогайнувала весь значний маєток так розумно, що коли минуло три літа, а смерть не приходила, мусіла помандрувати до Дому Нуждарів, де ще прожила двадцять чотири роки.

Надія — це цінний дар божий, гарна чеснота, одначе треба мудро користуватися нею й не можна виабуватися та марнотратити її ніколи. Нещасний народ, що втратив віру в свої сили, а поклав усі сподівання на чужу підмогу, на чужу ласку! Про його скажуть: Сидить на печі тай не знає, що речі. Такий народ стане наживою й невільником чужинців. Нещасна людина, в якій погасли всі проміння надії! Перед нею стоїть страшна прірва, закрутна глибінь — одчай, з якого не має вже вороття. Не завернувся Каїн, не завернувся Юда, не завернулися зрадники й запродавці батьківщини, не завернулися й ті, що поклали на себе руки, що засилили собі петлю на шию. Відійшли з рідного місця, від Бога, а вкинули себе в вічну неволю. Не даремно перестерігають нас святі книги, отці церкви перед одчаєм, бо він лютий ворог людства, що наносить шкоду, якої не можна направити. „Коли людина сповняє злочин, убиває свою душу, але коли попадає в одчай, втручує сама себе в некло“ (св. Ізидор).

Не забуваймо ніколи на слова мудреця: „Людина вкладає в свійому серці, від Господа ж залежить відповідь. На Господа в твоїх ділах і справах здайся, то й задуми твої сповняться неохитно?“ Надія на Бога хай кріпить нас у горях та смутках, хай гартує наші сили у важкій боротьбі, хай стане тривкою підмогою в наших змаганнях до всього величнього. Гляньмо на святу рідню в Єгипті, гляньмо на терпіння Йова, гляньмо на мучеників і мучениць, цих сміливих борців Христових! Усім їм освічувала надія важкий шлях життя. Коли загремять над нами страшна хуртовина, колиб навіть виділося, що вихри та тучі готовлять нам загибель, то й тоді не тратьмо надії; зробім докладний обрахунок над нашими помилками, над нашим розгромленням і руїною, почетверім наші зусилля й піднесім наші

очі в гору, відки поміч наша прийде. Поміч наша від Господа, що створив небо й землю. На Його вповаймо: Він твердиня наша; Він не дасть осоромити нас і витратити нас!

О, Маріє, Велика Мати, не дай нам у недолі й неволі пропадати! Всі знають, усі це повідають, що Ти нікого не облишила, чия душа до Тебе щиро заговорила. О, Маріє, найдорожча Мати, занесиж наші благання до джерела всякої благодати! Допоможиж нам зі своїм дитятком новий день починати й новий, благословенний шлях верстати! Амінь.

Святого Первомученика й Архидіякона Стефана.

І зведеши кні града, каменієм побивахъ его (Діян 7, 58).

Сьогодні святкуємо цей момент, коли перший християнин офірує свою кров і своє життя за Ісуса Христа. Святий Стефан стає перший в сліди Спасителя та йде перший сміливо на муки.

На узгір'ю Морія в мурах Єрусалимської святині зібрався суд: архіереї, письменники й народня старшина. Всі в судейських одягах, з законами в руці, засіли на своїх місцях і перекидаються цікаво очима. Здалека розходиться гомін. Надслухують. Щораз ближче. Аж тут палена юрба впадає до середини, впроважуючи з собою Стефана, невтомного працівника ново-основаної християнської громади. Втихомирюється шум; мовнуть крики. Посипалися обвинувачення; виступили фальшиві свідки.

Св. Стефан викладає історію божої опіки над Ізрайльським народом та повертається до цих, що засіли судити його: „Люде вперті, ви завжди противитесь св. Духові. Кого з пророків не гонили батьки ваші? Так вони повбивали тих, що наперед звіщали про прихід Праведного, якого ви тепер стали зрадниками й убийцями“, а покінчив цю промову: „Ось бачу відчинені небеса й Сина чоловічого, стоячого

праворуч Бога". Почувши це, запалали гнівом і скреготали з дикого, надмірного обурення зубами, бо не могли сказати нічого на своє оправдання. Вже не судили, тільки „закричали голосом великим і кинулись однодушно“ та випроводили за місто, де посяпалось багатько каміння на святця. Приклонивши коліна, серед граду ударів покінчив праведне життя.

Так привіс св. Стефан велику, гарну, геройську офіру!

Вбийники полишили розторощене тіло і пролиту мученичу кров та відійшли гнеть. Одначе ми не віддаюймося так швидко з цього страшного місця! Оповиймо спочуваючим серцем дорогі останки, впаунуймо належньою згадкою пробуті терпіння! Стефан і наш проводар; він обороняв і наш прапор та ніс невстрашимо перед нами. А виявимо найкращу пошану наближенням і вподобленням нашого проживання до його життя та прибраінням наших душ його чеснотами.

Церков, долучуючи до народження Сина Божого пам'ятку мученичої смерті першого мученика, хочем робом навчити нас, що найкращий різдвяний овод — мучеництво, та що всі користувачі цієї ласки, яку принесло на світ дитячко, мусять у деякій мірі бути мучениками. Бож крім кровавого, в ще й безкровне мучеництво, а то тоді, коли в нашому серці горить міцне бажання першого; коли в наших грудях хвилює непереможна відвага пройти всякі терпіння за Христа; коли в нас міцна постанова витривати в найтяжчих лихоліттях.

Ісусе Христе, володарю мучеників, і Ти, терпляча мати, освітіть нас та укрініть силою божої благодати, щоби ми навчились мученицький вінець цінувати й любити, до його стежити й славно проводити, а колись за це в небі щасливо з Вами зажити!

Вінець безкровного мучеництва осягаємо найперше щирим хотінням, щирим пожаданням найвищої посвяги для Бога.

„Христос, творець усякого життя, прийняв тільки тому земне життя, щоб його знову віддати за нас“ (С. Martin). Колиж Ісус подарував нам своє цінне життя, чиж праведні з вдяки не віддадуть йому за це свого? Віддавали й віддаватимуть, бо це обов'язок людини.

Коли в нашому діянню й цілому нашому захованню кермуємося цими правилами, яких придержувалися борці Христові, йдучи на муки, тоді вже й ми на їх шляху. „Коли маємо так незахитано міцну віру, що повсякчасно готові ми віддати для неї своє життя, а навіть тужимо за цією офірою, то придбали ми собі заслуги мучеництва“ (Toussaint).

Намір, пожадання, глибинні почування — це душа зверхніх учинків і їх справжня вартість. „У очах людини путь її видається шляхом правим, Господь же на вазі всяке серце важить“ (Пр. 21, 2). Одначе поперед усього мусять собі здати яено справу з цього, чого бажаємо, чого хочемо.

Пригадаймо собі й добре пізнаймо, що мучеництво найвища офіра, яку приносить людина в обороні нарушуваних прав божих, що вона не лякається найлютіших і найдикійших катовань. Як жовнір, що любить правдиво свою батьківщину, йде сміливо й відважно в бій, щоби постояти за її права, за її честь і славу, йде в град ворожих куль, щоби тільки врятувалася його країна, щоби вийшла з кровавої заверюхи відновлена й відроджена, щоби на зрощених кровю нивах зросли нові борці, нові герої, нові робітники, що не далиб і в будуччині потоптати прав свого народу, саме так чинить і мученик. Його офіра — „найвеличнійше, найгероїчнійше й найаворужливійше свідоцтво, що може зложити земний маудрівець для свого Бога. В мучеництві лучаться віра й відвага, гарт і сила, слухняність і любов, мов проміння в огнищі, мов пахучі, рожеві листки в спільній короні. Мученик офірує Божові все, що має, своє тіло, свою кров і своє життя, все, що подає й повбіцює йому земля, всі примани й роскоші, всі добра і втіхи“ (Breiteneicher). Коли й ми розпалимо наше серце такою горячою любов'ю Бога,

коли і в нашому єстві зрине щире бажання за віру й за Христа проляти свою кров, то ми в очах Господа безкровні мученики. Коли ми для божої справи сповнені таким одушевленням, що збережемо незахитану вірність у всіх проявах нашого життя й радше втратимо місця, великі прибутки, ніж будь-чим причинимося до підкопання божого ладу; коли раднійше помандруємо в тюрму, ніж допомоглиб побільшити ряди противників Христових, тоді заслугуємо собі вінець мучеництва.

Св. Франц в Ассізі горячо бажав мученичої смерті, тим то й вибрався на далекий Схід проповідувати євангеліє. Так чинила теж св. Тереса, що покинула батьківський дім і спрямувалася в дикі простори Африки, щоби там замучили її за поширювання Христової віри.

„Наслідуймо ці величні душі! Сповняймо наші серця живою вірою, тужною надією, жаркою любов'ю до Бога, могутнім одушевленням для його релігії й церкви; висяднуймо собі щиро велику ласку, щоби могли вмерти за Ісуса Христа й за релігію, яку він об'явив. Благаймо небеса, щоби ми могли вступити в сліди св. Стефана, св. Лаврентія, св. Катерини й покінчити як мученики. Молімся щиро до Бога в тому намірі, а він спогляне на почування нашого серця, вислухає наші прохання й зготує нам чудовий вінець мучеництва“ (Toussaint).

Запашну вітку мучеництва досягнемо теж непереможною відвагою в пробітих терпіннях і переслідуваннях ради Христа.

В самих починах християнства прикликав поганський володар побожного єпископа й велів йому зложити офіру божкам. Єпископ не хотів цього вчинити, а цей загрозив йому смертю. Одначе єпископ не злякався, тільки промовив спокійно: „Що вчинивби ти, володарю, колиб зайшла така подія: Одного з твоїх слуг забрав ворог до неволі й тут намовляє його до зради. Та слуга полишається вірним тобі. Вражені цим вороги стягають з його одіж і так пускають. Коли цей слуга верне нагий до тебе й розповість про

все, чиж не прибереш його зараз у новий одяг? Саме таке тепер зі мною. Ти хочеш мене, божого слугу, задля моєї вірності супроти мого Бога обідрати з одягу моєї душі, значить, з тіла. Одначе мій Бог оддасть мені знову земну одіж, що втрачу для його“.

Всі святі, як старого, так нового завіту, зазнавали й зазнають чимало переслідувань. На них сповняються слова св. Павла: „Всі, що хочуть жити побожно в Христі Ісусі, будуть переслідувані“ (2. Тим. 3, 12). Одначе „славний борець Христа не боїться тюрми. Наслідуючи свого голову, зносить сором і зневагу, не лякається побивань. Так богацько мук терпить він перед смертю для Христа, так богацько приносить йому зі себе. Тримається міцно слів апостола: Терпіння цього часу не йдуть у парі з будучою славою, що проявиться на нас. Мученик дивиться на радіщі небесного города, а що він не може їх зрахувати, то кличе повний здивовання: Що я маю в небі? Немов хотів би сказати: Це переходить мої сили, це понад сили моєї вимови, ця слава, ця пишнота, ця величність, з якою Ісус Христос, наш Господь, обновило марне наше тіло і вчинило його схожим до ясноти свого тіла, це перевищує мого розуміння. В розважанню цієї звершеної волі не лякається мученик ніякої кари, не тремтить перед жадним катуванням; навіть тисяч-кратну смерть не вважає за вистарчаючу, щоб заслужити собі таку велику пишноту“ (св. Августин).

І ми можемо знайти в таких обставинах, де треба ділом і словом показати, що стоїмо твердо при своїй вірі, що без страху боронимо цю віру, в якій вродилися, зросли й до якої звичаїлися, та яка вказала нам мету нашого життя й дорогу, що веде до неї.

На жаль, богацько таких, що лякаються дати явне свідоктво божій правді; чимало таких, що „зі страху перед глуфом, насміхами, нараженням свого становища і з інших подібних мотивів не мають відваги визнати явно свою віру, зазначити свою приналежність до своєї церкви“, до свого обряду, до

всього того, що загальне, народне добро. „Поступають, наче малий, нерозумний хлопчина, якого ввслали батьки за орудкою, а який лякається гавкання собаки по дорозі і вертає з нічим до дому. Вони боязькі, як ваяці, що їх одстрашує од жиру навіть лах, вивішений на патиці. Хто не має відваги виступити в обороні божої чести, цей німа собака, що не може гавкати. Такі люде, що відрікаються своєї віри“, свого обряду, своєї церкви, що помітують загальним добром свого народу, „зі страху або стиду тратять також поважання в інших, бо боязьких не поважає ніхто. Цісар Констанцій, батько Константина В., наказав раз своїм християнським дворакам офірувати божкам. Деякі боязькі сповнили цей наказ, а цісар, що хотів їх тільки випробувати, вигнав їх зараз із свого двора“ (Spirago). Всі ті забувають на слова Спасителя: „Хто не зі мною, той проти мене. Хто не визнає мене перед людьми, цього не визнаю я теж перед моїм небесним Отцем“. Як погорджують тим, як не довіряють цьому, що вирікся своєї народности, а перейшов з низького самолюбства до чужої, саме так чиниться з тим, що зі страху, стиду або користолюбства відрікається своєї віри і всього того, що стоїть у звязку з нею. Боязького, як теж і того, що зломив або проміняв свою віру, чесна, розважна людина не прийме за товариша. „Нехай не думає ніхто, що добрі люде відпадають від св. Церкви. Повного зерна не понесе з собою вітер, а тільки пусту половину“ (св. Кипріян).

Ці, що виріклися свого, а перейшли до чужого, в слабкого характеру, хиткої вдачі, значить такі, що не дають богацько користи, а до того не завжди й не всюди можна їм завітрити та спуститися на них. Характерна людина не дасть заманитися ніякими спокусами; щирій християнин не дасть одвестися нічим од своєї віри. „Він повинен бути подібний до міцно корінистої деревини, що не подається перед наймогутнішими бурями; до жовніря, що і в війні не полишає свого місця. Коли тратимо маєток, багато тратимо; коли тратимо життя, ще більше тратимо; коли тратимо віру, тратимо все“ (Spirago).

Та це відома річ, що належна оборона зустрічається тільки там, де є любов і привязання. Любов додає сили, додає відваги пройти найтяжчі перепони. Птаха кидається навіть на людину для збереження дітей. Любов приятеля спішить з порятунком товаришеві в найбільшій небезпеці; любов матери проганяє сон з її очей, проганяє надмірну втому з її суставів, коли треба рятувати хору дитину. Любов до рідного загона, любов до своєї батьківщини, якої ниви засіяні звичаями родимців, оспівані їх піснями, жене нас з непереможною відвагою під ворожі кулі, під ворожий наступ. „В річах, що любимо, немає ніякого труду, бо любимо й самий труд, полученний з ним“ (св. Августин). Коли отже земна любов довершує так високих діл, то що ж може вчинити любов Божа? Вона додала св. Стефанові сили, що не завагався прийняти й найбільшу офіру.

Терпіти переслідування ради Христа, ради прилюдного визнання його св. Віри, ради розширювання й укріплювання правд Божих у розхвилюваному світі, значить, бути мученим за Спасителя. „Хто таке терпить, цей в деякому зміслі мученик Христовий, він переносить терпіння мученика. Про це впливає нас Ісус Христос, вічний суддя й справедливий відплатець усього доброго, що його вірні звершують на землі“ (Toussaint). „Блаженні, каже він, переслідувані за правду, бо їх в царство небесне“ (Мат. 5, 10).

Пальмову вітку безкровного мучеництва придбаємо собі міцною, невгаваючою витривалістю в життєвих лихоліттях.

Також і в тому напрямі мусимо ввійти на дорогу мучеників. Хоч не будемо офірувати нашого життя, хоч не будемо зносити мук за видержання при науці Христа, то таки мусимо боротися витривало проти спокус, проти лихих нахилів, лихих пожадань, проти гріха; мусимо іноді звести завзяту боротьбу проти всього, що стає на дорозі, на перепоні жити інакше, як навчає й наказує християнство. „Де знайти християнина без терпінь? Хто хоче виявити себе християнином, не сміє залишити свого обов'язку ані під страшною загрозою, ані під принадами світа.

Чи ж не слідує з цих перепоп спасіння безліч боротьби? Коли Бог таким чином подає нагоду до мучеництва, чи ж не є воно його обов'язок?" (Martin). Вложений обов'язок знову ялося вірно й витривало та з повною відвагою сповнити. Віра й любов — це два угольні камені, на яких побудований будинок християнського життя. Людина мусить припильнувати, щоби ці основні огнива не розійшлися, не ушкодилися, бо тоді розсиплеться вся будівля. Адже ця сама віра, яку визнавали й якої боролися мученики, підвалина наших уладянъ, нашої земної мандрівки. Боротьба з самим собою, оточенням і з лукавим світом надто болюча та повна хрестів. Про це натякає апостол: „Ті, що Христові, розпяли своє тіло з пристрастями й хотіннями“ (Гал. 5, 24). І в нас самих горить огонь і навкруг шаліють бурхливі хвилі, тим то треба великої обережності, не будь-якої відваги й невтомної витривалости. „Царство небесне силою береться й хто силкується, той здобуває його“ (Мат. 11, 12). Не хочу вичисляти всього того, що наступає на людину, а проти чого мусимо безупинно, повсякчасно боротися, вноді аж до мучеництва. Це все всякому аж надто відоме.

Так отже розважили ми три роди безкровного мучеництва: бажання, переслідування й витривалости. В цьому можемо ми всі брати участь і пройменувати себе мучениками Христа та докладати всяких зусиль, щоби наша мученицька жертва була Богові приємна, а нам придбала гарну нагороду.

Прийняв Бог офіру св. Стефана, бо вона йшла з щиролюблячого серця. Сповнилося це, що заповів Христос: „Хто любить мене, полюбить його Отець мій, і я любитиму його та обявлюсь йому“. В хвилі каменовання відчинилося небо й він бачив свого Спасителя. Бог не тільки наділив його вінцем небесної слави, але й прославив земні його останки. Коли 415 р. в Кафаргамалі нашли кости св. Стефана й піднесли їх, затрусилася земля та простелився чудовий запах. Сімдесяттри особи, хорі на різні недуги, коли доторкнулися цих останків, подужали зараз.

До Гінно в Африці, де св. Августин був єпископом, прийшло двох людей, брат і сестра, міцно обезображенні, яких тіло завжди тремтіло. Великоднього понеділка молився в церкві перед мощами св. Стефана хорий молодець Павло і в прияві богато зібраного народу подужав уповні. З усіх боків залунав голос: Честь і слава тобі, Боже! Уздоровлений внаслідок до ніг св. Августина. Цей підніс його, поцілував і вийшов на проповідницю. Вказавши на молодця, промовив: „Читаємо про чуда, що чинить Бог за вставленням св. Стефана, одначе сьогодні поглянення на цього молодця заступить місце книжки“. Потім велів уздоровленому разом з хорою сестрою Палядією, що тремтіла міцно на цілому тілі, пристанути на ступеннях проповідниці, щоби їх бачили всі, та почав проповідувати про почитання дітей супроти батьків. Втім залунав голос у церкві: Слава тобі, Боже! Палядія подужала теж!

Так звеличує Бог останки цих, що були йому вірні, що любили його в щастю й нещастю, що ради його прославлення зважилися віддати все найдорожче, значить, своє життя.

Церков поставила св. Стефана на першому місці християнських героїв, християнських мучеників. Він умирає за віру Христову тоді, коли почала тільки що виростати, коли була в перших зав'язках. Не зражувало його це, що основника цієї віри понижено, осоромлено й рознято, що цю віру проповідували рибарі, що до неї горнулися понайбільше найнижчі, погорджені, поневолені верстви.

Ах, як гарний приклад, як високий запал до праці подає св. Стефан усім початкуючим, усім тим, що затягають перші підвалини, що ставляють перші угольні камені під величаву будівлю; ах, як чарівну приману подає цей святий усім тим народам, що з трудом, перепопами, при насміхах, переслідуваннях, наклепах верстають невтомно до своєї мети, задивлені в остаточний розвиток на всіх областях свого життя, окрилені вірою в свої сили, окружені горячою любов'ю до всього, що рідне, що дороге несплямленому, непродажньому серцю.

Велике діло домагається великої сили, великого заінтересовання, великого накладу праці, а тому всьому мусить товаришити жарке хотіння, непереможна відвага, витривалість, непохитна віра в завершення й палка любов до наміреного твору. А це все зустрічаємо в св. Стефана, що задивлений в безконечну любов Бога до людей, розпалює в своєму серці невгасне огнище посвяти до всього, що боже, що стоїть у тісному звязку з Творцем: він знає, що з приходом цієї любови на світ „смерть стала життям, терпіння нагородою, хрест спасінням, а терновий вінець короною“ (Eberle).

Будьмо й ми завжди готові виступити в обороні нашої віри, нашої церкви, нашого обряду, в обороні належних прав нашого народу, а св. Стефан допоможе нам, загриє нас у святій, великій боротьбі. Хто любить Бога, любить також і цих, що прямують до Його.

Св. Стефано! Засвідчаємося перед Богом, перед небом і перед церквою, що ступаємо на дорогу мучеництва, що стаємо під твій прапор! Лучимося з тобою в долі й недолі; будь з нами, заступайся за нас, провадь нас на велике діло обнови, щоби проступилася ніч, а засяло ясне сонце; провадь нас до тривкої злуки з божим дитятком, що принесло нам правду з неба й показало шлях, куди йти треба; провадь нас до цього дитятка, щоб як колись тобі, так і нам стало воно сьогодні дорогою, життям і світлом! Амінь.

Наіменования Господа нашего Иисуса Христа. (Новий рік).

Не бієте ли, яко к тїх, яке Отца моего, достоїт бити ли? (Лук. 2, 49).

Сьогодні о дванайцятій годині в ночі відійшов старий рік од нас, а почався новий. „Усьому під небом свій час і всякому ділу своя доба“. Минувся рік, по-

слав ся до могили, а нам полишив тільки спомин по собі. Співає поет:

Один рік за другим пливе, убігає,
І радість і смуток несе:
Весну й молодість з собов забирає
І будить житя в нас нове.
Щасливий, хто ділом значить життя своє,
Хто марно тих літ не прожив,
Хто в серці з надієв, в душі хто з спокоєм
В будучність глядає — щаслив!

Щаслив — хто марно тих літ не прожив! Цей поклик хай буде невідступним товаришем нашого життя, щоби не ввійти з порожними рукама до історії людства і в пороги вічності. „Ліше тоді поважно поміркувати й поклопотатися, коли ще допоможе що, як на сліпо впасти в нещасну вічність“ (A. Stolz). Як літом пролежиш — в зимі з торбою побіжиш. Хто не оре, не сіє — той псіє. Життя тому зелениться, хто працювати не ліниться.

Щоби цей рік, який розпочинаємо, не пройшов марно, тільки був справді добрий, щасливий, новий для душі й тіла, для нас і нашої рідні та для інших, розважмо належно час земної мандрівки й пробування у вічності.

О, Маріє, мати наша! Розверниж свій покров, бо в йому твоя й дитятка любов! Допоможиж нам новий рік з Богом починати, його мудро зхїєнувати й з ласкою небесною вічне життя придбати!

Коли розглянемося довкола себе, помітимо всюди образи минає мости. Вже в тому зазначена ознака часу й вічності. Час швидколетний, минає скоро, а вічність не кінчається ніколи, тріває завжди. „Швидколетні дні твої під сонцем“, каже мудрець, а в вічності немає вже рахунку. Все, що бачимо на світі, проходить. Так воно є з явищами природи: травами, квітами, листям, лісами, дугами, полями й водами; так воно є з витворами людських рук — найтвердіше виковане залізо зуживається, крушиться; так воно є й з людиною. Станьмо над рікою й гляньмо на її хвилі: линуть одна за од-

ною, линуть без перейми, линуть і не вертаються, аж поки в синьому морю не скупаються. Саме те чиниться з людським життям. Минають дні, минають ночі, проходять тижні, місяці, минають хвили, „минають і без ворота пропадають у безмежному морю минулості“ (Breiteneischer). „Як швидко проходить час, ліпше зауважуємо на інших, ніж на собі самих. Ці, яких знали ми ще дітьми, сьогодні вже дорослі; ці, яких знали як молодців, мають тепер жінку й діти, а ці, яких знали як мужчин у найкращих літах, тепер вікові, немічні старики. Де виднівся давніше ліс, там тепер поля — де була нива, стоїть дім; де простягалася пусте, неврожайне місце, там засаджено виноградину. В сей день перед роком стояли тут у церкві деякі черстві й здорові, що лежать тепер на цвинтарі глибоко під землею й снігом. І можна рахувати, що бодай двадцять з нас, тепер тут зібраних, за рік у тому часі буде мертвими, і може якраз ці, що найменше думають про це.

В Персії був король Ксеркс. Він пішов війною проти грецького народу. Понад широку воду мусів побудувати дуже довгий міст. Велів тепер своєму війську проходити туди, а сам усів собі на узгір'ю, щоби приглядатися своїм жовнірам. Було так багачко людей, що це тривало більше днів, поки пройшли всі міст. Довго приглядався король, а коли людській множині майже зовсім не було видно кінця, почав плакати. Запитали його про причину, а він сказав: „Вельми сумно й важко робиться мені, що за сто літ з усіх тих безмежно багатьох людей не полишиться ані один-однісінький“. Так теж за сто літ з нас усіх не останется ніхто. Ми знаємо це, одначе мало або ніколи не думаємо над цим. Коли хто здоровий, жив день по дневі, мовби не було ніякого кінця. Одначе летить час; поки хто завважить це, приходить кінець. Як світло лампи горить спокійно й рівно, але при цьому олива щораз більше зуживається й убуває, нараз починає це світло горіти слабше, саме так чиниться з часом життя. Хоча хто й здоровий, то з дня на день зуживається щораз більше дух життя: нараз людина нездужає, а нарешті гасне тілесне його життя.

Час життя короткий; рідко коли досягає людина вісімдесяти або дев'яносто літ. Майже всі вмирають швидше, ніж сподівалися (A. Stolz).

З усіх боків кличе щось: Час, а з ним і життя, проходить швидко. Наче огонь, наче буря захоплює все, що зустріне. Коротке життя й швидко минає, одначе якраз тому більша його вартість, бо воно підготовка до вічного життя.

Проходить час для людини, проходить і для народів. Коли не вихіснуть його, пусто й порожно в душі та коморі. Коли не зважні до пригожих нагод, що так легко не повторюються, тай просидять преспокійно в скритках, не збудують своєї державности, не поправлять своєї долі, не зготовлять гарної, тривкої будуччини — найми, жебрача торба, глум і насміхи перед порогом. Хто не посилюється й нічого не навчиться, цей в усьому припізниться, міцно міцно в усіх справах пораниться. Нарікай, долю проклинай, чужої ласки визирай, а тут усякий скаже: Коли ти дурний, погибай! Добре буде: Одні одним докоряймо, а руки позакладаймо! Прецінь час зачекає на нас...

Не забуваймо про це: „Тут мандруємо, йдемо щораз далі, а в вічності зупинимося: тут засіваємо, там збиратимемо; тут заряджуємо, там здаватимемо рахунок. Якраз тому цінуємо час, що маємо з божої ласки. Бо це правда, що каже св. Вернард. „Час має таку велику силу, як Бог, бо коли вихіснуємо його добре, то придбаємо собі цим також Бога. Хоч не має нічого ціннішого, ніж час, немає теж нічого, що цінувалиб менше, ніж час. Проходять дні добра й не звертає на це ніхто зваги. Не оплакує ніхто минулих моментів, що не повернуться більше... Безстримно скорить час, а людина не дивиться, що тратить. Балакаючи, кажемо одні до одних, щоби минався час. Щоби проходив час, ах... аж минеться година, що відлена нам до покаяння, до осягнення ласки й заслуження вічної щасливості“ (Szabó).

Коли час скорить і коли він надто цінний, то треба й нам спшитися, треба все припровадити до ладу й порядку. Проходить час, а з ним усе, що

будь-як доторкається його. Що зробить господар, який має на полі висушене збіжа й не складене висушене сіно, а тут насуваються чорні хмари з блискавицями? Заходитисьме пильно, щоби не понести шкоди. Сам і з підмогою других буде спішитися, щоб одно звести, бодай одно скласти й забезпечити перед довгою слотою. До нас теж наближуються хмари, шумить вітер, майне блискавиця, що заповідають прихід грізної тучі, тобто смерті, тому належить напружити всі сили, щоби наше життя зазначилося добрими вчинками, щоби не сказали про нас: однаково чи жив, чи не жив; треба доложити всяких старань, щоби направити недостачі, віддалити недомагання й наздігнати занедбане, залишене. Один чоловік у старовині, коли якого дня не зробив що доброго, казав з великим жалем: „Я загубив день!“ Може треба повернути загарбане, може треба винагородити кривду, може потрібно прогнати злі нахили, лихі звички, може належить оддати довг, сповнити далі приречення. Перед нами: будучина й вічність. Судитимуть нас: історія й Бог? Не відсуваймо на далі, коли маємо змогу поладнати це тепер. „Чи будемо ще жити при кінці року, це непевне. Сьогодні ми багаті, поважані, веселі, вдорові, гарні, дужі, проворні, це все дар Бога, одначе цього всього не будемо мати, коли погасне світло нашого життя. Тому не покладаймо на цьому свого довіря й любови, бо инакше наша будівля на піску“ (A. Stolz).

Не забуваймо далі, що в земному часі все змінчиве, все крихке. Ті, що на горі, спадають швидко до долу, а ті з низів видістаються на верхівля. Багаті бідніють, бідні багатіють, поважаних понижують, переслідовані доходять до свого права, до належного значіння; могутні стають переможені, помітувані забирають їх місце. В вічності не має вже зміни. Кого Бог осудить, останеться осуджений на завжди. Хоч на землі треба перенести багацько, то таки прийде колись полекша й спокій — незабаром або геть-геть пізніше. Земля дає минаємість; за гробом починається незмінчивість. Воно добра заміна: пройти короткі терпіння, а досягнути вічне спасіння;

дуже лиха знову мінба: жити тут нерозважно, пустотливо, хочби й приманливо, а в вічності нещасливо.

Змінчивість у часових річах важна ще з иншого боку. Вона формує вдачу людини. Чим молодша, тим легше може змінитися ціле ество й напрям душ; чим віковійша, чим більше наблизилася до вічності довгим життям, тим тяжча переміна. Тикається воно добрих і злих. Молодший або подобрійшає або з літами погіршає та в тому нещасному стані покінчає. Одначе не чувано, щоби старий змінився вповні. Коли не поповнює більше гріхів, що чинив давніше, це не навернення душі. Старість забрала йому волю й сили. Не він полишив проступок, але проступок оставив його. Душа саме так завжди грішна й до злого повернена, як давніше, тільки поспадало з неї буйне, висохле листя; стоїть обчімхана, наче деревина в зимі. В пізному віці зміняється людина дуже рідко й дуже тяжко, тягне, воліче гріхи й лихі навички аж до смерті, а потім немає вже навернення. „Душі людей можна порівнати з глиняними посудами. Як довго ще м'ягкі й вогкі, можна їм надати ліпшу форму; коли вже висхнуть, іде воно тяжче, а коли дадуть їх до печі й перепалять, не дасться змінити на них нічого. Коли поперед не вдалися й не мають належної форми, то гончар одкидає як безпотрібний череп. Так теж неможна помогти людській душі, коли непоправлена перейде до вічності. Бог одкидає її, бо вона не вдалася й не можна її вже змінити.“

Тому користаймо пильно з теперішнього часу, щоби поправитися з кожного боку. Коли не вчинимо цього тепер у тому році, то в найближчому ще менше зробимо це, бо гріх, як ржа на сталі, відається щораз глибше в душу, чим довше не очищуємо її. „Можна иногі почути від старих людей: Колиб я ще раз був молодий, розпочав би зовсім инше життя. Більша частина з нас іще тепер у молодощах — можемо ще вести життя, яке радо провадилиб инші, колиб знову на ново могли починати своє життя. А безмежно багато, що повмирили, радо провадилиб важке буття на

землі, радо чинилиб важку покуту довгі — довгі літа, радо береглиб себе перед найменшим гріхом, колиб жили й позбудилися своїх гріхів. Ми ще всі живі, можемо спокутувати сповнені помилки й оминати будучих мук“ (ibidem). Щаслив — хто марно свій вік не прожив!

На торговиці в грецькому місті Атенах побудував відомий мудрець Діоген буду й виписав на ній великими буквами: „Тут продаж мудрости“. Попри неї проходив один пан, прочитав напис, прикликав свого слугу й сказав: „Іди й запитай цього хвалька, як багацько мудрости за три сестерці?“ Діоген узяв гроші й дав для цього пана таку науку: „Памятай у всему на кінець!“ Цей вислів так сподобався тому панові, що звелів виписати його великими літерами на брамі свого дому: „Памятай на кінець!“ Золоті слова! Святий Дух намолинає теж усяку людину: „Памятай у всіх твоїх ділах на останкові твої річи, а не згрішиш по віки“. Оповідують, що князь Генрик Баварський молився часто в церкві на гробі св. Вольфганга. Одного разу побачив перед собою в сні цього святого, що вказував йому на слова, виписані на стіні: „По шістьох“. Пробудившись, роздумував над сонним привидом і дійшов до цього, що вмере по шістьох днях. Почав лаштуватися до смерті; висповідався й заходився пильно, вчинити як найбільше доброго на світі. Коли по шістьох днях почував себе здоровим, як і давніше, думав, що вмере по шістьох місяцях; не залишав готування і в тому часі. Одначе й по шістьох місяцях був здоровий. Тому подумав собі, що вмере вже певно по шістьох літах. Увесь той час жив дуже побожно, вихиснуюючи всяку хвилину на добрі, тривкі діла. По шістьох літах вибрали його німецькі князі цісарем. Аж тепер виявилось значіння сну. Він і далі як цісар провадив побожно, трудяче, прикладне життя. Розважна думка про кінчину підпомогала та заохочувала його в сповнюванню всього доброго й прямованню на вершини святости.

„Християнин, що памятає на вічність і свій кінець, оминатиме зле й житиме в божому страхі. Людина мусить пройти дві брами: одна носить напис:

„На короткій час“; на другій виписано: „На віки“. Через першу входить при своєму народженню; вона відчиняє йому вхід до земної, мандрівної долини, яку має пройти, аж дійде до другої брами. Через другу йде при своїй смерті; тут увіходять у безкрає царство по той бік світа, що простягається безмежно перед ним. „На віки“ звучить напис, що світить з цієї брами в очі земному мандрівникові. На неї повинен дивитися часто, а напис учинить могутній вплив на мандрівку, буде нас потішати, лякати, й одушевляти. Буде потішати на важкій дорозі життя, відстрашувати перед приманливими роздорожжями, давати підйом у прямованню на стрімкому шляху до неба“ (Breiteneicher).

Важка, терниста, розбита дорога людського життя. Іноді стає так болючо й нестерпно, що гаснуть блиски надії. Видиться, що душа не зможе двигнути так великого хреста, так великого гора. Станьмо, подивімся на високу браму, де виписано: „На віки!“ По короткій боротьбі увійдемо до своєї батьківщини, до своєї слави, яких не зможе вже загартувати жадна сила, ніякій ворог. Як жовнір, що любить правдиво свою батьківщину, йде відважно в найбільший огонь, зносить терпеливо невгоди, потішаючи й покріплюючи себе тим, що врятується його країна та заживе своїм життям, так теж земний мандрівець стріне розраду й потіху в терпіннях, коли агадає про вічність.

Думка про вічність не тільки потішає й підтримує в нещастях, але теж відстрашує перед упадком, помилками й перед безпуттям. Од головної, тернистої, дороги, що йде до небесної Країни, простягаються приманливі, бічні стежки, що ведуть у прірву, з якої немає вже вороття. Та хто дивиться, раз-у-раз на напис високої брами: „Щаслива й нещаслива вічність“, пройде правим шляхом.

Думка про вічність зберігає й обезпечує витривалість у доброму. Купець у певній надії на гарний зиск вибирається в найдалшу країну, не вважаючи на страшні небезпеки; моряк снується на дно моря, щоби добути дорогоцінну перлу, не дивлячись на ніякі страхоття й загрози. Коли так чиниться в по-

гоні за земними, минаємими скарбами, то щож повинні ми чинити, щоби придбати собі вічні скарби неба, щоби осягнути високу нагороду, безконечне щастя. „Колиб вам чоловік, дуже могутній і багатий, про якого чесність і вірність ви міцно переконані, колиб такий пообіцяв вам велику суму грошей за короткий час служби, ви спустилисьби на його слово й сталиби на службу. А тут пообіцяє вам пан неба й землі вічне щастя, неописані радощі без кінця, коли хочемо служити йому короткий час на землі“ (A. Stolz). Чи ж не вчинимо все можливе, щоби тільки мати таку високу нагороду. Чи ж не напружимо всі сили, щоби добути так гарну, так цінну перлу?

Час минулого року належить мудро розважити хосенне провадитися, досконалити себе; тяжко придавлюючі приключення, безпереривні помилки й поразення ялось як найшвидше направити, вліпшити, взяти себе в руки, здісціплінувати. Як небували успіхи, так надто важкі невдачі — це іспити, назначені Провидінням людині й цілим народам. Хочемо не хочемо, а здавати мусимо! Хто провалився, хайже підчується, щоби наздїгнати занедбане. Ці екзамени є в осередку всякого, в його хаті, обійстю, на полі, в уряді, краю, всюди, куди повернеться хто й з ким хто стринеться.

Часто нагадуємо собі ці думки. Хай вони будуть підпорою в трудах і тягарах, хай будуть заслоною й мечем у годинах спокуси й боротьби, хай стануть ясною зорею, що світитиме заохочуючо й провідно кризь хмари прислоненої будуччини.

Час короткий, вічність довга, безконечна. Належним використанням часу, пунктуальним сповненням обовязку влегчимо біль і зцілимо рани, завдані нам долею, та запевнимо теж собі щасливу вічність по той бік могили.

З цими думками розпочинаймо новий рік і продовжуймо його! Горі ім'єм серця! Розпочинаймо його в імени Ісуса Христа. „Це могутнє Імя хай береже нас, це солодке Імя хай потішає нас, це благословлене Імя хай освячує всі наші діла! Вступаймо в новий рік

під побожним призиванням найсвятішого Імени Ісуса й заступництва Марії“ (Breiteneicher).

Погляньмо за себе, на рік, що за нами;
Там наші діла почислім.
А новий витаймо щирими словами,
Горнімся до себе, горнім!
Нехай же солодко нові дні минають,
Любов нас огрівє свята —
А нині я серцем одного бажаю (Грабович):
Хай світить нам вічна мета! Амінь.

Святе Богоявлення Господа Бога й Спаси нашого Ісуса Христа.

Із тревдю тобою креститися.
(Мат. 3, 14).

Батьківщино, батьківщино, коли ти на волі, то й твої діти в пошанівній долі! Також яка душі країна, така бе для неї година. Колиж вона визволяється? Колиж її право повертається? Колиж її життя починається?

Ісус, вибираючися навчати нарід і засновати своє товариство, значить церков, хоча сам чистий, ввійшов у Йорданські води, прийняти з рук Івана хрещення, щоби спровадити божу ласку й боже життя з неба на землю. Цим хотів показати, що всяка людина, бажаючи вступити до його товариства, мусить охреститися, мусить подбати, щоб і над нею відчинилося небо з усіма добрами, як воно відчинилося при його хрещенню. Бажаючи привести людей до найтіснішої лучби з Богом, установляє св. Тайну хрещення, кажучи до Апостолів: „Ідїть же, навчайте всі народи, хрестячи їх во імя Отця і Сина і Святого Духа“ (Мат. 28, 19). При спомині повноблагодатного моменту в Йордані розважмо, що ми в хрещенню прийняли та що тут пресв. Тройці повбіцяли.

Ісусе, Спасителю мій, любове моя і все мов! Дай нам сьогодні пізнати, що захотів Ти своєю устано-

вою людині придбати! А Ти, Маріє, допоможи ці добра, ці дари з Йорданських водів і з нашого хрещення зберігати, належно цінувати й повсякчас у пошані тримати!

Великий господар прийняв колись дитя свого померлого довжника в свій дім і старанно виховував його. Раз показав йому два листи: один з жалібними окрайцями й чорною печаткою; один знову з червоном берегом і червоно-запечатаний. Найперше подав господар бідному хлопчині чорного листа з домаганням одчинити його й прочитати. Хлопчина вчинив так і винайшов у листі виписані всі довги, що полишив його батько. Перестрашився, а господар, побачивши його збентеження, всміхнувся й подер довжного листа. По тім передав йому другого листа, запечатаного червоною печаткою. Це був лист ласки. Стояло в йому, що господар прийняв хлопчину як свою дитину і установив своїм спадкоємцем. Можна собі подумати про його радість, що не тільки вільний від довгів, але що є також дитиною багатого й знатного батька.

Саме так з нами в хрещення. Тут нищиться наш і наших прабатьків довжний лист і подається нам лист ласки, що чинить нас дітьми Бога й спадкоємцями неба. Вже в старому завіті хрестив Іван Хреститель, одначе це не була св. Тайна хрещення, якою люде визволяються з первородного гріха, але це було хрещення покаяння для підготування на прихід Спасителя.

В давній давнині мала бути на одному острові чудодійна криниця. Хто напився з неї води, цьому пропадали з лица всі скази й старечі морщини, а на їх місце вертав свіжий, молодечий вигляд. Про це цілюче джерело дізналася дуже багата пані; пообіцяла чималу суму грошей, хто принесе їй декілька краплин цієї води; мабуть булаб оддала й ціле своє майно, щоби тільки повернулася її квітуча молодість.

Саме те, що розповідає ця історійка про чудодійну криницю, чинить вода Хрещення. Пропадають усі плями й скази душі. Вона відроджується, обновлюється з загальної недуги, що навістила люд-

ство, з первородного гріха й стає чудово гарна в очах Бога. До неї можна прикласти слова св. письма: „Вся ти гарна, товаришко моя, не має в тобі скази!“¹⁴ Розважмо це ближче.

З народженням отримує дитя природне життя, а через це природні сили тіла й душі, що уздібнюють його бачити, чути, ходити, працювати, думати, хотіти й и., коротко, до всіх природніх людських діл. Але воно не мало надприроднього життя, надприродніх сил, тим то було нездатне чинити щось надприродне, щоб осягнути надприродню щасливість неба. Його душа була обтяжена первородним гріхом, що як проказа обезобразив її, зробив предметом божої невподоби й вилучив зовсім од неба. Колиб Господь не змілосердився над ним, осталося би воно мертво перед Богом і для неба. Але божя доброта запорядила, що його святим хрещенням наділила, в якому освячуюча ласка душу перетворила. Подумаймо собі, що хтось має розп'яття, вирізане з доброго, гарного дерева, але нездараць погано його змайстрував. Це розп'яття попалося в руки справжнього мистця; він його вичистив, зовсім переробив, чудовими фарбами й багатим золоченням оповив, так, що вийшов величний образ Христа. Тут іще однакове дерево — але зовсім інший майстерній твір. Так теж Бог перетворив нашу душу в хрещення. Ще однакова душа, одначе як зовсім інша стала тепер! Бог очистив її з прокази первородного гріха, витиснув тут наче свій святий образ, прибрав її чудовими прикрасами своєї ласки, подав їй нове, вище, надприродне життя та вділив надприродніх сил, так, що вона в змозі творити надприродні, небесні діла й цим робом заслугувати собі вічну щасливість.

Як ми діти наших батьків, бо їм завдячуємо природне життя, бо до них подібні, так ми діти небесного Отця, бо йому завдячуємо надприродне життя, якого вділив нам і яким уформував нас, витиснувши риси свого вєства“ (Schmitt). „Гляньте, яку любов дав нам Отець, щоби ми, діти божі звалились і ми є ними“, каже апостол (1 Йоана 3, 1).

Хто хреститься, цей зараз наближається до Бога, стає його дитиною, а він стає його Отцем. Він неначе говорить до його: „Це син мій улюблений, якого я вподобав собі“. Хрещення — це двері, якими входимо до високого, божого роду. Від тоді всяке дитя володарський син або володарська дочка. І то не син або дочка людського, земного володаря, тільки найвишого князя й царя неба та землі. Тому помазують людину при хрещенню св. елеєм, як помазувано колись володарів. Чи ж є на світі більша гідність, до якої підносить нас хрещення? Чи ж є більший титул, ніж цей, що подає ця перша Тайна? Чи не вершок це всякої слави?

Св. Людовик, король французький, хрестився в замковій каплиці містечка Пуасі. До цієї каплиці мав він більше привязання, ніж до катедри в Ренсі, де коронували його на володаря. Запитуваний, чому так виріжнює каплицю, відповідав: „Тут прийняв я святе хрещення, а через те став дитиною Бога; в катедрі в Ренсі коронували мене, через що я володар Франції. Гідність божого снівства більша, ніж королівська. Королівську достойність полишу при смерті, а як боже дитя набуду вічну щасливість“.

Коли Бог стає в хрещенню нашим отцем, то заховується супроти нас по батьківськи, подбає тепер і дбатиме по віки. Як отець дасть нам колись це, що має сам, а то небо й вічну щасливість, бо діти спадкоємці батька.

Через хрещення бере людина участь у всіх ласках і цілому відкупленню Сина Божого. „Гріх первородний і всі гріхи, що поповнив сам чоловік, коли хреститься в пізніших літах, одпускаються вповні. Христос бере на себе й кару, що заслужили ми. Його терпіння і вмирання та пролита кров дораховуються цьому, що хреститься. Тому поливається чоловік водою при хрещенню на знак, що його душу обмивається тепер кровю Ісуса, як тіло очищується водою від нечистот“ (A. Stolz).

Цісар Діоклеціян, що переслідував дуже християн, наказав раз прилюдно висмівати й понижувати Тайну хрещення. Генезій мав лежати в ліжку й удавати

хорого та чекати з тугою хрещення. З двох інших одному поручено представляти християнського священика, а одному церквіника. Цей, що представляв священика, приступив до Генезія й каже: „Сину, чому ти кликав мене?“. В тій самій хвилині побачив Генезій, що велика рука простягалася з неба аж до його й занурювала пергаментовий звиток, записаний чорними буквами, в свяченій воді, а потім витягала його, й він був уповні чистий. Це письмо, що представляло гріхи Генезія, пропало зовсім. Генезій нагло змінився. На всі запити відповідав так, як може відповідати людина, що бажає справді хреститися. Ті, що придивлялися, думали, що він удає так гарно, тому плескали в долоні. По довершеному хрещенню прибрали його білим одягом. Тепер зловили його ті, що представляли жовнівів, і запровадили перед цісаря, щоби засудив його на мученицьку смерть. Однак Генезій промовив до володаря й зібраного народу так переконуючо, що вони пізнали зараз зміну, яка зайшла в йому. Коли розповів про небесний привид, зрозуміли всі, що жарт промінявся в правду. Цісар засудив Генезія на муки, щоби відтягнути його від християнства. Генезій не захитався, зносив відважно катовання й визнавав Христа. Володар, лякаючися, щоби приклад не потягнув за собою навернення інших до християнства, видав наказ одтягти голову Генезієві.

Цей привид руки, що сягала з неба, показував, що в хрещенню відпускаються гріхи та пропадають чорні плями з душі.

Хрещення впроваджує людину до Церкви, щоби могла тут користуватися всім, що потрібне до святости й щасливости.

Поперед усього повинна тут пізнати науку Христа, головні правила, головні правди, що покермують нею на дорозі життя. Тому подають при хрещенню горючу свічку на знак, що освічуватиме дитя наука Спасителя, „світло світа“. Крім науки має хрещена людина право до всіх святих Тайн і може при їх підмозі придбати собі всякі ласки, а через них еполучується як найтісніше з Христом, немов га-

лузка з деревиною, споріднюється з ним, стає цеголкою у величавій будівлі, якої підвалина й завершенне Спаситель.

Раз прийшов до Ісуса Христа Никодим і запитався, що мусить чинити, щоби стати щасливим. Ісус одповів: „Хто не відродиться водою й Святим Духом, той не може ввійти до царства божого“ (Іоан 3, 5). Не досить, щоби людина очистилася з провини й гріха; коли хоче подобатися Богові, мусить її душа придбати собі це, в чому Бог має вподобання, мусить мати ласку освячуючу, тобто духову красу, що пропала з первородним гріхом, а якої сама не може придбати. Це витворює в хрещенню Святий Дух. Він перемінює душу людини на гарну, святу, на таку, в якій Бог має вподобання; він тепер поселяється в душі. „Як огонь розпалює залізо до червоности, а соняшні проміння перемінюють кристал у блистячий камінь, подібно й Святий Дух перемінює своєю ласкою нашу душу“ (Spirago). Через Святого Духа лучиться наша природа так тісно з Богом, як краплина води, впущена до повної чаші вина, лучиться з ним, розпускається, приймає кольор, запах і смак вина“ (св. Григорій В.). А що в людині й по хрещенню полишається нахил до злого, то Святий Дух повсякчасна її підмога; він спрямовує її до доброго, наповідає, веде і вділяє потрібної сили в боротьбі зі спокусами. „Як тіло порушується, коли оживляє його душа, так людина сповняє добрі діла, коли оживляє її Святий Дух. Як вітер порушує вітрак, так і Святий Дух серце людини“ (Spirago). Суха земля не принесла б плодів, колиб не була звогчена; саме так і ми, як суха деревина, не дала б ніколи плодів без цього святого дощу з неба“ (св. Ірихей).

Бачимо, що хрещення вділяє людині всього, що може її піднести і вщасливити. Тут прощаються всі гріхи, всі кари, як вічні так дочасні; тут чиниться щось подібне, як на Йордані. Святий Дух сходить на нас і вділяє нам своєї освячуючої ласки, через що отримуємо нове, надприродне життя, відроджуємося; Бог отець кличе також до нас: Це мій улюблений син, якого я собі вподобав, стаємо

дітьми божими, відчиняється нам небо й стаємо його спадкоємцями.

Крім цього, хрещення робить нас членами великої родини божої, членами св. католицької Церкви, входимо в сполуку зі святими, яких імена носимо й яким ми тут віддані під особливу опіку.

Це дав нам Бог у хрещенню, а що ми знову винні йому з нашого боку? Хрещення умова, контракт між Богом і людиною. Обидві частини роблять деякі зобов'язання. Бог повбідоє людині вічну щасливість і все потрібне до неї. Коли людина дитя Бога, то повинна так жити, щоби її ціле справування було правдивою, божою відбиткою, щоби подобнішала своєму Отцю, щоби устелювала свій шлях високими, гарними, святими ділами, щоби відмовилася від усього грішного, що її понижає й погубляє.

Справжні громадяне не тільки радіють з визволення дорогої батьківщини, але й пильно бережуть її та стараються за належній розвиток, оминають усього, що далоб привід ворожим чинникам вмішуватися до їх проживань. Де безладдя, анархія, незлагода, широка, непогамована воля, туди швидко чимчикує страхітна неволя. Саме так і з небесною батьківщиною. Пильнуймо, оберігаймо, що дало нам і привернуло хрещення, бо ворог не спить! Ми повинні так жити, щоби всюди було видно, що з нами Христос та що в нас світиться помітне його світло.

Повідають місіонарі, що в Китайців є звичай сповивати при хрещенню голову дитини білим завоям. Потім переховують цю хустину з найбільшою дбайливістю ціле життя. По смерті кладуть кожному його хустину в домовину. Цим робом зазначають, що людина повинна так невинна стати на суд божий, як невинна вийшла з св. хрещення. В цьому звичаю вказана дорога для всякого християнина, по якій повинен іти до своєї мети.

Побожний діякон Мурітта був хресним батьком Ельпідора й зберігав старанно його врижмо. Коли настало переслідування християн, однак Ельпідор од віри, а навіть став одним із суддів, що засуджували вірних християн на мученичу смерть. Призвали

також і побожного Мурітту перед суд Ельпідора. А Мурітта розвинув перед очима суду білий, хресний завій і сказав: „Глянь, спроневірче, на своє крижмо, я пильно переховував його! Воно тепер свідок твого відпаду й буде колись також свідком твого відкинення. Ця одіж прикрашувала тебе, коли ти чистий і безплямний виходив з хрещення; вона подвоїть колись твою пекольну муку, бо ти своїм одреченням опоганив Тайну хрещення. Коли володар неба явиться на суд, ця одіж буде твоїм обвинуватцем, а твоє осудження звучатиме: Зв'яжіть йому руки й ноги та вкиньте в тьму найкрайню: там буде плач і скрегіт зубів!“. Цими словами й видом цієї одіжи так збентежився Ельпідор, що не міг більше промовити нічого. А якогось жаху завдалоби зогиджене крижмо на страшному суді!

„Щасливі, що встануть колись з гробу з одягом невинности! Крижмо обвинувачуватиме всіх, що сплямили його гріхом“ (Wächtler).

Ми не повинні далі забувати, до якої рідні належимо, з ким зв'язані й хто поселився в нас! Коли злегковажимо собі голос Святого Духа, коли відтрусимо його помічну руку, то самохіть замотуємо себе в такі сіті, з яких видобутися незвичайно тяжко. Тому завжди питаймося, який дух кермує нами, чий голос розходитьсь й хто покликає нас?

„Що сказати про христіянина, якого всемогутній Бог з найбільшої нужди і в безконечній любові прийняв за своє дитя й свого спадкоємця, а який свого творця й пана, свого найбільшого добродія та найлюбійшого батька зважається ображувати й зневажувати гріхом? Чиж не заслугує, щоби Бог витрутив його з свого дому й серця, оставив його самопровинній недолі вічної муки в пеклі?“ (Schmist).

Умова, зложена при хрещенню, буде тоді хосенна для нас, коли сповнимо ревно це, до чого зобов'язалися й що повбіцяли сповнити наші хресні батьки; коли ми вірні, слухняні діти Отця; правдиві, сумлінні наслідувачі Сина й гідні, достойні ученики Святого Духа. Не забуваймо, що ми з усіх боків ото-

чені ворогами та що кожної хвилини можна втратити надбане добро. Зувага, обережність — це птах, що не впадає в воду. Мусимо завжди пильнуватися й змагатися, коли не хочемо ввійти в пониження.

Поновім сьогодні наше приречення, зложене при хрещенню, що витриваємо в доброму до кінця. Наша грудь, наше серце, оповиті силою божої ласки, силою Святого Духа. Колись ми стояли перед порогом божого дому, тепер можемо ввійти до середини; можемо бути господарями своєї землі і в своїй батьківщині. Не марнуймо цієї цінності! При божій підмозі не страшна нам ніяка боротьба! Ніколи не спроневіримося, ніколи не зломимо нашої умови, наших зобов'язань, бо спроневірння негідне вже в очах людей, а ще поганійше в очах Бога. Священик помазує при хрещенню тіло дигини святим елеєм з тим наміром, щоби Святий Дух зміцняв її, підтримував на важкій дорозі, як зміцняла й відсвіжувала олива сугави тіла в старовинних жовнірах; прибирає її крижмом, значить, подає їй одіж невинности, одіж божої приди, що повинна нею кермувати на кожному місці й при всякому важному ділі. Не гасім розсвіченого світла пустим життям! Покажім своїм справуванням, своїми вчинками, що стоїмо вірно під стягом Христовим, що не дозволимо вирвати рідного прапора ніякому ворогові, хоч би в обороні треба було скропити його своєю кров'ю. Раз зложили ми присягу перед небом і землею та перед своєю ріднею, то не збиваймося з правої дороги! Хто видержить при вчиненому приреченню, того Бог повитас в радощах небесних; цей, мов дорогий камінь у пишному вінці, заблистить у райській стороні. Амінь.

Трьох Святителів:

Василія Великого, Григорія Богослова й Іоанна Золотоустого.

Ви єсте світ міра (Мат. 5, 14).

Ганнібаль, відомий картагінський атаман, забавив зі своїм військом увійти дуже тяжкою й не-

безпечною дорогою через Альпи до Італії. Одначе перетомлені жовнярі втратили відвагу й хотіли вертати. Тоді кликнув Ганнібаль: „За Альпами є Італія!“ Цим хотів сказати: Відваги, жовнярі! Коли пройдете верхи Альп, то Італія наша, країна так гарна й багата, що оплатиться перенести деякі недогоди. Сталося! Слова зробили своє. З новим одушевленням машерували далі, аж переступили Альпи й здобули Італію.

Також ми мандруємо тепер до вічної небесної Італії. Коли на цій дорозі опускають нас сили й хитається відвага, то кличе св. Церков також до нас: За Альпами Італія! Відважно, діти, небо варте цього, щоби витримати недогоди! Щоби цей поклик церкви одушевляв нас, як жовнярів Ганнібала, й зміцняв у боротьбі проти злого та загривав у прямованню до доброго, гляньмо на трьох мужів, яких пам'ять святкуємо сьогодні. Вони теж були задивлені на цей небесний Єрусалим, на цей вічний рай небесної Італії. Тому їх життя зазначилося великою святістю, великою божою наукою й великою, громадянською роботою. Хоча лютували вороги, одначе ці пастирі не зважали на переслідування, наклепи, не зважали на погрожування, на гонення, засланця, але творили бже діло.

Церков прибиралася золотими зернами їх науки, а вірні, головно сироти, вдови, хорі, знеможені й бідні, находили в них порятунок та пристановище в своїй недолі.

Сьогодні розходиться їх голос: Усі повинні стати святими, всякий в своєму званні й своєму стані.

О, Маріє, Царице небесна, володарко всіх святих! І ми хочемо бути біля Тебе й біля них! Допоможи нам пізнати хоч деякі дороги звершення святців, цих справжніх божих мудрців! Допоможи пізнати і в своєму життю щиро та вірно приладнати!

Всі ми покливані до звершення, до святости. Щоби це сповнилося, мусить присвічувати людському діянню величя мета; мусить відбуватися часта провірка й часте роздумовання над са-

мим собою; мусимо як найпильніше зберігати правило: чинити все з розвагою й нарадою; не відкладати важної справи на пізніше; при всьому дивитись на кінець.

Народ, що не свідомий свої мети, свої цілі, яка обднувалаб його з батьківщиною, проживатиме повсякчас у ярмі приниження. Саме так з людиною. Без мети не відає, яке її призначення, чого вона на світі. Не відає, що повинна діяти до Бога, душу врятувати й небо придбати. Не відає, що потрібно зволитися з гріха, понайбільше з тяжкого, зберігати божі заповіді і вправлятися в християнських чеснотах. Тож наша мета — наближення до святости. Де висока мета, там робота свята. Тому важне наслідування життя святих. „Це для нас дуже хороше, побуджувати себе до великих річей, хоча з початку душа не дасть ради цьому, набуває одначе величнього розгону до найвищого добра“ (св. Тереса). Краплина по краплині, а вижолобиться навіть камінь. „Не досить бажати звершення, але потрібно мати міцну постанову конечно досягнути його. Кільки душ кормяться самими пожаданнями, але ні ступня не чинять на божій „дорозі“ (A. Liguori). „Жадання лінивого, каже мудрець, убіє його, бо приложити рук не хоче ні до чого“ (21, 25).

Хайже вітає над нами висока, божья мета: з хмарних низів увійти до зоряних верхів; з страдальної долини дібратись до небесної країни, а одночасно хай найдуться могутні способи досягнення її!

З метою повинно йти в парі самопізнання. „Колиб селянин знав докладно всі ниви своїх сусідів, а про питому ріллю не відав нічого, лихо справляв її й засівав невідповідне насіння та витягнув мало хісна з неї: чиж не був би він дурний? Або колиб ремісник журився виробами других і хотів вивчитися їх мудронців, а своє власне ремесло розумів би лихо й був би нездарець-партач: як судилиб ми його? Саме так чинить чоловік, що вчиться багацько, на все звертає увагу, докладно обзнайомлений про справи других, а при цьому не знає самого себе. Чи ми живемо на світі тільки для інших, чи й для себе самих? Про

кого найперше маємо дбати, про кого найбільше піклуватися?" (Schmitt). Мовляла св. Тереса: „Хто не роздумує над самим собою, гнеть стане подібний до звірини або сатани“. „Роздумування — святе огнище, від якого розпалюється й при якому зберігається полум'я божої любови“ (A. Liguori).

Як народ без рідної школи раб і нажива чужих, пробуває в невольницькій залежності, бо не розуміє, що значить господар на своїй землі, саме так людина без пізнання самої себе забавка життєвих кружань і умовин, не вона кермує подіями, але вони, наче вітер пірям, видають нею, куди захочуть. Пізнанням самих себе збираємо свої думки, свої пляни, постанови, міряємо віддаль між виконанням і нашими силами, нашою змогою, тим то вистерігаємося похибок, промахів та розчаровань, одурювань, нарікань, доскульного жалю.

„Пізнання самого себе річ превеликої ваги, щоби відкрити заздальгідь усе, що загрожує захабазенням і поневоленням духа. Знаємо, що трійливі гриби виростають найбуїнійше в цих місцях лісів, до яких не має доступу ніякий соняшний промінь. Саме те чиниться з трійливими грибами в людському серці. Зростають успішно там, де не просвічує ніколи світло самопізнання“.

Найбільша перепона в пізнанню самого себе — бажання снувати перед самим собою теревені, а в додатку ще вірити в ці свої теревені. Всякий чоловік бажає шанувати себе, тим то залишає назвати власні свої смішности і лихі нахили. Як рослини витворюють з себе деякі владнання, збережні перед слимаками й гусіницями, так люде витворюють у собі обезпечені думки для прикрашення й вибілення своїх учинків. Коли хто забудьковатий або непрацівний, то каже: „Не маю часу“, а тоді навіть вірить сам цьому. Коли хто своїй сестрі зів колач тільки з обжирства, говорить потім: „Я хотів запобігти, щоби не зіпсула собі шлунка“.

Кажуть: „Гордоту постигає кара“. Але й самообріхування стягає теж кару. Коли народ або одиниця сліпі на свої власні помилки, можна впев-

нитися, що загибіль близька; саме так чиниться воно, як з кораблем, коли керманіч не в змозі обрахувати, кільки при вітрі й бурі збочив зі шляху. Коли скаже неправду подорожним, то бодай не зашкодить кораблеві — коли знову в каюті обманить самого себе, що він на добрій дорозі — тоді все втрачене. Бо океан і вітри не дають ошукати — кермуються тільки правдою.

В цьому міститься глибока думка, що в старовині на грецькій святині, де віщовано людині будуччину, був напис: „Пізнай самого себе“.

Чоловік, що пізнає самого себе, тримає в значній мірі будуччину в своїй руці, бо може заздальгідь змінитися, поки не буде запізно, а знаючи свої недостачі й похибки, може їх у будуччині омивати; коли засліплений в собі, не навчиться того ніколи, бо приводу своєї недолі шукатиме тільки в помилках інших людей.

Уявіть собі пр., що хтось дізнає неповодження в інтересі. Насамперед повинен запитатися: Які помилки вчинив я? Чи був непорядний, чи не доволі працівний, чи не доста ввічливий та чемний для покупців, а може не маю до цих інтересів належних здібностей і відгутувань? Коли зможе відповісти на всі ті запити, то ще відай всміхнеться йому щастя. Коли знову спихає все на важкі часи й ин., то вже не поведеться йому нічо, бо не пізнав самого себе — всі часи важкі.

Пробуваючи коло півночі на великому кораблі, що пливе на океані, чуємо протяжний оклик: „Усе в порядку!“ Про це повідомляє моряк, що зробив іще раз провірку довкола. На подорожних, що йдуть спати, цей поклик ділає успокоюючо, як небесне благословення. Поки керманіч покладеться на спочивок, провірює на мапі й компасі ще раз докладно, де знаходиться тепер корабель, чи не зійшов на бік од призначеного шляху. Чим керманіч і моряк для корабля, тим сумління й розум для людини. Треба що вечора достежувати їх перед сном, чи осередній чоловік не зійшов з дороги, приписаної йому осереднім голосом, і чи в йому „все в порядку“.

Засипляти на взір крілика або корови без поглянення на компас сумління — видається мені надто негідним людині й нерозумом. Коли ніколи в спокійних хвилях не застановляємось над людьми, з якими маємо до діла, чи справуємося належно з ними й чи слухний наш суд про них: коли ніколи не розглядуємося в нахилах і побудженнях, що зростають і ділають у нашому осередку, як можна тоді кермувати самим собою? як визначувати собі шляхи? Хто не застановляється ніколи над собою й другими, подібний до корабля, що без керманяча став забавкою бурхливих хвиль, що жене з роздертими вітрилами й не знає ніхто, де прямує й де розібеться.

„Чи не прямую, щоби поставити на своїм, чи не впертий я, чи не легкомисний та нерозважний в любови, безоглядний в моїх забаганках, неніжний в моїх словах, зарозумілий в тоні, чи не говорю за багато про себе, чи не багацько думаю про свої вподобання — чи не є непорядний, чи не провинився сам, що мене й мою рідню стрінуло неповодження або нещастя? — такі запити належить ставити собі й відповідати на них сміливо. Хто звичається до цього, цей керманяч і проводар та буде пристановищем для інших у життю, — хто не навчиться цього, стане забавкою хвиль і ніколи не знатиме, де є й куди прямує“ (Foerster).

Самопізнання й самопровірка — дорога до правди й до освячення душі. Марнотратний син, заглянувши до свого осередка, вжахнувся над своїм станом і повернувся до батьківської хати, де з щирим жалем визнав свої блуди, й зробив міцну постанову, кермуватися тими вказівками, що його рідня. Чи мале теж значіння в наших діяннях і прямованнях має порада. „Що хочемо робити, що може нам пошкодити або допомогти на чести й майні, на тілі або душі, цього не повинні ми чинити ніколи без поради. Ялося мати трояких дорадників. Найперше повинні ми питатися свого власного серця, а коли думаємо, що вийде нам на користь, запитаємося про це також інших людей.“ (Berthold).

Був молодець, що заробляв тяжкою працею на своє удержання. Не раз не двічі продумував над цим, щоб яким робом дійти до грошей, що поліпшилиб його долю та дали змогу закласти самостійне ремесло. Зайшов раз до місточка, де дізнався, що поблизько є руїни замку, в яких мали бути заховані скарби. Хоч іще не бачив нічого, а вже сповивала його втіха.

„Може добуду ці скарби й не потребуватиму скитатися по світі“. Пішов розкопувати звалища. Копав, копав, а грошей не видно. Сів знеможений і збентежений та дивився сумно на розриту землю. Між румовищем лежить листок паперу, а на йому виписано: Найбільше щастя — чисте сумління; воно цінніше, ніж дороге каміння. Його забрати ніхто не зможе; його нагорода царство божє. На ніщо богацтва, ні на що золота пишнота, коли не царствують у серці спокій та чеснота. Прочитав і сказав до себе: Це мабуть скарб, що я мав вайти його. Чисте сумління скриває в собі розсіпане золото, що треба пильно й розважно вибирувати його.

Тож при всякій роботі маємо дораджуватися свого серця, бо тут поклав Бог головні правила, що вказують, як у життю справуватися. Тут є сумління, яке святі іменують голосом божим. Воно виявляє, чи яке діло згідне з божою волею, чи ні; воно перед виконанням учинку запалює, одушевляє або перестерігає, а по завершенню вдоволяє або безпокоїть, відповідно до того, чи вчинок був добрий або злий.

„Як проповідник, що в божім домі заохочує, погрожує або потішає, так і сумління проповідує в святині душі“ (св. Йоан Зол.). Тому перший дорадник наше серце, наше сумління. Прислухаймося до його голосу, чи воно освічуватиме нам шляхи, чи буде заневиднювати, чи осолодить важкий труд, чи не побільшить нашого горя та не затроїть до краю хвилин нашого життя.

Другий наш порадник — люде. Одначе тут потрібно проворної обережності. „Сину мій, кличе мудрець, бережися тих, що шляхи їх криві та що блукають по стежках своїх“. До Робоама, Саломонового сина, прийшли Ізраїльтяне й казали йому: „Твій батько

наложив на нас важке ярмо, але ти полегши важку роботу батька твого, а ми служитимемо тобі". Він одказав їм: „Через три дні прийдіть знову до мене“. Робоам радився із старшинами свого батька, а вони сказали йому: „Коли ти будеш добрий до цього народу, то він буде тобі слухняний по всяк час“. Та Робоам амаловажив раду старшини, а почав радитися з молодшими, що дорадили йому сказати народові: „Батько мій наложив на вас важке ярмо, а я збільшу ваше ярмо; мій батько карав вас бичами, а я битиму скорпіонами“. З цього пораяння молодих вишло, що Робоам утратив майно й честь, мусів утікати до Єрусалиму, а його помічник помер од каміновання.

Ависалом теж послухав лихих дорадників, виступив проти батька і втратив у цій боротьбі все, що мав найціннішого, загубив душу й тіло.

Так воно водиться в світі, що один тратить честь і майно, один силу й здоровля, инший тіло й душу, коли йде до легкодухих, ледачих дорадників.

За третього дорадника повинен чоловік мати Бога, як „добрий король Йосафат. Коли мав боротися проти поганців, сказав: „Тепер не можемо нічого иншого чинити, як запитатися всемогутнього Бога, бо без його ради не вийде нічого з боротьби“. І він переміг з божою радою. Так повинні й ми чинити: підвести до Бога серце й очі та призвати його, щоби допоміг нам чинити найліпше й найпорадніше, — то не може ніколи не повестися“ (ibidem).

Далі маємо вчитися: не відкладати на пізніше жадної річі, що прийде нам на думку, коли вона гарна, чесна й хосенна для нашої душі. Коли думаємо, що наше діло буде Богові миле й хосенне нашій душі, то не ялося відкладати його на пізніше, тільки треба зараз братися до роботи. Хто швидше зложить гроші на ощадність до каси, тим швидше будуть йому опроцентуватися. Важний привід промовляє за тим, щоби ми чинили добре діло без відкладання. Воно наймиліше Богові, коли сповняємо його зараз; далі наша нагорода побільшається всі дві й росте наше благословення перед Богом, а до того життя

людини сумнівне; хто жие сьогодні, не знає, чи житиме завтра.

Що воно корисне й добре для нас, коли не зупиняємося й не зволікаємо, показав Бог у св. Євангелію про десять дівиць. Усякий чоловік повинен бути в доброму ділі скорий, меткий, відважний, нелінійний і непохитний.

Третє, чого маємо повчитися: що при всякій річі, яку чинимо з радою або без поради, повинні дуже зважати на це, який буде її кінець. Колиб Каїн дивився на завершення, не вбивби свого брата; колиб Есав мав перед очима остаточний вислід, був би не проїв з сочевицею багатой спадщини; колиб Самсон зважав на це, булиб не викололи йому очей і не втратив би свого життя та всієї своєї чести. Завжди при діянню й залишенню розважаймо, де воно запровадить, який кінець вийде з того. По ярмарці являється мудрість, але з неї немає вже хісна.

Тож при всякій річі повинні ми пильно дивитись, яке може бути її закінчення, як це вчинив цар Давид. Він поповнив гріх і за це мусів вибрати собі одну з трьох кар: Або три роки голод, або три місяці мали вганяти за ним вороги, або три дні мала лютувати пощесь у краю. Давид почав розважати ці кари. Виберу три роки голоду, каже він до себе, то через мою провину вигинуть усі мої люде, що невинні; виберу три місяці ворожої погоні за мною, то я врятуюся, а супротивники вигублять мій нарід і спустошать мою країну; вже радше хай прийде пощесь, що досягне винних і невинних. Упав Давид до землі й промовив жалісно до Бога: „Я згрішив і вчинив зло, Господи, Боже мій. Нехай спаде рука твоя на мене й на дім отця мого, а не на нарід твій, щоби погубити його“. І за це, що Давид дививсь на кінець немунучої кари, Бог допустив пощесь замість на три дні тільки на короткий час — від рана до полудня (I. Парал. 21).

Вдивляючись сьогодні в життя трьох Святителів, прибираймося квітами їх науки, йдім уважно за поданими вказівками! Ставляймо собі перед очі високу мету нашої мандрівки — або; робім докладну про-

вірку над собою; при наших справах, при наших змаганнях дорадуймося свого серця, свідомих, розважних, мудрих людей, а завершуймо повною порадом всемогутнього Бога; приступаймо зараз до роботи, нічого не опізняючи й не відкладаючи, та пам'ятаючи на останковий вислід усякого діла. Вправляймося в цьому з раннього рана! Здіймаймося, не лякаймося, пробираймося, рівняймо шляхи, забираймо все спотичливе на дорозі до сповнення гарних божих діл! Тих усіх, що прямують до величного добра, приведе Господь на святу гору свою й звеселить — ущасливить у своїму домі по віки! Амінь.

Стрітєння Господа й Спаса нашого Ісуса Христа.

Вознесєтє родителя Ісуса в Єрусалим, поставити єго пред Гдм (Лук. 2, 22).

Радіймо: Боже дитятко між нами! Йогож блиски лучать землю з небесами! Чим весняний легіт над полями і лісами, тим проміння його ласки над душами.

Оце свято пригадує хвилю, коли Пречиста Діва Марія й св. Йосиф принесли сорокового дня по народженню дитятко Ісуса до церкви в Єрусалимі, щоби сповнити обрядок очищення. Тут привітали Його дві побожні душі, що проживали тоді в столиці, Симеон і Анна. Старик Симеон узяв Ісуса на руки і вказав зібраному народові, що це дитя — світло світа, що прожене блуканку в темряві.

Гарний і втішний цей день, коли Ісус, світло світа, являється між людьми; коли Симеон з найвищим одушевленням бере дитятко й каже, що може спокійно розпрощатися з життям, бо його очі бачили спасіння, що наготоване для всіх людей, бо його очі бачили сонце, що має освітити всі народи. Гарний, втішний цей день, бо говорить нам, що Ісус світло світа, що всі проживати повинні в йому.

Розважмо це пам'ятне найменування, що дав прилюдно Симеон дитяткові; розважмо, які зв'язки, які схожості й подібності між світлом і божеством Ісуса та його вочоловіченням; розважмо, що подавали й подають вони світові.

Ісусе, надіє наша, любове наша й світло життя нашого! Дозволь нам сьогодні в найсоняшнійші блиски твого божества й вочоловічення вдивлятися; дозволь нам жаркими проміннями освічуватися і ogrіватися; дозволь своє небесне сяйво з земним порівняти й ласку оновлення в світ темряви післати!

Ісус — світло світа. Цю правду заповів пророк Ісаїя: „Я, Господь, поставлю тебе за світло народам, щоби відчиняв ти очі сліпим, щоби спасіння моє розпростерлось до кінців землі. Темнота вкриватиме землю й поморок народи, а над тобою, Єрусалиме, засяє Господь і слава його явиться над тобою. І поприходять народи до світла твого й володарі до сява, що заблїсне над тобою“. Цю правду висловлює й євангелист Йоан: Ісус — „світло правдиве, що освічує всяку людину, яка приходить на світ“.

Ісус Христос називає себе теж світлом світа; саме так іменує його святе писмо, а церков витає його „сонцем сираведливості“. Тому при всіх богослуженнях горять світла, щоби нам пригадати на світло світа, Ісуса Христа.

Далі вказують на це взаємні подібності, а ще нагляднійше їх ділання. Нічо зі створених, явищ не підходить так під образ божества, під суть божої натури, як світло. Вонож найзвершенійше, наймогутніще, найчистійше, а одночасно найтаємніще живло, значить, надто тяжке до врозуміння.

Світло — найзвершенійше живло; воно своїм промінням або своїм теплом проникає всюди, пробігає „з найбільшою швидкістю простір і робить у одній секунді сорок два тисячі миль, так що світло сонця, яке віддалене від землі двадцять мільонів сімсот тисяч миль, доходить до нас у короткому часі — за вісім мінут тринадцять секунд. Так і Бог

найзвершнійше, найдуховійше єство, без усякої тілесної примішки, опановує своєю всепрियाвою цілий світ од найдальших зорів аж до слабкої лампи вбогої хати: він в своєю прियाвою не менше в темній тюрмі нещасного вазня, як у промінних висотах неба.

Світло — наймогутнійше живло; просвічує все, що відповідає його істоті, й пожирає своєю огняною силою, що противиться йому; посилає свої проміння у всіх напрямках; воно володар усякого творива. Саме так просвічує Бог усі добрі єства своїм ущасливляючим блиском світла; спротивним йому створінням воно вогонь, що нищить і мучить. „Хто може скритися перед його жаром?“ У небі він вічне світло; в пеклі запалює вогонь мук.

Світло — найчистіше живло. Воно так чисте, що світить од віків, як першого дня; так чисте, що його проміння не занечищуються, хоча свіщать у гниле болото; так чисте, що прочищує все, де проникає його жар. Як величній це образ божої святости, що стоїть незмінчива всі століття, що навіть не обезображується й не занечищується злобою та проступком світа, яка всіх духів, що наближуються з любовю до його, проходить своїм чистим блиском!

Під кінець світло — найнесобнятше живло. Хоч як воно чисте й ясне, то таки незрозуміла його істота. Всі дотежування найсміливіших духів не були в змозі аж досіль пояснити суть світла та сказати нам, що це, — його осередня істота усувається з під усякого дотеження. Воно, що освічує й прояснює все, саме непростежимо й непрояснене ніким — величній образ Бога, якого знаємо тільки ці прикмети, що проявляються в ділах створення: одначе його святого, повного світла, триєдиного життя, що порушається вічно саме в собі, як полум'яне, огняне коло, не дотежив іще ніякий створений дух, бо „він пробуває в недосяжному світлі“, як каже Апостол (Breitereicher). „Світло походить од сонця, родиться зі сонця й є таке давне, як сонце. В першій хвилині, де було сонце, було теж його світло. Так похо-

дить Син Божий від Отця, родиться від Отця, а одначе рівно вічний з Отцем. Світло сходить од сонця на землю, а одначе зістається в сонці, Син Божий зійшов од Отця в небі до нас людей, а одначе не оставив небесного Отця, не полишив неба. Коли соняшне світло падає крізь колірне скло, то зостається самим тим світлом, але zarazом приймає колір, що має скло; не нарушуючи скла, проходить крізь його. Так Христос прийняв у лоні Марії людську природу, а одначе полишився самим тим Сином Божим. Прийняв од Марії людство, народився з неї, не нарушуючи пренепорочного дівицтва“ (Schmitt). Розуміємо тепер, що хоче сказати Ісус, коли називає себе „світлом“? Висловлює цим робом своє божество й засвідчує, що він світло від світла, правдивий Бог од правдивого Бога, звершена відбитка й відблиск Отця.

Спаситель називає себе також тому „світлом світа“, щоби вказати, що вчинило Його вочоловічення. Як світло освічує, огріває й оживляє, саме те приносить поява Сина Божого людям.

„Перше ділання світла є це, що воно освічує, робить ясним. Де немає світла, там темно, там не видно ні дороги, ні стежки; не звати де ступати, куди прямувати“ (ibidem). Чи не Христос ясне сяєво землі? Коли тільки появилася тут, заяснила зоря на небі, щоби звістити його прихід, щоби зазначити, що він світло світові, бо святою вірою освітить темноту й ніч невірства та вваже дорогу, що провадить до неба. „Коли тільки в переможньому блиску повстав з гробу, зараз просунулися також його чуда й науки поза жидівську країну, щоби просвітити весь круг землі. Світло евангелія почало світити на всіх місцях, в учених школах Атен і Александрії, на Капітолі Риму і в палаті цесаря. Це світло почало світити від Єгипту й Арабії аж до далекого заходу; почало світити в темних лісах Німеччини, як і в спекоті африканського неба; почало світити по широким, багатих просторах української держави, як і по інших областях Славянщини. При цьому світлі запалили народи свої лучива віри, щоби з ними поступати за прапором хреста. Як у першому дні ство-

рення на слова Всемогутнього зринуло природне світло й кинуло своє приязне сяєво по темному, пустому хаосі: так зявилося з вочоловіченням вічного слова духове світло, якого проміння входять у всі серця і яке освічує всякого чоловіка, що приходить на цей світ" (Breiteneicher). Воно розсипає гарні, чудові блиски величних прямиць, невтомних змагань до високої мети: воно підтримує й провадить мандрівника, коли затемнюються дні його життя, воно присвічує проміннями віри, надії й любови та прибирає чеснотами.

Світло огріває все, до чого доторкнуться його проміння. „Колиб раз сонце перестало світити, гнеть прийшлоб ледяне зимно; не зацвилаб жадна квітка, не рослаб травичка, ні ростинка; не жилаб уже жадна звірина й жадва людина — земля швидко перемінилась би в величезну, безплідну, замерзлу брилу. Світло сонця дає тепло, плідність і виростання.

Чим є сонце зі своїм світлом для землі, це Христос зі своєю ласкою для душі людини. Як без сонця не зрослаб найменша квітка, так без ласки Христової не зринулиб квіти чеснот, найменший овоч доброго діла, що в очах Бога прибрав би душу й придбав вічне життя. Без Христа душа людини, що землі без сонця — зимна, невидатна, мертва. Що коли великого, гарного й святого сталося на землі, це вчинив Христос своєю ласкою. Як одно сонце виростає мільони цінних, пахучих листків і квітів, мільони величавих овочів, так одно духове сонце, один Спаситель, Ісус Христос, видвигнув у мільонах сердець квіти чеснот і овочів, супроти чого все инше надто крихке" (Schmitt). Він же сказав про себе: „Я прийшов кинути вогонь на землю й чого хочу иншого? — тільки, щоби запалав уже“.

Розсвітився, розгорівся великий вогонь божої любови, що огрів серця Апостолів, так, що вони не знали нічого більше, не любили нічого більше, як розп'ятого Ісуса. „Живу, кличе Павло, одначе не я, а живе Христос у мені, живу вірою в Сина Божого, що полюбив мене й видав себе за мене“. Цей вогонь любови горів так ясно в серцях мучеників, горів так ясно й жарко,

що не зважали на муки, що не чули колеса й меча, вогню й катовання перед превеликим жаром свого люблячого серця. Три дні висів Апостол Андрей на хресті, але вогонь любови в його душі був так могутній, що повсякчас прославляв Бога й проповідував Ісуса. Ігнатій, святий єпископ Антіохії, теж був засуджений на смерть. Чи тремтів! Ні, з великою втіхою цілував кайдани, які носив, та пестив диких звірів, що мали пожерти його. Так, огонь післав Господь на землю, небесний вогонь любови. Гляньмо на ніжні дівиді, як з радісним серцем співають похвальні пісні, як безбоязно стоять перед загниваними суддями, як з утішно-блистячим зором кладуть свою голову на кровавий прилад. Так може одушевити тільки релігія, що сама вогонь і любов. Чи не горить цей вогонь іще й тепер у багатьох душах, що з самопосвятою підіймають найбільші труди й невгоди, щоби полішити долю нещасних, що радо приймають переслідування за божу правду, за свою блятьківщину, що заступаються за покритих, угнетених, що не лякаються нічого, коли треба сповнити високе, божє діло?

Світло не тільки огріває, але й оживляє. „Коли весняне сонце пішло свої огріваючі проміння на ниви, тоді розширшується ледяна поволока зими й пробуджується нове життя. Луки зеленіють, потічки шумлять, квіти цвітуть; у повітря й морю, на полях і нивах починається життя й поворухення. Який промовляючий образ оживлюючого світла! Коли тільки появилось світло світа, заспівали ангели в повітрях, звеселилися пастирі в стайні, навіть старики тішилися, як от Симеон і Анна в церкві, а книжники дивувалися, коли побачили деякі проміння нового світла.

Що тільки був Господь підвисшений на хресті й ледви зійшов блиск великоднього ранка над Єрусалимом, а вже почалося нове життя на землі. Віра й любов проснулися в душах, тисячі скорили до Господнього хреста й відчиняли свої очі для світла євангелія, що засвітило над землею, по словах пророка: „Народи ходитимуть у блиску твого сходу“. „Цей

справжнє й вічне життя в тому, щоби знали тебе, єдиного, правдивого Бога та кого ціслав єси, Ісуса Христа. Вся правдива й справедлива освіта, вся гарна наука й цивілізація вирости з релігії Ісуса Христа, вона була й є корінь релігійно-обичайного життя, а без неї булиб полишилися народи в духовому отупінню.

Тож Ісус справді світло світа; він освічує, огріває й оживляє людство. Високий, як сонце на голубому, небесному зводі, недостежаний, а приязно блистячий, непроникний, а все огріваючий і оживляючий; так верстав Син Божий свій шлях на землі, він бо велике світло на освічення народів" (Breiteneicher).

Однак як не всяка рослина розвивається й гарно виростає в проміннях сонця, коли не має під собою належного ґрунту, так не всяка людина користує з великих дарів небесного світла. В деяких місцях обходять маєве свято. Стинають молоду деревину, прибирають її пасками золотого й срібного паперу та різними світлячками. Молодь скаче й танцює навкруг неї та творить усякі жарти. Пройшла забава. Стоїть полишена деревина. Світять жаркі проміння сонця й забирають їй давню красу. Не помагають нічого штучні вмаєння. Всихає більше й більше. Зауважує це хлопчина, біжить до батька й каже: „Татцю, чому це дерево таке тепер негарне?“ „Тому, відповідає батько, що відлучене від коріння. Все не може тягнути оживлюючих соків із землі. Соняшні проміння, що перше оживляли його, шкодять йому тепер“.

Саме так з нами людьми. Коли людина сповнить тяжкий гріх, зараз одлучується од божого світла й починає в тінях погирати, хоч би не знати скільки золота й срібла наклала на себе. Благодатні проміння небесного світла, однак до цього потрібно належного уладження нашого життя.

Ріжні є пригоди в земному життю. Та як у часі хуртовини з'являється на небі семиколірова веселка й видиться, що приносить у стрівожені, розбурхані природи своїм ніжним сльвом утихомирення, що повертає давній лад і порядок, так теж вічне світло

розливає повноту своїх ласк і благословень у чудовій, семибарвній веселці святих Тайн.

Ісус світло світа! На його мусимо спрямувати наші очі. Коли заневиднюється на дорозі душі, коли трівають її сумніви, гляньмо на Ісуса, він лучиво для нашого осередка. Коли холодніє в нашому серці, коли минається любов Бога, церкви й батьківщини, коли мороз байдужности придавлює груди, лиймо тоді до Ісуса, до вогняного жару його божого серця в св. Тайні, молимся, кличмо, щоби душа огрілася знову. Навіть коли наближується смерть закамєнілости, коли ми в небезпеці впасти в проступне призвичаєння, що вбиває життя душі, коли смертний подув проступку загрожує знищенням усіх квітів і овочів минулости, то ще й тоді він наше оживлення; спішим до Його в святій Тайні покаєння, благаймо довго й усильно, щоби розірвав ледяну поволоку гріха й заналив нас знову огріваючим промінням любови й ласки до нових прямовань. Не полишаймо Ісуса, він наше світло й наше спасіння. „Втішається, що в рожевому світлі поселяється, а там у низу все жахається“, співає поет. Справді, страшно там, де вже не доходить оживлюючий промінь світла; страшні ці простори, де царствують вічна ніч і темрява. „Тільки де світло, там життя і втіха. Коли це можна сказати про природне світло, відкиж більше треба це сказати про духове світло. Воно освічує шлях життя, розяснює й потішає в годині смерти, та світлитиме вірному мандрівцеві як ущасливлюючий блиск у країні прославлення. Хай не буде нікого так нещасного, щоби втрутили його в найкрайню темряву. Маємо всі знову побачитися в святому, божому городі, в соняшному блиску вічного світла. Це наука й напимнення нинішнього дня" (ididem). Всякий з нас повинен собі сказати: „Не спічну, не вмовкну ради Сіона, не втихну задля небесного Єрусалиму, аж докіль не заблісне надомною як горючий світильник світло вічного спасіння, світло божої справедливости!“ Амінь.

Благовіщення Пресвятої Владичиці нашої Богородиці й присно Діви Марії.

Радійте, благодатна, Господь
з тобою (Лук. 1, 28).

По церквах лунає могутній голос: Радуйтеся, земні дочки й сини, сьогодні свято божої новини! З цього моменту починається спасіння й обновління! Настала година, в якій проснулась із душевного омертвіння велика людська родина! Прийшла вістка, що Марія породить Божого Сина!

Яким словом цей день вітати, коли являється між вами Божа мати? Яким серцем почувати, коли до нас линуть із її грудей матерні благодати? О Маріє! Назначено Тобі Сина Божого породити, а одночасно й для всіх нас дійсною, правдивою Матір'ю стати. Ти зафіруєш себе й своє дитятко, щоби для людей втрачений рай, втрачене небо повертати.

Думаю, що найкраще відсвяткуємо це свято небесної новини, коли розважимо, що Марія стала не тільки Матір'ю божого дитятка, але що Вона й наша щира та правдива Мати та що ялося нам сповняти супроти неї вірно дитячі обов'язки.

Зволиж, небесна Царице, на це розважання нас поблагословити, наш розум освітити й наше серце проснути, збудити, щоби ми тебе як свою матір пізнали, а пізнавши, щиро полюбляли й дитячі обов'язки з належною пошаною сповняли!

Марія — наша правдива мати.

„Розвернім письма, що їх склали святі на честь небесної цариці, то зустрінемо майже на кожній сторінці гарні виклики: О, Маріє, моя мати! О, моя мати, Маріє! Мати, о мати!“ (Toussaint). Так кличе святий Тома з Аквіну: „О, Мати,„ зділай, щоб я полюбив твого Сина Ісуса, а потім тебе понад усе!“ Св. Филип Нері молиться: „Мати моя свята, вчини, щоб я завжди думав про тебе!“ Інший святий кликнуч:

„Марія, моя мати! Більше не можу сказати!“ Це не вислови любови, одушевлення й пошани для Марії, ні, вона дійсна й правдива наша мати й має повне право до цього імени, саме так, як наша тілесна мати. Когож бо іменуємо матір'ю? Цю особу, що привела нас до життя. Тож розходиться доказати, що Марія дала нам теж життя.

Всяка людина має двояке життя: тіла й душі. До життя тіла породила нас земна мати. А хто знову породив нас до вищого кращого й ліпшого життя душі! Гріх перших батьків спровадив смерть на душу цілого людського роду, бо відійшла від неї ласка божа, що єдино дає їй життя. Тому на душі були всі люде мертві. „Мертві були наші перші батьки, мертві їх діти, мертві всі їх спадкоємці. Що за стан, що за положення, що за безмежну нужду! Мертве, все мертве! А що принесе будуччина? Невже людство буде по віки під владою смерти! О, ні! В країні смерти являється Марія, непорочно зачата, пречиста Діва Марія.

Приносить нам разом із своїм божим Сином виволочення з оків смерти, вирятowania з страшного смертного стану, повертає втрачене життя ласки вмерлому людському родові. „Я прийшла на те, щоби життя мали й надто мали“ (Йоан 10, 10). Зломане царство смерти, а оживлені покоління споглядають з подякою до Преблагословеної, що обдарувала їх знову життям. О, Маріє, кличе народ, ти правдива мати людства, ти справжня мати нового, відродженого, життям душі знову обдарованого людського роду! Як матір величатимуть тебе всі роди від століття до століття й від віка до віка — Бві належиться виправді також імя матері людства, одначе вона мати мертвого покоління. Мати живого людства — Марія, тільки єдино Марія“ (Toussaint).

Тож Марія справжня й правдива наша мати, а ми дійсні й правдиві її діти. „Вона може й мусить сказати до кожного з нас: Ти мов дитя, мій син, моя доня. Всякий з нас може й мусить кликнути до Марії: О, Маріє, ти моя мати! — Якаж утіха для нас, який неоцінений привілей!“ (Ibidem).

Нагальна буря розбила раз великий корабель, на якому була молода жінка з своїм маленьким дитятком. Обидвоє кинула хуртована на скалу, де вони вправді обезпечені перед морськими хвилями, але не мали що їсти. По вісьмох днях найшли молодицю мертву, загодовану, а дитя жило ще. Чим затримала бідна дитинка своє життя? Мати розранила свою грудь і дала пити дитині кров, що виходила з рани. Віддала власне своє життя, щоби тільки врятувалося її диття. Це вчинила мати для свого дитяти.

Я бачу сльози в ваших очах. Хто їх витиснув? Матерне серце, матерні почування, матерня офіра й посвята. Колиж земна мати сповнена такою любовю, таким милосердям, таким привязанням, то щож сказати про Марію, яка у всьому перевищує всі матері?

Наглядний доказ непорівняної, матерньої любови Марії до нас дав сьогоднішнє свято. Являється архангел Гавріїл перед Марією, щоб отримати її згоду, що вона схоче стати матір'ю Бога й матір'ю людей. На що цеї згоди? Адже Бог може по своїй вподобі розпоряджувати своїми створіннями. Це потрібне було тому, що з матерніми обов'язками злучувалися такі терпіння й турботи, що Бог забажав її згоди до такої жертви. Кажуть святі, що Архангел мав так промовити: „Маріє, ти можеш стати матір'ю Бога й людей, але знай, що коли приймеш цю гідність, то чекає тебе гірка чаша терпіння. Тому подумай, що чиниш. Подумай, чи за таку ціну хочеш стати матір'ю людей! Будеш мати Сином самого Бога, своє найвище й наймиліше добро, й тільки на це одержиш, щоби бачити, як буде терпіти та вянати перед твоїми очима. Маріє, чи любиш доволі людей, щоби за таку ціну схотіла ти стати їх матір'ю? А Марія згодилася. Гляньте, як вона любить нас!

Ісуса, свого Сина й Спасителя, будеш любити безмежно, горячийше любитимеш його, ніж любовю палахкотячі Серафими. Його біль і терпіння лежатимуть тобі на серці більше, ніж твої власні. А цього Ісуса бачитимеш ціле своє життя зненавидженого,

переслідуваного й пониженого. Маріє, чи любиш доволі людей, щоби ще тепер схотіла ти стати їх матір'ю? А Марія згодилася. Гляньте, як вона любить нас!

Побачиш Ісуса, свого найулюбленнішого Сина, як шумовиння людства, як гідного смерти злочинця засудженого на ганебне знущання й на найстрашніші терпіння; бачитимеш його звязаного, бичованого, терням увінчаного й до дерева пригвождженого. Маріє, чи любиш доволі людей, щоби супроти такої жертви захотіла ти стати їх матір'ю? І Марія згодилася стати нашою матір'ю. Гляньте, як вона любить нас!

Подумай, о Маріє, що ціле твоє життя буде повсякчасна, неописана мука, що твої болі милосердя будуть аж по кінець світа предметом подиву й зворушення всіх, навіть найтвердійших сердець. О Маріє, чи є в тобі доволі любови, щоби схотіла ти стати матір'ю людей? — Я люблю їх доволі, люблю неописано людей, згоджуюся на все, беру радо всі ці болі на моє бідне серце й назвуся за це Матір'ю людей.“ — Гляньте, як любить вона нас! О, Християне, чи пізнаєте любов Марії до нас? Чи має вона матерне серце?

І Марія стала нашою матір'ю, стала загальною матір'ю людей. Але впали також на неї страшні горя, що заповів ангел. Стала матір'ю болів, „царицею мучеників“. Трийцять три роки терпіла Марія зі Спасителем світа й зазнала з ним усіх мук відкуплення. Прийшов великий, страстний тиждень, кровавий тиждень, настали дні безмежних болів, а в день смерті Ісуса, коли стояла на скалі Голготи, скропленій кров'ю свого Сина, пройшов її серце гострий меч невисловленої муки. Це терпіла Марія з любови до нас; переносила все, щоб показати нам матерню свою любов. Повідають святі, що вона з надміру любови до нас булаб сама прибила Ісуса до хреста, колиб не вчинили цього кати. Свого Ісуса, своє наймиліше дитя булаб розпяла для нашого спасіння. О, любове загальної матері людей! О, любове Марії до людей, своїх дітей!

Навіть Ісус на хресті, борючись зі смертними стражданнями, виявляє своє здивовання й кличе: „Народи, гляньте на свою матір! О, людство, підведи свій зір і придивись, яку маєш матір! О, людство, розваж, як вона любить тебе, як терпить, яку офіру приносить за тебе! Глянь тут на свою матір!“ (Ibidem)

Чи ж потрібно ще інших доказів для матерньої любови Марії до людей? Вже саме те, що вона тільки витерпіла за нас, змушує її любити нас; далі в неї безмежнн любов Бога, тим то й велика любов у її серці до людей, як божих дітей. Богацько добра зійшло з рук Марії як матері на різних місцях для всяких осіб. І воно повторюватись буде по всі часи. Це теж видно із слів святого Альфонса: „Колиб зібрати любов усіх матерей до своїх дітей, всіх янголів та святих до своїх почитачів у одну любов, то й ця величезна любовня полуміннь зниклаб перед непорівняно більшим огнем любови, що горить у серці нашої небесної матері Марії“.

Колиж Марія наша мати, а ми її діти, то на нас лежать дитячі обов'язки супроти неї. Якж вони?

Перший обов'язок: не дратувати доброго серця Марії гріхами. Всякий гріх — це знущання над солодким її дитятком. Марія держить Ісуса на руках і мусить дивитись як щоденно його побивають, раниють і зневажають. Одного дня з'явилася св. Домініці божої мати зі своїм дитятком, якому з серця, рук і ніг спливала кров. Хто завдав йому ці рани? Відповіла Марія, що лихі люди поранили його так своїми гріхами. Хто не сповнів гріха — цей невинний в цій крові. „О, горе! Ми всі згрішали, ми всі провинилися! Похилим очі й обличчя до землі, бо ми ці лихі грішники! Вдармося в груди й жалуємо щиро, що ми так знущалися над нашим любим Спасителем; а нашої святій Матері завдали так великих болів. Прохаймо прощення й зробім міцну постанову, не бути більше в будучині так жорстокими. Коли буде в нас намір учинити гріх, призадумаймо хвилину й розважмо, що хочемо робити. Наче лютий звір кидамося на

свого Ісуса. Він знає, що його чекає; тремтить, але не може оминуть. Почуймо крик його тривоги і його матері. Послухаймо, як вона кличе, послухаймо, що вона говорила до жовнярів, коли один з витягнутою пікою спішив до її вже вмерлого Ісуса. Припавши на коліна, ридала серед міцних хлипань: „О люде, закликаю вас на Всевишнього, не знущайтесь вже над моїм багатолубленим Сином! Гляньте, я його гідна оплакування мати й не вчинила вам нічого прикрого. Ви вже вбили моє бідне дитя. Я прощаю вам. Одначе тепер пощадіть його! Він же мертвий, замучений на смерть? Чи ж не доволі вам цього?“ А тоді, о, грішнику, коли маєш іще відвагу, приступай і притоптуй свою благаючу матір та рани свого Ісуса! Ми знову, християне, відвертаємо наше обличчя від так поганого, серце роздираючого видовища“ (ibidem).

Перший обов'язок: не чинити гріха, а другий: не пробувати в грісі. бо великий це біль матері дивитись на нещастя свого дитяти. Уявім собі відчинений гріб, а в йому дитя. Чи ж не страшне горе для матері стояти над цею могилою? Колиб дитя мало силу й змогу вийти з гробу, чи ж не повинно вчинити це як найшвидше, щоби не продовжувати терпіннь матері? Поповнявши гріх, утратили ми життя душі, життя ласки, тому маймо милосердя над нашою сумуючою матір'ю Марією й виходім з гробу гріха, покидаймо незавидний свій стан. Марія плаче над нами, горює, ломить руки, завдає своєму серцю важкої муки. Невже даремно буде кликати, заклимати й слези проливати? Чи ж ми навіть очей сюди до неї не повернемо? Не даймо, не даймо Марії над гробом наших гріхів стояти і в стражданнях поринати!

Воно правда, що ми не заслугоємо на це, щоби Марія журилася нашим грішним станом. Одначе мати є завжди мати, навіть по тяжкому прогресі своєї дитини. Давид не міг утихомирити свого болю по смерті ворохобного, провинного сина, ридав і ридав, а розрадить себе ніяк не давав: „Сину мій, Ависаломе! Сину мій, сину мій, Ависаломе! Ой, колиб я був умер замість тебе! Ависаломе, сину мій, сину мій!“ (П. См.

18, 33). Так і Марія не може влагоїти свого горя, ходить біля нашої могили й хоче нас збудити з омертвління. Позабула на проступок, позабула на гріх, милосердиться й тремтить над нашим упадком.

„З мандрівки по далеких краях вертав челядник. Змінився дуже, опалило його сонце, запорошений з дороги. Тому не пізнає його ніхто в родинному місті, ані найсердешніші приятелі, ані навіть суджена. Одна тільки істота пізнала його — мати. Так, око матері дивиться глибше, віж інші очі; хоч обличча сина опоганене сонцем, порохом, похибками й провинами, любов матері бачить, що міститься під цим, бачить улюблене личко свого дитяти і все на ново буде вірити та мавити себе, коли всі інші не схочуть пізнати мандрівця.

З його привіту доходить її відгук далеких, добрих часів, у його очах бачить полумінчик давньої чесноти й щирости — так, це її син, хоча сонце опалило йому обличча“ (Foerster).

І око Марії як матері віднайде під грішними запорошеннями на людських обличчах, на обезображеннях душі дорогу, райську красу з усіми колишніми пишнотами. Вона бажає відчистити, відсвіжити й прибрати. Зі зітхань, з голосу вичуває давні, минулі, золоті часи величної злуки людини з Богом. Хоче відбудувати розвалені мости, по яких зможуть пройти всі нещасні на незрівняно цінні, відзискані місця.

Коли Марія так горячо бажає нашого добра, нашого щастя, спішім до неї, а вона випросить у свого Сина потрібні ласки, щоби ми двигнулися з упадку, повиження й ступили на святу дорогу.

Третій наш дитячий обов'язок: прибігати під покров Марії у всіх наших потребах, пригодах і нещастях. Цим робом окажемо їй наше прив'язання. Як же тишиться, радіє земля мати, коли може що хосенного зділати для свого дитяти! А як знову засумує, коли почує, що її дитятко пішло найперше у чужих ласки шукати, бож вона знає, що чужа хата холодом його привітає. Ой, знаймо, знаймо, цього ніколи не забуваймо, що свої батьківщини, свої матері не заступлять чужі пороги, чужі серця, хоч би

найкращі й найбагатіші. На чужому селі й тріски бють. Не лишаймож ніколи свої рідної матері! Коли вона не зможе сама чого нам дати, то вже позаходиться, щоби знайти спосіб нас зарятувати. А Марія — це могутня й дуже добра мати! Вонаж прийняла доручення неба, рятувати нас там, де найбільше треба. Чи ми хорі, чи ми бідні, лиймо до Марії, а розкриються над нами її матерні вії; впадаємо під хрестами, змагаємося з ворогами, лиймо до Марії, цієї впевненої надії, а вона нас двигне й прислонить усемогутніми руками. Головно в тому серця наші розкриваймо, її міцно благаймо, чого нам треба в річах неба, в річах вічної щасливости — спішім, спішім до незрівняної матерньої милости! Хай зійде ласка жалю, ласка обнови на наші груди — хай вже більше тяжкого гріха, тяжкого проступку не буде! Прохаймо за незахитану витревалість у доброму до кінця, щоби і ми колись прибралися чудовими листками з небесного її вінця!

Четвертий обов'язок: щира молитва, належні відправи до матернього серця Марії. Завжди, завжди до Неї прибігаймо, її престолів не минаймо! Вонаж бо наша мати й має від Бога для нас усякі благодати. Добре дитя матір любить, її всюди величає й прославляє. В її свята й перед святами душі для неї очищаймо, молебні відправляймо, її пісні співаймо, про її святе життя читаймо; покажимо, що й ми вірні її діти, що і в наших серцях виростають чеснот квіти!

Ніколи не забуваймо, що Марія наша правдива й дійсна мати, бо нас породила до життя благодати; не забуваймо далі, що в її серці горять повсякчас для нас щирі, правдиві, тремтячо печаливі чуття — хай же спішить до неї з надією всяке дитя! Під її могутнім покровом, під її матернім омофором знайдемо все те, що нам погібне до земного благословення й до вічного спасення. „Пам'ятаймо також про обов'язки, що лежать на нас супроти такої матері: Вистерігаймося знущати її гріхами, не засмучуймо добровільно пробуванням у гробі й гниттю смертного гріха. Прибігаймо до неї у всіх наших потребах, земних і духових, ве-

ликих і малих з тим міцним переконанням, що вона нам допоможе, як що це хосенне для нашої душі. Візьмім міцну постанову, вправлятися в побожних відправах на її честь, особливо в щоденній молитві до неї, як теж і в її свята. Приступаймо як любі, довірливі діти до нашої добротливої матері; повбіджаймо її, не відходити в будуччині ніколи від неї, не відлучатися більше від її матерньої руки та признавати її за як найліпшу з усіх матерей; повбіджаймо завжди її любити й почитати.

Приступім сьогодні всі ближче до нашої небесної матері. Знали ми її також досіль, то полюбім її ще горячіше. По читали ми її досіль, то зачнім сьогодні зі ще більшим запалом її почитати“ (ibidem). А тепер закличмо до неї з святим Альфонсом:

„Найчистійша, безсказна, преблаженна Діво Маріє, моя мати, захисте й потішнице всіх засмучених, кидаюся перед твоїм тронем і вибираю тебе сьогодні за свою володарку, за свою матір та заступницю в Бога. Посвячую себе, як теж усе, що належить до мене, твоїй службі. Прохаю тебе, о мати мого Бога, прийми мене до числа твоєї прислуги й під твою опіку, будь при мені весь час мого життя, а особливо в годині смерті. О, мати милосердя, встановляю тебе управницею всього того, що приналежне мені, всієї моєї рідні, всіх моїх підприємств і річей. Зводи прияти їх під свій покров, ладнай їх та управляй над усім по своїй владобі.

Благословиж мене на тілі й душі та не допусти, щоб я коли знову образив твого Сина. Вспомагай мене в спокусах, визволяй з усіх небезпек, рятуй в духових і дочасних потребах, освічуй в сумнівах, потішай в смутках, стій при мені в недугах, а головно в тривогах смерті. Не допусти, щоби лихий ворог міг коли чванитися, що тримає мене в своїх оковах, бо я тобі вповні пожертвований. Зділай, щоб я одного дня ввійшов до неба, щоби там тобі дякувати, тебе славити й любити з Ісусом, нашим Спасителем, по всю вічність. Щоб я став учасником цієї ласки, виблагай мені витревалість у твоїй службі, як у службі твого Сина Ісуса аж до смерті. Амінь“.

Велика Пятниця.

Свершилася; і, приклонь глакъ,
предаде дху (Йоан, 18, 30).

Смуток, тяжкий смуток на обличчах громадян, коли ворог їх батьківщину загарбав, звоював, її надбаня знищив, столочив, зруйнував; коли найкращих синів і найліпших дочок увязнив, замучив, заголодив; коли всяке життя припинив і умертвив!

„Де зайшов я сьогодні? Ах, що я бачу? Що доглянули мої очі?“ (Leonardus a Porto).

Святий Сіоне, доме божий, чом ти оповився таким смутком? Де твої прибори, де твоя прикраса? Чом так німо, чом так глухо в твоїх просторах? Сумуєш, горюєш, наче самічна, безпотішна вдова по втраті свого найдорожчого, наймилицього товариша. Замовкли й дзвони з жалю, не скливають уже нікого.

Який день, яка година! Мій Боже, мій Боже! На Голготі вбивають Божого Сина! Тяжко конає, тяжко вмирає найсвятіща і нейневинніша людина!

Що сьогодні казати, що проповідати? Немає слів, хвиба тільки в сльозах спочування поринати. Довершується найбільший злочин світа за всі літа. Скорбне, печальне видовище!

„Що мусів умерти, а то в короткому часі, й соромною смертю, про це Ісус відав здавна. Хто спасає, той сам помирає; хто відкуплює інших, цей самого себе дає на офіру“ (Parini).

Хоч як тяжко, а треба починати розважання про терпіння й смерть Спасителя, щоби душі збудувати й святими думками серця сповняти. Вийдім на страшну, окрвалену гору, гляньмо на журне, обезображене обличча Ісуса й звідаймося:

Що він терпить і з якого приводу цей тягар його дажить?

О, Маріє, найболючіша мати, дозвожь нам з собою під Хрестом стати та все те, що тут чиниться, духом обняти!

Що ж терпить Ісус?

„Три ступені, як сам заповів ученикам, має його мука. Найперше виглумили його й зневажили, потім оплювали й збичували, а під кінець убили“ (ibidem). Найтящі, найдоскульніші терпіння на душі й на тілі переносив на хресті.

„Всі ви, що проходите дорогою, гляньте, прийдіть, чи є біль такий як мій біль?“ (Пл. Ер. 1, 12) може кликнути Христос. Усі болі, які тільки здумати можна, впали сьогодні на Сина Божого; всі терпіння, всі горя й смутки, що коли-небудь пройшло їх людське серце, зібралися на Голготі, де Христос зводить найстрашніщу боротьбу. Проти одного виступили всі верстви суспільства. Відні й богачі, високі й низькі, вчені й невчені, священники й світські, судді й жовнярі жиди й поганці. „Обгорнула мене дика гущава. Дивляться на мене й не надивляться; глумляться, покивуючи головами“. Бороться з ворогом темноти, що відобрав людям рай, а тепер вислав усі сили, щоби безмилосерно побивали Його. Хвилює горячий, кривавий бій. Прислухаймося зітханням і важкому голосові божого борця. Гляньмо на зболілу постать і занитаймося з пророком: „Чом одіж твоя червона, а ризи твої — мов у цього, що топтав виноград у тискарві?“ (Іс. 63, 2, 3). А розійдеться з хреста потрясаюча відповідь: „Я топтав виноград сам один, не було з між народів нікого зі мною, кров їх пирскала на мої ризи, от я й замаргав усю одіж мою“. Бачимо рожеві ризи крові, бачимо важкі рани. „Це знаки страшної боротьби з гріхом, смертю й пеклом. Бачимо, як полишений усіми, сам один топче кривавий виноград і кривавиться з усіх ран. Кличе помочі й рятунку, а немає нікого, хтоб поміг йому. Сам один мусить звести бій; сам один має розоружити пекло, перемогти смерть, спокутувати гріх з усією його злобою й погубними наслідками. Справді, нечувана, вповні одинока це боротьба, яку має звести на Голготі Ісус“ (Breiteneicher)

Цю боротьбу зводить він у надмірних, незрівняних муках, що обняли цілу його особу. Одно-

часно страждає душа й тіло. „Немає здорового місця на моїм тілі, може сказати з пророком. Серце моє бється, опустила мене моя сила й світло очей моїх погасло.“ Терпить на всіх зміслах, на всіх суставах.

„Чи відчували ви коли болі голови? Ну, то подумаймо, що наш Спаситель витерпів на своїй святій голові, коли тернові колючки проколювали чашку довкола неї, на чолі й на висках, а при всякому порушенню вбивалися ще глибше.

Чи знаєте, що це біль очей? Гляньте на очі свого Ісуса. Кров, що спливала з ран чола, зовсім наповнила їх! Очі Спасителя пливали в крові, власна кров осліпала їх!

Біль зубів рахуємо до вайневиносніших терпінь. Гляньмо в обличчя Спасителя. Безліч ударів у щоку, роздавлюючі падання під тягаром хреста, розтороцили його лица, повибивали зуби!

Допробуймо коли проколоти шпилькою руки й ноги. О, горе, який біль, чи ж не правда? Ну, то погляньмо на руки й ноги нашого Спасителя. Пробиті страшними, залізними гвоздями й примоцтовані до хреста!

Безпомічний і пожалування гідний нуждарю, ти знаєш болі спраготи й голоду, лютої нестачі. Глянь на Спасителя в жаркій горячці, що спричинили йому його рани. Як пожадає, як палить його спрагота! А чим покріплюють його? Хто зміг би бідно вмираючому відмовити краплини води? А наш найбідніший вмираючий Ісус мусить жалісно кликнути: „До страви моєї вкинули вони жовч, а прагнутого мене оцтом наповали!“ (Іс. 68, 22).

„Християнський народе, глянь на свого Спасителя! Від голови аж до стіп немає місця, широкого на палець, що не булоб зранене, пошматоване, кровю й ранами вкрите. Всі його сугави пройняті найстрашнішими муками. Коли хоче пощадити ноги й повиснути на руках, то тут роздираються рани. Зіпреться на ноги, щоби дати полекшу рукам, то розломлює й крушить йому жорстокий гвіздь, що проходить крізь обидві ноги, їх кости. Підведе голову, то втискаються

глибше вільці корони, похилить її на груди, побільшає тягар тіла муки його рук.

О, мій Ісусе, горячо улюблений Спасителю, чиж це ти, що так терпить, так безмежно терпить? Ніякої полекші, ніякого покріплення, ніякого сповою! Як бідний червяк, як у поросі натоптаний червяк, вешся на хресті й зойкавш у безконечних болях. Зовсім справедливо кличеш з пророком: „Я червяк, бідний червяк, а не людина!“ (Пс. 21, 7). Одначе, що цей безмежний біль, що Христос терпить на своєму тілі, в порівнанню з терпіннями його преблагословеної душі?“ (Toussaint).

Невисловлений був біль душі, неописана тривога серця вашого Спасителя. Зазнала вона всякої горечі. Терпять Давид, страждав Самсон, терпіли Макавейські брати, а вже найбільше витерпів Син Божий. „Побили мене й надто понизили“ (Пс. 37, 9). Міцно вражала його чорна невдяка за всі починені добродійства. От які слова вкладає церков в уста Христа: Люде мої, що я вам учинив? Чим я вас засмутив? Чи я вам країни чужими не сповнив? Чи я вам мерців одним словом не збудив? Чи всякий біль і недугу не зціляв? Чим одплачуєте мені? Чом не згадаєте про мене? За цільбу рани накладаєте, за життя вмертвляєте, вішаючи на дереві добродія, як злодія...

Перед душею Ісуса нависли далі всі гріхи, всі проступки, що коли-небудь були й будуть сповнені під сонцем, уся їх злоба, вся острашність і погань сповнилася й захмарювали найзвершеніщу його святість. „Явж почування для невинного, а так обтяженого Ісуса! Читаємо про святі душі, що вони ради своїх гріхів і провин ближніх оддавалися невтохому смуткові, найжорстокіще бичували свої тіла, а навіть з болю умирили. А щож витерпів Ісус!“ (Toussaint).

Додаймо до цього свідомість, що ці терпіння для багатьох будуть даремні, що безліч засліплених полетить на загибду та відкине безконечну ціну кровавого відкуплення за коротку, марну, грішну розкіш, а ще й поглумляться над ним. Біль з цього приводу, як у Гетсиманському саді, де заливався кровавим по-

том і сльозами, так теж і тут мусів бути найбільший та найдоскульнійший.

Згадаймо ще вельми діймаюче обличчя: небо відвертається, загніваний Отець допускає, що офіруваний агнець поринає в невисловленій безпотішності; не являється ніякий ангел, не блистять ніякий розрадний промінь світла з висот; як у просторах, так теж темно в душі Ісуса. Розійшовся важкий стогін, важкий, проймаючий зойк: „Боже мій! Боже мій! На що ти мене покинув?“ (Мат. 27, 46). Це виклик, над яким земля затремтіла, сонце скривалося в хмари, все, все затрусилось в своїх основах; людська природа в Ісусі дійшла до найвищого верха болю, до найвищого шпилью муки.

Так отже наближається Христос до останніх хвилин кровавої боротьби, до останкового висліду річей. Вже минаються сили, догаряє святе світло, ослабають рамена, всі жили й нерви, похиляється голова, щоби розпрощатися з усіма й віддати глибоку пошану Отцеві. А коли Ісус, бажання „вічних верхів, любов патріархів і пророків та всіх святих душ, доручив переслідувачів Отцеві“, людей Марії, коли пообіцяв розбійникови рай, коли вже кінчалися три години нечуваної муки, скрикнув голосно: „Сповнилося; Отче, в руки твої віддаю мого духа“.

„Велика хвиля! Праджерело життя, для якого жив все й ним проживає все, перестав жити; душа, позбувшася тіла, входить до темного царства смерті, що поглотує офіродавця життя; підземелля відчиняє свої брами, щоби прийняти Всевишнього; це всевидюче око, що проникає своїм зором усі світи, погасло; давно сподіваний цар Юдейський, висить бездушний перед брамами міста на хресному престолі. Нечувана подія! Сонце вже в годинах терпіння оповилося смутком і скрило свої проміння, щоби не дивитися на гаснення вічного сонця духів; земля дриготить, хитаються її основи, тремтить аж до свого осередка, бо носить свого творця на кровавому престолі. Небо й земля сумують, боляють, бо перестав жити цей, якому дана на цих місцях уся сила, що найтвердїше — розривається, скали розпада-

ються зі спочування й переляку; природа радаб запастися в хаос, коли й Господь оддав свого духа в безконечнім болю. Могили відчиняються, виходять мерці, смерть злякалася й повертає свою добич. Коли отже жаліють усі живля й сумує все створіння, коли дріготить і хитається земля, чи дивно, що також люде прочувають страшний злочин, сповнений на Господньому Помазаннику? Німіють вороги; повні страху й збентеження сунуть тихо вулицями й спішать до дому: юрби народа, що приглядалися розп'яттю, ошоломлені б'ються в груди й висловлюють голосно своє визнання віри: „Справді, людина ця Божий Син!“.

„Стоїть випрямлене, хресне дерево на Голготі, а заходяче сонце освічує сумно окровавлену землю. На череповому місці, де лежала погребана голова Адама, висить другий родич з розтягненими раменами й похиленою головою. На вівтарі хреста вбитий офірний агнець, а з проколеного боку випливає кров і вода“ (Breiteneicher).

Чому ж Ісус Христос терпить так? Чому засуджений на смерть, на розп'яття? Чому в таких стражданнях оддав свого духа? До цього страшного стану довели Ісуса людські гріхи. Наша недоля, наше вічне осудження й відкинення порушили наймилосерніше Його серце, що взяв провини людства на себе, пройшов море мук і терпінь. Учинив це, що чинить любляча кормителька дитяти. Коли хворе немовлятко не може прийняти гіркого лікарства, тоді вона, хоч уповні здорова, приймає за його цілючу гореч. „Тож, щоб очистити нас од заразної отруї так багатьох гріхів, випив за нас наймиліший Ісус гіркий напиток свого терпіння“ (Leonardus). Це стверджує св. Письмо: „За проступки людей притерпів смерть... він, праведник, гріхи їх поніс на собі“ (Іс. 53). Ісус теж каже: „Син чоловічий прийшов оддати душу свою за спасіння багатьох“ (Іоан, 20, 28). Станув між одкиненими людьми й надрушеною справедливістю Отця, надоложив безконечною мукою й відчинив ворота до втраченого щастя. Для цієї мети приніс у офірі все, що мав. „Хрест, що

відвисив його, забрав йому землю, сонце світло, темрява сійво місяця; святе тіло має тільки шматок полотенця накрити себе, удари в щок, опльовання, рани стягнули з обличчя всю красу; безсонність, побивання, ланцюхи поломили його сустави, смертна блідість погасила в йому останній знак життя; його кожа повисла на кінцях гарапників, його волосся зісталося в руках катів, останні краплі його крови прилипли до каміння Єрусалиму й до скал Голготи; на хресті, де ще тільки мав іскру життя, офірував її за мене й за вас, оддаючи духа. Гляньмо на свого Бога, що з любови до вас і до мене позбавлений всього, не має нічого на ньому, тільки голі кости, це все, що полишилося йому, який є найвище наше добро. О, предвічний Сину великого Бога, що ж міг ти ще більше вчинити для нас, нужденних грішників! Зворушмо сьогодні наші серця, бож бачимо, що Ісус узяв на себе всю суворість божої справедливости. А чому це? Щоб оказати нам особливе милосердя та подаги нам загальне прощення наших гріхів, коли правдиво за них жалуємо й робимо міцну постанову, не поповняти більше жадного гріха. Гляньмо, придивімся всі йому, як розпростер свої рамена насупроти нас, щоби простити нам навіть найпоганіший гріх! Усім, усім уділяє прощення; кличе голосно: „Отче, прости їм!“ Тож кликнім усі з сокрушеним серцем: Предвічний Отче, вділи нам цього прощення, якого прохає для нас твій вмираючий Син! Прости нам ради його безконечної любови; ми готові радніше вмерти, ніж знову коли зневажити гріхом твою вічну величність!“ (ibidem).

Так дійшли ми до цього, за що Ісус терпів: За гріхи, за провини людей та за виведання прощення. Вирозуміймож з того задоситьучинення Сина Божого, яке страшне лихо гріх і яка страшна чекала нас доля у вічності...

Пізнавши страждання нашого Спасителя й почувши, за що він їх пройшов, пообіцяймо йому на цьому сумному місці, що рознічемо нове, святе життя й витриваємо в доброму до кінця. Щоби не обмежитися тільки до зворушення й трохи сліз, за-

тягнім уже сьогодні підвалини під це нове життя, обіймим його „святим хрестом, цим благословеним деревом, на якому висить умерле життя; хай кожний зірве з його п'ять овочів, що відповідають п'ятьом святим ранам Ісуса.

Перший овоч — хай буде велике, дуже велике до вір'я в боже милосердя, бо ми бачимо, що Єдинородний вмер за нас на хресті. При всіх похованнях пам'ятаймо, що боже милосердя більше, ніж наша злоба, тим то завжди кажим: Мій Ісусе, мое милосердя!

Другий — хай буде велика любов до Ісуса, преблагословеного Спасителя, що з любови до нас підчинив себе тісноті так великих і так жорстових терпінь.

Третій — хай буде пошана для нашої душі, бо ми бачимо, кільки Син Божий вчинив, щоб її врятувати, тим то повинні все небезпечно від неї віддаляти, а все хосенне звершати та часто промовляти: Мій Ісусе, хочу свою душу врятувати і охороняти!

Четвертий — хай буде великий біль над нашими гріхами, що привели смерть на так улюбленого Спасителя. Тому повинні ми, йдучи до дому, битися в груди й збуджувати по дорозі найщиріший жаль.

П'ятий овоч — хай буде могутнє зненавдженн'я тяжкого гріха, що запровадив нашого любого Ісуса на хрест і вбив там. Із цього хреста повинен унятися в нашому серці гвіздь міцної постанови більше не грішити ніколи й ніколи“ (ibidem).

Тому закличмо сьогодні з правдивим розкаянням: Вознесу й прославлю тебе, Ісусе, цілим моїм життям. бо ти підвів мене своїм хрестом і не допустив своїми терпіннями, щоб я погібнув на віки. Благословен Господь, що провадить мене на небесні висоти! Амінь.

Неділя пасхи.

Сей день, єгоже сотвори Гдъ, козрадема і козвєсаннємъ к онь (Пс. 117, 24).

Промовили замовклі дзвони, пронесли радісну вістку, що вбитий Агнецъ воскрес з мертвих, що

переможений гріх, переможене пекло, що відсунений камінь з дверей гробу. По церквах і домах, по горах і долах, по полях і лісах, по лугах і водах розходиться втішний голос: Христос воскрес!

Лунає втіха над утіхами, коли батьківщина по важких напруженнях, по важкій боротьбі, по високих жертвах скинула вороже ярмо, коли пирснули кайдани поневолення й вона починає заживати своім та божим життям.

Безмежня втіха сьогодні, бо врятована небесна батьківщина, бо розторочені поневольники людини: гріх, смерть і пекло, виборені: ласка божа, мир, щасливість і вічне життя.

Радісний і втішний сей день, бо не тільки пригадує нам воскресення Ісуса, але теж упевняє нас, що й ми воскресемо. Розважмож сьогодні три питання:

Чи ми справді воскресемо? Як воскресемо? До чого це воскресення повинно нас побуджати?

О, Маріє! Той, якого носила Ти в своїм лоні, сидить знову на небесному троні. Прохавмож Тебе за ласку Бога наше будуче воскресення належно розважати й відповідно до цього життя владнати!

Коли ставимо запит: Чи ми воскресемо? — то розуміємо під цим не воскресення душі, тільки воскресення тіла. При смерті людини відділюється душа від тіла. Душа живе далі, бо вона безсмертна, а тіло складають до гробу, де воно розсипається в порошок, стає землею. Воно не полиниться тут на завжди. Ради заслуг Ісуса злучиться в день страшного суду знову з душею, щоби вже в тій сполуці проживати по віки та брати участь у щастю або осудженню праведника або грішника. Саме те висловлює Лятеранський собор: „Усі встануть у самому тому тілі, в якому живуть тут, щоби прийняти нагороду відповідно до цього, чи були добрі або лихі.“

Але чи ми дійсно воскресемо? Чи це можливе, позбирати розвіяний порошок по тисячах-тисячах літ? Якіж річі переконують нас про цю правду?

Оповідують, що Римський цісар Теодозій звелів одного разу відчинити всі тюрми й випустити в'язнів на волю. При цій нагоді висловився: „Колиб я мав цю силу, відчинив би всі гроби, всі могили й дав би життя всім мертвим“. Не може вчинити цього ніякий володар, але в змозі це зробити Христос, що власною силою воскресив себе. Він теж промовив: „Прийде час, що почують голос Сина Божого ті, що в гробах і повиходять: хто добро творив у воскресення життя, а хто зло робив, у воскресення суду“ (Іоан, 5, 28—29).

Воскресення не вдумав і не виміркував чоловік, але сам Бог звістив світові про його: „Я Бог Авраамів і Бог Ісааків і Бог Яковів! Бог не в Бог мертвих, а живих“ (Ісх. 3, 6). Цього божого запевнення трималися люди в старому завіті. Іово владнювало їх життя й покріплювало в пригодах. Іова потішав приятель, що минуться його терпіння, страшні болі, що він буде знову здоровий, однак цей праведник шукав розради в вірі й надії на будуче воскресення: „Я знаю — відкупитель мій живе й він у послідній день підійме з пороку мене й кожею обложить і я в тілі мойому побачу Бога. Я самий побачу його; мої очі, не очі когось другого, побачать його — ця моя надія спочиває в моїй груді“ (19, 25—27). Через пророка Ісаїю сказав Бог до жидівського народу: „Мерці твої оживуть, устануть мертві тіла. Оживайтесь, веселітесь, що в порох лягли — земля викине померших“ (26, 19). Макавейські брати разом із матір'ю вибрали мученичу смерть, а не відреклись своєї віри. Щож додало їм такої відваги, сили й витривалости? Віра, що колись воскреснуть. Коли замучували другого брата, що вже надивився на страшну смерть старшого, коли здирали йому кожу з голови, промовив він до жорстокого й невмолимого царя Антіоха: „Ти, негодяю, забираєш нам теперішнє життя, але цар світа збудить нас, що вмираємо за його закони, при воскресенню“ (2. Мак. 7, 9). Віра й надія в будуче воскресення підтримувала мучеників, коли йшли на страшні катовання.

Вони говорили відважно до цих, що завдавали їм смерть; „Пригляньтесь нам добре й запам'ятайте собі наші обличчя, щоби ви могли пізнати нас у день страшного суду“.

Дуже докладно говорить про воскресення св. ап. Павло: „Христос устав з мертвих як перший між мертвими. Бо як через чоловіка прийшла смерть, так через чоловіка прийшло й воскресення“ (1. Корин. 15, 20, 21).

Далі Ісус доказав чудами, що має силу воскрешати мертвих, а то воскресенням дочки Віра, молодця в Наїмі, Лазаря й своїм власним воскресенням.

Крім цих доказів св. письма маємо багато явищ у природі, що унагляднюють нам будуче воскресення: „Наше пробудження зі сну кожного ранку; пробудження природи весною з зимового сну; переміна гусіні в куклу. Гусінь поває по землі й живиться її овочами. Людина теж засуджена на земне життя. Гусінь перемінюється в куклу; видиться бути нежива, а прецінь дримає в ній закрите життя. Як з куклою, так чиниться з людиною в гробі; людина в гробі є що правда мертва, однак в ній знаходиться укритий зарід життя. З кукли витворюється мотиль, гарно прибраний, що вже може вільно підлітати й живитися зовсім инакше, а то солодоцями з квітів. Саме так буде з людьми по воскресенню. Справедливий по воскресенню отримає гарне тіло, зможе всюди повернутися по своїй волі й матиме вповні иншу поживу, як на землі. Яйце, що несе курка, є без життя. Коли однак висидить його квочка, воно під теплом її тіла перемінюється поволи в живе створіння; з його скаралупки по трьох тижнях виколується курятко. Бачимо отже, що в природі нежива істота може перемінитися в живу. Яйце — гарний прообраз будучого воскресення. Тому то є звичай в церкві святити яйце на Великдень.“

У руді єгипетської мумії стрінули зісхлу цибулю. Вона лежала разом з мощами в гробі близь три тисячі літ. Поляли цибулю водою й вона почала кльчитися; всадили її до землі — швидко зросла в гору й зазеленілася. Найшли також зеренця пшениці в ру-

вах мумії, що теж коло три тисячі літ спочивала в гробі; ну, й вони могли вільчитися. Чи людське тіло, що багацько шляхотнійше, ніж цебуля, не малоб у собі схожої життєвої сили?" (Spirago). „Є дуже багато явищ у звичайній природі, що дивні й незрозумілі, як воскресення мертвих, та не дивують нас тому, бо ми від молодощів при звичаї до них. Коли вложимо сухе зерно до землі, то воно зігниває по якомусь часі; одначе твориться в йому вільчення, яке щораз більшає, виходить із землі, під вінець стає живучою рослиною з стеблом, листями й колоссям. Як можливе це, не може сказати жадна людина, а одначе воно так" (A. Stolz). Бог є в се м о г у т н і й, значить, такий, що може все зробити, що тільки захоче, тим то може покликати до життя наші тіла, хоча вони розсипалися вже в гробі. Коли міг Бог створити світ з нічого, то тим більше може повернути це, що було вже.

Що душа мусить получитися з тілом, цього домагається вже наш розум. Тіло бере участь, як у доброму, так у злому, що чинить людина. Дуже часто буває так, що тіло іноді бере верх над душею. Справедлива отже річ, щоби воно разом з душею мало участь у заплаті. А це не може статися, коли душа не получиться з тілом, значить, коли не буде воскресення тіла. „Коли ставлять пам'ятник якому переможцеві, каже Теодорет, приставляють його звичайно в цій зброї, в якій дійшов до перемоги; чи ж душа малаб бути прославлена без тіла, в якому, проживаючи, борювала свого ворога?" „Заплата — це ціль воскресення" (Тертуліян).

Наше спасіння, що приніс Христос, не вийшлоб повне, колиб не було воскресення тіла. Чому? „Христос прийшов перемогти гріх; смерть знову — кара за гріх. Колиб не сповнено гріха, не потрібувалиб ми вмирати. Осталоб наше тіло вічно мертве, то й кара гріха тревалаб вічно, наш Спаситель не перемігби його зовсім, а наше тіло не малоб у Його відкупленню ніякої участі. Ні. Адам — голова людського роду — він згрішив і тому всі люде підпали гріхові й смерті. Але також Христос є наш голова, голова відкупле-

ного, освяченого людства, а ми Його члени, тим то маємо теж участь у Його відкупленню; як він воскрес, так мусимо ми теж воскреснути. Коли голова воскрес, то члени не можуть полишитися в смерті" (Schmitt).

А тепер розходиться про це, як ми воскреснемо? „Мертві повстають нетлінними й ми попереминяємось" (1. Кор. 15, 52). „Ісус Христос, каже апостол, переобразить тіло пониження нашого, щоби було подібне тілу слави Його" (Фил. 3, 20). Ці, що жили побожно, праведно, одержать чудово гарне тіло. Воно буде вільне від усяких терпінь. „Обітре Бог усяку слюзу з очей його; і смерті більша не буде, ні крику, ні труду". Не буде на йому знаків старости, хоріб, каліцтва: пишатисьме неописаною красою. „Сіятиме, як сонце в царстві Отця свого". „Тіла праведних зміняться так, як чорне залізо, вложене в огонь, стається лискуче. Небесне світло нашого тіла перевисить тільки блиск сонця, кільки тут на землі світло сонця яснійше від нашого тіла. Потім буде воно скороповорухне, як думка, як дух і все проникаюче та всюди проходиме; буде вдуховлене, вповні віддане душі, значить, вільне від усяких тілесних пристрастей і пожадань. „Як на весіллі в Кані, повідає св. Амброзій, перемінив Ісус звичайну воду в дороге вино, так у день воскресення перемінить теперішню, звичайну природу людини в ившу дорогоцінну" (Spirago).

„Якаж утіха мусить це бути для душ побожних, получитися з так величнім, чудово гарним тілом! Колиб показав нам хто дім, палату, так величаво збудовану, так любо прибрану, так велично владнану, як нам навіть не приснилося ніколи, а до того сказавби: Глянь, ти тут маєш завжди проживати — якій радощі сповнилоб наше серце! Так покаже Бог душам праведників тіло, що мали на землі, але чудово та величаво постровне, в блиску надземної величності, подасть їм його на повсякчасне житло. Яка втіха, але й яка честь, коли так звеличені будуть перед очима всіх анголів, перед очима цих, що їх понижали, глумилися, переслідували й знущалися, коли можна буде читати в прославленню їх тіла виписані

полум'ям, блискучим письмом добрі діла, до яких уживали тіла, невинноту й чистоту, в якій зберегли його, чесноти, в яких управлялися разом з ним!

Однак як велика буде втіха й честь щасливих ради преображеного тіла, так велика буде мука й осоромлення осуджених ради їх гідкого, осоружного тіла, що тоді прийняти мусять! Подумайте собі найгідкіше й найосоружніше, що хочете, до половини зопсуютого, гниючого трупа — тіла осуджених будуть ще більше погані. Яка мука, мусіти проживати цілу вічність у такій осоружній тюрмі! Тіло, якого осуджені надуживали до недозволених радощів і грішних роскошей, буде їх також мучити й катувати; тіло, яке вони так дуже леліали й винищували та ради якого зафірували душу, побільшуватиме тепер їх страждання й муки. Яка мука, але яка теж й ганьба! А то як на тілах щасливих буде можна читати їх чесноти й праведність, так на тілах осудженців являться їх грішність, злочин і проступок; вічно, вічно носитимуть знак і тавро осоромлення та відкинення!⁴ (Schmitt.).

До чого ж повинна побуджувати нас ця віра в будуче воскресення?

Повинна нас побуджувати до пошани свого тіла й до береження перед гріхом. Як церкві почитає останки святих на своїх престолах, так ялося справувати й нам з нашими тілами. „Хочемо мерців зі старанністю й пошаною, на їх гробах ставляємо хрест, знак одкуплення, бо сподіваємося, що Бог останнього дня тих, що жили й померли в його вірі та його ласці, збудить до вічного, щасливого життя. Але також наше тіло посіється колись на цвинтарній землі, також воно повинно воскреснути славно з гробу й оглядати в прославленню свого Спасителя. Тому повинні ми це тіло тримати в почеснях і не надуживати його ніколи до гріха. Хочемо мати на всю вічність гарне, прославлене тіло, то стараймося мати тут на землі гарну душу. Бо яка душа, таке теж буде й тіло“ (ibidem). Тому кличе св. ап. Павло: Брати мої любі, будьте сміливі, відважні, тверді й стійкі, збогачуючися завжди в ділі Господ-

ньому, знаючи, що праця ваша не марна перед Господом. Засівайте добрі зерна, а будуть гарні жнива. Прибирайте своє життя гарними, високими вчинками, перемагайте великими чеснотами все низьке, брудне, а заясніє ваше тіло в день воскресення чудовим, величним блеском, слабке й крихке зодягнеться в могутнє та непереможне, смертне одягнеться в безсмертне.

Один відомий, багато заслужений для людства чоловік, звелів виписати ці слова на своєму пам'ятнику: „Тут спочиває тіло Веняміна Франкліна, як оправа старої книги, з якої виїнято зміст. Однак не пропала книга, але як вірив, появиться колись у новому, вліпшеному виданню“. Хотів сказати їм: Виїнято душу з цього тіла, як книжку з окладки. Однак цілина, а то тіло й душа вставуть у ліпшій, гарнійшій формі в день воскресення, як книжка в новому, поправному виданню.

Воскресення мертвих велика розрада для всіх тих, яким померли найдорощі особи, як отець і мати, діти, чоловік та жінка, приятелі. Вони розлучилися з ними не на завжди, тільки на якийсь час. А втіха буде тим більша, коли ці, що любилися, зійдуться, стрінуться знову, не тільки душевно, але й тілесно в тому самому тілі, в якому оглядали себе на землі. Буде велика втіха, бо не прийде вже розлука й розстання.

Побожний чоловік лежав умираючий. Біля його постелі стояли жінка й діти, плакали, ридали. Вмираючий так заговорив до них: „Чому плачете? Наша розлука коротка. Покину вправді землю, але не оставляю життя. Моя душа не вмере; житиме завжди, як і моя любов до вас. Побачимось знову. Не втруньте мені цієї короткої розлуки вашими сльозами“.

Надія будучого воскресення втихомирює отже найтяжчий біль, що спричинює смерть.

Воскресення велика потіха для всіх, що проводять свої дні в нужді й приниженню. Є багатько людей, що цілий свій вік мусять тяжко працювати, щоби придбати це, що конче потрібне для підтримання життя. За молоду — мусять служити; постаріються — ніхто не хоче їх. Деякі знову мають чимало хрестів

і супротивностей іншої породи. Хороба, випадки смерті, наклепи, переслідування, нещасливі одруження й багато такого іншого тяжать на великому числі людей. А до того трапляється так, що ця недоля стрічає понайбільше чесних добряг. Є знову багацько лиходіїв, що вповні або дуже мало пам'ятають і думають про Бога, а ведеться їм добре на світі.

Щож це був би за устрій і порядок, колиб не було воскресення? Апостол каже виразно: Коли не має воскресення, то ми нещасливіші, ніж усі інші. Одначе при воскресенню вирівнюється все. Там не позабудеться ніякий труд, не скриється, не промовчиться чесне, побожне діло.

На все прийде належна заплата. Коли хто тяжко, а до того довго хорував, потім подужав, вийде погідного, весняного дня вперше на подвір'я, якеж зрадиння душі, позабудуться всі болі, всі тершіння; тепер одчуває серце тим більшу втіху, чим тища була недуга; багацько краще буде на серці людини, коли по цьому важкому життю встане з мертвих молодий і прославлений до безконечного щастя.

Як непомітна гусінь по тяжкій мандрівці має свою весну й свій день, у якому переминюється в чудовокрильного мотіля, що може літати по найдобріших квітах і висисати з них найліпші соки, так і людина, яку побиває нужда й біднота, для якої, видиться, немає вже тут радощів, яка нарешті вмирає та йде до землі, матиме колись свою весну, свій день, у якому вийде з могили й переминиться у величну, щасливу істоту, в гарну, безсмертну, як ангел.

„О Боже, Отче милосердя! Вділи нам усім щасливого воскресення! Дай, щоби ми, почувши колись у глибині нашого гробу голос твого божого Сина, голос труби, що покличе нас до воскресення, могли повстати до радощів, а не до смутку! Цінуймо наше тіло, як живу святиню св. Духа, перемагаймо лихі пожадання в собі. Зносім відважно всякі недостачі, хвороби, всякі рани. Могильне узгір'я не покриватиме нас вічно, викличе нас з цього місця голос Сина чоловічого, побачимо свого Бога, побачимось взаємно з собою, а коли заслужимо собі на це, то получи-

мося з Ісусом. Хай же це буде повсякчасна, солодка розрада нашого серця. Але хай же це буде й спосіб, що вдержить нас од злого. Бо вічно не останемо в гробі. Не можна оминати воскресення. Чи хочемо або ні, мусимо воскреснути, мусимо вийти з гробу“ (Szabó).

Тож прямуймо далі й далі, хоч рясний піт скроплює сугави, зносім камінчики, зносім цеголки, а здвигнеться пишна, тривка будівля. Важкий, але божий труд, воскресить нам чарівну будуччину. Без боротьби не має нічого.

Великдень — пригадка Христового воскресення, а певна запорука нашого воскресення. Коли так, то ставаймо вже тепер до нового життя на всіх наших областях: у хаті, громаді, школі, церкві; в полі, на ріках, на водах, на верхах і низах, усюди, куди тільки повернемося; стіймо кріпко при нашій вірі, ходім дорогою заповідів, а тоді „золотий, ранній промінь воскресення кине величне сяйво на шлях нашого життя, тоді зацвітуть у наших серцях пахучі, весняні квіти правдивих чеснот, тоді підемо на стрічу вічному, славному воскресенню, на якому прийдуть вічні, весільні радощі при престолі Сина Божого“ (Breiten-eicher). Амінь.

Світлий Понеділок.

Мир вам (Іоан, 20, 21).

Тішиться атаман, коли віднесе перемогу над ворогом, коли доцільним поразенням ворожих сил сиричинить закінчення війни, бо тоді він і його військо та батьківщина матимуть заслужений мир, спокій. Побожний жидівський володар Йосафат пішов війною проти своїх ворогів, синів Аммона й Моава. Бог підпомогав йому, тим то стелилося щастя. Звершив так велику перемогу й придбав так багато здобичі, що три дні не могли забрати всього. Четвертого дня зібралися на долині, щоби подякувати Богові за це.

Потім вернули з утіхою до Єрусалиму. Країна Йосафата мала славно виборений мир (II. Парал. 20).

Та ще помітнішу перемогу придбав Ісус своїми терпіннями й своїм воскресенням. „Ти дав народові, кличе пророк, великі радощі, звеселиться він перед тобою, як веселяться, коли справляють обжинки, як радується, коли ділять добич“ (Іс. 9, 3).

А найкращий, найвеличнійший овоц для світа з цієї перемоги — мир. Розваж-мож його сьогодні, бо в йому підстава й основа правого життя для всякого християнина.

О, Ісусе, не відхиляй від нас цього дару, яким Ти світ завжди благословляв, а особливо тоді, коли на верхівлях страшної гори конав! Мир, справжній мир життю нашому подавай та в його значінню серце й розум укріпляй!

До якогож мира нам стреміти? До мира з Богом, з ближніми й до мира з собою.

„Якеж слово звенить милійше і втішнійше, ніж мир! Адже все инше, чого бажаємо, міститься в цьому слові. Деж правдиве щастя без мира? За спокоем зітхають народи, коли воєнне полум'я спопелило міста й села, коли пожерло майна й добра, до спокою наминає батько своїх дітей і підчинених, коли домашнє щастя загрожене сварнею й спорами; спокій — корінь усякого добробуту, основа вдоволення в рідинах і громадах; мир і згода будує, ненависть і незлагода руйнує“ (Breiteneicher). „Мир — це річ, якої пожадає цілий світ і нічого иншого не хоче, тільки спокою; все чого пожадає й що робить людина, не чинить задля чого иншого, а ради мира. Коли в мені сидить таке, що називається голод, то я їм, щоби мати спокій з цим, що іменується голодом. Коли в мені таке, що називається спрага то пю, щоби прийти до мира з тим, що має імя спрага. Коли йду до кімнати або до вогню та коли загортаюся ліпше, чиню це тому, щоби мати спокій перед цим, що називається мороз. Є щось у мені, що називається сон, тож кладуся, щоби мати спокій з тим, що іменується сном. Придавляє мене, що зветься втома, то чекаю тільки, щоби покластися, мати

спокій перед утомою. Коли доскуляє мені це, що зветься спека, йду в холод, щоби мати спокій перед жаротою. Деяких утискає біда, працюють день і ніч, щоби дійти до спокою перед біднотою. Так отже цілий світ не бажає нічого иншого, тільки спокою; птах у повітрі, риба в воді, звірина в лісі, хробак у землі — всі створіння, що створив Бог, пожадають спокою, мира. Що всемогутній Бог зійшов на землю, вчинив це не для чого иншого, як ради мира між нами й Отцем у небі. Тому співали ангели над яслами: Слава на висотах Богові, а на землі мир людям доброї волі. А коли наш Господь ходив по землі з своїми учениками, говорив завжди до них і до инших людей: Мир вам! А зявившись їм на Великдень, сказав: Мир вам! Коли підносився на небо, теж промовив: Мир вам!“ (Berthold).

І справді приніс Ісус Христос своїм ученикам по своїм воскресенню найкращий дарунок — мир. Перенесімся на хвилину в їх положення. Жах і тривога перед жидами бентежили їх міцно, тим то трималися в найбільшій обережності й скритках. Важкий сум, важкий біль оповивав їх серця. Були безпотішні. Чиж могло бути щось приємніше, ніж привіт мира з уст Спасителя? „Як по важкій бурі, по грізних громавицях і зливах, по шалючих хуртовинах і загладу несучих блискавицях, випогодиться нарешті вагітне небо, понурі хмари просунуться на далекий схід, а приязна веселка з любими кольорами заблісне як знак мира й надії та внесе у всі серця радість, утіху, так зявився сьогодні Христос по важких бурях терпіння, по страшній ночі смерті, ясний, блистячий серед своїх учеників і приніс їм найвеселішу вістку, якої могло бажати їх серце: „Мир вам!“ Цим словом перемінив їх смуток на радощі, їх біль на втіху, їх тривогу на радісне здивовання“ (Breiteneicher).

Колиж цілий світ не бажає нічого иншого, тільки мира, коли Христові ученики прийняли його за як найбільший і найкращий дар, коли під покровом спокою почували підйомну полєкшу в своїому горю, видко, що всемогутній Бог наказав нам триматися

мира, бо він гарний дорадник людей та справний їх керманич до неба.

Перший звязок мира, що пристроює і владнює життя людини — мир з Богом. Його придбав нам Христос своєю кров'ю на хресті, як зазначає це ап. Павло: „Щоби повднати все з собою, поклав мир як у небі, так і на землі, кров'ю свого хреста“. І вас, що були колись одчужені в лукавих ділах, тепер примирив своєю смертю. Ми знаємо, що гріх поклав ворогітню між Богом і людиною та що викопав прірву між небом і землею, якої не могло зарівняти ніяке створіння. Тоді післав Бог свого Сина, що навязав мир між небом і землею. Цим звязком обняв усіх людей, взяв їх гріхи на себе й сам спокутував їх, а потім вернув на небо, щоби бути там завжди посередником мира між нами й Отцем. Цей мир з Богом, мир з небом подається нам у св. Тайні Хрещення. Тут увиходить людина в приятельство з Богом, набуває боже синівство.

Це приятельство й це синівство тривають так довго, як довго триває звязок мира, значить, як довго не поповнив чоловік тяжкого гріха. Тяжкий гріх — ворогітня з Богом; усякий, що проживає в грісі, ворог Бога. Як голуб не сідає на болото й на падлину, так не вступає Бог до нечистого серця людини. „Коли твоє серце наповнене оцтом, повідає св. Августин, як же може Бог наповнити його медом? Треба вперед випорожнити його й вичистити старанно“. Хто тримає дружбу з ворогом Бога, не може одночасно бути в мирі з Ісусом Христом. А не має мира, немає і вдоволення; гріх не вчасливить людини, як не наповнить вода решета. Гріх відбирає нам осередній спокій, бо розірваний звязок з Богом. А ця недостача осереднього спокою жене свою офіру з гріха до гріха, як спрага людини в горячці до частого пиття води. „Неспокійне серце моє, поки не спічне в Тобі, о, Господи!“ каже св. Августин. Про це впевнив нас Ісус Христос: „Мир оставляю, мир мій даю вам: не як світ дає, я даю вам“. Хто живе в мирі з Богом, хай заходиться пильно, щоби не розірвався цей звязок. Хто знову надрушив його, хай

подбає, щоб як найшвидше був повернений мир. До цього мира завзивають нас пророки, взиває нас Христос, приклад життя перших християн і саме розуміння божих уладнань.

Другий звязок мира — мир з ближнім. Ці, що діти Бога, „одні одним шкодити не будуть“, каже пророк Ісаія. „Глянь, як добре й як любо, коли брати живуть у купі!“ вличе Давид. Цей мир був між першими християнами.

„Безліч вірних мали одно серце, одну душу“. Навіть їх противники казали про них: „Гляньте, як вони любляться взаємно!“. Цей мир доручає нам Спаситель: „Нову заповідь даю вам, щоби ви любилися взаємно, як я полюбив вас. По цьому пізнають, що ви мої ученики“.

Св. Мартин був початково офіцер. Раз у гострій зимі виїхав на кони поза місто. Стрівув його там півнагий жебрак, що тремтів на цілому тілі від зима. Не змілосердився ніхто над ним. Св. Мартин порушений милосердям, вийняв меч, розтяв свою керею на дві часті й дав одну старцеві.

В ночі мав гарний сон. Бачив Христа, окруженого янголами і приодітого половиною його кереї; при цьому промовив Ісус до ангелів: „Цією кереєю зодягнув мене Мартин“. Цей сон учинив, що Мартин невдовзі охрестився й від тепер був іще милосерднійший, ніж поперед. Потім став єпископом і провадив св. життя. Бачимо з цього, що Бог приймає так це, що чинимо ближньому, начеб чинили ми Йому самому. „Люде, повідав Ляктанцій, що походять од цього самого батька, зовуться родичі, брати. А що ми всі отримали життя від одного й того самого Бога, тим то ми собі взаємно брати й повинні любити себе“. Хто любить батька, шануватиме також його образ, його портрет. А всякий ближній створений на образ і подібність Бога; далі всі люде діти цих самих перших батьків, тому творять одну велику рідню й повинні себе взаємно любити, як це чинять правдині братя й сестри. Мир з ближнім проявляється тим, що не тільки не шкодимо йому на життю, майні, чести, але по змозі намагаємося

робити добре, а головню рятуємо його в нещастях. Ми члени одної рідні, а „вже члени тіла беруть участь у нещастю, каже св. Августин. Коли терня вбється в ногу, зараз шукають його очі, язик натягається за ним, тіло нахилюється й порушується рука, щоби витягнути тернину; саме так повинні ми ставитися супроти нашого ближнього“.

„В старовиннім Римі побудував цісар Тиберій святиню згоди, щоби тут залишалися взаємні ворогітні, коли приношено офіри. Недалеко на палятинській горі стояла вельми величава святиня мира, де мали поєднуватися, якщо зринули спори.

Так думали вже поганці; вони не сміли приносити жертви у ворожому настрою. Мир учинив Господь головним законом свого царства, в своїй церкві влаштував великий вітвар поєднання своєї власної офіри мира й приносить себе на ньому щоденно небесному Отцю в жертву за всіх вірних. При цій величавій офірі не може гідно брати уділу, хто не живе в згоді зі своїм ближнім, хто не відложив вповні братньої ненависти. Нічо не стоїть так дуже, в спротиві до християнства, релігії мира, як ненависть ворогітня і непоєднання. „Хто каже, що любить Бога й ненавидить свого брата, той ложник, бо хто не любить брата, якого бачить, як може любити Бога, якого не бачить“.

З цього виходить, що дуже багато християн, ошукує й обріхує себе самих. Думають, що люблять Бога, а місяцями й літами носять нехить та злість до ближнього, говорять зле про нього, загарбують йому честь своїми підозріннями, нелюбим орудом проти його. Сповідуються й по сповіді полишаються самі такі; одним і тим самим язиком хвалять Бога та понижують ближнього; як може в такому серці бути любов Бога?“ (Breiteneicher).

Заховаємо спокій з ближніми, коли будемо при всяких нагодах переноситися в їх положення.

Ворогітня не провадить до добра, а до втрати. До гостинниці ввійшов гарно одягнений гість. Зажадав за свої гроші росолу, потім волової печені й городини, а при всякій страві додавав голосно: „За

мої гроші“. Господар запитався ввічливо, чи не подати йому також склянку доброго вина? „О, так, коли тільки що доброго можу набути за мої гроші“. Підівши й випивши, вийняв повитирану шустку з кишені й каже: „Тут пане господарю, мої гроші“. „Що це має значити? Чияж ви не винні мені більше, ніж цілого ринського?“ „Я не жадав за жадного ринського від вас страви, тільки за мої гроші. Тут вони. Коли ви дали понад це, то ваша вина в тому“. „Вачу, відповідає господар, що ви хитрий вітрогон і що заслугуєте на що инше... Дарую вам обід і додаю ще корону. Не говоріть про це нікому, тільки йдіть до мого сусіда й зробіть йому саме те“. Дораджував так, бо жив зі своїм сусідом у великій незгоді. Палили їх заздрощі й ненависти через прибутки. Один над одного запобігався, один на одного наклепи чинив, виговорювали на себе неправдиві здумання, щоби тільки дійти до більшого майна. Хитрун-гість, усміхаючися, сягнув одною рукою за дарованою короною, а одною обережно за клямку дверей, побажав господареві щастя й сказав іще: „У вашого сусіда Івана я вже був і він післав мене до вас, а ніхто инший“. Зараз майнув за поріг.

Обидва ворогуючі сусіди пошилися в дурні, а третій скористав з цього. Хитрий гість повиненби ще мати від обидвох подяку, колиб витягнули з цієї ошуки добру науку, поєдналися й чесним робом працювали в себе дома й поза домом. Мир, злагода запомогає, а ворогітня все руйнує, пожирає.

Можна часто почути нарікання, що з деякими людьми тяжко, неможливо дійти до ладу. Це може бути й правда. Одначе багато між ними не в з ґрунту лихі, тільки примховаті: коли добре їх пізнати, на зверх і в середині, коли відповідно справуватися з ними, ніколи несамолюбно, некористолюбно й ніколи не мягко, не податливо, то можна легко привести до опам'ятання. Так повелося одному слугі зі своїм господарем. Цьому часто не міг він догодити й мусів не одно сплатити, в чому був неповинний. Раз прийшов цей господар до дому дуже гнівний, роздратований і сів до обіду. Зупа за горяча або за

зимна, або ні ська, ні така, бо він подратований. Вхопив таріль з тим, що там було й кинув через відчинене вікно на двір. Що робить слуга? Подумав хвилину й кинув мясо, яке хотів поставити на столі, за зупою також на двір, за цим хліб, потім вино, а під кінець обрус із усім, що лежало на ньому. „Чи ти ошалів, питає господар, що це має значити?“ й схопився гнівний з крісла. А слуга відповів холодно й спокійно: „Пробачте мені, якщо не вгадав вашої думки. Міркував я собі, що хочете сьогодні полуденкувати на дворі. Повітря веселе, синє небо, яблунка гарно цвіте, бжолі бреньять“.

Уже від тепер не викидав господар зупи за вікно. Пізнав свою похибку, сміявся потайки над бистрим задумом свого слуги й дякував йому в серці за добру науку.

Як людина повинна жити в мирі з Богом, ближнім, так теж повинна мати мир і з самою собою. Хто має мир зі самим собою, той має мир з тілом і душею, значить, що тіло не жадає нічого іншого, як цього, що добре для душі, що не наносить їй шкоди. Коли тіло пожадає гріха, то людина не може мати спокою, бо спокій лежить у чистоті серця, в повній злагоді душі з тілом. „Спокійні мають поскромлювати пожадання тіла, каже св. Августин, щоби дійшли до повного мира“. Людина не повинна забувати, що її тіло житло безсмертної душі. Від стану цього житла залежить часто й стан душі. „Чим мешканець у хаті, тим душа в тілі. В нездоровій хаті нездужають звичайно жильці, подібно також чиниться з душею в нездоровому“ (Spirago), занечищеному грішними пристрастями тілі. Тож мир із самим собою є тоді, коли голос нашого серця, голос нашого сумління говорить нам, що вчинки нашого тіла й нашої душі, сповнені по волі божій і по божому законowi, а коли навпаки, то вже по спокою з собою. Коли наші діла добрі, то й нам добре, бо тоді „сумління веселить і проганяє сум, як сонце хмару“ (св. І. Золотоустий), а коли знову наші діла нечисті, то й не має мира в нас, бо сумління, цей страшний суддя, „затроює нам усяку радість, усяку

хвилину життя. Людина з нечистим сумлінням подібна до злочинця, якого засуджено на смерть, а якому всякі розкоші в останніх хвилинах не дають правдивого вдоволення“ (св. Вернард).

Перські володарі, хочачи добре спати, клали собі під голову подушку, в якій було п'ятдесят тисяч талантів золота. Найменовано її „володарською подушкою“.

Цісар Калігуля й король Мітридат, крім прибічної сторожі, тримали ще при вході до спальні диких звірів, що мали боронити всім людям приступу до їх постелі.

Поганець Артемон приміщував у часі сну над головою велику, сталеву бляху, щоби випадково не вбила його спадаюча стеля.

Одначе, не вважаючи на всі ті способи, згадані мужі не спали спокійно, бо їх сумління не втихомирювалось і в ночі. Найліпший спосіб на добрий сон — спокійне сумління. Де сумління чистий ручай, там весняних снів рай...

Голос сумління — велика й мудра сила, будь — чим не приспати її й не задурманити, а бодай не на довго. На ігрища, що устроювали Греки на коринтському провалі, вибрався також відомий поет Ібік. Коли йшов лісом, напали його два розбійники, обрабували й по великій обороні з його боку вбили. Припадково прямувала самою тою дорогою на полудне громада журавлів. Перед смертю покликав Ібік перелетних птахів на местників своєї смерті. Потім обидва злочинці пішли на згадані ігрища. В часі представлення в театрі під голим небом виявився злочин, сповнений на Ібікові. Діялось так: На сцену вийшли так звані богині пімсти Ернії, що своїм співом викликали в прияві видців страх перед караючою справедливістю. В моменті, коли зібрані люде були під цим вражінням, перелітало багацько журавлів понад їх головами. Раптом кликнув один злочинець до другого: „Глянь, Тимотею, це журавлі Ібіка!“ Ці слова звернули увагу всіх приявних, бо вже знали про вбивство поета. Зловили обидвох і потягнули до відповідальности. Голосно думающий

злочинець жалував, що зворушений зрадився з докорів сумління, але цих слів не можна було вже повернути. Обидва злочинці отримали заслужену кару.

Наше серце бажає осереднього спокою, бо він дає веселість душі, дає радощі доброго сумління. „Хто дитя спокою, в того душі поселяється Христос; хто має цей душевний спокій, спочиває безпечно під охороною й опікою Всевишнього; не потребує лякатися перед стрілою, що в день летить, ані перед речами, що в темряві ходять“. Хто має цей спокій, може закликати з Давидом: „Хоч військо облогою проти мене стане, не злякаюся, бо ти, Боже, при мені“. Цей спокій покріплює і в Бозі утверджує мучеників, що веселилися на катівні, що в залізних оковах співали хвалу Бога, що йшли з веселим обличчям на стрічу диким звірям, жаркому вогневі. Цей спокій наповняє небесною потіхою терплячу душу на постелі болю; цей спокій нарешті розливає ясні проміння переображення навіть на лице вмираючого і наче другий ангел перепроводжує через браму вічності. Цілий світ не зрівноважить цього мира, бо він передвістник цього щасливого життя, що чекає на дитя мира при престолі триєдиного в славіній спільності всіх ангелів і святих. „Щасливі спокійні, бо вони іменуватисьмуть діти божі“.

Тож прямуймо по правді до цього мира, ходім як його діти, щоби колись увійшли до щасливого мира мира, його царства, де віддаватимемо честь і хвалу по віки вічні Богові мира Отцю, Синові й св. Духові (Breiteneicher). Амінь.

Світлий второк.

Облази снама ако к кечеръ есть
(Лук. 24, 29).

Коли християнські війська по дволітних, тяжких трудах і невгодах станули 1099 р. на землі Палестини та вийшли на височину села Ємауса, зраділи їх серця. Відси бачили Єрусалим, святе місто,

з його мурами, банями й вежами. Успокоїлася їх туга, сповнилися надії. Перед ними боже місто, яке Спаситель освятив своєю кров'ю. Всміхнені лица, підємно настроєна душа. Всі терпіння, вся недоля, пішла в забуття. Впали на землю, зрошували її сльозами радості, цілували й присягали вічну вірність Спасителеві.

Тож як велика втіха по перемозі для цих, що боролися витревало, що не шкодували ніяких пожертввань, щоби вороги не господарювали в їх батьківщині, тільки вони самі, подібно зраділи два ученики Клеопа й Лука, коли побачили знову Ісуса по воскресенню. Вони його шукали, за ним тужили, сльози проливали й зітхали, бож утратили найдорожчого вчителя в найлютішому конанню найганебніщою смертю. Виходять з Єрусалиму, щоб утихомирить свій біль. На дорозі до Ємауса зустрічає їх Спаситель та злучується з ними.

Як вони прохали, так і ми благаємо: „Господи, зостанься з нами, бо вже вечір“. Справді, щораз більше наближується до нас вечір на всіх областях нашого життя. Вже вечір, бо минається християнське проживання громад і родин; уже вечір, бо з людських установ і царин затінується християнська віра та ціле заховання й справовання по цій вірі. Хтож не кликне з найглибших глибин свого серця: „Господи, зостанься з нами“, бо тільки при Тобі справжнє життя! Тож покладім пильне старання, щоби Господь був завжди з нами, а тепер розважмо, як вечір наближується до нашого життя, до цілого його буття та що нам чинити, щоб Ісус був з нами.

Надходить вечір для поодинокі людини, надходить вечір для громад і родин; надходить вечір у міжнародніх умовах.

О, Ісусе, світло світа! Освітиж промінним сяйвом воскресення й нас, бо настав вечірних сумерків важкий час: у спокусах, у тривогах та у смертніх судорогах... Темрява покрила рідні, громади й народи, міцно окувала всі людські роди...

Відчиниж сьогодні наші очі — хай щезне темрява страшної ночі!

Наближається вечір для поодинокі людини. Промайнули дитячі літа, пройшла швидко молодість з золотими мріями й надіями. Сонце життя підіймалося щораз вище на нашій мандрівці, гарячіці ставали його проміння, жаркіща його сила, аж стануло на висоті полудня. Та від тепер починає сонце життя похилитися на захід, аж під кінець скривається за вершок гробу й западає в море вічності. Що вечір життя близький, на це вказує сивий волос, тремтяча рука, похилена голова; меншає сила, пропадає свіжість, краса; літа орють борозди на обличчю; погасає світло очей, простелюється втома по сугавах, закрався скритий біль у хату здоровля, несемо непомітно зарід смерти в нашому тілі: „день життя похилиється повсякчасно, нестримно, невмолимо; вечеріє, ах, як сумно, коли Ісус не при нас; як пусто мусить бути в нашому серці, коли вже вечір, а Христос далеко від нас! Як страшно булоб, колиб ти мусів іти в ніч смерти без ясного світла життя, без Ісуса, свого Спасителя. Тому кликни сьогодні: „Господи, зостанься при мені, бо вже вечеріє, вже похилиється день“. Чи думаєш, що радощі світа, можуть тебе потішити цього вечора? О, вони тратять свою приману, навіть стають осоружні. Або думаєш, що добрі приятелі й знайомі можуть осолодити тобі цей вечір? Можуть бути якийсь час тобі потіхою, але коли настане ніч, полишать тебе; не можуть товаришити. Є тільки один приятель, що потішає тебе та йде за тобою, а цей одинокий приятель — Ісус, твій Спаситель.

Скаже хто: „Це тикається вікових осіб, а я ще стою в квіті життя; я ще ледви дійшов до полудня свого часу; мені не треба ще Господа, маю час, кликати його. Мій товаришу, ти що так говориш або думаєш, чи йшов ти на прогульку гарного, літнього ранку? Як гарно й приманливо лежала тоді природа з своїм різнманітним килимом квітів у твоїх ніг, як любо співали птахи, як велично пахли квіти-трави, як соняшно й розкішно було у великій, божій при-

роді. Та бач, поводи підіймалися деякі хмарні пасма на голубому небозводі, збиралися в хмари, сине небо прибралося в жалібну одіж, а у невдовзі почала гудіти хуртовина, почали блискати блискавиці, котитися громи: темна ніч і ляк смерти вкрили нараз обличчя землі; наблизився страшний вечір, важка ніч бурі, поки хто прочув їх. Це образ людського життя. Дехто стоїть у найкращих днях свого життя; все втішає й бавить його, не думає про жадну небезпеку. Та непомітно збираються поодинокі хмарки над його головою, суне тяжка, хуртовинна хмара хвороби, блискають блискавиці смерти, гремлять громи надходячого суду; наблизився вечір. Ах, як сумно, коли тоді душа без Ісуса! Чи ж не повинен усякий прохати, щоби Господь завітав до його й полишився з ним?“ (Breiteneicher).

Тож коли підходять до нас вечірні темряви спокус і затемнюють розум, не піддаваймося їм, шукаймо світляних шляхів біля Христа, щоби не сталося з нами, як з Евею, що через необережність затратила себе й ціле людство. Спаситель прояснить, у чому наші обов'язки й де правда правдива.

В сумерках пригод і терпіннь повертаймося теж до всемогутнього і вседобротливого Господа, найсолоншого Ісуса, що може й хоче нам допомогти. При Йому пізнаємо, що хвороби, нужда, переслідування з боку ворогів і всякі інші страждання є трісочки цінного хреста, який Він так пригортав, як мати дитя при своїх грудях. З цього дерева прийшло спасення й воскресення. Тому взиваймо: Ісусе, будь з нами, рятуй нас, підпомагай та до високої мети направляй!

Наблизився вечір — це, на жаль, треба сказати про життя наших громад і багатьох наших родин. Сонце віри йде на захід, простеляється густий сумерк. Пропала християнська свідомість. Громади не боронять прав своєї церкви, часто трапляється, що для марного, хвиливого зиску або неоправданого страху покидають рідні пороги своєї церкви, свого обряду; громади не боронять прав своєї школи, батьки й матері не питаються, чи

вона для них рідна, чи по рідньому пострєвна й чи їх спадкоємці по рідньому вчать ся; громади не боронять прав своєї рідньої мови, їх ради урядують по чужинецьки, не дбають у повні за все те, що своє, що рідне... А з цього виходило таке в світовій війні, що коли високі особи звідувалися наших жовнярів: Хто вони? то не сказали: Ми Українці, я Українець, тільки признавали себе до чужого народу, а свого відрикалися. Їх геройські подвиги, їх кров, їх рани пішли на зиск, на рахунок того народу, до якого признавалися, а своїй батьківщині по лишали стид, а може й ще що гірше... Скажіть, чи багато ваших синів, ваших мужів і батьків написали до дому листів у своїй рідній мові? Чи теж багато прохань до влади вийшло на рідній, матерній мові? Чи цим робом пливе підмога рідній справі? Чи це не підкопування народньої честі? Чи це камінчики, цеголки під будову своєї державности? Хто сам себе не шанує, того другі добре обскубають і насміються до схочу. Де ж християнська свідомість? „Християнин повинен любити свій нарід і свою народність більше, ніж яку иншу: ця любов уже вроджена людині. Християнин не тільки може, але навіть повинен любити свою народність. Прецінь любов самого себе й любов батьків не тільки дозволена, але й наказана. Ми повинні любити нарід, до якого належимо, бо він становить неначе одну велику родину, один великий союз споріднених. Коли любимо рідню більше, ніж чужих, то тим самим повинні більше любити власний нарід, ніж який инший. Як дитина любить власну матір дужче, ніж чужу, хоч не погорджує та не має в ненависти й чужої, так і ми повинні любити власну народність могутніше, ніж чужу. Любов до народу або до батьківщини основана отже на законі природи, значить, на волі Створителя. Як уже з природи поклав Творець у наші серця міцніщу любов до батьків, ніж до инших людей, саме так поклав нам у серця й могутнійшу любов до народу, до якого належимо. Натуральна теж зовсім річ, що люде, які говорять тою самою мовою, лучаться з собою тісніще. Так отже любов до свого народу, при-

пис природного закону, а християнство не зняло таких приписів. Ісус Христос заявляє виразно, що не прийшов зняти закон, але доповнити його. Тож Бог творець любови народности й любови релігії; одна й друга любов — це наче близнючки, що мають цього самого Отця, Бога. Тому бачимо, що сам Ісус Христос, пророки, апостоли, Мати Божа й майже всі святі любили горячо свій нарід. Зуважмо також, що особиста діяльність Спасителя розтягалася майже єдино на ізраїльську землю, що отже Христос працював попередусього для власного народу. Він сам каже, що посланий в першій мірі до загублених овечок дому Ізраїля. Горячу любов батьківщини находимо в пророків (Єремія плаче гірко на руїнах Єрусалиму), в жидівських мучеників (одн з Макавейських братів покликують ся при смерті на „божий закон батьківщини“), в Матері Божої, Апостолів (св. Павло пристає на осудження, коли тільки цим робом спасе свій нарід). Сам Бог старався викликати в жидях це почуття власної народности, як свідчать про це слова, сказані до Мойсея в горіючій кущі: „Я Бог отця твого, Бог Авраама, Бог Ізаака й Бог Якова.“

Любов батьківщини проявляємо тим, що цінимо високо власну народність і всякими способами причинюємося до її розвитку та оборони. Хоча людина знає, що на світі можуть бути жінки чесніці й розумніці, ніж її мати, то таки свою матір цінить і любить найбільше. Саме те відноситься до своєї народности. Цінимо якусь річ тим вище, чим більше добачуємо в неї прикмет; тож усякий повинен старатися пізнати прикмети своєї народности, її розвиток та славу бувальщину.

До розвитку й гаразду нашої народности причинюємося тоді, коли завжди маємо на думці добро наших земляків, чи то при закупні, чи при подачі праці, прийняттю прислуги й робітників, розділюванню милостині й в. В тому напрямі дають нам гарний приклад жиди, що зміють дуже ревно спомогати своїх бідних. Що й ми, християне, маємо дбати попередусього про ближчі нам особи, вчить нас св.

Павло, коли напминає, щоби робити добро в першій мірі своїм ісповідникам.

До оборони власної народности ми обов'язані головню тоді, коли хто угнітає й переслідує нашу рідну мову. Гнет і переслідування рідного слова повинен усякий християнин-громадянин уважати за це саме, що виривання собі язика. Тому грішить той, хто байдужий супроти своєї народности, або навіть вибирається своєї приналежности до неї (Spirago).

„Не можу уявити собі людини, що не булаб цілою душею привязана до батьківщини, до родимців і не любила народу, якого душею віддихала разом з повітрям рідної землі, в якого мові висловлено їй кожне слово втіхи й почування народу, якого люде видаються їй ріднею, бо має з ним спільні спомини, спільні втіхи і спільну жалобу“ (Foerster).

А в нас замість любови байдужність до своєї народности, вибирання приналежности до неї, як ми це бачимо по згаданих прикладах, тому треба нам кликнути з цілого серця: „Господи, встанься з нами“, збуди в нас християнську свідомість, дай нам силу й змогу однодушно, односердно стати за все, що рідне, що своє, за добро батьківщини, за добро України!“

Наблизився вечір і в міжнародньому життю, значить у відношенню рижних народів супроти себе. Любов до власної народности виродилася в низьке самолюбство та несправедливість супроти иншої народности. Один народ поневолює другий, не вважає на ніякі людські й божі правди. Колиб тільки вивести перед очі світа сумні, кривдні картини, що сповнено на українському народі, затремтілаб з обурення не-одно християнське серце... Здається, що вповні позабуто на християнську засаду: „Не чини ближньому, що тобі нелюбе“.

Народ проти народу продумує всякі способи, щоби його знищити, понизити й відсунути на останнє місце, хоча цей иноді посвятив для його добра кров і життя. А прецінь по законів Христа любов до свого народу не повинна робити з людини дикого звіря, але навпаки, повинна підносити людяність. Хто любить по правді свою народність, не буде свавільно

визивати й дратувати чужої народности, але дбатиме про це, щоби його власна народність тішилася любовю й поважанням у инших, не великатиме спорів, ворогітні, але навпаки, буде старатись за спокій і гаразд для свого краю. Хто не поважає чужої народности, цей не варт собі. Любовю ближнього маємо обіймати люде кожної народности, як цього вчить нас Ісус Христос у притчі про милосердного Самарянина. Св. Павло каже: „Всі ви одно в Христі Ісусі“. Всі діти Бога, тож взаємно брати собі. Всі кличуть до Бога: „Огче наш“ (Spirago). Одначе сьогодні народи відійшли далеко від цих правд Христа, тепер розповенилася широко міжнародня ненависть.

Чваняться поступом, культурою, цивілізацією, а лякається людина людини на відокремленому місці. „Відкриваємо північний бігуя, незнані краї, освічуємо новими проміннями цілу будівлю наших костей, але поміж цими відкриттями не віднайшли нових освітлень душі“ (Foerster).

Не дивлячись на ці зверхні блистячки культури, лементують усі над загальним одичінням, над повною затратою обичайности, над загрозою втратити невинно повсякчасно життя й майно.

Це наглядний доказ, що без культури серця, без цивілізації душі й розвитку осередка, зверхній поступ, хоч би найвищий, не принесе хісна.

Біля величезних одкрить і винаходів, біля високої науки в міжнародніх переживаннях простелилися сумерки.

Хайже не забуде ніхто, що не самий тут на землі, але живуть і инші обіч, що теж мусять мати своє право. Коли душа до душі не промовляє, то й ніч настає. Хтож не закличе: „Господи зостанься з нами, бо вже вечір“; дай нам силу, дай нам відвагу пройти через це розшаліле море ненависти!“

Ученики удросили Господа зістатися з ними в вечірній годині. Наближається й до нас вечір наближається в життю поодинокій людини й не може ніхто відвернути його; наближається в громадському й родинному переживанню; наближається вечір і в ве-

ликому життю народів, де оборона стає надто важка, а іноді видається, що переходить наші сили. При наближенню вечора маємо тільки одну втіху, а то цю, що полишається при нас Христос. Мусимо вірити в Нього, заховувати Його заповіді, користуватися Його засобами ласки і відвідувати Його частіще в Евхаристії“ (Breiteneicher).

Треба нам мати правдиву віру й треба витривало стояти при прапорі Христа у всіх хуртовинах. Ця віра закріпить нас, ця віра покритиме наші сили, приведе нас перед очі тисячі-тисячі борців-мучеників, що віддали радо свою кров, своє життя в обороні святої, великої справи. Ця віра кличе голосно: Над світом є могутня й мудра верма, що визначає шляхи як поодинокій людині, так і цілому народові.

Де віра, там любов, а де любов, там заховання заповідів, там і життя по цих заповідях. „Будьте в мені, а я буду в вас“, говорить Христос.

Спаситель зостанеться з нами й житиме в нас, коли будемо поживати цю страву, що подає нам, а то його святе слово, що кормить нашого духа, і його пренайсвятіше тіло, що підтримує наше осередке життя. Хто приймає щиро боже слово й кидає його на справлену рілю свого серця, цьому воно принесе обильні овочі, бо це божа сила, небесне насіння. Хто знову накормить душу чудодійною манною Евхаристії, цьому не буде страшна жадна хуртовина, бо вона розпалить його серце надземною могутністю й янгольською відвагою.

Не лякаймося вечора, коли Господь з нами! Хай гуляє вечір нехристиянського життя, хай висуваяться вечірні хмари безбожності, однак не тремтій, коли провадить нас рука Христа! Хай збираються чорні тучі великої ненависти між народами, не впадаймо, не відступаймо, коли Господь з нами!

„Вечоріє — й ти, християнська душе, не вдієш нічого, однак старайся, щоби Господь був з тобою, бо він великий переможець. Переміг смерть, освітив земні простори, девятнадцять сот літ проголошував переможну силу Хреста. Пробувай при його боці; не полишай ніколи його прапора; вибери собі гасло:

Разом з Ісусом, великим героєм-переможцем, хочу боротися, з Ісусом розп'ятим хочу терпіти і вмирати, щоби з Ісусом, володільцем неба, жити по всю вічність“ (Breiteneicher). Амінь.

Вознесіння Ісуса Христа.

І висть, егда благоглаголаше іх, отступши от них, і козношашеса на небо (Лук. 24, 114).

Повну вартість якоїсь річи або особи розуміємо й відчуваємо аж тоді, коли втрачимо її. Вагу батьківщини, вагу рідної церкви, рідної мови, рідної стріхи і взаємного пожиття відчувають наглядно ці, яких доля загнала в чужі краї, між чужих людей, яким учинила важку розлуку в своєрідних зв'язках.

Тож не буде нам дивно, що Апостоли засумували, коли Ісус сорокового дня по своєму воскресенню зносився на небо. Поринули сльози з їх очей, бо відходив од них найвищий вчитель, найщиріший добродій і найкращий приятель, оддаювався цей, що був усе для них.

І ми заплакалиб побачивши ростання Спасителя та його прощання з нами.

Та не сумувати нам, бо свято вознесення Господа нашого Ісуса Христа день радощів. Адже з нашим Спасителем, що повертає сьогодні до небесної слави, йдуть також усі побожні й праведні, що помиралі перед його приходом на землю. Патріярхи, пророки, священики, безліч праведників, виступають сьогодні з сумерків ада та линуць до горячо очікуваної небесної батьківщини, якої жильці спішать йому на стрічу, привітати його як великого переможця.

Це також свято надії, бо вже й для нас усіх одчинена дорога до неба; тепер можемо з повним завіренням туди споглядати, бо там і для нас наготовані житла.

Хоча Христос відійшов до неба, то таки він завжди між нами, як сам сказав про себе: „Ось я з вами по всі дні“. Є він з нами в своїй науці, св. Тайнах, головно в Євхаристії й Службі Божій; далі зіслав нам св. Духа, що раз-у-раз освічує наш розум і загріває нашу волю до доброго, а до того став щирим нашим заступником у Бога Отця.

Розважмож сьогодні це пробування Ісуса з нами й по-своєму вознесінню.

О, Ісусе, немнаємий скарбе наш і все наше! Благословляй нас на це діло згадки про непорівняну твою любов до людства, що не кінчається, а рясним квітом між нами пишається!

О, Маріє, допоможик нам це джерело ласк належно пізнати та найщирішим серцем його полюбляти!

„Як сонце, чим вище знесеться, не тратить огріваючої сили, але навпаки, коли є найвище, в полудне, гріє найбільше — саме так діяльність Ісуса Христа на землі не поменшала через його вознесіння, тільки змоглася“ (св. Венедикт).

У нас і інших культурних народів водиться так, що листи й розсіяні по скритках записки померлих, заслужених мужів, як от Шевченка, Шашкевича, Федьковича й инш., визбирають, друкують, розширюють усюди, а чинять це тому, щоби покоління, що не бачили й не чули їх, пізнали з цих листів, принагідних записок великого їх духа, побудження їх великих прамовань, їх чесноту, талан, прикмети, щоби цим робом пам'ять про них завжди зринала й не йшла в забуття. „Найвидніщий муж, що коли жив на світі, це Ісус Христос; не вийде він теж ніколи з людської пам'яті, хоча пройде ще багато тисячів літ, хоч помруть мільйони людей і народяться нові мільйони“ (Breitschopf). Пройшли століття, від коли полишив Христос землю й відійшов на небо, одначе він завжди живе між вами в своїй св. науці, що від століть проголошується всюди. Його імя відоме в хаті й палаті, його слава вітає по величавих, блистячих городських святинях і по вбогих, сільських церковцях. За той час поринуло богацько людських творів у повне забуття,

а ні одно слово з цього, чого вчив і проповідував Ісус, не пройшло, не проминуло, тільки живе, свіже зберігається в святих євангеліях, науці церкви, та кермує нашим життям, усіми його проявами; воно найважливіша наша рада й розрада.

Ісус Христос полишається між нами самою подією вознесіння, застається тут як великий вчитель. „Прощаючися, учить, і ще й як учить? Учить місцем, часом і способом свого вознесіння. Вчить місцем. До вознесіння вибирає гору; вступає з учениками на її вершок, щоби показати їм, що цей, що хоче осягнути небесне царство, мусить найперше вийти на гору праведної звершенности. На височину гори входить з трудом, так теж верхівля чесноти осягаєть тільки напруженим зусиллям. На цю височину мусимо вийти, бо тільки відси відчинається дорога до божого царства.

Хто не підводиться вперед з Христом у гарному справованню, цей не може дійти до вічного переображення.

Є „Оливна Гора“, де Христос підводиться до неба, ця гора, яку так часто освятив вічними молитвами, ця гора, в якій стіп проляв кривавий піт у найвищому, душевному терпінню, це місце, де розпочав свої муки. Яка велика являється тут наука! Тільки терпіння провадить до слави; де почалася мука, там теж бере початок прославлення; дорога терпіння — дорога до неба, ступені муки — ступені вивиснення. Це вельми потішаюча наука для нас, це гарний і для всякого видний дороговказ у небесні вершини. Коли маємо тугу до неба, то йдім, по прикладові Господа, в терпіння; а коли ми в муках і горю, тоді повні радісного завірення споглядаймо до вічної батьківщини, за горою терпіння відчиняється сподівана брама“ (Breiteneicher). „Треба навіть перепони своїх підприємств любити“, так сказав раз учитель життявої мудрости. Не лякаймося перепон, невдач і неповоджень, Не тратьмо надії в найстрашніших поразеннях, не закладаймо рук з похнюпленою, хмарною головою в стражданнях і під хрестами, не сім їх так, щоби заблиснули для нас присловені в них щасно-хосенні

проміння, як дочасні, так і вічні! А що так може й мусить статися, доказом Оливна Гора.

„Самого того вчить нас час, у якому Христос зносився до неба. Це був „четвер“, коли Спаситель клячав під деревами Оливної Гори й приймав чашу терпіння з рук Отця; знову є це четвер, де він приймає нагороду за пробуту муку й повертає там, відки післав йому цю чашу. В північній годині народився, бо тоді лежала над людством ніч і темрява; в годині „полудня“ зноситься до неба, бо тепер світить над людством повне світло ласки, що прийшло з відкуплення.

Не менше повчаючий спосіб його вознесіння. Підводиться поволи до неба на знак, що треба ступінь по ступеневі здійматися в гору, що небо здобувається й осягається не відразу. Зноситься з „пятьма ранами“ на своєму тілі; це знаки боротьби й перемоги, якими здобув небо й придбав його для всіх. Також ми мусимо боротися, щоби дійти до здобутків перемоги“ (ibidem). Тож Христос живе, пробуває між нами в своїй святій науці, що проповідує церков.

Один володар звелів зробити з білого мarmору статую ангола. В лівій руці тримав ангол на тонкій, шовковій нитці срібний перстень, а в правій на діамантовім ланцюшку золотий. Діти його, син і дочка, були цікаві знати значіння цих перстенів. Промовив володар: „Хо з вас відгадає, цьому подарую їх“. Тоді сказав син: „Перстень — ознака приятельства“. А на це володар: „Так. Але чом один срібний, а один золотий?“ Тепер каже дочка: „Срібний перстень вказує на приятельство й любов, якими обдаровують нас люде. Ця любов нетривка; висить, мов на нитці, що вривається дуже швидко. Золотий перстень показує на любов Бога до людей. Вона міцна й нерозривна“. Батько похвалив доню; срібний перстень з ниткою дав синові, а золотий з діамантовим ланцюшком дочці. Такою міцною й тривалою любовю полюбив нас Ісус Христос.

І ця його любов вітає завжди між нами. Вона зійшла на нас з його благословенням, яке вділив нам при своєму вознесінню, „Як отець, що розстається

зі своїми дітьми, благословить їх і цим благословенням подає їм свої батьківські бажання й свою любов, так одходить також Христос од своїх. Цим благословенням полишив їм усю свою любов і своє безконечно лагідне батьківське серце. Це благословення живе й житиме по всі часи аж до цієї години, коли знову відчиниться небо та зійде Господь, як суддя цілого світа.

Дав би то Бог, щоби ми всі проняли цею небесною силою благословення, що полишив нам Ісус, щоби всі наші діла творилися на честь і славу триєдиного Бога. Станьмо в душі між учениками та похилимся під благословляючою рукою Спасителя світа, щоби ми силою його небесного благословення полишилися незахитними визнавцями й наслідувачами. О, Ісусе, як величнім являєшся нам у своєму роцтанню! Ти наш володар, якого царство — небо, наш учитель, що показує нам туди дорогу, наш архіерей, що розстаючися в чудовій одіжї прославленого тіла, виливає ще на всіх, що належать до його царства, „благословення“ (ibidem).

Щоби людські владнання, чи господарські, громадянські, чи освітні, чи будь-які інші, могли бєтвувати й розвиватися, потребують до цього певних засобів, як грошей, призбираного матеріялу, виготовлення взірців, плянів і робучих сил, проводарів, керманичів, — саме так з приготуванням та вихованням людей для неба. Спасіння, вщасливлення людства головна мета життя Ісуса Христа і його смерти тут на землі. Великою офірою свого життя, своєї крові, страшною смертю на хресті допровадив це діло до кінця, а до того зібрав багацько засобів, хресними раменами розкрив, викопав обильні джерела всяких ласк, що потрібні до нашого освячення й вічного вщасливлення. Хоча чи одначе спровадити воду з джерела до кімнати, мусимо мати водопроводи або бодай судину. Такі водопроводи, такі судини, що спроваджують нам ласки до нашої душі, є св. Тайни, в яких живе Христос і сьогодні між нами. Хтож дає в св. Хрещенню воді й словам священника таку силу, що наша душа відроджується й ми стаємо дітьми бо-

жими та маємо право до неба? Ніхто інший, тільки Христос, що встановив цю св. Тайну. А коли в св. Тайні покаєння отримуємо відпущення гріхів, — то хто наділив священика так великою силою, так великою властю, що перевиснає силу ангелів, а навіть силу Пречистої Діви Марії? Ніхто інший, тільки Ісус, що промовив до Апостолів по своєму воскресенню ці памятні слова: „Прийміть святого Духа: кому відпустите гріхи, тому будуть одпущені, а кому задержите, цьому задержаться“.

Таким отже робом получується Христос з нами, пробуває між нами та наділяє нас усякими ласками й дарами.

„Головно є одна Тайна, в якій Христос дійсно й правдиво живе так, як проживав колись на землі, а тепер мешкає в небі, так що можемо справедливо сказати: вправді відійшов на небо, але таки полишився в нас. Ця Тайна — пренайсвятіща Евхаристія, Тайна всіх Тайн, яку Ісус у навечеря перед своєю смертю полишив нам як заповіт своєї божої всемогутності й любови. Тут у цій Тайні приявний Христос як Бог і чоловік з тілом та душею — його найсвятіше серце, що так ніжно полюбило людей від дня свого народження аж до останнього подиху на хресті, бє також тут повне найніжнійшої й найщирішої любови, відчуває з нами втіху й горе та молиться за нас без перестанку! З кивота вашого престолу кличе до нас сьогодні саме так, як колись перед віками: „Ходіть до мене всі струджені й обтяжені, а я успокою вас!“

Справді, як офірував себе колись на хресті, так офірується як агнець божий, що взяв на себе гріхи світа, також і тепер ще щодня в Службі Божій, цьому вічному спомині на своє святе діло відкуплення й любови, що наказав приносити своїм Апостолам словами: „Чиніть це на мій спомин!“ (Breitschopf).

Ісус між нами! Полюбив нас безмежно й получився з нами всемогутніми звязками принесеної жертви. На ці місця дійсного й правдивого пробування вказує іноді незвичайним робом, мовби хотів ска-

зати: Пристаньте і призадумайтеся на хвилину, тут знайдете все!

Австрійський адмірал Тететгоф одніс на морю світлу перемогу над значно могутнішою італійською флотом. Перед боєм прохав адмірал пароха з Ліси, щоби вийшов з божими Дарами над море й поблагословив його кораблі. Вчинив так парох, а покріплені благоденням моряки перемогли дужчого неприятеля.

Тож можемо про це чудодійне пробування Христа з нами кликнути за пророком: „Явив Господь руку святую свою перед очима всіх народів і всі кінці землі побачили спасіння нашого Бога“ (Іс. 52, 10).

Ісус Христос полишив нам іще одну гарну памятку, яка повчає нас, що треба чинити, щоби він був з нами тут на землі й щоби ми могли сполучитися з ним на віки. Коли Господь зносився до неба перед очима своїх учеників, витиснув на камені, на якому стояв, „сліди своїх ніг.“ Ученики винулися втішно на землю й цілували ці сліди; від дня вознесіння чинили саме те міліони побожних людей, що відвідували це святе місце. Господь учить нас тим, що маємо вступати в його сліди, якщо хочемо мати щасливе вознесіння. Він учить нас тим небесного справування та говорить нам, прощаючися, що наше завдання: наслідувати його. Так зробили Апостоли, так і ми повинні чинити. „Будьте мої наслідувачі, кличе св. Павло, як я наслідував Христа“. Ідім за нашим Господом на Оливну Гору й возьмім чашу терпіння з руки Бога; товаришм йому на його Хрестній дорозі, несім витривало й відважно наші хрести, а тоді увійдемо теж з ним на гору вознесіння, щоби відси дістатися до вічного спокою.

Побожний Француз одвідав святую землю й вишукував усі святі місця, де жив і терпів Ісус. Почитав їх як місця кровопролиття, муки й смерти Його. Нарешті увійшов, молячися, на Оливну Гору й помандрував до місця вознесіння. На вид витиснених стіп у камені впав на коліна й цілував їх, проливаючи горячі сльози. „О, Ісусе, почав молитися, любове мо-

його серця, де хочеш, щоб я пішов іще? Відвідав я всі місця твого терпіння, йшов за тобою на Голготу, провадив тебе до гробу, а тепер пристанув на місці, відки Ти знісся на небо. Деж іще йти, як не до Тебе? Вчини мені цю ласку, щоб я пішов тепер відси за тобою до неба!" Так благає й похиляє свою голову, блідне, іпече ще якісь слова, тіло вмирає, а душа підноситься у височини.

Хоча ми не на цьому місці, що цей побожний чоловік, то таки можемо духом одбутися цю дорогу. Можемо йти за Христом щоденно, можемо товаришити йому по всіх стаціях терпіння, можемо ввійти з ним на узгірря смерті й під його хрестом зносити свої страждання. Чинім це, а коли похилиться колінь наша голова, то наша душа піднесеться до гарнійшої країни, щоби любити й оглядати цього, з яким тепер боролася й терпіла.

Добра то річ, стрінути в тяжкій пригоді щирого, вірного, правдивого й могутнього приятеля. А земля — місце повсякчасних пригод, схвильоване море, де завжди шумлять вихри, лютують бурі. З кожного кивота, з кожної церкви, коли впадуть на нас громи й тучі, коли потрясуть нами горя й смутки, коли заворушаться наш осередок і сповняться журними думками, розійдеться багато сподіваний голос Христа: Я знісся до неба! Хібаж рука моя стала коротша, щоби рятувати, або не стало в мене сили, щоби вивольвати? Я той самий — ваш утішитель. Я, Господь з вами, що бурить море, аж хвилі ревуть; Господь Саваот — імя мое! Розбудись, розбудись, устань народе, ти, що випив чашу горя аж до дна! Устань, устань і в силу твою одягнись! Я, Христос, ваш Спаситель, ваш помічник, ваш утішитель, ваш дорадник і проводир стою між вами, живу з вами, живу в своїй науці, в святих євангеліях, св. Тайнах, а понад більше в Євхаристії та великій, памятній жертві Служби Божої. Хто в темряві й без світла ходить — нехай уповає на імя Господне й покладається на Бога свого!

Слухаймо цього поклику нашого Спасителя та заходім як найчастійше до цих джерел ласки й божих

заслуг, шукаймо там усього того, що нам потрібне в земній мандрівці, яка має запровадити нас до небесної країни, де ввійшов Христос! „Шукаймо, докіль можна найти його, кличмо до його, коли до нас близько!“ (Іс. 55, 6). Широ Тебе сьогодні прощаємо, а одночасно до чудодійної твоєї прияви, до дорогих памяток твоїх — душі повертаємо. Благословляй нас, визволяй і з собою як найтісніше сполучуй, єднай, обидві наші батьківщини — земну й небесну — видвигај та на завжди нам зберігај! Амінь.

Неділя Пятидесятниці.

І ісповишася вси Духа свята
(Діян. 2, 4).

Хто пройшов важку мандрівку, цей старається потім подати полекшу тим, що мусять увійти на неї; вказує приятелям й найближчим особам на важні місця по горах і низах, у лісах і при водах: назначає їм небезпеки й повертає їх там, де можна стрінути ратунок і підмогу. А вже найприкрішу дорогу проходив Ісус, тимто при своїому вознесенію на небо потішає учеників: „Нехай не трівожиться серце ваше, ані не лякається, я ублагаю Отця і дасть вам утішителя, щоби пробув з вами по вік. Утішитель же. Дух святий, якого пішли Отець в імя мое, той навчить вас усього й пригадає вам усе, що я говорив вам, та проведе вас до всякої правди. В світі горе матимете, тількиж бодріться!“

Це, що пообіцяв Спаситель, сталося в день Зелених Свят. Зійшов св. Дух у шумі вітру й огняних язиках на Апостолів та витворив у їх серцях повву переміну. Почули в собі могутній дар вимови, яким розпалювали всюди любов Бога, ширили науку Христа й сміливо боронили її; виховували людей до всього божого.

Розважмож сьогодні важність сходу св. Духа, його благословенне діяння на Апо-

столів і взагалі на християн та що нам чинити, щоб його дарів і підмог доступити?

О, Маріє, наймилосерніша Мати, допоможіж нам благословення св. Духа пізнати й їх для нашого життя придбати!

„Великий цей день! День св. Духа — день небесної любови!“ Різдво — свято любови небесного Отця, що зсилає на світ свого Єдинородного; Великдень — свято любови Божого Сина, що своїми муками й своїм воскресням одкупив світ; Зелені Свята — свято любови св. Духа, що своїм сходом вливає в серця вірних огняний ручай небесної любови“ (Breiteneicher).

Величні тайни замикає в собі це свято. В старім завіті обходили його на пам'ятку, що Бог подав людям на горі Синай своїх десять заповідей на двох камяних таблицях; тут знову подається заповідь любови, виписує її Св. Дух огняними знаками в людських серцях. Зелені Свята — колишнє свято жнив, у якому приношено до церкви перші овочі й перші снопи на жертву Богові; від цього дня розпочинається в новому завіті теж час жнив, бо подаються дари й ласки св. Духа, щоби дозрівали на світі духові овочі побожності, праведності й людяності. Зелені Свята — народини церкви, бо того дня охрестилося три тисячі людей, чим покладено перші підвалини, угольні камені під велику будову божого дому.

Св. Дух сходить з неба в шумі вітру і в подобі огнених язиків. Якеж значіння цієї появи? Шум вітру зазначає його силу, вогонь його істоту, а язики уділений дар мови.

Шум вітру, тобто буря — це образ сили. „Буря потрясає й сповняє дім, де були зібрані Апостоли. Бурі не може опертися ніщо; вона вивертає з корінням високі ливанські кедри й ломить струнку, ерихонську пальму, навіть могутній дуб мусить уступити перед її силою. Так скидає св. Дух гордовитість і висоту світа, упокорює могутніх, перед ним мусять угнутися дужі; він має силу віддалити всяку пере-

пону, що стає йому на дорозі. Чи не стояли на дорозі християнству тисячлітні пересуди, закорінені проступки, схлібляюча змисловість, загрожуюча сила? А всі ті перепони розвіяв самий той Дух своєю небесною силою і ударемнив усі пляни та удари супротивників євангелія.

Буря змитає й чистить повітря. Так св. Дух змів усе низьке, пусте, порожнє, а наповнив світ новими, високими, небесними думами, очистив уми й серця від блуду, гріха.

Як могутній, потрясаючий є рев і шум на суші й на морю, коли йде понад землею буря з розвиненою силою, як піняться хвилі, як клекотять вони, як тремтять доми, як погинаються всі кущі й дерева! Так потрясає св. Дух сумління, так похиляє душі, так порушує почування серця аж до найглибших глибин. Тривога й біль, жаль і розкаяння повертають там, де душі проходять Дух Господень. Хай же він потрясе всі християнські душі, хай змете всю оспалість і байдужність, хай порушить їх до навернення, віри й любови!

Св. Дух являється в огні. На огняному возі їхав колись Ілія до неба, в огняному образі сходить Дух з небес на землю. Огонь — знак божества, образ божої величності й святости.

Бог з'явився Мойсеєві в терновому кущі, об'явився в огняних полуміннях. Зійшовши на Синай, щоби дати заповідь, почала вся гора труситися, димитися й оповиватися полуміннями. В огні об'явиться він і в новому завіті, як написано в пророка Ісаї: „Як обмие Господь увесь бруд дочок Сіонських і обчистить криваві гріхи Єрусалиму з посеред його (це вчинилося відкупленням Ісуса) духом суду й огня, тоді розпротре Господь над усяким місцем Сіон-гори й над зборами її хмару й дим на день, а світло палаючого огня на час ночі“ (4, 4—6). Тож св. Дух з'явившись в подобі огня, оповістив цим, що він Бог.

Як огонь має це до себе, що запалює й освічує щось сухіще, так теж св. Дух приніс на світ любов Бога й запалив серця до неї.

Цей вогонь любови вилився в серця з зісланням св. Духа й має теж переховуватися тут. Бо як колись у старому завіті впав з неба вогонь на вівтар, щоби горіти, наче жертівне полум'я, й потім переховувався, як „святий вогонь“, так теж упав у новому завіті вогонь з неба з зісланням св. Духа й від тоді входить у серця вірних по всі часи в Тайні Миропомазання, де він повинен піддержуватися й переховуватися як святий вогонь. А що ми всі отримали вогонь св. Духа в згаданій Тайні до наших сердець і що наші душі означені незатертою його печаттю, то треба поставити сьогодні запит, чи горить іще цей вогонь на вівтарі нашого серця? „Вогонь на вівтарі мусить завжди горіти“, сказав Бог до Ізраїля. Ми теж прийняли Духа. Його полум'я горітиме в нас, як довго будемо підтримувати його молитвою, розважанням і добрими ділами. Це полум'я пожирає все низьке, очушує запорошення й недосконалости, робить душу чистою, мов золото, так що вона блищить і світиться в ясній пишноті. Без цього вогню й світла не має душа жадного духового блиску; діамант не світиться, коли приходить неочищений з землі; він іще не світиться, коли його ошліфовують і вигладжують, тільки аж тоді починає блискіти чудовим світлом кольорів, коли випадуть проміння світла й освітять його. Так теж з людською душею; вона з природи шляхотний діамант, але темний, як довго не має світла ласки. Аж коли ошліфується, коли очиститься жалем і сокрушенням у св. Тайні Покаяння, та сповіє її світло ласки св. Духа, тоді вона блищить і світиться чудовою красою перед Господом (Breiteneicher). Це світло освічує нляхи людського життя, при різних нагодах, небезпеках, терпіннях, повертає його на нові дороги та прибирає величавими прикрасами. „Як колись у добі створення уносився св. Дух над водами пустої, мертвої землі й покликавав до життя рослини, звірята й людей, так теж тепер чинить у душі; своїм небесним світлом і своїм божим огнем робить у ній це, що вона видає овочі божої любови“ (Шебен), приносить гарне жниво великих чеснот, великих

заслуг, геройських змагань і діл. Як тіло може порушуватися, коли оживлює його душа, так теж людина спроможна чинити все добре, коли огріває його вогонь св. Духа.

Він являється в подобі язиків. „Явилися поділені язики, були вогненні й сіли на кожному з Апостолів. „Язики означають дар мови. Перед зібраними народами залунала нова мова любови.

З уст Апостолів падали слова, що втішали серця слухачів, що підносили збентеженого їх духа, що спонукували до доброго та провадили до великої мети, до нерозривної злуки з Богом. Тож де завітає св. Дух, там учить він нових річей. Ці, що приймуть його щиро до себе, говорять тільки це, що починається до слави Бога й добра ближнього. Тому сьогодні хай всякий призадумується над своїми розмовами; хай розважить, хай простежить, який дух проживає в ньому, бо що в глибині серця, це й на устах. „Язик малий член, а довершує великих річей, малий вогонь палить великий ліс“ (св. Яків).

Коли дивимося на діла, цінуємо їх виконавців. „Величину артиста, маляря, різбара, будівничого, будемо міряти по їх творах; хто намалював величавий образ, цей великий маляр, хто виконав з мармору статую, що відповідає всім правилам мистецтва, це справжній різбяр; хто збудував чудову церкву, цей певно великий будівничий. Тому то й по величній ділах, що їх довершив св. Дух, пізнаємо, як великий, як могутній він“ (Breitschopf).

Уже першого дня Зелених Свят проявилася чудодійна сила св. Духа на Апостолах. Коли вороги виймали Ісуса в Оливному саді, Апостоли в страсі розбіглися, полишаючи вчителя; на суді один з них тричі вирікається його; під хрестом стоїть однісінкий Йоан. По похороні зійшлися в домі і замкнули двері з ляку перед жидами. А щож сталося коли навістив їх св. Дух? Пропає страх, пропала тривога! Виступили відважно перед зібрані товпи народу, проповідують розп'ятого Ісуса; ті, що не вчилися чужої мови, говорять усякими мовами; Імя Ісус, досіль понижуване, розпочинає сьогодні переможний

похід і приєднує для себе тисячі визнавців; хрест, недавно висміваний на Голготі, являється тепер знаком перемоги; св. Петро обвинувачує сміливо зібраних у невинній смерті Спасителя; на його огняний поклик охрещується три тисячі душ. Вже не переставали Апостоли „і в церкві й по домах навчати та благовіщувати Ісуса Христа. Їх висмівали, чорнили, їм наказували, погрожували, їх вязнили, побивали, а вони йшли веселі з мук, що за імя його удостоїлись бути зневажені“.

Хтож провадив цих мужів серед страшної хуртовини на велике діло? Хто вбезчечив їх так міцною оружиною? Хто подавав їм підмогу в трудах, вдоволення, витривалість і запал серед знущань, терпінь і понижувань? „Усе те дійствує оден і тойже дух, що сповняє землю, що всьо достережує, навіть глибини божих“. Наділив їх даром світла, яким освітили світ і людство. Саме те світло кермувало життям святих, життям великих борців, мучеників і мучениць. Щож це за світло? Св. Дух повбоіцьює душі людини, що стріне колись невисловлену щастливість, коли житиме вірно для Бога. „Кому св. Дух вливає цю надію, тому вже нічо не важке. Як лакомий не лякається труду й небезпеки, коли можна заробити багато грошей — або як честилюбивий не пошкодує нічого, коли тільки сподівається дійти до значіння й до почесного уряду, так теж християнинові, що має живу надію на небо, не є жадне напруження, жадна жертва за тяжка. Надія робить християнське життя солодким ярмом і легким тягаром.“

Апостоли полишили майно, мандрували по чужих краях, щоби ширити християнську релігію, терпіли голод і пожадання, спеку й зимно, ганьбу й переслідування, а таки були вдоволені, терпіли й чинили все радо та відважно, бо св. Дух подав їм надію. Через цю надію тужили вони й багато тисячів християн за тим, як за великим щастям, перед чим звичайна людина труситься й жахається: за смертю. Багацько мучеників не ждало, аж вишукає їх поганська влада, але ще самі шукали її й подавали себе за християн, щоби могли офірувати своє життя, бо

були переконані, що смерть для них — користь“ (Stolz).

Св. Катерина походила з королівського роду, мала велике майно й високу освіту. Римський цісар Максимін прибув до міста Александрії й звелів покликати християн до поганських святинь, щоби під загрозою смерти складали божкам офіри. Тоді прибігла до святині св. Катерина й намагалася світлою промовою відвести цісаря від цієї постанови. Здивований Максимін кликнув: „Ця дівчина мудрець!“. Звідував ся далі: „Ти хто така?“ „Дочка Твого попередника“. Велів відпровадити її до вязниці, скликав найученіших мужів, щоби розмовилися з нею. Зійшлося пятьдесять філософів і заходилися боронити поганської науки. Одначе Катерина збивала їх докази так, що вони віддали прилюдну пошану її вчености. Збентежений та розгніваний цією подією цісар присудив Катерину на муки й катовання. Зносила все терпеливо й сміливо. Коли хотіли привязати її до колеса, на якому були повстромлювані гострі ножі, залізні колючки, розсипалося в тріски. Тоді цісар велів їй втяти голову.

Хто подав цій дівчині відвагу, хто подав їй силу витримати в доброму аж до кінця й не захитатися, хто наділив її мудростю, світлом, знанням, хто розпалив її серце жарким огнем, що постояла гідно за святе діло? Це вчинив св. Дух, що спонукує людей, підмагає їх і провадить до довершення святих учинків. „Вплив св. Духа дасть порівнятися з діланьям сонця, що освічує й огріває всі предмети на землі; св. Дух просвічує розум і загріває волю до доброго. В соняшному світлі показується нам дійсний вид предметів, виходить на яву всякий бруд, бачимо ясно всі дороги перед собою, саме так у світлі св. Духа пізнаємо правдиву вартість дочасних річей, бачимо бруд наших гріхів, мету нашого життя. Під діланьям соняшого тепла такть леди й починають зеленіти рослини; теплий подих св. Духа розтаює закамєнілість нашого серця, робить його м'яким і схильним до любови Бога та ближнього, до сповнювання добрих діл, що заслугоють на вічне життя“

(Spirago). Не даремно каже пророк: „Пішлиш твого Духа й оновиш лице землі“ (Іс. 130, 30).

Св. Дух ділає не тільки на праведних, але й на грішників. Тут показується в новому блеску сила його помочі й рятунку. Повернути до життя цих, що вже давно розпрощалися з ним, до цього треба не будь-якого впливу. А це ті, що поринули в гріхах. Вони мертві для Бога й для святого діла. Хто збудив блудного сина з довгого, важкого сну? Хто велів подивитися йому на цю страшну нужду, на це безкрає пониження, на цю загибель, що наближалася швидко до кінця? Хто завернув з соромної дороги пропащу Магдалину і вчинив її святою? Хто з Савла, лютого переслідувача християн, витворив вірного Апостола, що за ширення Христової віри не вагувався прийняти горе, тісноту, гонення, голод, наготу, побивання, тюрму й меч? Усе те вчинив св. Дух. Він ділає, що грішник навертається в самому розпалі, якраз тоді, коли наміряє щось проступного.

В лісі між гущавою скривався розбійник і назирав з револьвером у руці на купця, що мав вертати туди з ярмарку. По довшому вичікуванню почув шелест. Уже держить у поготівлю зброю. Аж тут надходить священик з найсвятішими Дарами. Перед духовним ішов прислужник з світлом і дзвінком. Розжалований, зворушений пішов за пан-отцем і виявив йому потім свій грішний намір. „Бачиш сам, каже священик, що Христос не хоче відіпхнути тебе; не хотів ти прийти до нього, він прийшов до тебе до ліса. Покайся й будь тепер іншою людиною“. Розбійник змінив у повні своє життя; старався покутою й добродійністю для вбогих затерти давні проступки.

Ми теж іноді були на розпутьті, у важкій небезпеці, шумних спокусах, а таки врятувалися й не понизилися. Кількож то разів бачимо, що одно слово, одна пригода впливає міцно на людину, змінює ціле її справування. Всі ті переміни сподіялися під могутнім впливом св. Духа.

Мудро постував чоловік, коли зараз збирався до праці, як тільки св. Дух застукає яким робом до його серця, до його розуму, бо тоді може сподіватися даль-

шої помочі, дальших ласк. Добре ужиті п'ять талантів принесли друге тільки. Шкодить собі дуже, хто не зважає на перші його поклики. „Чоловіка гнівить, коли хто погорджує його ласкою й добродійством; саме так мусить гніватися найвищий Бог, коли хто відкидає так високий, святий дар, як ласка св. Духа. Ми повинні кувати залізо, поки тепле. Колиж недбайливістю занехаємо користати з ласки, будемо покарані, як Ізраїльтяне, що лінувалися збирати рано манну, а коли вийшли по сході сонця, вже манна стопилася“ (ibidem). Коли чоловік працює спільно з ласкою св. Духа, тоді вступає він до його душі, сполучується як найтісніше з нею й прибирає її своїми пишнотами. „Коли промінь сонця впаде на криштал, робить його ясним і світлячим, як сонце, саме так і св. Дух, падаючи на душу, робить її подібною до Бога, святого й небесного“ (ibidem). Св. Дух спонукує людину до всього доброго й духово гарного. Де живе чесний християнин, там живе теж св. Дух у ньому. На Зелені Свята має земля інший вид, як у зимі, так теж і в людині, що до неї завітає св. Дух, у повні інше життя й діяння, як звичайної людини. Такий чоловік погорджує всім нечесним, поганим і низьким, бо його душа має спільність з святим, високим, Духом усмогутнього Творця, бо він сам через це освячена істота. Признає без хвальби, що всяке бажання і всяке діло, коли воно в будчому добре, сталося за ласкою св. Духа. Тому не тривожиться, але переконаний, що нічо не може відвести його від чесноти. Бо св. Дух усмогутній і може зробити важке легким, а неможливе можливим“ (Stolz).

Де св. Дух серця громадян оживляє, там батьківщина на всіх царинах пишним розвитком процвітає. При його розвітленню вони знають і відають, що в батьківщині непорівняно дорогу матір мають. З глибин їх душі розходиться привіт, голосний на весь світ: Дяка Тобі, небесний дораднице, великий проводарю! Дяка Тобі, батьківських укріплень непереможний воротарю!

Найкраще проявився вплив св. Духа в життю церкви. Вона забезпечена хрестом і силою св. Духа

йде по світі, не страшні їй перепони, чинить поручене діло від першого дня Зелених Свят, а всюди, куди повернеться, виростають весняні квіти високих чеснот.

„Що св. Дух учинив на Апостолах і на тільки мільонах святих, це вістник і запорука цього, що він у нас може вчинити й що вчинить, коли вповні піддамося йому та його впливам“ (Tschupick); просвітить наш розум, покріпить нашу волю, очистить нашу душу, получить нас з Богом, стане нашим учителем і провідником, здієме тягар з нашого серця, загреє до добрих, високих діл.

„Оберніться до мене, то й я обернусь до вас“, кличе до людей. В журних, тривожних, хмарних хвилях нашого життя повертаймося з повним довір'ям до його, а він зійде на нас, заживе в нашому серці й покермує нами. Злучім наші людські сили з божою силою, а тоді проступляться найтяжчі перепони, сповняться наші наміри, завершаться наші старання й ми дійдемо до мети. Тому ж хай не тривожиться серце наше, ані лякається, бо св. Дух з нами!“

Зійди, зійди, ясне сонце, з небесної країни на земні долини між наші родини; все оживи, обнови, а потім усіх проведи в райські, вічні висоти! Амінь.

Празник Пресвятої Тройці.

Шедше 8во набчите еса мзици, крестаци їх в іма Отца і Сина і святаго Духа (Мат. 28, 19).

В небесах небес володарять оповиті від віків непорівняною славою й непорівняною щасливістю Бог Отець, Бог Син і Бог Дух святий, тобто Пресвята Тройця, в імя якої по наказові Христа проповідується божа наука всім людям, хреститься народжене дитя, подаються св. Тайни і всяке благословення; цим імям розпочинається й кінчиться всяке діло. Цьому імя церкв призначила цей день.

З якого боку не глянемо на ці три Особи Божі, чи то на їх величність, чи на звершеність, чи на їх розсипані добродійства — завжди во-рушитисьмуть у наших грудях найкращі почування супроти них...

Наближімся сьогодні з найвищою пошаною до цієї необнятої, а так захоплюючої своєю незбагнутою добротою таємниці, та розважмо, що прийняли ми від Бога Отця, Бога Сина й Бога Духа святого?

Дозвольте нам Пресвята Тройце, величину добродійств пізнати, що зволила Ти ними світ наділяти! Хай наше серце вдякою палахкотить, хай цілество до звершеної любови стремить!

Три особи божі й один Бог! Слабкий людський розум, щоби це належно зрозуміти. Легче перелити ціле море до ямки, сказав ангел до св. Августина, ніж поглибити Пресвяту Тройцю. Як не можна переляти величезного моря до малої судини, так теж не можна обмеженим нашим розумом вирозуміти безмежного, триєдиного Бога. А однак дух наш намагається розкрити цю велику таємницю, що Бог об'явив людям, бо в ній добачує найвище добро й справжнє своє життя, свою мету. Воно не є проти розуму, тільки понад сили його. В самій природі стрічаємо річи, що влекшують розуміння цієї високої тайни та частинно успокоюють наше пізнання, „Отець, Син і св. Дух — три божі особи, рівні у величності, одно в природі й істоті, різні в особах. Вони не стоять обіч себе, як три особи одної родини, тільки живуть у собі. Син роджений від Отця, але він є вічно в ньому (тож походження його не таке, як земної дитини від земного отця). Св. Дух походить од Отця і Сина, так що він завжди в них. Як промінь виходить зі сонця й таки є в ньому, так Син у Отця; як тепло впливає зі сонця і його проміннів, так походить св. Дух од Отця і Сина“ (Breiteneicher). „Коли світить сонце на небі, а поглянемо в воду, бачимо друге сонце; коли знову будемо тримати зеркало над водою, побачимо в ньому третє сонце. Бачимо тричі сонце, а прецінь це одно й те саме сонце. Подібно-

в Бога; в Бозі є три особи, а тільки один Бог. У огні завважуємо: полум'я, світло й гаряч; це три різні річі, а тільки один огонь. У собі самих маємо теж цю відбитку й цю подібність. Людський дух має розум, волю і пам'ять, а прецінь тільки один дух" (Spirago). На цю подібність нашої душі з триособовим Богом указує він сам при створенні чоловіка, коли каже: „Створім на наш образ і нашу подібність“, значить, тут говориться про більше осіб. У одній частині Америки росте квіт, що рано білий, в полудне червоний, а ввечері синій. Цей квіт з своїми трьома колірними пригадає Пресвяту Тройцю. Чи він білий, чи червоний, чи голубий, то все він тільки один квіт. Саме так Отець і Син і св. Дух є один і самий той Бог.

Три особи божі, а одного Бога бачив патріарх Авраам. Коли сидів у гаю, прийшли до нього три мужі. Він поклонився їм і віддав найвищу честь, бо його відвідав сам Бог. „Трьох бачив, а одного величав“, сказано в св. письмі. І ми бачимо трьох: Отця, Сина й св. Духа, а почитаємо одного-єдиного Бога. Почитаємо його як нашого вічного Господа й Творця, почитаємо як наше одиноке й найвище добро, хоча не розуміємо його істоти.

Про Тройцю об'явив нам Ісус, коли при своєму вознесінні сказав до учеників: „Ідіть же, навчаєте всі народи, хрестячи їх во ім'я Отця і Сина і св. Духа“.

„Та як ми хочемо вирозуміти, зглубити цього, якого діла вже такі величні, чудові й гарні, що наш розум не може достежувати навіть їх глибин? Як багацько незрозумілого в природі! Бачимо, як паде зерно до землі й виростає міцна рослина, коли насіння завмерло; зростає, цвіте й приносить овоч. Чи порозуміли ми це? Як земне око осліпло, коли б захотіло вповні заглубитися в блисках сонця, так мусів би ослабнути наш розум у достежуванні недостежимого, вічного, триєдиного Бога! Коли він безмежний, то може й нас безмежно щасливими зробити“ (ibidem).

Бог об'явив нам цю велику тайну Тройці не тільки на це, щоби ми вірили й визнавали її, але щоби черпали з неї силу, відвагу для нашого освячення й нашої щасливості, щоби находили в неї підмогу на дорозі до вічного життя. Все стрінемо, коли розважимо наші взаємини з цими трьома божими особами.

Першій Особі Богу Отцю завдячуємо створення. Може й на гадку не приходило нам ніколи, що за величина ласки й доброти міститься в тому. В пляні творчої божої сили побіч мільонів інших створінь були й ми від віків прийняті. Він не мусів нас створити, а таки привів до буття, до цього величнього людського буття! Вийти з нічого з божою подібністю й божим образом та поселитися між розсипаними пишнотами в задивленню на вічну славу й на вічну щасливість — чи ж це безцінне, безвартісне? Не створює мільонів анголів, мільонів людей, а нас створив! І чому, з якого приводу вчинив це? Тільки з безмежної любові! Він сам сказав: „Віковічною любов'ю полюбив я тебе, тим то й розпростер над тобою ласку мою“ (Єр. 31, 3).

„Як же не мали б ми любити Бога цілим серцем? Признай, людський роде, говорить Господь, що я перший полюбив тебе. Не було вас іще на світі, а навіть поки цей світ почав естувати, я вже любив вас. Люблю вас, од коли я Бог, і почав вас любити, від коли полюбив самого себе.

Господь Бог знаючи, що людину може прихилити до себе добродійствами, обсилав її безліччю ласк, щоби мати її любов. Тому сказав: Потягну людей зв'язками любові (ос. 11, 4), а ці зв'язки є якраз найрізноманітніші дари, що вчинив Бог для людини. Дав їй Бог душу, створену на образ і подібність його, обдаровану пам'ятливістю, розумом і волею, та тіло, забезпечене змисловими силами; з любові до людини створив Бог небо, землю, моря, гори, долини й поля, метали, рослини, звірята — цілу природу, а в заміну за це не домагався нічого, тільки любові. Господи Боже мій, го-

ворив св. Августин, що тільки помічую на землі й над землею, все те кличе на мене й спонукує до цього, щоб я любив тебе, бо все промовляє, що ти створив це з любови до мене. Св. Тереса на вид деревини, ручаю, джерела води докоряла собі нестачею любови Бога, що створив усі ті такі гарні річи, щоби вона любила його.

Господь Бог, не поперестаючи на творенню для нас тільки пречудових річей, вчинив іще більше: Предвічний Отець дав нам свого власного Сина. Ми всі через гріх були мертві на душі й позбавлені божої ласки; надмір любови спонукав Бога до післання на світ свого улюбленого Сина, щоби виплатив наші довги й задосить-учинив за нас та повернув нам життя ласки, втрачене гріхом. Роблячи дар із свого Сина, дав нам усе: свою ласку, свою любов і небо“ (Ліґорі).

Так, це справжній наш Отець! Обсипав нас добродійствами непорівняної ціни, хоча наші серця без вини. Вже тут на землі наділив нас високими розкошами, величними добрами й пишнотами найчудовійшого саду та розкішного гаю, щоби збудити в нас тугу до небесного раю... Вдяка, неповінчена вдяка за велику любов, за розпростертий над світом батьківський покров!

Саму таку вдяку винні ми теж Богу Синові за діло відкуплення.

В печері, де прийшо дитя Ісус на світ, проживав двадцять п'ять літ св. Іронім. Одного разу молився він там: „Найдороще Дитятко, чим одплачуся тобі за це, що ти для нашого спасіння лежало тут у цій шопі в твердому жолобі й тільки витерпіло для мене?“

По цій молитві почув Іронім наказ: „Величай творця, говорячи: Слава во вишних Богу!“ Сказав святий: „Та я, любе дитятко, хочу тобі щось дати; віддам тобі всі мої гроші.“ „Гроші роздай бідним; це матиме таку вартість, мовби ти дав їх мені“. „Зроблю так. Одначе я мушу тобі щось дати, йнакше вмру з горя“. І почув слова: „Дай мені свої гріхи. Я заберу їх.“ На це почав Іронім плакати й сказав:

„О, найдороще дитятко, візьми, що моє, а дай мені, що твоє!“

Ця розмова показує нам, що вчинив для нас Бог Син. Він „цілий віддався нам і для нас та за нас із любови, щоби визволити нас од вічної смерти й повернути нам ласку і втрачений рай. Володар і Пан світа, впокорився й понизився аж до цього ступня, що прийняв на себе всю людську нужду й переносив за нас такі терпіння, яких не зазнала ніколи жадна людина. Любов Ісуса до людей була так велика, що з тугою визирав хвилі своєї смерти, щоби тоді об'явити цю любов. Маю хреститися власною кровю, сказав, і як же пильно мені, щоби надійшла година моєї смерти, щоби дати пізнати чоловікові, яка велика моя любов до нього“ (ibidem).

Син божий приодів свою небесну величність людським тілом; він Бог, з'явився, як чоловік, щоби рятувати людей. З неба зійшов до вбогих ясел і віддав своє життя за життя світа. Став нашим братом і як такий хоче бути вічно; зодягнувся нашою природою й полишається на віки з нею. Та що більше: Він не тільки наш брат, але теж наша офіра, що приноситься в кожній Службі Божій за нас. Його любов пішла так далеко, що з хреста зійшов до Кивота у великій Тайні Евхаристії, а з Кивота й престола дає себе нести на стіл причастя, щоби бути нам навіть за поживу, щоби жити нас своєю богочоловічою істотою та узброювати небесною силою. Гляньте на ступені, на щаблі цієї безмежної любови: Найперше стає нашим братом, потім жертвованим Ангцем, на останку нашою стравою, щоби належати вповні до нас, щоби жити зовсім у своїх і зі своїми. „Хто їсть моє тіло й п'є мою кров, цей пробуває в мені, а я в ньому“. „Не досить було для любови Господа Ісуса стати чоловіком і вмерти за цілий людський рід; його любов винайшла ще особливий спосіб, яким оддається цілий кожному з нас з окрема, тим то встановив тайну тіла й своєї крові. В святому причастю єднається Ісус з душею, а душа лучиться з Ісусом, це зєднання не є сполукою тільки через саме почування любови, але є найдійсніше, найістот-

нійше. Св. Франц Салезій так висловлюється про це: „Ніде не виявляється Спаситель ласкавішим і милосерднішим, як у цій Тайні, де, можна сказати, наче винищується, бо подається нам за поживу, щоби проникнути душу й получитися з серцями вірних“.

О, колиб люде пильно вдивлялися в розп'ятого Ісуса й призадумувалися над любов'ю, що має для всякого з них, чи не розгорілиб такою любов'ю до нього, бачучи, які любовні полуміння сповивають і захоплюють серце Спасителя? Яке велике це щастя для чоловіка, що може горіти цим огнем, що й наш Бог горить! Що за втіха бачити себе злученим з Богом звязками любови! Св. Бонавентура назвав рани Ісуса стрілами, що пробивають найтвердше серце й розпалюють найхолодніші душі: о, кількиж любовних стрілів вилітає з цих ран, щоби пробити найзакаменіліші серця! Кільки полуміннів, щоби розпалити найзимнішу грудь! Кількиж з проколеного боку Ісуса висувається ланцюхів, щоби звязати любов'ю найневдячніші серця (*ibidem*).

Невмируща офіра, складена на батьківщини жертівнику, недорівняють їй жадні скарбівні! Необнята посята, що звершилась на хресті в найсолодішому Ісусі Христі! На Голготі і в Кивоті наше спасіння, запевнене воскресення й небесне вознесіння! Цінім, цінім ці відкуплення дари й не кладім нашої душі на смертоносні, гріховні мари!

Третій Особі Божій — св. Духові завдячуємо наше осячення. Ласки відкуплення передає нам повсякчасно св. Дух. Справжній громадянин, коли вже знято по важкій боротьбі нестерпне ярмо, повинен усе чинити, що причиняєть до розвитку батьківщини, повинен її далі оберігати, а в небезпеці й життя за неї віддати. Одначе навкруги шумить бурхлива життєва клетітня, що відводить його від цих святих завдань і обовязків, часто про них забуває, а іноді умисно на шкоду її ділає. Тому пригадують про ці важности батьки дітям, церков своїм вірним, школа ученикам, читальні й товариства своїм членам на сходинах або час до часу на вічах. Саме так воно й з одкупленою душею та врятованою небесною батьківщиною.

Хоча Спаситель узяв на себе кару наших гріхів, то таки природа нашої душі полишається зопсута; пізнаємо Бога й це, що добре, тільки незвершено; ми завжди схильні до злого, а до того наоколо лютує грішне море, що заманює та спонукує до затратних учинків. У тому стані не можемо Богові подобатися й осягнути вічне щастя. Тому післав Ісус не тільки Апостолам, але всякому християнинові, св. Духа, щоби підпомогає у ділі спасіння. „Безпереривно стоїть сонце на небі й опромінює нашу землю світлом, теплом і життям.“

Колиб залишило воно тільки один місяць своє ділання, перемінилась би земля в хмарну, закамянілу брилу льоду, на якій не моглиб більше ествувати ні чоловік, ні звірина, ні рослина, ні жадне живе створіння. Саме так сталось би, колиб зупинилося ділання св. Духа, пропалоб усяке духове життя на землі. Нічого не пізнавалиб ми, нічого не хотіли й нічого не чинили, що булоб успішне до осягнення вічної щасливости. А наслідок — релігійна мертвота, завмертя душі й безконечне конання в пеклі.

Тож яке добродійство, що воно не є так? Якеж добродійство, що св. Дух зсилає нам повсякчас свої проміння ласки, освячуючу ласку, підпомагаючі ласки й сім своїх дарів!

Усяке світло благодати, всі освічення, всі спонуки, всі добрі думки — цеж дари св. Духа.

Всяке зміцнення нашої волі, вся любов Бога й ближнього, всі наші пожадання, вся витревалість у доброму — це дари св. Духа.

Всі вправи в чеснотах, усі перемоги над спокусами, поборювання пристрастей — дари св. Духа.

Всі діла побожності, самовідречення й милосердя — цеж подачі й дари св. Духа.

О, ти, благословенне сонце ласки на небі церкви, св. Духу, щож помоглиб нам добродійства створення й відкуплення, колиб бракувало нам твоїх дарів? Ниділиб ми в недолі гріха, не найшлиб прийаття до небесного раю й підпалиб вічному осудженню. Твоїм добродійствам належиться наша вдяка“ (Toussaint). „Ти наше світло, наше життя, наш гість. Чим сонце для

ока, тим ти для душі; освічуєш її золотими проміннями любови; ти наш духове життя: всяка добра думка, всяке заслужне діло — наслідок твоєї сили й діяння; ти гість, солодкий гість нашої душі. Заходь до нас з найбагатшими дарами, живеш у нашому серці, наче в своїй святині, благословляєш усі наші підприємства й діла своєю приявою“ (Breiteneicher).

„Так пізнали ми сьогодні правду, що трьом особам Пренайсвятійшої Тройці завдячуємо все, що ми є, що маємо й чого сподіваємося. Богу Отцю, Богу Синові й Богу Духові святому завдячуємо більше добродійств, ніж це можемо висловити й виврозуміти по віки.

Стараймося сповнити ціле наше серце вдякою супроти триєдиного Бога. Так од сьогодні будьмо вдячні з цілої душі і з усіх наших сил. Будьмо йому вдячні не тільки в думках і словах, але також у ділах та вчинках. З вдячності величайно триєдиного Бога, любім його, служім йому, належмо до нього, творім, жиймо, терпім і вмираймо для нього“ (Toussaint). Стіймо кріпко під його прапором! Цілим нашим життям, цілим нашим захованням оддаваймо честь і славу Пресвятій Тройці тут на землі, щоби найти прийняття в небі, де в солодкому захопленню будемо її оглядати й любити та розкошуватися цєю високою таємницею по всю вічність! Амінь.

Празник Пресвятої Евхаристії.

Поставлю храмину мою посеред вас
— і ходитиму проміж вами (Левит. 26, 11—12).

В еспанському місті Luchent-і 1564 р. на Празник Евхаристії сподіялося оце: Наблизилася година процесійного походу, але не було ще замовлених музикантів з місточка Ксантіва, віддаленого дві години дороги. Ждали на них доволі довго, але коли не являлися, вийшли без музики. Процесія мала пройти

до найблищої церкви Божого Тіла. Коли тільки вийшли з міста, почули люде дуже гарну й люблю музику. Приявні думали, що вже надходять сподівані музиканти. Розглядаються, як далеко й широко могло сягнути око, не видко нікого. Пристанули всі зі здивованья. Двох чоловіків пішло шукати укритих музикантів. Одаче не стрівули нікого; помітне було й це, що коли віддалювалися від процесії, не чули вже музики, повернувши, чудово гомоніла вона знову. Ця музика тривала аж до кінця процесії. Заслугує на увагу також це, що цю музику чув також один дідусь у місті, якого хроба прикувала до постелі. Тепер зрозуміли всі, що Бог зробив чудо, яким потвердив прияву Ісуса в пр. Евхаристії.

„Тут у цій святій церкві бачимо сповнення цього, що Бог повбіцяв через Мойсея: „Поставлю храмину мою посеред вас і ходитиму проміж вами“. Церков є це святе місце, де Вишній проживає під видами хліба й повсякчас приявний між нами. Сьогодні сповняється також друга повбіцянка: „Ходитиму проміж вами“. Зступає Бог із престола й виходить з цієї святині. Задумуємо й ми сьогодні відбути цю дорогу й товаришити йому з місця на місце“ (Tschupick). А щоби належно це вчинити, розважмо початок цього празника й намір святої церкви, ради чого встановила цей похід.

О, Ісусе, Ти, що себе самого в дарі нам подав і своє серце з нашими серцями в одно зєднав, освіти наш розум, щоб Евхаристійний похід могли ми для Твого звеличання пройти і в Твоїх благословеннях усі добра найти!

О, Маріє, й Ти сьогодні до нас прибувай та ціле наше єство до цієї високої таємниці повертай!

Було це в році 1123. В бельгійському монастирі коло Літтіху проживала свята дівця Юліанна. В очах людей була вона вбога черниця, а перед Богом велика ради повноти чеснот, головно непорівняною побожністю до Ісуса Христа в пр. Евхаристії. Її вибрав Господь, що бачить пониженого й гордого здалека пізнає, до почесного діла, встановлення Празника пр. Евхаристії. В часі побожних і горячих

молитв появлявся перед очима її духа прирід місяця. Стояв повний і цілий, в ніжньому сайві, тільки на одному місці мав глибокотемну сказу.

Помітила її й продумувала, що за значіння цього частинного притемнення. Ліпше було не бачити цього місячного образу, ліпше було віддаватися молитві без розсіяння, думала собі. Одначе місяць не вступався, не миналося й темне місце з її думок. Коли Бог домагається від неї доброго діла, прохала за вияснення. Господь уволив її волю. Дав їй пізнати що місяць означає святочний круг церковного року; темне місце в колі означає недостачу празника, що треба святкувати. Невстановлений ще празник — це пр. Евхаристія, в якій подавав себе самого дітям церкви. Нарешті доручив постаратися в церковній владі за впровадження цього свята.

Не зважаючи на свою глибоку покору, слухняна прислужниця Бога звістила про свій привид впливових священників міста Літтих, з яких один став кардиналом, а один папою. Ці звернулися до місцевого єпископа, що з початку не хотів нічого знати про це представлення, як про уявлення неспокоїної черниці, бо жура за справи церкви не належить до неї. Поновленим промовленням свого оточення, власнцю призадумою й порушений ласкою божою дався приєднати для цієї слушної гадки, що в церкві бракує ще цього свята; в році 1264 впровадив празник пр. Евхаристії для своєї епархії. Тепер уже зроблений початок,

Коли пізніше архідіакон з Літтиху, Яків Пантелеймон став папою, як Адріян IV., позаходився власною булею ввести це свято для цілої католицької церкви. Це сталося в році 1264. Коли Андріян гнеть по цьому помер, переняли його наслідники Климент V. та Іван XXII. пікловання про виконання цього розпорядку.

Папа Іван XXII. розпорядив, щоби це свято обходжено Евхаристійною процесією, що поволи розширилося по всіх католицьких епархіях. Богацько до цього причинився приклад Тридентського Собору, що проводив у цьому часі свої наради. Найурочисті-

щим способом одбуто цю процесію, в якій взяли участь крім папських легатів і приявних кардиналів двіста шіснацять єпископів, що з жезлом і в мітрах ішли перед найсвятіцими Дарами. Це бачив католицький народ і від тепер обходжено це свято з Евхаристійною процесією.

Тож цей празник вповні оправданий та високодостойний.

Високодостойний своїм величавим предметом. Коли святкуємо різдво, головні події з Христового життя, терпіння і його прославлення, а до того обходимо пам'ять так багатьох святих, що були тільки звичайними людьми, як моглиб ми оминати предивну таємницю всемогутности, любови й доброти Спасителя, в якій подається сам як жертва, гість і пожива, та залишитися без цього помітного празника? Це булаб справді темна щербина і чорна сказа в промінному порядку церковних празників, що виповнюють, освячують і прославляють увесь рік.

Високодостойне це свято тому, що Бог так захотів і зажадав цього. Чи ж моглиб ми сумніватися в цьому факті? Чи ж так свята душа, як була Юліяна, торочилаб неправду? Радніше прийнялаб усяку муку, найжорстокіщу смерть. Або чи ж мала стати жертвою самоошуки? Цього не можна прийняти, бо колиб не була розумна, застановна, то не вибралиб її на наставницю монастиря. Ясним розумом прийняла свої обявлення й ясним розумом стверждала їх. Під кінець визначні мужі, яким подала звістку про боже доручення, мали доволі розуму, щоби пізнати, чи Юліяна говорить правду й чи заслугоє на віру. Тому ми змушені до цього визнання: Бог захотів цього свята. Бог зажадав установавання цього празника; цей празник мусіли встановити і врочисто обходити.

Високодостойний цей празник своїм церковним потвердженням. Єпископ силою божого уповаження запровадив у своїй епархії, святіщі Отці силою одержаної від Бога повновласти й під проводом св. Духа ввели в цілому католицькому світі та наказали святкувати.

Високодостойний цей празник нарешті своїм загальним, віковим святкуванням. Коли тільки церков запровадила свято, прийняли його католицькі народи з радісною пошаною та празнували величаво.

Тому слухаймо божого голосу, що забажав цього празника, слухаймо церкви, що встановила його, споглядаймо на приклад у так багатьох мільйонів католицьких християн, що вже цілі століття святкували й своїми вчинками до наслідування нам спонуку давали. Святкуймож цей гарний, любий і достойний празник так добре, кілька дозволить лише наші сили“ (Toussaint).

А тепер перейдемо до другого питання, який намір церкви при цьому празнику?

Церков обносить сьогодні небесного Агнца по прилюдних місцях; для вшановання Ісуса й для нашого добра.

Поміж багатьома заявами пошани, що віддає церков Ісусові, найвеличніша ця, яку приносить йому сьогодні, прославляючи його в цій св. Тайні на публичних місцях. Хоче повернути Христові цю честь, що зрабували йому в день терпіння й смерті такою безліччу насміхів, наруг і глумлень.

Знаємо яких страшних понижень зазнав він, на дорогах Єрусалиму, коли волочили його з суду до суду. Привівши з Оливного Саду до міста, злетілися товпи народа і висмівали його, як тільки захотіли, Товариши йому від одної брами до другої й чинили пакосні свавільства. Виділося, що Єрусалим не мав веселішого дня над цей, коли провадили скованого Спасителя серед усяких наруг. Хто необзнайомлений прислухувався й придивлявся тому всьому, міг думати, що Христос — очийдушній злочинець який досіль накоїв людям багато лиха, поки нарешті не попався в тверді руки. Тут сповнилися слова Ісаї: „Радуються, як переможці, коли здобич ділять“. Так тішилися жильці Єрусалиму, коли звязаного Ісуса опроваджували на осоромлення по улицах.

Тому ялося, щоби церков надолжила своєму Спасителеві за ці зневаження, щоб оказала йому тільки почестей, кілька зазнав насміхів і погорди.

Цю пошану віддає вона йому сьогодні. Обносить Спасителя, утаєного під видами хліба по прилюдних місцях; старається влаштувати йому величавий похід, щоби цим робом нагородити за все, що витерпів у Єрусалимі. Колись жидівські старшини — архіреї радили раду, як Христа понизити, а потім убити, сучасні священники знову несуть у своїх руках божого Агнца з віттаря на віттар, щоби „показати цілому світу, що не досить одного престолу для його почитання, але що всі дороги й місця світа повинні бути справжніми престолами, на яких належить приносити йому кадило й жертвувати серця. „В Єрусалимі збирався весь народ, неначе бачити ошуканця, ворохобника й кликнути йому згідно: „Радуйся царю юдейській.“ Тут знову збираються вірні християне, хочуть бачити свого Бога й володаря, хочуть почитати його й кинутися йому до ніг. У Єрусалимі кидано проти нього тільки лайливі слова й глузвання; всі кричали: „Розпни його! Розпни його! Кров його на нас і наших дітей“.

„Тут знову лунають найвеличніші пісні хвали та подяки; тут кидається перед ним усе на коліна; тут кличе все серцем і устами: Слава й честь Господеві, божому Агнцеві, його кров хай буде над нами і його всемогутне благословення хай зійде на нас, на наші поля й наші житла! В Єрусалимі обвинувачували жиди Спасителя, говорючи: Це ворохобник народа, загадує платити податки й каже, що він Христос, цар; що старається усунути фалшивою наукою релігію й святу службу. Тут знову зненить на публичних місцях спів святих евангелій; цей спів розходитьсь на всі чотири сторони світа, щоби пізнав, що це правдива наука Христа, якої вірним захованням можна тільки осягнути вічне спасіння. В Єрусалимі були це судді народа й провідники жидів, що випроваджували його як злочинця на місце страчення. Тут знову вважає собі всякий за найбільшу честь товаришити цьому небесному володареві“ (Tschupick).

Сьогодні на цьому місці сповняються слова пророка Ісаї: „Так говорить Господь до зневаженого

всіми, погордженого в народі: Царі побачать, князі повстануть і поклоняться“, значить, побачать усі найнищі і найвищі, що понижування Христа проміняються в найвеличніщі почитання й прославлення як у святиннях, так і на прилюдних місцях.

Коли відплачуємося гарним ушануванням пам'яті народніх провідників, мучеників і оборонців, саме так чинить свята церква для свого найвищого проводаря Ісуса; віддає йому найвищу честь за його труди, науку, полишені добра, за його муку, терпіння й за принесену жертву для цілого людства.

Тож перший намір церкви при сьогоднішньому святі: надолжити божій честі за нанесені зневаги й наруги, а другий намір: наш хосен.

Святець Alvarez влячав перед кивотом і поринув у щиріх молитвах. Нараз одчинилися дверцята кивота, а яснiюче Дитятко вийшло, тримаючи в обидвох руках дорогоцінні перли, що вихоплювалися йому з поміж пальців. Одночасно почув цей праведник слова: „Глянь, це мої ласки. Щоби тільки схотів хто прийти й забрати їх од мене!“. Приявний в Евхаристії Спаситель бажає горячо роздавати свої ласки, коли тільки схоче хто приймати їх.

Св. євангелист Маттей оповідає, що Ісус Христос пройшов усю Юдею, мандрував по всіх містах і селах, навчаючи по школах, проповідуючи євангеліє, зціляючи всякий біль і всяку неміч. Поглядаючи на людей, жалкував над ними, що темні, пригноблені, прибиті, потомлені, розсіяні, як вівці без пастиря. З цього приводу обносить церкву утаєного Спасителя під видами хліба по селах і містах, по нивах і полях цілого християнства, повертається на всі сторони світа, в цій надії, що він учинить між нами самі ті чуда, які вчинив колись між жидами. Каже св. Петро Хризольоґ: Христос виходить тільки тому зі своєї святині, щоби перемістити нашу нужду в щастя. Наш Бог виходить із своєї святині й повертає незабаром знову до неї; сходить з одного вівтаря і вступає на другий, щоби нас виправити й поліпшити нашу долю, щоби показати нам, що як колись ман-

дрував за потрібними, нещасними, так і сьогодні йде за нами. Нашого Спасителя несуть сьогодні по прилюдних місцях, а він при цьому урочистому поході кивє своїм ласкавим оком на всіх людей з близька й з далека. Побачить прохожих, що зітхають і підмоги прохають, побачить цих, що молять його за відвернення нещастя, погляне на цих, що у важкій недолі й предовгому горю проводять свої дні; з усіх боків полинуть прохання, мольби й благання. „Цим хоче Ісус спішити з підмогою, тому полишає свою церкву, щоби поставити нас у ліпший стан та щасливіще положення, щоби зробити з хорих здорових, з угнетених щасливих, зі спокушених переможців, з грішників каєнників

Божественний наш Спаситель — це оживлюєче сонце справедливости, головню сьогодні показується в цій прикметі. Сонце — добродійна зоря, що дає світові світло, квітам колір, зіллям ріст, овочам дозрілість, а цілій землі життя; це все ділає сонце своїми оживлюючими проміннями, а всіх тих ділань не бачилиб ми, колиб сонце розвеселяло завжди одну й саму ту частинку землі своїм світлом, своїм теплом. Саме се кажу сьогодні про нашого любого Спасителя. Це божественне сонце обносять сьогодні у врочистій процесії. Якіж овочі, яке благословення викликає воно в нас? Коли це божественне сонце, протягом року замкнене в наших святинях, приносить для нас так обильні овочі, то чиж не подасть воно їх іще далеко більше, коли йде сьогодні з одного місця на друге й тільки тому поспішає з одного престола на инший, щоби переставити всі наші речі в ліпший, щасливіший стан?

Цього сподівається церква, на це й ми повинні чекати з великим довір'ям. Стараймося, щоби цей похід через нашу побожність і наше належне заохочення вийшов божественному Спасителю на честь, то теж Господь учинить зі свого боку, щоби причинитися своїми благословеннями до нашого спасіння й нашого добра (ibidem).

В Люрді є чудотворний образ Матері Божої. Тут щорічно вздоровлюється багацько людей з тяжких

хоріб, одначе в 1888 р. не подужав нікто, хоча до п'ятнадцять тисяч прочан день і ніч молилося перед образом. Тоді прийшло на думку одному пан-отцеві, щоб у врочистій процесії обносити пр. Евхаристію проміж ряди нещасних. Цю гадку сповнено. Влаштовано величавий похід, величаву процесію; перед Евхаристією поступало з п'ятьсот священиків. Хорі, що лежали на постелях або у візках, підносили руки й кликали, як сліпий при дорозі до Єрихона: „Ісусе, Сину Давидів, помилуй мене!“ Інші кликали, як сотник з Капернаума: „Господи, я негідний, щоби ти ввійшов під мій дах; скажи тільки слово, а подужаю. Другі ще инакше взивали помічі Ісуса.

Нараз велике число недужих піднеслося, поздоровили й пішли за процесією, а тисячі прочан раділо з цієї події. Від тоді обносять пр. Евхаристію правильно в процесії поміж сотками хорих і завжди з великим успіхом для них.

Користаймож і ми з сьогоднішнього походу. „Товаришім Христові, що буде йти в середині між нами, але товаришім йому духом побожності й почеси. Памятаймо, що тому несуть утаєного в святій Тайні Бога й Спасителя по прибраних місцях, щоби задовситьчинити за заподіяні йому в Єрусалимі наруги й насміхи“ (ibidem). А до того й ми самі наносимо йому часто зневагу нашими гріхами й нашим нехристиянським захованням. За це повинні ми сьогодні при цьому поході дати йому гарну відплату та впросити собі потрібних ласк для дочасного й вічного життя. Йдім же за нашим Спасителем, утаєним у пр. Евхаристії, з щирим серцем, побожними думками, з повним довір'ям, а також пристойним зверхнім уложенням, а тоді Христос зішле своє благословення, свої ласки на нас, так, що ми повторимо слова св. Духа: „Проходить Ісусе попри наші доми й поля, всюди творячи добро, зціляючи всіх недужих на душі й на тілі та рятуючи всіх потрібних, зливаючи на всіх і на все чудодійні, небесні проміння, своєї всемогутности й свого милосердя“.

О, Ісусе, найсолодший наш Ісусе! Ти колись прийняв на себе всі горя, смутки, всі терпіння за наше

спасіння, а до того ще й під видом хліба скрився, щоби чоловік Тобою, як справжньою поживою, покріпився. Приймиж ваші процесійні величання за безмежні, колишні свої страждання, прийми глибоку нашу віру за найщирішу офіру! Всіх нас сьогодні біля себе збери, з собою найтісніше злучи і вже по віки вічні не облиши! А Ти, Маріє, з підмогою нам поспіши! Амінь.

Різдво чесного й славного Пророка, Предтечі й Хрестителя Йоана.

БІДЕТ КО КАЛІЙ ПРІД ГДОМ (Лук. 1, 15).

Про народження двох дітей дає небо знати батькам. Хто це ті діти? Ісаак, син Авраама й Сари, та Йоан, син Захарії й Єлисавети.

Столітній старик, патріарх Авраам, сидів одного дня в Теревіянському гаю. До нього прийшло трьох чоловіків. Приймає їх і вгощує щиро. Один з них повбіцав цьому бездітному дідусеві сина. „За рік прийду знову, а тоді Сара матиме сина“ (1. Мойс. 18, 14). І так сталося. Сара породила сина, а Авраам дав йому імя Ісаак.

Тепер погляньмо до святині в Єрусалимі. Захарія, віковий священик, привносить тут Богові жертву. Нараз являється перед ним ангел і заповідає йому: „Жена твоя Єлисавета породить сина тобі й даси йому імя Йоан. Він великий буде перед Господом і пророком Вишнього зватись буде та йтиме поперед його духом і силою Ілїї, щоби спорядити Господеві народ готовий“ (Лук. 1, 13—17).

Ісаак і Йоан — діти небесної ласки. Ісаак, мов ранна зірниця, заповідає своєю появою схід великого сонця, Спасителя світа. Бог вибрав його, щоби освятити своєю жертвою це місце, де мала принестися правдива жертва нашого спасіння. Йоан — це предтеча й наготовник Господньої дороги. Він має впровадити в світ цього, що йшов принести кроваву жертву; мав показати пальцем на його: „Це Агнець божий, що-

бере на себе гріхи світа“ (Іоан 1, 29). На цьому місці, де колись Ангол урятував життя Ісаакові, стоїть сьогодні знову Ангол, щоби заповісти народження Іоана; саме там, де народився Ісаак, народився і Іоан. Наглядні схожості між ними, бо своїм життям указують на небесного Спасителя.

Іоанове народження звістило небо; про величину говорено ще перед його приходом на світ; йогож величав сам Спаситель: „Направду кажу вам, що між усіма народженими з невіст не явився більший, ніж Іоан“. „Щож то буде з цієї дитини?“ питалися при його народженню. Справжня відповідь: Іоан найбільший з усіх святих.

Він Ангол у своїому життю; пророк у навчанню й діянню, а мученик у своїй кінчині.

Великий Іоане, якому сам Бог уділив імя, якого освятив у матерньому лоні, молися за нами перед престолом Вишнього, щоби ми могли твоє життя пізнати і в твої сліди ступати!

Іоан — ангол у своїому життю й захованню. Сам Ісус свідчить про це, кажучи: „Це той, про кого написано: „Ось я посилаю ангола мого перед лицем твоїм, що злагодить дорогу твою перед тобою“ (Дук. 7, 27). Іоан заслуговує на це імя вповні з троякого приводу, бо мав прикмети ангола, провадив ангольське життя й робив службу ангола. Вже в матерньому лоні освятив його Бог і призначив до великого діла. „Перше, ніж утворив я тебе в утробі матері, освятив тебе й призначив пророком для народів“ (Єр. 1, 5).

При відвідинах Марії освячує це дитя близькість Ісуса й Матері божої; небесне світло освічує його й він радіє, порушується в лоні матері. При народженню чиниться незвичайна подія: Промовив німий отець. Потім ведений духом божим іде на відокремлене місце й тут лагодиться ширити царство боже: дух Господень розпалює його єство, що стає великим проповідником над рікою Йордан і наготовляє народи для науки Спасителя. Помітно блистять ангольськими прикметами.

Дехто може скаже: „Хотів би й я бути такою дитиною ласки, як Іоан, але мені далеко до цього“. На це треба відповісти: Всі ми користуємося ангольськими відзнаками й прикметами. Нас прийняв теж Господь за своїх дітей в Тайні хрещення. Також і нам близька приява Ісуса в Євхаристії; св. Дух проводить нашими душами та наділяє їх своїми ласками й дарами; маємо небесну поживу, що перетворює нас на божі істоти. „Предвічний отець оддав у посідання Ісусові всі свої багатства; тож Ісус, через св. Причастя вступаючи до душі, приносить з собою незміримі скарби найріжноманітніших ласк“ (Ліґорі). „Чи ж з цими дарами не можемо вести ангольського життя?“

Іоан провадить життя ангола на землі. Живе чисто, свято, повздержно. Розважаймо його чистоту. „Він лелія дівицтва“, кличе Теодор Студит, сніжнобіла ненарушеність“. Дома в Гевроні виростає це дитя ласки в небесній чистоті, як ясна лелія; ця квітка росте в суворій пустині, цю квітку береже проти всяких небезпек світа пустинна самота. Подивляймо його святість. Ніколи не образив він Бога, в найменшому не відступив ніколи від Божої заповіді; боже право було розважанням день-у-день, навіть найменшою сказою не сплямив своєї душі. Послухаймо, як великий папа Григорій величав його святість: „Коли згрішив Іоан у страві, ївши тільки шарану і дикий мід? Як похибив у своїй одіжі проти Бога, коли покривав своє тіло верблюжим волосом? Як міг образити в своїому справованню, коли не поlishав ніколи пустині? Як могла сплямити його провина балакливости, коли жив відокремлений від усіх людей? Коли стрінула його провина мовчання, адже він тих, що приходили до нього, ганив остро словами: Кудло гадюче, хто встеріг вас, щоб утікали від настаючого гніву?“

Гляньмо на поміркованість його життя. Воно повсякчасний піст, продовжуване умертвіння. Не потребував ні даху, ні постелі, як каже св. Хризостом, не потребував ні стола, ні нічого подібного, тільки світлив ангольським життям у смертному тілі, так була велика його оповздержність, що сам Спаситель сказав про його:

„Проїшов. Йоан Хреститель, що не їв, ані не пив“ — Йоан був ангол у своїому захованню, так живуть анголи в смертному тілі“ (Breiteneicher).

Який гарний приклад для нас! Жиемо в світовому шумі, а всякий в своїому стані повинен дійти до звершення. Як же це вчинимо? Коли будемо держати себе чисто перед усяким зоупуттям, коли замкнемо свої очі й своє серце перед усім грішним, коли частіше підноситимемо нашого духа до Бога й просити його, щоби підпомогав, благословив і освятив нашу працю й наші змагання, коли будемо повертатися до щирої молитви, а тоді й Бог повернеться до нас і відчинить свою скарбівню ласки; ми почуємо в собі охоту до всього доброго. Молодець і дівчина, жінка й чоловік, дитя й старик, усі хай сторожать над собою та роблять з розвагою, застановою і з Богом, а тоді почує всякий в своїому осередку голос, що кликатиме його до високих діл, почує в собі силу, що перепровадить переможно через життєву боротьбу.

Йоан — ангол своєю службою. Він післаний від Бога як предтеча Спасителя, як вістник його приходу. Було багато пророків, що проповідували Ісуса та готовували людей до цього, але ніхто з них не прийняв імени „ангол“, крім Йоана Хрестителя. Йому одному судилося йти зараз таки перед Христом та впровадити його хрещенням у діло відкуплення і вказати палцем на нього. „Багато зорів іде перед сонцем і заповідають близький його прихід, одначе жадна з них не іменується „світлоносець“, як тільки денниця, що зараз таки йде перед світлом дня. Так і Йоан, тільки вибрана ця зоря й цей помітний світлоносець; „не був він світло, а щоби свідчити про світло, щоби всі вірували через нього“.

Іменую анголом Йоана, бо він післаний від Бога наготовити серця людей для відкуплення й повернути серця отців до синів. І справді він навчав невірив, навертав блудячих, наминав несправедливих до покаяння, щоби зробити їх здібними до прийняття приходячого відкупителя. Чи ми можемо ним стати? „Так, можемо, повідає св. папа Григорій, бо всякий з нас стає анголом, коли відкликає ближнього

від злого, коли спонукує його до доброго, коли проголошує блудячому вічне царство або вічну кару. Хай не каже ніхто, я не можу напам'ятати, я нездібний заохочувати, кільки можемо, робім, щоби не потребували ми відплачувати в муках не добре збережений талант“.

Мандруючи дорогою до неба, повинні ми також інших, що стоять безчинно, запросити, щоби ішли за нами. Візьмим їх за руку й провадьмо їх, ідім перед ними добрим прикладом; всякий може стати анголом рятунку для свого ближнього словом і ділом, поученням і доганою. Чи ж геройське мучеництво св. Аннети не навело її товаришку Фабіолу до подивлювання християнства так, що дійшла до правдивої віри? Чи ж не придбала сята дівця Цецилія своїм ніжним поучуванням Валеріяна й Тіверція до християнської віри? Її мученича смерть поділяла так чудодійно, що навернулося чотириста поганців. Бог хоче, щоби один одного підпомогав, один одного заохочував до доброго, щоби була більша втіха й слава по той бік. Як щасливий ти, християнине, коли хоч одну душу припровадив ти до Бога! Це значить більше, ніж багато скарбів цього світа. Батьки, вчителі, господарі, слухайте цього слова, будьте вашим дітям і підчиненим такими анголами й провідниками до Бога. Приятелю, старайся позискати серце свого приятеля, візьми його з собою до церкви, на молитву, проповідь, до прийняття святих Тайн, цим робом сповняєш уряд ангола“ (ibidem).

Ангольське життя — справжнє буття! Його потрібно громадянинові, щоби запевнити належний розвиток своїй батьківщині на всіх полях і забезпечити її перед поневоленням; його потрібно християнинові, щоби тримати у високій ціні й пошані свою душу, що повинна осягнути й придбати собі добра небесної батьківщини; потрібно воно всякій людині, щоби оминати безчестя й осоромлення на землі та вічного осудження від Бога.

Йоан — не тільки ангол, але своїм навчанням і діянням пророк. „Ти пророком Вишнього будеш зватися“, сказав Захарія при народженню свого

сина. Пророк Вишнього — це високе відзначення, високе завдання. Коли Ісаї доручено бути пророком, тоді злетів з божого престола Серафим, очистив його уста жарким вугіллям і промовив: „Узята від тебе беззаконність твоя й з гріха твого ти очищений“ (6, 6—7). До Єремії сказав Господь, доторкнувшись уст його: „Це я освятити тебе й призначив пророком для народів та поставив тебе сьогодні над народами й над царствами, щоби ти викоринював і руйнував, вигублював і валив, будував і насаджував“ (1, 10).

Як бачимо, велике завдання пророка, бо він післанець Бога, святий його уряд, бо сповнює боже право, боже доручення, далекий його зір, бо продирає заслону будуччини. Все те стрічаємо в найвищій мірі у Йоана. Бож він найбільший з усіх пророків, іменується пророк Вишнього. „Йоан останній, найвищий і наймогутніший з усіх пророків. Останній, бо зараз по ньому приходить Господь, щоби спасти свій народ; наготовлює йому дорогу, рівнає стежку. Йоан — найбільший пророк, бо приймає освячення на пророка ще як ненароджене дитя; проповідує, як дитя пустині; виступає як муж з такою честю й силою, що дивується весь світ над ним; проповідує покайня й навернення з такою натиском, що вся Юдея й Єрусалим спішать до нього в околиці Йордану, щоби почути його й дати себе йому охрестити. Йоан — наймогутніший пророк. Як лев пустині підносить свій голос і кличе: „Покайтеся, наблизилось бо царство небесне; вже сокира коло коріння дерева лежить; усяке дерево, що не дає доброго овочу, зрубують і кидають у вогонь“. Як могутній вістник приходячого Бога кидає свій поклик до покайня, а тисячі б'ються щиро в груди й визнають свої гріхи. „Я хрещу вас водою на покайня, а той, що йде за мною, могутніший від мене; недостоєн я йому й обува носити. Він вас хреститиме Духом святим та вогнем“. Так отже дав Йоан свідоцтво про правдиве світло, щоби усі увірили через нього. Чи ж може бути щось вище, ніж пророчий уряд Йоана? За ним іде сама вочоловічена правда. Він показує не тільки здалека на боже світло, але ставляє його справді світові перед

очі; дає свідоцтво про правдиве світло, що освічує всякого чоловіка, який приходить на світ“ (ibidem).

Та ми цінуємо пророка не тільки по його науці, але теж по його чеснотах. А деж більша чеснота, ніж у Йоана? Його серце горіло жарким огнем запалу для божої справи, для слави Ісуса. Цей його вогонь уділявся також іншим. Тисячі наверталися на правдиву дорогу. Не лякався нічого, виповняв ревно свій пророчий обов'язок, виступав сміливо проти зіснуття, проти гріха, а навіть оддав своє життя в доховання вірності своїм обов'язкам. Не кермувався самолюбством, гордовитістю й зарозумілістю. Коли виступив Спаситель як учитель, усунувся на бік. Тож Йоан — це взорець чесноти.

За цим взірцем повинні й ми йти та наслідувати його. Маємо рідню, постараймося, щоби у нашому домі величали й прославляли Бога, щоби там не чинилося нічого супротивного божим заповідям. Шукаймо вісьому божої слави та дбаймо про спасіння повірених нам душ, а сповнимо завдання пророка. Маємо значний уряд, силу, значіння, позаходімся, щоби у нашому крузі розширювалося добро, над яким витав би дух божий; стараймося дати зі себе гарний приклад, будьмо світильниками, запаленою лямпою, що кидає ясне світло на всі боки. Св. Маврикій сам один так закрив тебайський легіон для Христа, що цей, в числі шість тисяч мужів, пішов на мученичу смерть за Ісуса. Св. Мартин уже як жовнір придбав багато сердець для Христа, не згадуючи про пізнішу його діяльність як ченця й єпископа. „Як зло ділає заражуючо й розширює свою трутину на дальші круги, на дальші покоління, так теж добро має притягаючу силу, серце позискуючу владу, на доброму прикладі одного збудувалося й двигнулося часто багато хитких.

Однісінький добрий отець, добра мати, сумлінний наставник є часто для громади велике благословення, тримає лад й порядок, виховує своїх синів і дочки в божому страхі й побожності та любови до батьківщини, а ці продовжують це виховання на своє покоління. Так зростає божий рід у блиску чесноти. Або скажіть самі: Від кого маємо нашу віру, наше при-

в'язання до свого обряду, наше пожертвовання для великих справ батьківщини й своєї державности, кому завдячуємо наші релігійні засади, наше патріотичне й безгрішне виховання, наш обичай? Чи не правда, що тут є наші батьки, наші попередники, наші проводирі, від яких походить це? Вони зробили добрий засів. Вступаймо й ми в їх сліди, хай світить наше світло перед людьми, щоби вони бачили наші добрі діла й величали Отця в небі. Хто сповняє завдання пророка, той набуде його нагороду; що доброго сіє людина, це також збиратиме. Будьмо ревні, напам'ятаймо, навчаймо, чи воно догідно або ні; сповняймо наш обов'язок, хоча стрічаємо спротив; витриваймо в доброму, як Йоан, що закінчив своє життя мучеництвом" (ibidem).

Вінець Йоанової слави прибраний ангольською чистотою, пророчою мудрістю, запалом і невтомною працею, пристроївся під кінець мученичою кровю. Загляньмо до Махерської тюрми, там у темних підземеллях нуждається Йоан, закований в кайдани, бо сказав правду чужоложникові, бо виступив сміливо проти відсуття на королівському дворі. Та його душа не лякається, не тремтить; він молиться, а втіха флієть з його очей. Являється кат і жадає його голови, бо цього захотіла ненаситна пімста чужоложниць. Кладе свою голову під меч; умирає по героїськи за Бога й за його святе право; правдивість своєї науки припечатав своєю кровю.

Минулися бенкети Ірода, зів'яла краса його незаконної любки Іродіяди, прошуміли радіщі й розкоші зопсуетого двора, всюди пусто й непривітно, та не минулася слава святого Йоана, не пройшло його героїство, зросли вони зі страшного місця крові й блищать ясним блеском досіль і яснитимуть на далі.

Яким же робом наблизимся ми до його мучеництва? Чи це в нашій змозі? Чи й нам треба зростити землю своєю кровю? Так, ми можемо й повинні іноді це чинити! Коли справа божа, справа церкви в небезпеці, під припадком, коли загрожене вство-

вання батьківщини й її державности, то самозрозуміла річ, що тоді й найбільша жертва, найвища посвята з майна та крові мусить бути покладена на святому жертovníку, бо інакше затажить на нас проклин тут на землі й вічне осудження від Бога.. Далі, як знаємо, є безкровне мучеництво. Терпіння, що зсилає Бог на нас, хрести, клопоти, пригоди, що насуває життя, болі, муки, яких зазнаємо за час свого перебування — все те листки з мученичого вінця. Коли пройдемо по всіх тих колючках, по всіх дебрях сміливо й відважно з любови до Господа, з любови до доброї справи, тоді й над нами заясніє мучеництво, заясніє хресна слава. Крім цього зверхнього мучеництва є ще духове, що чиниться в серці людини: спокуса й боротьби душі, осередні горя-смуток, глибинні тривоги, пригноблення, важкі думки. Це осередне мучеництво перевиспає іноді зверхні терпіння.

"Християнська душе, витривай в цій осередній боротьбі, дякуй Богові за всі хрести, прохай завжди за ласку, сполучи себе в св. Причастю як найтісніше з Ісусом, зверхником мучеників — а також ти зможеш зірвати собі рожу мучеництва. Тоді, коли по пробутих терпіннях і щасливо проведених боротьбах, зможеш колись замкнути свій плях життя, відчиняться тоді брами неба, а ти ввійдеш через терпіння до вічних радощів. Глянь, цей час проходить скоро, витривай і не захитайся.

Споглядаймо на Йоана, предтечу Ісуса Христа, що прибраний трьома вінцями слави: чистоти, пророцтва й мучеництва. Любим цього великого святця, взиваймо сьогодні могутнього його заступництва, навчімся пізнавати на ньому правдиву величину, що не проходить ніколи, а це чистоту, запал до праці й силу віри. При боці божого престолу, на чолі святих старого завіту, стоїть Йоан і споглядає з Марією на своїх почитачів, щоби бути для них небесним заступником. Та ми споглядаймо в гору й прямуймо до вершин, аж прийде цей щасливий день, коли також нам судиться ввійти до небесного раю й до товариства всіх вибраних" (ibidem). Амінь.

Святих славних і всехвальних Апостола Петра й Павла.

Блажен еси, Симоне, брат Йона.
(Мат. 16, 17).

Хто поклав свою голову в обороні своєї батьківщини й її державности, заслужив собі на вдячний спомин у грядучих поколіннях; його геройська кінчина стане народнім святом...

„Поміж усіми святими немає таких, що вчинили б на землі більше доброго, ніж ці два Апостоли, яких пам'ять празнуємо сьогодні. Тому призначила католицька церква день, у якому обидва Петро й Павло, перетерпіли мученичу смерть для святого обходу“ (Stolz).

Гляньмож і ми сьогодні уважно на їх визначне, багатодіяльне життя та на їх геройський кінець. Петро й Павло — вибранці божої ласки, це перша точка нашого розважання; друга Петро й Павло — великі герої мученичої смерті.

Невабуть борці, Петре й Павле, ви що для Ісуса все віддали, що мали, що своєю кров'ю церков оснували, просить за нами, щоб і ми вірними її дітьми стали, яких би жадні загрози не відхиляли й не лякали!

Петра й Павла покликав сам Спаситель до великого діла. „Блажен еси, Симоне, сину Йонин“, каже Ісус до св. Петра; саме те можна прикласти до св. Павла. У Ветсліді, рибарській місцевості, при Генезаретському озері, проживав жид Йона, що мав двох синів, Симона й Андрея, з якими провадив риболовство. Ці два пішли потім до Копернаума, де зберігаючи закон Мойсея, жили в праці своїх рук. У тому часі виступив Іоан над Йорданом і покликавав людей до покаяння. Тоді теж розійшлася чутка, що явився Христос. Почувши про це Андрей, пішов до Ісуса разом із своїм братом. Господь, побачивши Симона, кликнув до нього: „Симоне, від тепер будеш зватися Петро (скала)“. Обидва брати пробули трохи

з Ісусом, а потім вернули знову до свого ремесла. Це був перший поклик до високого завдання. „Чи міг звичайний рибар зміркувати тоді, які наміри має Господь з ним, даючи йому імя Петро? Чи міг прочувати, що якраз він стане угольним каменем, скалою, на якій мала здвигатися будівля, що виступить сміливо проти всяких хуртовин і перетриває до кінця“ (Breiteneicher).

Прошло кілька місяців; Христос з'явився над Генезаретським озером і почав тут учить. А що на той слухачів був великий, Ісус увійшов до корабля Симона й проповідував. По скінченій науці звелів одплисти від берега на глибину й там закинути мережі.

Лерля була така обильна, що наповнилися сітти Симона і його товаришів. Здивований тим чудом кинувся Симон до ніг Ісуса й заговорив: „Іди від мене, Господи, бо я чоловік грішний“. Цей надмір ласки бентежив його. Ісус одповів йому: „Не лякайся, будеш ловити людей. Ходи за мною“. Зараз оставив сітти і все, що мав, та пішов за Христом. Це був другий поклик. Іще й тоді не прочував Симон, що ця велика ловля була прообразом гарної, апостольської діяльності, що, як тепер затуляв багацько риб до неводів, так колись придбає чимало душ для божого царства.

Останній, найвеличнійший поклик Симона був при виборі Апостолів. Ісус молився цілу ніч, а коли настав день, скликав своїх учеників і вибрав з поміж них дванадцятьох Апостолів. Перший з вибраних був Симон-Петро. Йому передав найвищу владу: „Я тобі кажу, що ти Петро, й на цьому камені збудую церкву мою й ворота адські не переможуть її. І дам тобі ключі царства небесного: і що ти звяжеш на землі, буде звязано на небесах, і що розвяжеш на землі, буде розвязано на небесах“ (Мат. 16, 19). Тож Симон — вибранець божої ласки.

Чим же заслужив він собі це відзначення перед іншими Апостолами? В його серці горіла завжди жарка туга за Спасителем, тому Христос при першій стрічі вирізняє його; потім проявив він високу пошану й глибоку задуху для Ісуса,

тим то за другим разом покликав його Син Божий іти слідом за ним. А що мав міцну, тривку віру, тож Спаситель зробив його зверхником Апостолів і головою своєї церкви.

Жарке бажання, невтихомирна туга, глибока посвята й тривка віра — це речі, що відчиняють людині скарбівню божих ласк.

Туга, пожертвовання й незахитанна віра в гарне завершення — це угольні лучники всякої будівлі, всякого важного діла. На них засновується розвиток земної батьківщини; вони теж заповнюють невтомному борцеві цінні житла, цінні місця в небесній батьківщині.

До св. Павла прийшов теж божий поклик. За часів, коли Апостоли почали ширити християнство, жив у Єрусалимі молодий чоловік Савло, що відзначався великим розумом, високою наукою, а головню неперемінливою ненавистю до християн. Коли жиди каменували св. Стефана, він радо приглядався цьому й стеріг оджи убийників. Ходив по цілїм Єрусалимі, вишукував християн і втручував їх до тюрми. Та не досить було йому цього, хотів іще піти до міста Дамаску, де проживало багато Христових визнавців, щоб і тут ширити проти них переслідування. Парозумівся зі старшиною, й вибрався в дорогу. Коли вже був недалеко Дамаску, освігло його нагло світло з неба. Впав на землю й чув голос: „Савле, Савле, чому переслідуєш мене?“ Питає: „Господи, хто ти є?“ Голос відповідає: „Я Ісус, котрого ти гониш“. Збентежений і затрівожений промовив: „Господи, що хочеш, щоби робив я?“ Тепер почув: „Іди до Дамаску, там скажеться тобі, що маєш чинити“. Встав із землі й був сліпий. Запровадили його до міста й він три дні не бачив нічого. З божого наказу явився Ананія, поклав на нього руки й сказав: „Господь Ісус післав мене, щоби ти прозрів і сповнився Духом святим“.

Чиж це не божий поклик? Чиж це не високе відзначення? Савло йде гонити Християн, а Ісус затримує його в дорозі проміннями свого світла; витягає меч, а над ним розсипається світло ласки; го-

рить ненавистю до нововірців, а Ісус перемінює її в жарку любов до евангелія. На Павлі показав Господь, що не хоче заглади навіть найбільшого свого ворога, тільки бажає його врятування. Це, що вчинив Спаситель на Павлі, вчинив уже на багатьох тисячах людей. Бо повсякчас, коли чоловік відвертається від грішного життя, був Христос, що напимнув його до цього осередно або зверхно“ (Stolz). Розходиться, щоби чоловік пішов за світлом божої ласки, щоби не відкинув напимнень, а стане дитиною Бога й спадковником гарного життя.

Що Апостоли Петро й Павло йшли вірно за божим покликом і за вказівками божої ласки, це показала наглядно геройська їх кінчина.

Колиб хто в 67 р. по Христі замандрував до Риму, мав би цей образ: „Рим був найбільше місто на землі, страшна цариця народів. Римський орел розпростер свої крила понад цілим тоді знаним кругом землі від берегів Рену й Дунаю аж геть у глибину Азії та до жарких пустинь Африки. Одно імя влади пишалося на світі, а це було імя Риму. Входили тут і виходили війська, сюди спрямовувалися переможці та складали в святині Юпітера знаки добичі; тут спливалися скарби світа, тут проживали богачі й великі розкішне життя. Також почитання богів було тут найбільшкучійше; чотириста шістьдесять святинь прикрашувало величезне місто, побудоване до тридцять тисяч образів для божків. Тут складали багаті офіри й дари, а голова держави носив титул найвищого священика — Pontifex maximus. У блистячій палаті резидував усмогутній монарх на Палатині близь обильно відвідваного форуму, а тисячі запобігалися сповнити всякий з його натяків. Усі народи Європи, Азії й Африки, збиралися у великому місті, але ніякий народ не був більше погорджуваний, ніж жидівський; жид був для Римлян зненавиджений.“

Тут у головному осередку світа являються два мужі з жидівського краю й починають учить; приходять два мужі без зброї, незначні, й проголошують віру в розп'ятого Ісуса. Зважуються проповідати, що всі боги гордовитого світового міста не є нічо инше,

як пусті видумки, що спасіння й життя можна найти тільки в розп'ятому Хресті. Як великої відваги потрібно до такого виступу! Хрест був у Римлян знаком ганьби, а Петро, бідний рибар, з далекої Галилеї, подає їм якраз хрест як знамя відкуплення. Римляни пишались числом своїх богів, а Павло, диваняр з незначного місця проповідує одного Бога, всіх тих богів признає за божків та виповідає цілій поганській вірі війну. Коли хто забирався до такого діла? Чи не знаємо, що Рим задро чував над своїми богами й вівтарями? А вони таки зважуються проповідувати одного Бога, що хоче всіх цих богів повалити й засісти на їх місці. Чи не поляжуть вони? Так, поляжуть, але таки переможуть; поляжуть що до тіла, а переможуть що до духа: повбивають їх, а вони таки житимуть у своїй науці й своїх наслідниках. Станеться нечуване чудо; зі зрошеної кровю землі має звестися переможно погорджений хрест. Петро має там поставити свій престол, де досіль панували могутні цезарі.

Петро вже в 42 р. по Хресті пораз перший прийшов до Риму. В часі своєї діяльності в Римі повернувшись до віри в Христа, між іншими сенатора Пуденса разом з його двома синами Тимотеєм і Новатом та двома дочками Пракседою й Пуденціною. В домі Пуденса мав проживати Петро. Поволи побільшалося число вірних; навіть на цесарському дворі найшловхід евангеліє; на вернувся Флявій Климент і цесарська принцеса Домітілля. Посіяне в землі зерно почало потихо сходити й зростати, а князь Апостолів доглядав пильно молодого засіву. Коли обовязок покликав його як першого Апостола до далекої Азії, то таки тягнула його туга й запал ускорі знову до головного міста світа. „Як вірний проводар Бога, пише Евзевій, узброєний божою оружиною приніс Петро цінний товар, світло розуму, зі сходу жилцям заходу, подаючи саме світло й небесну проповідь, що приносила спасіння душам“.

Двадцять літ пізнійше, а то в 62 р., з'явився також Апостол Павло в мурах міста світа. Невисловлені труди сповнив уже великий Апостол народів, безліч

терпіннь переніс у кайданах і тюрмах, у бичованнях та ударах. З огненним запалом, з відвагою й витривалістю, пройшов краї західної Азії, Греції, Македонії; всюди з великим успіхом проголошував евангеліє. Та не переможна сила тягнула його ще до цього великого, цесарського міста. „Мушу бачити Рим, пише в своїх листах, бо вашу віру славлять усюди в світі“. Два літа сидів скований в тюрмі, а дух його витав у християн міста світа. Під кінець прийшов до Риму, жив повні два роки й міг проповідувати слово боже. А коли потім іще раз одбув евангельську подорож, прийшов у друге до Риму та покінчив там своє життя мучеництвом. „Не було нікого при першій моїй обороні, всі мене покинули та Господь скрісиз мене й визволив од усякого діла лукавого; він допоможе мені до царства свого небесного“. Бачить духом своє близьке завершення й свою мученичу смерть. „Мене наготовили на жертву й настав час мого відходу“ (Breite-nehmer).

В 67 р. були тяжкі переслідування християн. Петро, бажаючи мабуть заховати себе для церкви, хотів покинути Рим. Ідучи дорогою, що провадить з Риму до Неаполю, мав стрінити Спасителя з хрестом на плечах. Здивований кликнув: „Господи, де йдеш?“ „На Голгофту, щоби дати себе на ново розп'яти“. Петро порозумів ці слова так, що йому треба повернутися та зносити терпіння разом з іншими. А що ж це були за терпіння?

На цесарському престолі сидів тоді лютий Нерон. Цей „син злоби“ казав запалити місто Рим, щоб його очі мали чим побавитися. Шість днів горіло місто, а він приглядався розкішно полумінням та співав пісні про пожар Трої. Свою злобу завершив тим, що заявив прилюдно, начеб цю пожежу вчинили християне. Від тепер почала обильно плисти мученича кров. Ловили християн і впроваджували їх до садів Нерона, де віддавали їх на страшні муки. Обшивали їх звірячими шкірами, а дикі пси розривали тіло шматками, вшпалали на хрестах, палили, обливали смолою і ввечері запалювали, щоби царське око бавилося блисками страшних світильників.

Розшаліла злоба посягнула й по двох визначних Апостолів. Зловили їх, скували та вкинули в темні, тюремні підземелля. „Як колись у Єрусалимі нуждався Петро в залізних оковах, так тепер мучився в Римі; як Павло носив окови ради Христа в Філіпі та Кесареї, так тепер двигав їх знову в Римі. Одначе відважні визнавці тішилися своїми муками, вважали кайдани за свою прикрасу, за окови любови, що звязували їх з Ісусом. І в залізних оковах і темній тюрмі проповідав Петро — слово боже не дасть себе скувати — та навернув двох тюремних сторожів. Процеса й Мартиніяна, крім сорок сім в'язнів. З долівки виплило джерело й подало воду до хрещення. В своїх тяжких кайданах радіє Павло і в своїм лебединім співі кличе весело: „Наготовлено мене вже на жертву й настав час мого відходу. Доброю боротьбою я боровся, дорогу скінчив, віри дотримав; на останок готується мені вінець правди, що віддасть мені Господь того дня“. Справді, славна була це дорога, геройський шлях повних тридцять літ. Тужливо били серця Апостолів за мучеництвом. Чиж не перенесли вони багато мук за Імя Ісуса? Під кінець прийшов бажаний день. Випроводили Апостолів, братів у терпіннях і любови, з Мамертинської в'язниці; йшли разом до Остійської брами. Як мусіла радіти їх душа на цій останній дорозі, коли думали про будучу славу Христа! За брамою стоїть каплиця, що вказує на місце, де обидва Апостоли мусіли розлучитися. Петра попроводили здовж ріки Тибра в гору до Янікули. По переказах узяв він залізні окови, що сковували ранену кайданами ногу, й кинув геть от себе. Приготували хрест й розп'яли його стрімголов. Каті й побожні невісти обкружали розп'ятого Петра, що ще хвалив Бога, поки не віддав духа. Дві жінки, Васи́лісса й Анастасія, схоплювали кров мученика; на цьому зловили їх і зараз стяли їм голови.

Яка геройська відвага блищить у смерті Петра! Без нарікав і тривоги, з веселим умом наближується до страшного хреста; як справжній наслідник Ісуса віддає свого духа на хресті та вмирає за того, що відкупив його на хресті; висить на хресному дереві

відвернено: бо відданий ученик вважає себе негідним умирати так, як його Господь і вчитель.

Павла провадили дорогою до Остії в самотну долину, віддалену на годину ходу від Риму. Прийшовши там, привязали його до мармурного стовпа й стяли мечем, бо він був римський громадянин. Тричі підскочила стята голова з землі й на кожному місці, де доторкнулася землі, зринуло джерело. Ці три джерела можна бачити ще й тепер.

Так покінчили обидва найбільші Апостоли, так дали вони своєю смертю свідоцтво за Ісуса; були йому вірні аж до смерті. „Це вони, що прийшли з великого горя й вимили свої одержі кровю Агнця. Це два оливні дерева й два світильники, що стоять перед лицем Господа землі“. „Вони оливні дерева задля своєї духової врожайности; „світильники“ своєю наукою й своїм життям.

Їх смерть багатозначуча й славна. Павло вмирає в низу, кінчає в покорі, як малий, непомітний; на горі вмирає Петро, бо він має бути скалою, високою горою церкви, яку видно далеко. Під мечем упадає Павло, бо він вививав мечем слова божого з такою силою, як ніхто инший; на хресті вмирає Петро на знак, що хрест — знамя церкви і її найвищого пастиря. Обидва вмирають у Римі. Рим значить „міцний, могутній“. Цим означено, що діло, яке освоюють, має бути тривке й незрушне аж до кінця днів. Кінчають свій апостольський уряд у столиці світа, щоб освятити її своєю кров'ю й призначити на столицю християнства.

Чиж не славний кінець апостольських князів? Певно; нічо не може бути величнице, як вірність аж до смерті, як перемога мучеництва. Чиж може бути що славніше, як що на могилі Петра зноситься найбільша будівля світа, маєстатична святиня св. Петра? Що може бути славніше, як факт, що старий, поганський Рим з своїми могутніми цезарами, з своїми великанами-будівлями й святинями богів розсипався в порошок, що баня св. Петра й верхи св. Павла підводяться переможно над ним? Чиж не блискучий

доказ правди й неминаємості нашої святої справи, чи ж не славна це пам'ятка про обидвох князів апостолів Петра й Павла? Так, правда перемагає й мусть перемогти: з крові й руїн підіймає переможно свою небесну голову" (Ibidem).

Як гарно воно, коли також ми по прикладові обидвох основників нашої святої церкви, по прикладові відомих Апостолів Петра й Павла збережемо вірність у всьому супроти Христа, його святого діла та його високого життя. Цю вірність можемо показати при різних нагодах, бо різні хрести, різні бурі проходять над нашими головами. Збережимо віру посеред найстрашніших хуртовин, держимося своєї церкви й її обряду, не даймо себе зловити ніяким приманам, ідімо сміливо й відважно слідами обидвох Апостолів, любимо свою землю, свою батьківщину, не лякаймося й найбільшої жертви для них; правда мусть перемогти як не тепер, то в четвер, як перемогло геройське діло Петра й Павла. „Приймаймо терпіння, як дар з руки Бога, зносимо їх з любови до Господа та сполучуймо їх з гіркими муками Ісуса“ (Ibidem). Витриваймо й будьмо невтомні у високих прямованнях, стіймо твердо при святому ділі. З терпінь, крові та руїн зросла величчя будівля християнства, з терпінь, христів, пожертвовавши зростає гарно й наша будучина. Велика, щира та вірна жертва принесе велике жниво як тут на землі, так теж колись у вічних, небесних селитьбах.

Ви, славні Апостоли, Петре й Павле, що своєю кров'ю оснували церков і жертвою свого життя дали свідоцтво правді, просить Господа, щоб і в нас зростала ця міцна віра, щоб і в нас горіла сміливість та відвага до великого, святого діла, щоб і ми здвигали величчю будівлю нашої долі, яка промостилаб нам шлях до кращого пожиття між іншими народами, до своєї державности, щоб і з нас опали окупи понижування й визискування нашої крові, нашого майна, щоб і до нас приноровлено право людяности в міжнародньому суді; допоможіть нам зажити божим правом, з якого простелилась би дорога у вічну величність до щасливої сполуки з вами! Амінь!

Переображення Господа й Спаса нашого Ісуса Христа.

Гди, докво нам зді бити (Мат. 17, 4).

Коли батьківщина в неволі, ярмі, тоді справжні сини й дочки йдуть на найтящі муки, приймають страждання в тюрмі, щоби жертівною боротьбою придбати своїй країні хосенного, святого спокою. Для цієї величньої мети склали в старому завіті свої голови Макавейські брати.

Сьогодні провадить нас Євангеліє на соняшні верхи гори Тавору, де Христос переобразився, де „лице його засіяло, як сонце, а одежа його стала біла як сніг“. Це вчинилося ненадовго перед його смертю. Цим прославленням хотів зазначити, що хто слідкуватиме за ним на Голготу, цьому на кінці важкої дороги розереться незрівнане щастя — з терпіння зрине спасіння. Тож завдання людини стреміти до звершеного переображення свого життя, щоби з хмарних низин завітати до світляних, небесних вершин, тобто до місця всякого добра,

Дайже нам Господи це завдання належно пізнати і до райських висот вічного буття прямувати!

Відомий маляр Рафаель намалював Переображення Христа так: На образі є дві події: На верху гори висока щасливість, а в долі велика нужда, страшне горе. В горішній частині являється Спаситель, уносячися над землею, докола Мойсей та Ілія, що дивляться побожно на нього. Від Ісуса розливається повнота небесного світла й підводиться навкруги, як поворушна полумінь. Мерехтить боже світло докола голови Господа, блистить на його одежі, що світить осліпляючою білою яснотою. Підносячи рамена й споглядаючи до небесного Отця, здається говорити: „Отче, прослави мене славою, що мав я в тебе перше, ніж був світ“. Чогось кращого, святішого не бачили людські очі; все тут боже, все тут чистий відблиск райської величности, що наближується до чоловіка. Одначе око людини не може

знести цього блиску. Це бачимо на трьох учениках, що є разом на горі. Яків лежить лицем на землі, Петро відвертається від цієї ясної появи й не може відчинити очей, Іоан тримає праву руку перед своїм зором.

А тепер погляньмо на другу подію, на земне горе, на важку долю у стіп гори. Тут бачимо нещасну рідню, що приносить навіженого хлопчину для одужання. На його найшов дикий шал: кидається, рве, верещить, пивиться, так що ледви батько може видержати. На переді клячуть старша сестра і вказує згорювана на несамовитого брата; молодша відвертається назад з очима повними сліз.

Перед нами дві неоднакові долі. На висотах розкіш і щасливість, у долі злидні, одчай: горою святий спокій, небесне світло, долом потрясаюча погань, доскульне терпіння. Як гарно горою, як сумно низом!

Це вірний образ життя! Але в цьому показана мета й життєві завдання. Треба позаходитися, щоби просувулися приємки й настала яснота. Мусимо так справуватися, щоби одно промінялося, переобразилося в друге.

Вже в самій природі маємо переміни, переображення, що схожі в дечому на сьогоднішню велику подію. „Грядка рож у марті й сама ця грядка в липні — що за різниця! В марті нічо, тільки чорний помервлений насип, з недуже любими запахами й нагими, сіро-зеленими кущами. А в повноті літа величаві квіти, що сповнюють увесь сад чудовими пахощами.

„Чи роздумовали ми коли, як дивний мистець цей рожевий кущ, що зможе з навозу витворити рожу? З темного, брудного царства землі зуміє витягнути соки для барв і пахощів, що не виявляють найменшого сліду про своє походження. Або гляньмо на фіялку над муравою. Відки цей любий запах і чудова барва? Зачаровані в сірій землі! Всяка рости́на — це варстат, у якому земні матерії переображуються на квіти.

Нас, людей, часто засоромлюють вони своїм мистецтвом переображення. При пахощах рож не по-

думає ніхто про земний запах. Завдання нашої душі, витворити таке переображення й позаходитися, щоби все, що трапляється в життю, промінялося в любі й пахучі квіти, щоби гидке, гнівне не зринало на лиці, як оповіщення на мурі, треба навчитися панувати над собою; в найбільшому нещастю ялося скупити всі свої сили в собі“ (Foerster). Сади журби, недогоди й турботи повинні перетворюватися, переобразуватися в сади добірних, шляхотних щеп, у гарні зільники, що розливалиб рясними квітами чудодійні пахощі по всьому; придавлюючі, пригноблюючі настрої хай пройдуть у величні, захоплюючі, тривкохосенні зриви. Бурхливість, сварливість, розярення, гнівливість, несамовитість проміняймо в ніжність, лагідність, тихість, проворну мовчальність і достойно збережений спокій. Долина сліз і плачу хай переобразиться в неминаємо щасливі, божі левади! Хресна дорога хай веде до Бога! Будьмо задивлені в прославлення Спасителя, вонож і наше прославлення; хай додає нам відваги й сили побороти всі життєві труднощі й витривало перенести розхвилювані страждання.

Вся історія й розвиток чоловіка вказують на це, що він прямує з печальної, скорботної недолі до зоряної, небесної волі... Ця історія ставить нам перед очі троякий образ: „Райського чоловіка, значить, який був, коли вийшов з руки Бога; борця, яким повинен стати по упадку в гріх, і переображеного, який буде по воскресенню“ (Breiten-eicher).

Райського чоловіка бачимо в Адамі; борця в році Іллі над Горевом; переображеного в Христі на Таворі.

Який чоловік тепер, не міг такий бути колись. Дійдемо до цього, коли розважимо теперішній його стан. У чоловіці скривається нахил до злого. Хай тільки буде що заказане, а вже посягає по це рукою. „Доброго, що хочу, не роблю, каже Павло, а чого не хочу, лихого, те роблю“. Так глибоко воно вкорінене в людській природі, що вже дитя схильне до самолюбства, впертости й брехні, так що треба багачько

труду, щоби спрямувати її до доброго. Одначе з початку не могло так бути; цього нахилу не міг чоловік отримати від Бога, бо це значилоб, робити Бога творцем злого, відмовляти йому святости й доброти. Тож чоловік первісно був інший.

А які терпіння не зносить він! Дні його буття повні нужди; перший знак його життя — сльози. Перед кожним стоїть неминуча смерть, а мучача гадка про її певність затроює короткі радощі на землі. Бог не створив таким чоловіка, він бо справедливий і не карає, де нема провини, чи особистої, чи одідиченої. „Хто хотів би зробити Бога творцем терпіння, мусів би заперечити його справедливість, а через те і його буття, бо немислимий несправедливий Бог. Тож первісний чоловік був инакше вивінований, мусів бути без терпіння“ (ibidem).

В теперішньому чоловіці бачимо доволі незнання й помилок. З трудом учиться та з напруженням доходить до світла. А при всьому тому полишається для нього багато непроясненого. В початку не могло воно так бути, бо инакше требаб уважати Бога творцем помилок і безвідомства, а це рівнялось би запереченню відвічної правди. Вже сам розум показує нам, що перший чоловік мусів жити в райському стані.

Про це засвідчують теж загальні перекази народів та божа об'ява. Всі народи старовинного світа розповідають про щасливий, золотий вік, з якого чоловік витрутив себе своєю провинною. Хто впав, цей перше стояв, хто погіршився, той перед тим був добрий.

І божа об'ява говорить про щасливе життя першого чоловіка. „Створив Бог чоловіка у свій образ, у образ божий створив його, як чоловіка й жінку створив їх. І бачив Бог, що все, що створив, було вельми добре. І взяв чоловіка та осадив його в райському саду, порати його й доглядати“.

Перший чоловік був звершений, бо між його душею й тілом вступувала повна злагода, панував над природою та сполучувався з Богом; був у злагоді з самим собою, значить, його духові й тілесні сили

зрівноважувалися, проживали з собою в гармонії; мав велике пізнання, відомі були йому всі створіння; його воля схилилася до доброго; його серце було чисте, невинне, не ворушили його низькі пристрасти й пожадання; його тіло не знало хвороби, болю, терпіння, смерті; тишилося молодечею силою, молодечими вражіннями.

Близкість Бога й божа сполука вщаслилювали його буття та освічували пляхи його життя. Його око дивилось весело до неба, туди спрямовувався і його дух, а серце відчувало повну щасливість, бо був справжнє дитя та справжній приятель Бога.

В так великому щасті проживав перший чоловік. Тому так тужать усі народи за цими дорогими хвилинами, тому розходяться важкі нарікання, що пропала гарна доля. Бож так не в тепер. Чоловік через гріх упав з чудових вершин до нужденних низин. Одначе боротьбою й невтомним трудом має він знову дійти до кращої мети, має стати борцем-трудівником, щоби зеднатися з переображеним Христом.

Хто хоче видістатися на верхівля високої гори, мусить натрудитися й побороти багацько перепон. Саме так, хто хоче дістатися на небесні вершини, мусить чимало напрацюватися, мусить не одно пройти, неодна перемогти. „Хто хоче бути моїм учеником, скавав Христос, хай запереться себе, хай візьме хрест на себе і йде за мною“.

Такого борця мандрівника представляє наш пророк Ілія. Він, рятуючи своє життя, утік з двора Ахава й безбожної Єзавелі, прийшов у Версавію, що в Юдеї, до криниці присяги, й лишив там свого слугу. Сам же пішов у пустиню, за день ходу звідти, поклався під ялівцевим кущем і заснув. Аж ось торкнув його ангел і сказав йому: „Вставай, їж!“ Позирнув Ілія, а в головах печений корж і коновка з водою. Попоїв, напивсь і ліг знову спати. Ангел прийшов у друге, торкнув його й каже: „Вставай, попоїж, бо дорога тобі далека. Попоїв і напивсь, а покріпившись цією їжою, мандрував сорок день і ночей аж до божої гори Хорива.

Акеж значіння цього? Ілія показує земного мандрівця; двір Єзавелі — це грішне життя, зіпсутий світ, який чоловік, що шукає Бога, мусить полишити; пустиня — це дорога земної мандрівки, а Версавія, криниця присяги — це хрещення, де чоловік заприсяг Богові вірність і повбіцяв виректися всього лихого та ходити дорогою його заповідів. Та на цій дорозі поволи чоловік утомлюється, кладеться під ялівцевим кущем у тіні земного занедбанія й байдужливости, лінивого спокою і засипляє. Приходить ангол і будить сплячого. Є це божа ласка, що будить чоловіка з духового сну й духового занедбанія. І страву подають йому, щоби покріпився на дальшу дорогу, це хліб життя в Тайні Евхаристії. Але як швидко засипляє чоловік, як радо кладеться на спочивок і спить, замість іти далі в своїй поправі й обнові. Ласка божа приходить знову, будить його й не дає йому спокою, аж поки не поживиться небесним хлібом і не напється цілючої води, щоби міг покінчити мандрівку. Щасливий цей, що вслухає божого голосу, встане й вибереться з міцною постановою в тяжку дорогу, щоби дійти до божої гори. Одначе багацько кладеться під кущем пустих, світових приман і сплять. Коли доторкнеться їх божий поклик, коли зійде на них хвиля ласки, вони встають, їдять небесну поживу та замість іти далі, кладуться знову й засипляють. Чи дійдуть ці до вершин назначеної гори?

Ми чули, що Ілія, покріпившись їжою, встав і мандрував сорок днів та ночей, аж дійшов до святої гори й обночував у печері. Тут сказав янгол до нього. „Вийди й стань на горі, бо Господь проходитиме біля тебе“. Наблизилася велика буря, роздираюча й розбиваюча скали — та не в хуртовині був Господь. Після неї було трясення землі — та не в йому був Господь. Прийшов огонь — та не в полуміннях Господь. А потім наблизився тихий подув. Почувши це Ілія, закрити собі лице кересю, бо Господь був близь і говорив з ним.

Акеж значіння цього? Перший чоловік, як звершене єство, мав Бога в особистий близькості. Але

чоловік, як є тепер, не може його таким мати, тому Бог подає йому знаки своєї могутности та величності, як це зробив для Ілії. Являється йому в бурі, значить, у страшних, воєнних спустошеннях та кривавих боротьбах, що час до часу сходять на народи; являється в землетрясенню, значить, у великих потрясеннях природи, як у тучах, градах, повіннях і т. и.; являється в огні, значить, у соняшному блиску своєї доброти, своїх дарів, як теж у огні всякої породи знищень. Це знаки його близької могутности. А приступає до його, входить у найскритші закутки його серця в лагідному подуві своєї ласки. Ця ласка ворухить осередок чоловіка, збуджує сумління, потішає або засмучує його. Ілія прислонив своє лице кересю, коли Господь говорив з ним, так теж і християнин повинен прикрити себе кересю глибокої віри, щирої любови й певної надії, повинен прибрати себе кересю незрушимого привязання й повного віддання на божу волю, коли Бог стукає до його серця.

Прямуймож невтомно дорогою, що веде до небесних вершин; не припочиваймо, не задержуймося при грішних нагодах, полишім у долі старого, провинного чоловіка, а з новим, відродженим ідім витривало далі, поки не станемо на вершку божої гори, де блистять переображений чоловік, яким і ми повинні стати колись!

Хто втратив батьківщину, хто дивиться на розторощену її державність, тоді односердно з іншими докладає всіх зусиль, щоби бути знову господарем у своїй хаті, на своїй землі. Хто позбувся раю, хто витручений поза його пороги, хто носить невтихомирну тугу за його щастям, цей старається віднайти згубу, пильно заходиться перетворити свої терпіння й хресні пляхи на таку цінність, що придбалаб йому рай, небо, незагарбану щасливість. Тож переображення Спасителя розрада і втіха в муках, бо це запорука, що горя й смутки не йдуть на марне. Голгота й Табор стоять з собою в тісному звязку, бо зі страждань і терпіння мусить прийти спасіння.

Чоловік борець, чоловік трудівник, відроджений чоловік переміниться, переобразиться по воскресінню. Праобраз переображеного чоловіка — Христос на Таворі. Він оповитий божими блисками; його лице сяє, як сонце, а одежа його біла як сніг. „Божа яснота не тільки оточує його істоту, як дуга небесний звід, але проникає його своїм блиском, як сонце криштал. Як розжарений огнем металъ перебирає колір огня (зелізо, вложено в огонь, розпалюється, як огонь), так небесний чоловік пронятий божим світлом та його ясним блиском. Цим світлом не тільки душа праведних переображена й насичена, але колись буде проняте ним також воскресне тіло. „Всі справедливі, каже Спаситель, засяють колись подібно сонцю“. Коли Мойсей сходив з гори Синай, діти Ізраїля не могли дивитись у його лице задля величнього блиску; коли Христос яснив у переображенню на Таворі, прислонили ученики своє лице перед величним сяйвом, то як же займає може бути небесне переображення...

„Яка щаслива доля жде божих дітей, в як ясних одежах блиститимуть при небесній гостині! Вже щастя Адама в раю, на яке складалося його пізнання, невинність і безхмарний спокій, вартє завидування. А одначе перший Адам, райський чоловік, мав тільки гармонійне жуття душі. Останнього Адама, значить, небесного чоловіка проходить і оживляє промінь світла та сила божого духа. Тим мав стати чоловік, до такої величності ми призначені, це наш будучий образ“ (ibidem).

До цього великого щастя призначена наша душа й наше тіло; до цього щастя й цієї величності, що сяє на Таворі, а про яку висловився Петро: „Господи, тут добре бути“. Так, у небесній країні добре, щасливо. В небесному світлі гарно й привітно, а в земній долині сумно й тяжко. Кудиж повернутися, як не до небесних вершин? Чого не віддав чоловік, щоби придбати собі декільки добрих днів у життю? Чи ж не мав би все пожертвувати, щоби пройти належно тернисту дорогу земного життя й завитати в райські оселі? „Це, чого бажаємо, що лежить перед

нами, небесне щастє, є неминаєме, незмінчиве, це повсякчасне уживання всі тисячі літ вічності. Що ж будемо чинити? Полишається нам тільки вибір, або прямувати в гору до вічної пишноти, або мандрувати в низи вічної темноти.

Все блище йде час, коли настане день, день вічного життя, день щасливої будуччини. Будьмож добрі для себе, прямуймо за тим, чого пожадав наша лишна воля. Йдім дорогою чеснот, а дійдемо до світла переображення. Гляньмо сьогодні до ясних височин Тавору, до небесної краси переображеного Христа. Придивімся, це чоловік, яким вічно будемо, коли витриваємо вірно при Бозі та пройдемо з Ілією по дорозі чеснот пустиню життя. Божа справа покріпить також нас на мандрівці. Не даймо себе одурманити проминаємим блиском земного, що не вдовольнить нас ніколи. Наслідуймо святу Тересу. Коли одного дня відвідала її висока пані й хотіла розвеселити її, показуючи їй клейнод з вартісним діямантом, кликнула вона: Це річи, на які я не можу класти найменшої вартости, коли згадаю на добра, що Господь заховав для нас. Серце пожадав тривких дібр. А вони не тут; це говорять нам могили померших, доми й майна, що проходять з рук до рук. У горі повна правда, правдиве богацтво, вічні радощі. У горі блищить оповита світлом одежа переображення. Тому берім знову мандрівну палицю, покріпім себе справою життя, мандруймо по терню й каміннях, у боротьбі, завзяття, терпеливо й витривало до божої гори“ (ibidem). Амінь.

Успення Пресвятої Владичиці нашої Богородиці й присно Діви Марії.

Марія же благодю часть ізбра, аже не отіметса от неа (Лук. 10, 42).

„Коли атаман по кривавій і могутній війні повертає під кінець із своїми військами як переможець до столиці батьківщини, тоді панує всюди втіха. Повертаючому переможцеві влаштовують величавий похід.

що має нагородити його за дізнані труди й небезпеки. Все населення спішить йому на стрічу, навіть володар краю полишає свою палату, щоби на чолі дворян вийти напроти ославленого переможця й нагородити його своєю пошаною й ласкою. Як величній не був би цей похід, то він не може рівнятися з сьогоднішнім увиходом до неба Пречистої Діви Марії“ (Breitschopf). Як щастя й радощі неба перевищують щастя земного життя, так теж перевищує небесний вхід Марії всякі земні величання.

Гарно описує смерть Марії й її вхід до неба Катерина Емеріх. Мати Божа жила ще довгі літа по взнесенню Христа. Коли наближалася хвиля її смерті, зійшлися Апостоли з різних країв, де проповідували євангеліє, до смертної постелі Божої Матері. Ангели дали їм знати про наближуче її успення. Коли Марія зійшла з того світа, Апостоли поховали її тіло у стіні Оливної Гори й зачинили гріб. Невдовзі по похороні підвелось з могили чудове світло й дочувались ангольські співи. Апостоли завважили це. Надійшов св. Тома, що не був на похороні: прохав, щоби запровадили його до гробу й відомгли. Здивувалися всі чимало, коли тут найшли простирала в найбільшому порядку, але не було вже тіла Марії. Тепер зрозуміли значіння ясного світла й небесних співів. Були переконані, що Христос воскресив з мертвих тіло своєї непорочної Матері. На пам'ятку цієї події обходить церков сьогодні свято Успення Марії.

Ми теж маємо колись увійти до цієї небесної щасливості; всі ми на дорозі до цієї мети. Та чи досягнемо її? Чи ввійдемо переможно через темну браму смерті до вічного світла? Так певно — коли виберемо собі на цій дорозі до помочі Марію й віддамо себе їй проводові.

Марія найліпша провідниця до неба для кожного з нас!

О, Маріє, преславна Царице, поверни наші думки в небесні простори, де сьогодні складають Тобі щирий привіт усі святі й ангольські хори, щоб і ми Тебе тут за свою провідницю мали та при Твоїй підмозі вічне щастя придбали!

Батьківщина, рідна хата, рідні пороги — які солідкі ці слова! Де не булиб ми на широкій землі з усією її пишнотою, з усією приманою її квітучих нив, як би нам теж не велося, чи в radoцax і роскошах проводилиб свої дні: „на цілій далекій земній полосі немає місця так любого, де почувалиб себе так добре, так затишно й щасливо, як у рідній хаті. Коли на чужині зрине в нас образ батьківщини, коли перед нашим осереднім оком стануть гори й ліси, ниви й долини, ручай між травами, стежечка між полями, верхи церкви й осель: тоді находить на нас туга за домом з непереможною силою. Хочаб ми засновали своє власне огнище, біля якого збираються сини й дочки, то таки повертаємо радо до старої хати, до рідних місць дитячих днів у обійми батька й матері. Батьківська хата — це міцне пристановище для людини. А одначе булоб воно надто сумно, колиб не зустрічалось иншої тривалішої батьківщини. Славити Бога, в така рідна хата, що високо зведена понад цю повсякчасну змінчивість, що не минається ніколи. Коже наш Спаситель: „У домі Отця могого осель багато“. Там у горі справжня батьківська оселя“ (Kröll).

До цієї небесної батьківщини завжди тужила Марія. Як спрагнений олень стежить за свіжою, джерельною водою, як поневолений народ Ізраїля міцно тужив над ріками Вавилону за своїм улюбленим Єрусалимом, як душі в чистилищі нетерпеливо очікують неба, так теж Мати Божа бажала найгорячіше „оглядати свого Бога й бути при своєму Ісусі“ (Tous-saint.)

О, найдорожча мати, з жалем прощаємо Тебе тут на землі, але й радіємо з Твогого прославлення, бо з повним завіренням сподіваємося, що під Твоїм могутнім проводом увійдемо теж до небесної батьківщини!

Дорогу до неба порівнювали часто зі стрімкою стежкою на високу гору. Вхід на висоти вельми втомний, а також часто небезпечний і не рідко читаємо в часописах, що один або другий звалився та найшов страшну смерть у прірвах. Так теж дорога до неба тяжка й небезпечна. Коли хто хоче ввійти на верхи й обезпечитися перед небезпеками упадку, то

бере собі проводаря, випробованого чоловіка, що знає докладно дорогу, що відважний і витривалий. Без такого проводаря не можемо й ми обійтися на дорозі до неба, бо безсумнівна річ, що без його тисячі й тисячі не осягнулиб цієї мети, тільки пропалиб на віки! Найліпша провідниця до неба для всякого з нас Пречиста Діва Марія! Вона покінчила вже цю дорогу й завершила в такій спосіб, як ніяке людське дитя перед нею, а також жадне по ній не покінчило так велично цієї дороги. Не тільки стрінула вступ до неба, не тільки осягнула мету, але стала „царицею неба“, „царицею всіх ангелів і святих“! Чи ж можемо вибрати собі ліпшу провідницю? Тисячі й тисячі з тих, що втішаються тепер у небі видом божої величності, відповідять нам на наш запит: „Хто запровадив вас до неба, хто був вам проводарем до цієї мети?“ „Марія, наша Мати, вона запровадила нас, вона була наша небесна провідниця!“

Що ми мусимо робити, коли виберемо Марію за нашу провідницю? Воно ще не все буде вчинене, коли скажемо собі, що Марія має бути нашою провідницею до неба! Коли бере хто проводаря гір, що має провадити його на високі верхов'я, то поперед усього конечна річ, щоби ступень за ступнем поступав за ним, щоби так сказати, вступав у його сліди й не відхилявся ані праворуч, ані ліворуч од його ходу. Вибрати Марію за провідницю на дорозі до неба, значить, іти вірно її слідами, наслідувати її святий приклад, прямувати до її чеснот. Як вона ненавиділа понад усе гріх, так мусимо й ми ненавидіти його, який нічо инше, тільки збочення з правої дороги. Як вона мала тільки бажання, бути колісь у небі вічно й нерозривно сполученою з Богом, так мусимо й ми мати тільки одно бажання, що вилучує всі інші бажання: Хочу осягнути вічну мету, бажаю ввійти до небесної батьківщини. Як вона, наша провідниця, ступала все вище, значить, виявляла завжди більші чесноти, завжди помітніші звершення, маємо й ми — хоча теж тільки ступінь за ступнем — прибирати на святости й чесноті, очищувати нашу душу все більше

від похибок і пристрасти, прямувати вперед, а не стояти або відступати (Breitschopf).

В місті, де пробувала побожна сестра Катерина, жила жінка Марія, що від молодости провадила пусте життя й за це прогнали її відси. По якомусь часі стрінули її неживу в печері поза містом; з її останків пізнали, що померла на погану недугу. Всякий думавби, що ця жінка була по смерті осуджена. По чотирьох літах виявилось, що воно не в так. Побожна черниця Катерина, що часто находили на неї обяви, одного дня при молитві мала такий привид: Наблизилася темна постать — була це душа з чистилища — і промовила: „Сестро-Катерино! Яка я нещасна! Молишся тільки за померших, а не згадаєш про мене“. Черниця звідуюється: „Хто ти?“ Душа відповідає: „Я ця Марія, що померла в печері. Боже милосердя вчинило, що я врятована. Коли покинули мене всі, я повернулася до Матері Божої: „О, Маріє, прибіжище грішних, змилося надомною! Прийди мені з підмогою й впровади мене з цього дна прірви, з цього упадку! По цій молитві почула я в душі могутній жаль, що провела досіль життя на марній пустоті, що віддалилася від чеснот Марії. Цим робом оминула я пекло, але за це мушу страждати на иншому місці. Колиб схотіла ти принести яку офіру за мене, визволилась би я з цієї муки. Повсякчасно молитисьму за тобою в небі“. Черниця подбала, що відправлено за її душу декілька Служб Божих. Потім показалася їй померша ще раз, але вже ясна, дякуючи за визволення з терпіння. Марія отже — правдива помічниця й провідниця тих, що прямують до неба. Хто перейде під її покров, хто віддасть себе їй проводові, цього Вона певно врятує на найзакрутіших місцях погубности, бо в світлі життя Божої Матері порозуміє завдання й вартість земного пробування. Як людина, освідлена про значіння своєї батьківщини, не пошкодує для неї нічого, у важкій потребі складе на її жертвнику своє тіло й свою кров, саме так душа, проваджена Марією, не зупиниться перед найбільшою жерт-

вою, перед найбільшим самовідреченням, щоби тільки увійти до небесної батьківщини.

Хто хоче мати Марію за провідницю, мусить пристроїти свою душу трьома вінцями, якими вона прикрашувала тут своє життя. Ці вінці, що блистять чудовим сяйвом — віра, надія, любов. „Як на високій горі підводиться далеко в голубі простори кедр і є прикрасою цілої околиці, так перевищує Марія своєю вірою і своєю небесною мудрістю всіх інших людських дітей“ (Breiteneicher).

Її віра спрямована в небесні вершини, що наче кедр стоїть високо понад землею; її віра жива, якої не ушкоджує та не нарушує жадна провина; її віра рішуча, тривка, могутва, що встоюється проти всяких хуртовин; її мудрість правдива, небесна, що шукає цього, що гарне, величне, що розсіяне в небесних височинах.

Не менша теж її надія й уповання на Бога. „Як гадузи кипарису (дерево на 6—22 мет. високе) полишаються також у зимі зелені й не втрачають свого кольору, так полишалася надія й довірливість на Бога в Марії завжди жива й незмінлива при всіх хуртовинах життя“ (ibidem).

Її надія не захиталася на Голготі при страшних муках Сина; її вповання на Бога не меншає ніколи; по вознесінню Христа пробував між Апостолами та з міцним завіренням жде на Господню повбіцянку на зіслання св. Духа. Всім горям і смуткам, усім терпінням і стражданням ішла сміливо на зустріч, бо в її серці горіла жарка любов Бога й любов небесної батьківщини. А ця любов веліла їй складати все те на божому жертівнику. Хто кого любить, той з любови до нього прийме й найбільші невігоди. На всіх життєвих шляхах мандрувала сміливо, відважно, переможно. Полишалася вірною Богові в долі й недолі, щастю й нещастю. Віднесла світлу перемогу над усім, що спиняє нас на дорозі до нашого спасіння.

Ах, як гарно було б це для нас, колиб і ми прямували до цієї перемоги, колиб полишалися вірними в сповнюваню своїх завдань, колиб витривали від-

важно в спокусах та життєвих боротьбах. Коли боре́мося иноді з повним пожертвова́нням за крихітку минаемого щастя, то кількож більше повинні напружити всі сили, щоб увійти до країни вічного щастя, до якого завітала Марія.

Около 640 р. перед Христом славолюбивий Атенець Кільон заволодів несподівано атенським замком Акрополією. Більша частина Атенців була на Олімпійських забавах. Тож Кільон сподівався легким робом опанувати місто. Але старшини, прозвані архонти, побачивши на Акрополії чужу залогу, поспішили з іншими проти наїздників. Кільон утік із замку, а його товариші, zagrożені голодом, піддалися з тим, що буде їм вільно вийти ненарушено за кордон. Одначе вони не довіряли архонтам і покористувалися підступом. На статуї поганської святині Палєс-Атени, що стояла в замку, примоцювали нитку й, сходзячи, держали її вруці. Цим робом запевнили собі життя, бо проступника, що доторкався статуї богині, не вільно було вбивати. Ворохобники дійшли вже на торгову площу, коли раптом урвалася нитка, що лучила їх зі статуєю богині; в цій хвилі повбивали їх. І християне в своїх пригодах мають таку нитку рятунку, тобто Марію. Коли одначе урветься чоловікови ця нитка, значить, коли відхилиться від проводу Марії, то небезпечна його мандрівка, сумнівне й непевне спасіння його душі.

Коли хто спинається на дуже високі, тьмаві гори, мусить мати певного, досвідного проводиря й мусить получить себе з ним нічним шнуром, щоби, поховзнувшись невинною ногою, міг вирятувати його цим мотузом. Також і ми, спинаючися на високу, небесну гору, мусимо сполучити себе як найміцніше з нашою проводаркою Марією, щоби вона, коли поховзнетъся нам нога на небезпечних шляхах і дорогах, могла двигнути нас з над прірви вічного погублення. А станеться це тоді, коли будемо вдивлятися уважливо в ці три зорі (віра, надія, любов), що світять на зводах її життя та попрямуємо невтомно за їх світлом, коли розпалимо в нашому серці цю велику її любов.

до божественного Сина, нашого Спасителя й відкупителя Ісуса Христа.

„Колиб хто заблудив у великим, безмежнім лісі, де простяглося дуже богацько великих і малих доріг, то бувби в чималому клопоті, в котрий бік повернутися й якою дорогою йти, щоби дійти до рідного місця. Можуть там бути деякі дороги, що відведуть його все даліше, що заблукається ще глибше в лісі. Колиб найшовся чоловік, що знає праву дорогу, то він ішов би з утіхою за ним та вступав би в його сліди“ (ibidem).

І ми є тут на землі, в людському життю, на мандрівці й хочемо дістатися до вічної, ліпшої батьківщини, до неба. Перед нами й за нами простягається величезна гущава всяких життєвих, світових уладнань з різними дорогами забігів, старань, прямовань, а між усіма тільки одна правдива, що веде до мети. На цю праву дорогу спроваджує нас Марія, коли щиро повертаємося до неї й намагаємося поступати за її вказівками та мандрувати її слідами. Заступництво Марії в Бога має велику силу. Чого не вчинивби добрий син для матері? Чи ж можливо подумати, щоб Ісус не вислухав просьб своєї Матері? Коли молитви святих могутні перед Богом, то кількиж успішніці мусять бути прохання Марії. Повідає св. Вернард, що хто під її покров прибігає, хто про неї не забуває, цього й загроза пекла не злякає. „Без сумніву вислухає Син свою Матір і то такий Син таку Матір“. Тому повертаймося сьогодні до Матері Божої, до підмоги Християн, до прибіжища грішників, повертаймося до цілючого жерела хорих, до цариці небес, щоби нас рятувала, освічала, коли повиснуть над нами чорні хмари, щоби нас зі своїм Сином еднала та Йому завжди доручала! Вибираймож усі собі Марію за нашу проводарку! Тільки раз ідемо дорогою до неба, а хто пройшов недобре, втратив вічність і не осягнув мети. Придбаємо її напевно тоді, коли Марія буде наша провідниця, а ми з повним завіренням поспішимо за Нею.

Тож кликнім сьогодні: О, Маріє, царице неба, Ти вже дійшла до вічного пристановища! Згадай,

що Ти наша мати, а ми Твої діти. Без Тебе, без твого проводу, не зможемо завітати в багаті оселі дорогої батьківщини. Не полишай нас, не забувай про нас так довго, поки не поселимося в країні некінчаемого щастя, де будемо Тебе величати й прославляти за всі ласки та дари! Амінь.

Різдво Пресвятої Владичиці нашої Богородиці й присно Діви Марії.

Рождество Твое Богородице Діво,
радость козкісти всей вселенній (Тр.).

Засновини мають тоді вартість, коли стане на них величава будівля; хата тоді справжнє житло, коли належно завершена. Народження чоловіка тоді вартісне й інтересне, коли його життя вивершиться гарними ділами, а його кінчина буде щаслива. День народження Марії — це день народження Матері Божої; це „найблагословеніща й найщасливіща хвилина від упадку прабатьків у раю“ (Breiteneicher).

Дві річі впадають сьогодні в очі: Величність народження Марії й обильне благословення, що принесло воно світові.

О, Ісусе, поблагослови нас на це розважання великої події різдва Твої Матері, щоби наша побожність стала щиріща й живіща, наше завірення до Неї певніще, а наше наслідування Ї чеснот міцніще й пильніще!

На величність народження Марії вказують прообрази старого завіта з часів патріархів і пророків.

Перший такий прообраз із часів патріархів є ковчег; великий дім з дощок, корабель, збудований з божого наказу; пливе він по розбурханих хвилях і врятовує Ноя з його ріднею від потопової заглади.

Марія — це справжній корабель Ноя, що пливе спокійно по шумних, бурхливих водах загальної грішности й загального упадку, пливе проваджена Духом святим, щоби під її покровом і захистом зберігся людський рід. „Ти ковчег Ноя, кличе св. Тарас, і поєднання з Богом другого роду“.

Спішім до цього корабля, що врятовує від погубности, над яким блистить чудове сяйво злагоди, до якого приходять небесна голубка з оливною галузкою мира, приходім до неї у всіх клопотах, журах і терпіннях, у всіх тіснотах, негодах, переслідуваннях і кличмо з цілого серця: „Прибігаємо під могутній покров твого заступництва, не відкидай нашої молитви в наших горях, а визволяй нас повсякчас од усіх небезпек!“

Таким прообразом далі є драбина Якова, що сягала з землі до неба, по якій сходили й виходили ангели божі, а на верху царствував сам Бог. Патріарх Яків побачив її в сні на своїй мандрівці до Мезопотамії. „Марія — це справжня драбина Якова, якої висота сягає з землі аж до неба, якої чесноти й заслуги ступені до неба. По цій драбині зійшов Всемогутній на землю і став чоловіком, щоби ті, що вірують у нього, могли по ній входити в небесні вершини. Ангели божі сходять і виходять по цій драбині, вони вітають її радісними окликами. Кличемо теж і ми до неї: „Царице ангелів, молися за нами!“ (ibidem).

Прообразом є кивот завіта з двома золотими херувимами, що з розпростертими крилами уносяться над благодатним престолом. Марія справді кивот завіта, в якому поселився сам Господь, престол ласки, оточений світлим, небесним херувимами. При цьому престолі доступавмо милосердя й ласки, там стрічаємо загниване лице Бога знову розясненим, ласкавим, милосерним, бо він змінює на її просьби караючу справедливість на прощення, помилування і врятування. Приступаймо з повним довірям і ми до цього престола ласки та кличмо: „Ковчеже завіта, молися за нами!“

Прообразом була чудодійна палиця Мойсея, яку ніс він перед Фараоном; кинув її на землю, ставала змією, а вхопив змію, ставала знову палицею.

І Марія подібна до цієї чудодійної палиці Мойсея, бо вона твір великих чудес божих. Марія — чудо над чудами; Бог заховав її від найменшої гріховної скази; за його силою й ласкою не була ані хвилини під властю сатани, а до того на її просьби чинить він багато чудес на ріжних місцях, що перевищають

числом чуда Мойсея, сподіяні його палицею. Памятники цієї великої її любови до нещасних людей видніють усюди. Тому й ми прибігаймо у всіх наших потребах під чудодійний її покров.

Прообразом було вовняне руно Гедеона, що одно полишилося сухе, коли навкруги все зрослося росю. Як розстелене, вовняне руно Гедеона полишилося сухе, хоча всюди на землі лежала роса, так полишилася Марія ненарушена гріхом, хоча всі діти Адама затровні цю трутиною. І навпаки на одно тільки руно впала роса, коли навкруги земля була суха. Чи не є Марія цю вибраною посудиною, над якою розлилася обильно роса небесної ласки? Тому молимся щиро до неї, щоб і ми стали учасниками цієї великої ласки.

Прообразом є Давидова вежа, гарно побудована для зброї, на якій висять тисячі щитів — щити героїв. Марія — справді Давидова вежа, міцна, добре озброєна, якій не заподіють нічого ворожі стріли й наступи. В спокусах і небезпеках вона непереможна твердиня для всіх, що прибігають до неї. Потрібно тільки призвати побожно її імя і з повним довірям споглянути до неї, а наймогутніші ворожі приступи заломляться в огні її підмоги й любови. В хвилях найлютішої хуртовини повертаймося до цієї могутньої твердині, а певно будемо врятовані.

Прообразом є замкнений сад, запечатана криниця, гарна ростом, повна чудових овочів пальма, про які читаємо в Писні пісень. Марія — замкнений сад, до якого не звійшло ніколи нічо нечисте й грішне, сад, у якому звершена краса й пишнота; вона запечатана криниця, якої чистота не була ніколи сколочена, криниця, „запечатана печаткою цілої Тройці“ (ibidem). А коли Дух божий називає її пальмою, то хоче цим указати на її величину й опіку. Вона стоїть високо над усіма створіннями, вноситься понад усіх ангелів і святих та подає певний захист усім, що нуждаються в жароті горя й смутку; вона рівняється розлогому дереву, що вділяє мандрівцеві любої тіни й схоронення проти жарких промінів сонця.

Вона подужання хорих, прибіжище грішників, потішення засмучених.

Прообразом є величавий потік, що тече з під порога Єрусалимського храму й наводнює пустиню. Марія схожа на величній ручай, що розпроджує благодатну воду Єрусалиму по пустих, піскових степах, значить, вона мати ласки й благословення та всякого повождення для нещасних, людських дітей. Понад потоком по цьому й тому боці ростуть дерева, яких листя не вяне й овочі не вменшаються, тобто всі справжні діти Марії при її підмозі збирають собі великі заслуги, гарні чесноти, що перетривають і в найтяжчих бурях.

Це величності, задля яких народилася Марія, це висока гідність, до якої вона вибрана. Її народженням тішитися кожна побожна душа, бо це дитя несе світові спасіння, несе йому успішну підмогу.

Справжній громадянин, якого вороги понижують, неволять, побивають і все йому забирають, стоїть на руїнах та тяжко зітхає й на всі кінці взиває:

Батьківщино, батьківщино, моє щастя, мій раю, без тебе й твоєї державности я долі не маю й життя не знаю!

Саме так людство перед Марією безмежно страждало й повсякчас у небо прохання слало: О, Маріє, ти мати спасіння! З твоїм народженням покінчаться наші плачі й голосіння!

Вона своєю появою брами неба відчинила, всіх людей слобонила і в божі оселі повела. „Веселиться наша земля, каже св. Августин, найвищою втіхою, бо вона прославлена народженням такої дівичі. Ева принесла сльози, Марія радощі. Тамта втрутила світ у кару, ця принесла світові спасіння; тамта понатовкала нам рани, ця вздоровила їх; Ева творець гріха, Марія творець благословення“. Велика втіха сьогоднішнього свята, бо Марія обдарувала нас Спасителем і принесла нам усякі благословення.

Марія народилася, щоби з неї народився Христос Господь. „З тебе, говорить церков, зійшло сонце правди, Христос, наш Бог, що зняв проклін, а дав

благословення, що поборов смерть і дарував нам життя вічне“.

„Чи ж не маємо тішитися в тому дні, в якому народилася нам ця непорівняна добродійниця, що подала нам не тільки відкуплення взагалі, але теж за посередничила поодинокі добра християнства? Коли завдячуємо їй Спасителя, то завдячуємо їй теж пізнання релігійної правди про Бога й світ, про наше походження, про наше призначення й вічну будучину; завдячуємо їй теж богоугодний, обичайний закон, що чинить нас гідними любови Бога; завдячуємо їй засоби ласки, а то відправи, нашу високу - святу жертву Служби Божої, святі Тайни, попередуського споживання тіла й крові в святому Причастю, одним словом, завдячуємо їй велике, дочасне й духове щастя. Чи ж не маємо тішитися в тому дні, в якому народилася подавниця поодиноких ласк божих, яких потрібуємо до нашого спасіння душі? В неї зустрічаємо наш захист по всі дні нашого життя, в неї знаходимо щоденне вислухайня“ (Toussaint).

Марія народилася, щоби стати любовою, чудодійною Матір'ю й доброю, могутньою та вірною поміницею для всіх, що звертаються до неї в своїх потребах життя. „Що булиб ми без Матері Божої? Що ми з нею? Як щасливі ми, що маємо її, як веселі в дні її народження, що подарували нам цю Матір!“ (ibidem). „По Христі не дбає про нас ніхто більше, ніж Діва Марія. Любов усіх матерей на світі не дорівняє любови Марії до одного з її дітей. Ця особлива жюра Марії про нас походить з цього, що вона має зі всіх святих найвищий ступінь любови Бога, отже й найзвершеннішу любов ближнього. Як море приймає в себе всі води, так єднає Марія в собі любов усіх святих. Марія знає докладно про всі наші найдрібніші, життєві справи“ (Spirago). Запитаємося сумнівних, затрівжених, безпотішних, пригноблених, чому народилася Марія, а вони скажуть нам: Марія народилася, щоби бути Матір'ю доброї ради.

В часі одної війни наближалася ворожа армія до монастиря. Можна собі уявити страх і збентеження черниць. Наставниця разом зі сестрами пішла до ма-

настирської каплиці перед образ Матері Божої й просила о підмогу. Коли молилася, прийшло їй на думку, післати до команданта ворожих військ і жертвувати йому послугу сестер для хорих, ранених жовнірів. Післанець, звістивши команданта про намір наставниці, почув такий вислів: „Ці черниці людяні; хочуть доглядати наших жовнірів. Цьому монастиреві не заподійте ніякої пакости“. Монастир полишився в ненарушенню.

Запитаємо жовнірів, чому народилася Марія, а вони скажуть нам: „Щоби принести перемогу справедливій боротьбі“. Українське військо, славні Запорозжці, виходячи до рішального бою, поперед молилися до Матері Божої та склали багаті жертви й перемагали. Саме те чинив Андрій Гоффер, відомий оборонець Тиролю. Рудольф з Габсбурга, розпочинаючи боротьбу з переважаючими силами чеського короля Отокара під Еденштайґеном, велів своїм жовнірам співати пісні до Богородиці й діждався успішного кінця.

Запитаємо моряків, а вони скажуть: „Це правдива провідниця в подорожі“. Звідаймося полонених, а вони відозвуться: „Це правдива Мати визволення“. Вона повертає волю полоненим, повертає їх у рідну країну. Вона подає теж утрачену волю душі чоловіка. „Діва Марія готова завжди поєднати нас з Богом. Коли мати знає, що два її сини ненавидяться взаємно, то докладає всякого старання, щоби поєднати їх. Тим більше докладає всіх старань Мати Ісуса й Мати людей, щоби поєднати з Христом грішника, його ворога. Олександр Великий мав раз сказати: „Одна сльоза моєї матері зносить багато засудів смерті“. Коли чоловік, а до того поганець, так високо почитав свою матір, якжеж то мусить цінити Марію Христос! Марія отже найпевніше „прибіжище грішників“. Марія — „Мати милосердя“. Вона подібна до оливного дерева, бо з неї спливає на нас олива милосердя“ (ibidem).

Звідаймося хорих, а вони скажуть: „Це мати певного оздоровлення“. Париський адвокат

Лясер занедужав тяжко на очі й отемнів. Лічили його два лікарі, але не могли повернути йому зору. Товариш молодости порадив йому взяти води з Лурду, де є чудодійний образ Матері Божої. З початку вагувався, щоби не потребував вести побожного життя, одначе по довгих намовах помолвився до Богородиці, обмив собі спровадженою водою чоло й очі та зараз прозрів.

Запитаємося вмираючих, а вони відповідать: „Це мати доброї смерті“. Потрібуємо підмоги й рятунку Марії не тільки в життю, але і в годині смерті. Вона подає нам не тільки добру раду в тяжких пригодах, підмогу в терпіннях, переслідуваннях, небезпеках, провід і охорону в дорозі, силу й перемогу в боротьбі, вона вділяє теж потіхи й помочі в хвилині смерті. „Хто частійше стояв при смертній постелі, був свідком тяжкої боротьби й терпінь умираючого, хто бачив смертний піт на чолі й поволи погасаюче око, хто знає, з як міцними спокусами, сумнівами й тривогами має ще не один боротися, мусить признати, що година смерті найтяжча і найважніша хвиля чоловіка. В цій годині Марія могутня потішниця; вид її образа, потішає душу вмираючого, призивання її імени зміцняє й підбадьорує його, додає йому відваги й сили перемогти навіть страхіття смерті. Чим бальзам для рани, тим імя Марії для душі, що бореться зі смертю. Як місяць продирає темну заслону ночі й зсилає між чорні смуги хмар свої ясні, сріблясті проміння, так розвіває імя Марії хмари тривоги й сумніву; що оновлюють душу вмираючого та потішає його, дає йому силу й витривалість.

Дорогі, ми всі прийдемо скорше або пізніше, але певно, до вмирання. Тоді буде багато річей инакше виглядати, як за днів здоровля. Тоді полишить нас світ, приятелі стоятимуть довкола безрадно й безпомічно та вийде воно так поважно, так дивно, так страшно при блиску смертної свічки. Лихий ворог зробить іще раз тоді міцний наступ на нашу душу; довіря послабне, надія захитається, близький суд перестрашить і затривожить духа —

гляньмо, тоді маємо могутню помічницю, нашу любу Матір доброї смерті, Марію, що в останній годині йде з рятунком; о, кличмо до неї, повернім іще раз туди наш зір, поки смерть не забере окові світло, а переможемо всі болі й спокуси, поборемо страхіття смерті й заснемо в щасливій надії. Наше останнє слово хай буде колись: Ісус і Марія“ (Breiteneicher). Чим для засудженого ворожою владою борця в хвили розстрілу невмиручість геройства за права поневоленої батьківщини, що розяснює його мучениче обличча, тим для вонаючого Марія, що з матерніми почуваннями похилиться над зівялим тілом і проведе душу в небесну країну.

Все те вказує нам задля чого народилася Марія. На ній сповнилася слава, заповідана прообразами, вона принесла своїм народженням спасіння й благословення людському родові. Тішмося її святом! Величаймо її як нашу царицю та як нашу благодатну Матір! Радіймо, бо через вибір Марії на посередницю між Богом і людьми стали ми покликани до спасіння; через її божє материнство нам припали в участі відродження в Христі, її Сині, й споріднення з Богом, значить, ми стали дітьми божими: через неї маємо теж приступ до престолу ласки й надію на вічне життя.

Дорогі, нерозривні наші звязки з нашою батьківщиною, якій тому приносимо иноді й найбільшу жертву; золоті, неоцінені наші лучники з Марією, для якої не повинна бути за тяжка ніяка посвята з нашого боку, бож тут одна рідня, одні шляхи, одна мета — обєднання в небесній країні. Наближімося до її колиски й приберім трьома вінцями: почитанням, любовю й вірністю. Почитаймо Марію, як царицю неба й землі, як наймогутнійший покров для скорботної, страждучої нашої батьківщини, стараймося все і всюди за її честь і славу. Любім її по дитячому, цілим серцем як нашу Матір і звеселяймо її побожним, гарним життям. Будьмо їй вірні в щастю й лихоліттю, а тоді буде й вона для нас доброю, вірною помічницею й заступницею.

перед престолом Вишнього та з матернім серцем поспішить нам з підмогою в наших самоозначних змаганнях, як теж у останній боротьбі, в хвилі смерті. Амінь.

Воздвиження Чесного й Животворячого Хреста.

Милость твоя велика на мні
(Пс. 55, 10).

„Можна нас понижати, а не понизити“, сказав великий поет Шілер. Приходить час, що цьому, що було в пониженню, упослідженню й осоромленню, привертається належне право, вимірюється справедливість і оповивається слухною пошаною. Хрест, на якому Син Божий приніс криваву жертву зі свого життя за добро людства, був у найбільший погорді та зневазі. По смерті Спасителя скрили його глибоко в землі перед людським оком. Одначе дерево, окрилене неоціненим пожертвоуванням і безконечною любовю, не могло полишитися в забуттю й укриттю, мусіло дійти до належної пошести.

Хрест Ісуса разом зі знаряддям муки закопали жиди на горі Голготі. Св. Олена, мати цісаря Константина Великого, забажала віднайти хрест Спасителя. Вісімдесятьлітня бабуня вибирається особисто до Єрусалиму (325 р.) й під загрозою великих кар зажадала від жидів, що з початку не хотіли сказати нічого, щоби вказали їй місце, де закопали хрест Ісуса. Потім веліла копати. Близь св. Гробу віднайшли три хрести з дубового дерева; обіч лежали три гвозди й шматок дошки, на якій видко було частину напису з хреста. Та треба розпізнати, на котрім із цих трьох хрестів був Спаситель розпятий. Єрусалимський єпископ Макарій дорадив цісаревій, щоби доторкнути хрестами тяжко хору жінку в Єрусалимі; хрест, за якого дотиком стане уздоровлена, буде хрестом Сина Божого. Принесли хору на гору Голготу. Коли тільки доторкнули її хрестом, що признавали

за хрест Ісуса, зараз подужала жінка. Потім єпископ з підвищеного місця в церкві підносив і похилив цей хрест над зібраним народом, щоби цим робом принести йому в дарі почесні почування вірних сердець.

І ми сьогодні складаємо поклін животворному, хресному дереву, скропленому Кров'ю Сина Божого на Голготі, віддаємо щирий привіт і поклін цьому великому пожертвованню за нас і цій безконечній любові до нас, що зложені на ньому; складаємо поклін цьому дереву, що повинно встерегти людей перед гріхом, бо тут звершилася страшна офіра, якої причина наш упадок; складаємо поклін, щоби хрест спрямував наше життя на властивий шлях, що веде до неба.

Тому наше розважання звернеться сьогодні до трьох точок:

Хрест — пам'ятник любові Ісуса до людства; знак перестороги проти гріха; й дороговказ, як вести життя, щоби дійти до неба.

Розп'ятий Спасителю, дай же нам ласку ці хресні правди пізнати й найгорячішу любов для Тебе виявляти!

Коли на якому місці батьківщини звершиться багатоважна, визвольна подія або сповниться не чувано кривдне лиходійство, громадяне ставляють там на спомин величаві пам'ятники для борців і героїв святої справи, вмуровують тривкі таблиці, на яких виписаній нестертими буквами помітний вчинок. „Такою пам'ятною таблицею є теж хрест. Він пригадує на найстрашнішу подію, що коли сталася, на найстрашніше вбивство, якого довершено коли — на боговбивство на Голготі. Але цим робом теж прикликає нам на пам'ять найвеличнійшу й найчудовійшу любов, що показано нам людським синам“ (Schmitt.). Хрест — пам'ятник вічної любові, джерело безконечного благословення, ручай невичерпаного милосердя. Подумаймо собі батька, що йде на смерть, щоби врятувати життя свого сина і подумаймо собі жінку, яка кару смерті, що нависла над її чоловіком, бере

на себе, яка пожертвовується, щоби врятувати й викупити його — яка дорогоцінна така любов!

Чи ж не заслугує, щоби викувати її в камені й криці на вічний спомин? Чи може в цілому світі бути щось шляхотніше й притягаючіше, ніж така любов? Цей породи, одначе безконечно вища, є любов Ісуса Христа, яку засвідчив на хресті за ціле людство. Щож порушило його зіставити небесний престіл і зійти на земну долину горя? Що могло порушити його зіступити до безпомічної людської дитини, прийняти її постать і власною особою заплатити довг за неї? Тільки любов і тільки найчистіша, найбезінтересовніша любов зможе це, що пожертвовує й віддає сама себе, щоби вмерти за улюбленого (Breiteneicher). „О, колиб ти знав таємницю хреста, говорив святий Андрей до тирана, що засуджував його на хресну смерть; колиб ти відав про таємницю Хреста, значить, колиб ти порозумів любов, що мав Ісус для тебе, коли вмер на хресті за тебе, щоби принести тобі спасіння, покинув би ти всі добра, всі земні надії, щоби полюбити тільки свого Спасителя“ (Лігорі).

Над морем проходжувався отець зі сином і слугою. Через необережність упав слуга до моря. Тоді сказав батько до сина: „Метнися швидко за ним і врятуй його“. Приявні люде не могли надивуватися доброти батька супроти слуги й говорили між собою: „Видиться, що батько любить більше слугу, ніж сина, бо велить йому кидатися в розбурхані хвилі моря, щоби врятувати слугу“. Саме так учинив Бог, бо відав свого Сина на хресну смерть, щоби врятувати нас, своїх слуг. Переступство божої заповіді спровадило на наші голови кару вічної справедливості; раз на завжди булиб ми пропали, колиб Бог у безконечній любові не був прийшов нам з підмогою. Ця любов являється як чоловік, кидається в море нашої нужди, бере нашу вину на себе, дає розбурханим хвилям волю прибити його до хреста, щоби хресними раменами видвинути нас із страшних глибин на беріг спасіння. Чи ж не повторює нам хрест це велике слово Ісуса: „Такбо полюбив Бог світ, що Сина свого

єдиногородного дав, щоби кожний, віруючий в нього, не погиб, а мав життя вічне". Безконечне милосердя й безконечна любов уявилися наглядно в Ісусі та ясніють у безмежних терпіннях Розп'ятого на Голготі.

„О, мій Ісусе! Кличе св. А. Ліґорі. Твоя безсказна невинність чинить Тебе яснішим од найбільших блисків, але на хресті Ти цілий зчервонілий від ран, перенесених для мене; вибираю Тебе за одинокий предмет моєї любови. Кожж міг би я любити, колюб не любив Тебе? Який предмет міг би я найти в цілому світі, що був би достойнічий любови, від Тебе, о, мій Відкупителю, мій Боже й моє Все! Люблю Тебе, Господи, вартний безмежньої любови! люблю Тебе над усе, зділай, щоби я любив Тебе цілим моїм серцем і неподільно“.

Святий хрест — це не тільки пам'ятник любови Ісуса до нас, але також знак перестороги перед гріхом. На закрутих, небезпечних шляхах і дорогах, на проїздах залізниць, понад прірвами й раптовими стрімкостями ставлять таблиці з написами: **Уважно! Обачно!**

Таким знаком перестороги є для нас святий хрест, хоча иншої породи. Що за поклик іде з нього? Гляньмо на цього, хто висить на ньому. Голова в терновій короні, якої колючки повпивалися глибоко в неї, руки й ноги пробиті, поторощені гвоздами, ціле тіло одна велика рана. Його душа пориває в схвильованому морю горя й смутку. А прецінь, він не проступник, тільки святий, чистий, невинний, як ніхто инший. За щож упала на його така страшна кара? За людські гріхи. „За проступки людей моїх протерпів він смерть“, говорить Бог устами пророка (Іс. 53, 8). „Син став перед своїм небесним Отцем неначе ручителем за наш довг у Бога, за наші гріхи й кари; як ручитель мусить сам платити, коли довжник не може цього вчинити, так Син Божий мусів заплатити задосить-учинення за наші гріхи, мусів зносити наші кари — а їх спокуютує на хресному дереві. „Провиниш усіх нас уложив Господь на його одного“ (Іс. 53, 6), а він терпить заслужену кару за наші гріхи.

Як щось страшне й каригідне мусить бути гріх у очах Бога, що свого одинокого, безконечно улюбленого Сина покарав такою смертю! А коли ми, не дивлячись на цей страшний знак перестороги, не оминаємо гріха, що буде з нами, коли обтяжені тисячами гріхів станемо перед його судейським престолом! Коли він на свого невинного Сина допустив так невмолимі терпіння ради чужих гріхів, як покарає нас, що ми обтяжені так багатьома власними гріхами, а до того ще й відкинули кров Христа, знеславили та потоптали ногами! Кожний хрест — це для нас знак перестороги, оберігаюча таблиця, на якій виписано кривавим письмом: **Оминай гріх!** Він приніс твому Спасителю найболючішу смерть і влаштує тобі певно пекло.

„Тож коли хрест, як пам'ятна таблиця безконечної любови нашого Спасителя, не приводить нас до цього, щоби ми оминали гріх, то бодай побудім себе в тому напрямі хрестом, як знаком перестороги“ (Schmitt). Де відбуваються військові вправи в стрільню, забороняється ходити в означені місця, а коли хто зухвалью переступить межу й куля поцілить його, тоді над його пригодою не мають люде спочування. Так і грішника перестерігається вступати на місце гріха і на місце нагоди до проступку — тут святий хрест-місце нап'янення проти цього. А коли пройдеться незуважно й беззастановно та легкодушно біля цього знаку, треба потім собі самому приписати вину й наступаючі нещастя. Бережімся, поки час! Маймо милосердя над нашою душею, відчитуймо часто кровавий напис перестороги на хресті: **Оминайте гріх і все, що веде до його!** Він розп'яв нашого Спасителя — він лаштує непокінчену кару всякому, що піддається йому.

„Під кінець є хрест для нас християн також дороговказом. Такі дороговкази ставляють на місцях, де перехрещується більше доріг, щоби вказати мандрівцеві справжню дорогу, щоби зберегти його перед фалшивими шляхами. Всі ми мандрівці, що хочуть дійти до неба; булоб це велике нещастя, колюб увійшли на розпутьтя й поблудили в нашій вічній

меті. Тому Бог не тільки доручив церкві означити нам докладно праву дорогу своєю наукою й заповідями, але також постарався, щоби частійше в часі нашої мандрівки випадали нам у очі дороговкази, що мають нас перестерегти й зберегти перед блудними дорогами. Такий дороговказ є теж святий хрест. Він говорить нам. Є тільки одна дорога до неба, її знає тільки один, а то Син Божий, що прийшов з небес. Він перший пішов цєю дорогою. Тож коли хочемо увійти до неба, мусимо слідувати за ним на цій дорозі. Що це за дорога? Хресна дорога“ (ibidem). „Чи не так же треба було Христу потерпіти й увійти в славу свою?“ (Лук. 24, 26) говорять св. євангеліє. А Спаситель сам каже виразно: „Коли хто хоче йти за мною, нехай відречеться від себе й візьме хрест свій та йде за мною“ (Мат. 16, 24). Так, хресна дорога — це одинока дорога до неба, до Бога, а її якраз показує хрест. Терпіння, муки, горя й смутки повинні ми перетворити в добро й тривке щастя. Наука божя, заповіді божі, євангеліє Христа, його хрест, його приклад життя — це дійсні основи дочасного й вічного буття!

Як визволена батьківщина, як виборена її державність подає громадинам безліч добра, безліч користей на всіх ділянках єствования, так святий хрест приносить душі християнина пребагату обильноту всяких цінностей. Бож тут, „саме те хресне дерево, що Ісус Христос горячо поцілував перед домом Пилата, пригорнув до свого серця і взяв на свої плечі; тут саме те хресне дерево, під якого тягарем поступав похилений на гору Голгофу; тут саме те хресне дерево, що тричі придавлювало його до землі, а яке він за кожним разом жадний терпіння знову брав на себе й ніс далі; тут саме те хресне дерево, на яке повалився, над яким простягнув свої рамена, до якого пригвозджено його; тут саме те хресне дерево, на якому він три години в невисловленій мудрі повисав, яке він своєю цінною кров'ю обливав, червонив і наповав; тут саме те хресне дерево, на якому він з любови до нас оддав свою душу й звершив велике

діло нашого відкуплення; тут саме те хресне дерево, про яке він славав; Коли я буду знесений від землі, то я всіх прилучу до себе (Іоан 12, 32). Так, на цьому хресному дереві, піднесений понад землею, притягнув він до себе весь людський рід, підводить його до Бога й спрямовує повсякчасно в небесні простори. Оцеж правдивий хрест Господній! Питаюся: Чи достойний він пошани, чи не заслуговує на всяке вивиснення, на найвище піднесення?“ (Toussaint).

Коли батьківщину й її державність любимо цілим своїм єством і для неї в потребі зафірмуємо своє майно, а навіть життя, бо ніхто в світі до нас не промовить так солодко й не привітає так щодрою рукою, як вони, тож і святий хрест повинні ми за згадані добра полюбляти та почитати духом і серцем, ділом і учинком! Він бо це світло, що прогоняє від нас темряву й робить світляними синами...

Так отже бачимо ми, що хрест — пам'ятник, який говорить нам: Так дуже полюбив нас наш Спаситель, що віддав для нашого врятування свою кров і життя; далі бачили ми, що хрест — знак перестороги, який кличе: Так дуже покарав Бог гріх на своєму власному безневинному Сині — бережіться, щоби не зустріло вас невідвернене нещастя; нарешті бачили ми, що хрест — дороговказ, що наминає нас: Хочете увійти до неба, наслідуйте Ісуса, вступайте сміливо на хресну дорогу, не захитайтеся, витривайте, а заслужені, неминаемі радости оповиють вас!

Споглядаймо часто на хрест Ісуса, що став посередником між небом і землею, між Богом і людьми; підводім очі на Того, якого велика любов спочила на нас; споглядаймо на безконечну жертву, на непорівняний подвиг посвяти, а розпалиться огонь у наших серцях і горітиме ясними блисками праведного життя; споглядаймо на святі рани, з яких зійшло спасіння світа, а пропаде гріх, пропаде проступок од нас і ми підемо відважно хресною дорогою, щоби поринути у вічному щастю. Амінь.

Святого Великомученика Димитрія мироточця.

Мужеством же духа себе облажик
(Стих).

Вдарили гострі мечі в ребра: поплила неповинна кров св. Димитрія. Засвітило сонце й розсипало рясні проміння по кривавому місці, начеб хотіло засвідчити, що справа, зрошена праведною, мученичою кровю має перед собою запевнену будуччину.

Св. Димитрій — справжній герой. Міг жити у великих почестях, високих одзначеннях, ко-либ тільки зрадив Ісуса. Одначе він боронить не-устрашимо християнства, розширює його з повним пожертвованням, аж „проколений мечами“ поклав свою голову за Спасителя. „Як ясна зоря“ світить він у своїй батьківщині величними подвигами й подає гарний приклад витривалости, мужества й горячої любови та самопосвяти для Бога.

Це, що виявив св. Димитрій, чинили теж тисячі, мільони інших мучеників — віддавали своє життя радо серед найбільших страждань для свого Ісуса. Тому призадумаймося сьогодні уважно над цим, з якою силою, з яким героїзмом страждали святі мученики й відвіля набирали вони цієї відваги та мужества.

О, Ісусе, небесний царю, святих мучеників володарю, допоможик і нам красу героїських подвигів пізнати і в потребі по цьому прикладові поступати!

О, Маріє, болюча мати, випрохай же нам цієї благодати!

Є мученики за святу справу батьківщини й її державности, за її розвиток і волю та вращу будучину і є Христові мученики, що постояли за славу Бога, за розширення християнства й евангелія та за справу Церкви. Як одні, так другі виявляли предивну велич героїства, перед яким з пошаною стоїть небо й земля. Щоби належно порозуміти героїство

святих мучеників, треба розважити, що переносили й як це чинили.

Якіж страждання приймали вони? „Найперше мусіли зоставити, втратити й віддати все те, що цінують і люблять люде. Між мучениками було чимало дуже богатих і знатних, великих і могутніх осіб. Коли хотіли полишитися християнами й бути вірними своєму Спасителеві, мусіли втратити ціле своє майно, все своє значіння й свою честь перед людьми, мусіли стати бідними, бідніщими ніж найбідніщий прошак; мусіли як рабівники й злодії воліктися до тюрем і судів та дати розшалілим людям глузувати й наругатись зі себе. А це чинили тисячі й тисячі радо — віддавали все, все ради Ісуса. Чи воно дрібниця? Колись приходило до цього в Хінах, що тим християнам, які не хотіли відректись своєї віри, палили їх доми, пустошили цвітучі поля та змушували до скитальства. Як булоб воно, колиб дали нам до вибору: або сповнити гріх — одректись Христа — або спалить наші хати, знищать поля, загарбають майно? Чи може вже якраз поступили ми інакше? Чи не образили ми свого Спасителя, щоби не зазнати малої, дочасної шкоди та щоби мати земну користь?“ (Schmitt).

Святі мученики мусіли зректись всіх радостей і приємностей. Передше було в них достатно, багато, стелилися перед ними всякі весолощі й роскоші, всякі догідности й розбавлення, одначе як справжні християне, а особливо як мученики мусіли розпрачатися з земними утіхами. І вони радо чинили це для Христа. А як часто ми покидали Спасителя, тратили ласку божу й небо задля нужденної пуетоти й задля марної, схлібної дрібноти?

Святі мученики мусіли задля Христа розставатися з батьком, дітьми, кривняками й приятелями. Перед століттями жорстокий англійський володар Генрик VIII. звелів свого канцлера (Thomas More), коли не хотів одступити від католицької віри й признати короля головою церкви, вкинути до тюрми, а потім убити. Перед страченням прийшли до нього до в'язниці жінка й дочки та прохали

його міцно, щоби не вщаслював себе й їх, щоби зверхно волив волю царя. Хоча важкий біль роздирав серце, але не захитався!

Св. Феліціта мусіла придивлятися, як убивали найжорстокішим способом її сімох синів, одного по одному. Що тільки терпить мати, коли її дитя хоре, чого не вчинилаб, щоб улешити йому болі, щоб уздоровити його? Щож мусіла витерпіти св. Феліціта! А одначе вона сама заохочувала своїх дітей, щоби по геройськи витривали в прийнятих муках і віддали радо своє життя за Христа.

Як часто знову зневажали ми Спасителя з любови до дітей, рідні й приятелів? „Чи не більше слухали ми голосу цього, що провадив нас до гріха, ніж голосу Ісуса, що заборонив нам грішити, що своєю ласкою хотів здержати нас від проступку?

Так мусіли мученики все покинути для Ісуса. Але це не було ще найпуще. Мусіли пройти найжахливіщі катовання й муки, найлютішу смерть, мусіли пройти муки, що, сказатиб, не видумав чоловік, тільки диявол. У Римі є церков, у якій змалювані різні катовання, що завдавано святым мученикам. Ці муки так страшні, що вже їх змалювання спричинюють жах і збентеження, а дехто й не може дивитися на образи“ (ibidem). Одних занурювано в кітлах кипучої смоли або оливи, одних повільно припікали огнем, живших каменували, заколювали мечами, одним зуби вибивали, сугави торощили, руки й ноги відтинали, кожу стягали. Таких страхіть і жахливостей, що перенесли на собі борці Христові й народні мученики, списано чимало. Прочитувати їх до кінця подрібно, уважно не всякий зможе. Декого з цих мучеників катовано не годину, не дві, не день, не тиждень, а довгий час. Одних омлілих, близьких смерті, відливали, а потім знову побивали.

Колиб хто терпів шалекий біль зубів, або мусів проходити важкі муки, а міг усе те віддалити від себе гріхом, брехнею, прокломом, проневеренням — чи багачко булоб таких, що витривалиб на правій дорозі? Чи ж иноді задля марниць не зневажувано

Бога? Святі мученики проходили без порівнання більше страждань ніж ми, а не спроневерювалися Ісусові ані одним гріхом; одною брехнею могли врятувати собі життя, одначе не чинили цього!

Вже на цьому слабкому, короткому проповідженню бачимо, що мусіли перенести божі герої, а тепер розважмо: Як вони перебували ці муки? Перевосили терпеливо, витривало, з повною відвагою й незахитаністю, з великою віддачею для Бога й батьківщини. Дехто думає, що мученича терпеливість — безділля. Ні, вони з запалом робили свою роботу, не зважаючи на жадні перепони, загрози й послідовні кари, бо були свідомі цього, що всякий терор і насилля — наглядне безсилля, штучне латання кривдою й несправедливістю. Терпеливо, значить тільки, що потідно, без захмарювань духа й без нарікань та відказів.

Св. Аннета мала тринадцять літ, коли вели її на смерть. Положивши свою молодечу головку під удар меча, збентежила цєю сміливістю навіть самого ката, що привик був до кривавого ремесла; ніяково стало йому вбивати це ніжне, любе, невинне дитя. Богацько з присутних плакало голосно, тільки Аннета була вповні спокійна й промовляла до ката: Вдаряй відважно, щоб я швидше могла прийти до могого Ісуса! Саме таку невстрашимість бачимо й на св. Димитрію; серед найлютіших торощень ребер і найжахливіщих проколювань не тратив рівноваги духа; думка про розширювання й зріст християнства кріпила його в цій останній, кривавій хвилині.

Святі борці Христові йшли радо і з захопленням на муки. Коли святого апостола Андрея провадили на місце страчення, він побачивши хресне дерево, до якого мав бути прибитий, вкликнув: „Витай, о, хресте, за яким я тужив уже довго!“ Св. Севастіян, на якого впало богацько стрілів, поки орошавлений повалився на землю, не був іще вповні мертвий; християне доглядали його й він підвівся. Одинока його жура була, що не довелось йому вмерти

за Ісуса. Коли вже подужав, пішов добровільно ще раз до судді й закинув йому безбожність. Тепер у-друге мучили його, але вже так, що поніс кроваву смерть.

Тут повинні ми спитатися: яке наше заховання в теріннях, хрестах і переслідуваннях? Чи горить у наших серцях запал пожертвовання для святої справи, для великого діла церкви й батьківщини? Чи приймаємо страждання за покаєння, задоситьучинення Богові? Чи бурі й хуртовини, що гудять над нами, еднають нас і зосередковують для величної мети? Чи відбудовуємо й справляємо пораження, спричинені нашим нерозумом, недбайливістю й важкими провинами? Чи для легкої наживи і вигідних переживань не зраджуємо Спасителя? Чи для якихось зисків не топтаємо божої, народньої й особистої чести? Хайже приклад мучеників освітить нам сьогодні наше життя!

Відкіляж набиралися святі борці такої сили й відваги та надзвичайного геройства? В 523 р. вкинув тиран Думаан одну матір разом з її синком до тюрми, бо вони держалися міцно віри Христової. Матір засудили потім на смерть через спалення, а дитя залишили. Тоді хлопчина почав плакати й кликати: „Я хочу теж бути мучеником!“ Здивований тиран запитався: „Ну, і ти хочеш іти на катовання?“ Відповів хлопчина: „Так! Бути замученим, значить, умерти з любови для Христа й ожити потім зараз на-ново“. Хто офірує себе Богу, цьому Господь подасть нове, вічне життя, вічну щасливість.

Мученики черпали своє геройство з глибокої віри в Спасителя, що повбіцав їм величаву небесну нагороду. Блаженні переслідувані за правду, бо їх є царство небесне (Мат. 5, 10). Блаженні, що плачете тепер, бо втішитесь (Лук. 6, 21). Блаженні ви, коли зненавидять вас люде й коли проженуть вас і зганьблять і рознесуть ім'я ваше, як нечесне, ради Сина Чоловічого. Зрадуйте у той день і звеселіться, ось бо ве-

лика нагорода ваша на небі (Лук. 6, 22—23). Євангелист Йоан так описує їх райські пишноти: Стоять вони перед престолом і перед Агнцем, зодягнені в білі одежі, а пальмові вітки в руках їх. Це ті, що прийшли з великого горя й випрали свої одежі й вибілили в крові Агнця. Не будуть більше голодні, ані жадні, ані падатиме на них сонце, ані ніяка спека, бо Агнець, що на середині престола, пастиме їх і водитиме їх до джерел вод життя й отре Бог усяку сльозу з очей їх (Об. 7).

Повідає св. Тома з Аквіну, що справедливий Бог уділяє мученикам перед усіма святими особливого відзначення. Подав їм своєрідню промінну корону, по якій пізнається їх як кровавих свідків Ісуса Христа, щоб їх як таких величати й прославляти по всі віки.

Ця глибока віра й небесна нагорода додавали їм сили й відваги переносити найлютіші страхіння мученичої смерті. Борючись за божі правди, пам'ятали на слова ап. Павла: Всі, що хочуть жити побожно в Христі Ісусі, будуть переслідувані (2 Т. 3, 12).

Далі подавала їм покріплення на кровавому шляху тісна сполука з Богом, зі своїм Спасителем. Тут лежить розвязка їх мужнього жертвоування.

Одного разу замучувано шестилітнього хлопчика. Йшов радо на місце страчення, коли сказали йому, що мусить умерти за Ісуса Христа. Коли наблизився, показали йому тіла батька й брата, яких повбивали вже; не заплакав, але приклянув біля мертвого вітця, розкрив спокійно свою ший під удар меча. В країні цього хлопчини засуджено на мученичу смерть через спалення тринадцятилітню дівчину. На страшному місці похиялася, погиналася, брала жарке вугілля і клала, наче вінець, на свою голову.

Ці діти не чинили цього тільки з власної сили, не черпали відваги з самих себе, але мусіли одержати від Бога особливе покріплення й ласку витрі-

валости. Так, ласка Божя доводила до найвищих вершин їх геройство. Без неї не моглиб перенести цього надміру терпіння з таким задоволенням і спокоєм. Тут мусіла вона ділати на них своїм повнотамним способом!

Тав і ми потребуємо в наших стражданнях і заморозних, хуртовинних подувах цієї великої підмоги, тобто ласки Божої. А деж її найти? В святих Тайнах і молитві; в тісній сполучі зі Спасителем, що головно чиниться як найчастішим приступуванням до божого стола, з чого зринає праведність життя. Святі борці намагалися всіми способами прийти в самий день мученичої смерті причастя, щоби покріпитися Господньою поживою й піти сміливо на стрічу катованню. Коли й ми хочемо відважно боротися й відважно терпіти, мусимо часто і з належним підготованням приступати до Господнього стола, де „завітає цей до нас, що покритиляв святих мучеників; Ісус буде в нашому осередку, Ісус буде біля нас, Ісус помагатиме нести нам хрест“ (ibidem).

„Нічо в світі не може бути хосенніше, ніж причастя. Предвічний Отець оддав у посідання Ісусові всі свої багатства; тож коли Ісус через святе причастя вступає до душі, приносить з собою безліч скарбів з усяких ласк“ (Лігорі).

Святі мученики находили силу в молитві. Серед найстрашніщих катовань молилися й кликали до Бога: „Господи Ісусе, прийми мойого духа!“ Тому й ми повинні молитися часто і з найбільшою побожністю, головно „в боротьбах і тіснотах та годинах мучеництва. Багатство молитви спровадить багатство ласки, а при багатстві ласки зможемо кликнути з Апостолом: Усе зможу в тому, що мене крінить“ (Фил. 4, 13 — Toussaint).

Святі мученики находили мужність на терновому шляху в прикладі Спасителя. Серед бурхливого моря терпінь уявляли собі розпязтого Ісуса, а злучуючи свої болі з його болями, легче переносили своє мучеництво.

Під кінець кріпило святих мучеників поглянення на небо й на вічність. „Коли поганські судді пообіцювали їм земні радощі й роскоші, якщо згрішать, тоді говорили вони: Земні втіхи — дим і пара, пролетять швидко й принесуть нам вічні терпіння. А коли загрозували їм найжахливішими муками відповідали: Муки й терпіння цього часу короткі, а принесуть нам обильні, вічні радощі — Сюди, до неба, на вічність, споглядаймо також і ми! Кільки нуждаються й терплять світові люде, щоби призбирати собі майна — а вічні скарби й радощі неба не малиб бути варті цього, щоби для них потрудитися, щоби дещо за це перетерпіти? Коли манять нас до гріха власні пожадання й лихі люде, коли пообіцюють нам утіху й роскоші, тоді подумаймо: Втіха коротка, біль довгий. Короткі радощі, вічні терпіння! Коли нас переслідують, коли інші терпіння придавлюють нас майже до землі, не впадаймо в одчай! Будьмо відважні й берім собі до серця: Короткі терпіння, вічні радощі! Коли прийде година смерті, тоді вже не заподіє нам нічого усе те, що тепер нуждає нас і мучить, тоді радше зрадіємо, що ми терпіли для Бога. Бо кожний терен на цьому світі стане рожею в небесному вінці, а кожна сльоза терпіння для Ісуса — стане жемчугом у небесній короні“ (Schmitt) Зрадника батьківщини й її державности та незалежности обсіпають вороги швидко проминаєми ласками, але незабаром спочине на ньому тавро ганьби й сорому предовгої, невмиручої історії по всі грядучі покоління. Саме так і з небесною батьківщиною, з цією ріжницею, що тут за коротку приманливість зради простягнеться томляче осоромлення й терпіння по всю вічність.

Не забуваймо ніколи, що хресна дорога одинокий шлях, що веде до Бога! Без боротьби й терпіння не має дочасного й вічного спасіння. Хай світить перед нами, затомленими, замученими синами, ясна, висока мета, що поставлена біля Ісуса Христа!

О, Маріє, о, св. мучениче Димитріє, вітайте повсякчасно над нами й допоможіть нам прямувати Вашими слідами, щоб оминула нас погубна неволя, а зринула тут і по смерті гарна, розсвітла доля! Амінь.

Собор святого Архистратига Михайла й прочих безплотних сил.

Видіх сатану яко молію є небес-
спадши (Лук. 10, 18).

Велика річ — могутня опіка й справжнє приятельство. А це находимо в св. Михайла й інших анголів. Читаємо в пророка Даниїла, що немає нікого, хто допомогав би так у боротьбах і потребах, окрім Михайла (10, 21), а в псалмі Давида сказано: Бог зведе анголам берегти тебе на всіх дорогах твоїх (90). Тому при їх святі варто дати відповідь на ці питання: Чому повинні ми св. Михаїла особливо почитати й чому з особливим довірям маємо його помочі вживати?

Предвічний Боже, хай же твоя ласка нам допоможе, святі вчинки розважати, щоб і ми під покровом твоїх небесних сил могли повсякчасно стояти!

З нагоди перемоги біля Прізрену видав болгарський атаман цей наказ до армії: „Хоробрі офіцери, підстаршини й жовнірі! Пронятий одушевленням для ваших казкових, збройних подвигів, складаю поклин перед вашими непереможними прапорами, висловлюю вам сердешну подяку й мое найглибше признання за хвальне справування, в якому ви сповнили свій обовязок супроти дорогого, найвищого проводаря й супроти багатолубленої батьківщини та бажаю вам іще славніщих і світліщих подвигів для окончного тріумфу нашого діла“.

Освічені, культурні народи вельми шанують цих, що боролися відважно за свою батьківщину, що наставляли свою грудь під ворожі стріли, що не вжахнулися тяжких, невольницьких кайдан, що віддали все, що мали найліпшого, для кращої долі своєї кра-

їни. Оточують з великою пошаною їх могили, ставлять їм гарні памятники; збираються на сходини й тут згадують про геройські їх учинки, про покладені заслуги, про принесені жертви; покріпляють себе й прислухуються до їх повликів. Видиться, що розпадаються могили, що підводяться борці й проголошують свою правду. Родимці еднаються під полишеним прапором, завірюють висловленим гаслом, стають у ряди й трудяться невтомно для добра батьківщини.

Тож коли ті, що боролися за розвиток нашої земної батьківщини, заслугують на повну пошану, на повне довіря до себе, кількиж вартіщі відзначення, великої пошести, великого вшановання, великого завірення ті, що пішли в бій за небесний Єрусалим, за вічну країну, за небесну батьківщину. Найздатніший такий борець — св. Михаїл. Проти кого боровся він? Проти сатани Вельзевула, що був головою анголів, найвеличнішим, найзвершенішим створінням, „повнотою мудрости, вінцем краси“, що пробував „у божому раї, прибраний блискучими, дорогими каміннями“, що „без хиби були поступки його з того часу, як створено його“ (Єзек. 28, 12, 15). Та він не хотів зоставатися „на святій, божій горі й ходити серед огняного каміння“, серед чудової пишноти, дякуючи Богові за безконечні дари, за великі ласки, тільки заговорив у своєму серці: „Взійду на небо, над божими зорями престол мій поставлю, засяду на горі завіту, на краю півночі, взійду на височини хмарні, зрівняюсь з тим, що Всевишнім зветься“ (Іс. 14, 13—14). Вельзевул забажав скинути Бога з престола й засісти на його місці. Свої думки й наміри розкриває перед хорами анголів. Зворохобилися проти Господа. Тоді виступив як борець за божу справу св. Михаїл, закрів цих, що не перейшли під прапор Вельзевула й з огненным покличком: „Хто як Бог?“ пішов у бій проти спроневерців і скинув їх разом з проводарем у неколкої прірви. Розвіялись гордощі — „в пекло провалились“ (Іс. 14, 11). Зрадники позбулись неба, своєї багатой батьківщини й стали страхіттям для себе та для всіх, що дивитисьмуть на їх.

Цєю обороною небесної країни, цєю горячою боротьбою за божі права й незахищеною вірністю придбав собі св. Михаїл значні заслуги. „Бо коли заслуги Павла або Франціска Ксаверія так великі задля цього, що навернули велике число невірних, то мусить теж бути дуже помітна заслуга св. Михаїла, що вдержав у вірності до Бога багатько мільонів ангелів, які, колиб були людьми, залюднилиб цілі світи“ (Pottgeisser). За це наділив його Господь високим одзначенням, поставив головою ангелів; оддавав йому важні доручення й важні завдання: під його опіку поставив у старому завіті синагогу і весь ізраїльський нарід, щоб обороняв у небезпеці й рятував перед ворогами та вдаремнював забіги сатани, що бажав припровадити всіх до ідолопоклонства віднайденьям могили Мойсея,

„Та не тільки синагога й вибраний нарід у старім завіті були повірені його особливій опіці, але також у новому завіті поставив Бог під опіку Михаїла своєю Церквою, значить, наймилице, що мав на землі, основавши її потом, трудом і кров'ю свого Сина. Чи це все не вказує доволі, як високо стоїть св. Михаїл у Бога й як дуже відзначає його Господь перед усіма ангелами?“ (ibidem).

Тож коли Бог прославив так високо цього борця, цього героя небесної країни, даючи йому чудодійну силу, то в цьому наглядна вказівка, що й ми, християне, маємо обов'язок величати й почитати його. І справді св. Михаїл зазнавав великої пошани від давня в християнських громадах. Свідками цієї пошани церкви, чимало престолів, багатько побожних товариств його імени. Наші предки по всій Україні ставилися теж до цього героя з належним почитанням і незвичайним довірям в його силу підмоги. Його образ носили козацькі війська на своїх прапорах і хоругвах. Бажали його мати по своєму боці у воєнних походах і боях. Не полишаймося й ми позаду нашої старовини, віддаваймо йому належну честь, звертаймося з повним довірям у всіх пригодах і лихоліттях. Як у Оливному саді потішав засумованого й згорюваного Христа ангел, так теж подає св. Михаїл невидимим

способом у схвильовані серця розраду й потіху цим, що його знають і почитають.

Св. Михаїл обороняв небесну батьківщину для всіх людських поколінь; не дав її повизити і притемнити зрадному, гордовитому ворогові. Та він хоче й нас привітати в цій країні щастя, тимто радо прийде нам з підмогою у вьому тому, що спинягме нас на дорозі до неї. Адже він любить нас невисловленою любов'ю задля на його тісного споріднення з Ісусом Христом. Колиж любить нас, то бажав нам добра, хоче нашого спасіння. Як велика в ньому ненависть до сатани, цього відвічного божого ворога, так велике теж бажання за нашим спасінням. „Ця ненависть проти Вельзевула справляє, що йому не лежить нічо так на серці, як ударемнити його пляни, що прямують до того, щоби погубити нас і вічно нещасливими зробити, то немає він більшого бажання, ніж це, щоб удариликого вчинити нещвидними й допомогти нам до спайння“ (ibidem). Він іще й тому бажав нашого врятовання, бо Господь оддав під його опіку свою церкву, а ми членами її, тож душа кожного з нас стоїть під його покровом.

Як бачимо, св. Михаїл хоче нашого спасіння й може нам підпомогти в його придбанню, бо Бог подає йому незвичайну силу задля великих заслуг, великої його святости й вірности. Дальший привід нашого впевнення що-до підмоги є високий його уряд. Кому Бог доручав важне завдання, обезпечує його всіма засобами, потрібними до управи. Уряд, що Господь доручив св. Михаїлові — це опіка, патронат над Церквою. „Під його покровом стоїть не поодинокі громада або поодинокі єпархія, тільки вся Церква з усіма своїми громадами й єпархіями. Йі має він берегти проти невгаваючих, страшних находів сатани й цілого пекла. Добро, успіх і розвиток усієї Церкви повірені йому. Яке величезне завдання! Яка могутня сила потрібна до цього! І цю необмежену силу справді вділив йому Бог. — Коли отже св. Михаїл з одного боку не бажав нічого так горячо, як помогти нам, а з другого боку має силу до цього,

коли хоче допомогти й може допомогти, чиж не повинні ми мати повне довіря до його?» (ibidem).

Так отже пізнали ми, що св. Михаїл незахитаною вірністю супроти Бога, великою любовю до небесного Сіону й небесної батьківщини, великою святістю й розторощенням сил сатани, сил темряви придбав собі в свого Творця неминаємі заслуги й високі відзначення; пізвали ми далі, що йому доручувано важні завдання оборони, підмоги й перемоги в скрутних хвилях боротьби з лихом; вирозуміли теж, що коли Бог наділив його почесними й пошаною, то й від нас належиться йому почитання; під кінець дійшли ми до цього, що в його велика могутність і щире бажання допомогти нам у недолі, тим то ялося покласти в йому свої завірення; він бо хоче нашого врятування й спасіння з огляду на наше споріднення з Христом, з огляду на його ненависть до сатани й безмежню любов до нас, що стоїмо під його опікою й патронажем.

Коли так, мусимо ми теж прибиратися його чеснотами й праведними ділами; мусимо позаходитися, щоби не розривалися звязки між Богом і нами; мусимо стояти крівко при св. вірі й євангелію, при нашій церкві й нашому обряді; мусимо відпихати й перемогати всі ворожі наступи й лиха та додержати вірности супроти Бога в нас самих, у наших ріднях і цілому нашому народі; мусимо подбати, щоби ширилося між нами царство праці, царство науки й світла. Хто хоче свою достойність зберегти й не віддалятися від назначеної мети, мусить стати до боротьби з усім, що спротивне волі божій. Боротьба повинна йти за слушні добра й уліпшення, а головню не повинна вона оминати царя дүші. Де на цілій лівії людського життя відступ од Бога, де спрямовано всі зусилля до хмарного самолюбства й до кривдного зверхнього розвитку, а зіставлено дүшу, там довершуватисьмуть страхіття й жахливости, яких безліч сьогодні на землі. Не доторкаймося їх, не вказуймо пальцем на них, вони надто свіжі, надто наглядні для всякого! Св. Михаїл проводар духової боротьби, твм то мусимо в цей бік повертати свою зу-

важність, а все инше розкриється і вкаже, куди йти й що чинити. „Мусимо попрацювати над цим, щоби раз нарешті приборкано дикі живла в людському осередку, що як лихі духи руйнують завжди знову це, що створили розум і любов. Побороти нагальности в нашому власному серці — воно пильніше, ніж будови тунелів і всі нові електричні винаходи. Коли люде стануть дикими звірями, що допоможе їм тоді, коли зможуть телефонувати з Берліна до Парижа, їздити автомобілями й мати центральне ogrівання? Придивімся по світі, як попри електричні світла веде завжди своє ремесло найтемніща жадоба й як народи попри всі пароходи й телеграфи не можуть стерпіти себе, поки тижнями взаємно не побиваються й бомбами не розривають свого тіла?»

Хінський дипломат сказав раз, що він помітив, що європейці попри свої залізници й готелі не стали ліпшими.

Всіми своїми винаходами можуть тільки десять разів більше шкоди вчинити, ніж инші вароди. Чи не має він слушности?

Неодин дав би багацько за це, колиб міг стати паном над своїм дикунством — тільки лихо, що не знає, як це вчинити. Як міцно треба опалювати котел, щоби не експльодував, кільки муситься випустити пари з вентиля, щоби льюкомотива йшла швидше або поволіше — це докладно вираховано й завважено. Але як справуватися з чоловіком, щоби не експльодував, та як треба пильнувати самого себе, щоби не стратити рівноваги, й по чім можна помітити, що ми в небезпеці — цього всього ще не прбстежено й не продумано.

Бачимо щоденно, які чудові діла звершає для нас сила природи, коли кермує нею розум і передбачення, а які чинить спустошення, коли полишена сама собі — але не думаємо про це, що великого могло стати з нашого життя й кільки щасливійші моглиб ми бути, колиб схотіли нашим пожаданням і пристрастям повернути тільки половину цієї призадуми й міркування, що віддаємо приборканню инших сил природи. Сьогодні маємо велику науку, як

добувати електричну силу, як її зберігати, як перемінювати її в рух і працю, але як поводитися з великими силами людської душі, як вони зринають і зростають, як їх можна зібрати й використати до цього, щоби посувати чоловіка наперед, замість щоби вони руйнували його й других — про це немає ще знання.

Тепер роблять великі спроби, як визволити цю нагальну силу, що лежить у динаміті, щоби зараз не експлюдувала, тільки поволи розвивалася, щоби потім можна використати її, замість пари. Але як повести це, щоби визволити цю нагальність, що лежить у людській волі й пристрастях, і покермувати нею так, щоби не марнувалася в диких вибухах, але під панованням розуму чинила шляхотну роботу й служила життю духа — над цим не хоче ніхто ломити собі голови.

Подумаймо раз про це, як є з нами по вибусі гніву. Ми зовсім знеможені, а одначе не осягнули нічого, але навпаки, замотали все ще більше. Воно так, як руйнуюча повінь з гір, насипала каміння й піску на сади, поля, та порозривала всі дороги. Що чинять люде проти повені? В деяких краях стоять безрадно з немудрими обличчями й полишають усе, як було. В інших країнах скликають інженірів, регулюють ріку й лаштують тами. Стараються про це, щоби вода зараз на початку могла поділитися та щоби найшла опір, коли удар иноді несподівано великий. Так приборкується нагальність природи продуманнями й способом та повертається її до доброго. Чомуж не поступати так в пристрастях? Чому повинь незупинно має заливати сад любови? Де інженіри самоопановання? Як розділити пристрасти зараз при джерелі? Які думки покласти за тами, коли нагальний приплив? Поперед усього треба собі прояснити, що нагальністю й грубоватістю осягається противне, чого бажається. Зуважністю й добротою придбаємо більше, ніж гостротою“ (Foerster).

Одначе навіть самого знання, що треба чинити, за мало. Тут потрібна боротьба з усім, що лихе, що

спротивне волі божій; боротьба з нахилами, навичками й язиком, боротьба з окруженням і присудами долі. Без боротьби, без труду й витривалости немає нічого.

Як довго пробуваємо в земній мандрівці, так довго виставлені ми на нещастя, ворожі пакости, так довго лютій вихор вибиває добре зерно на нашій ниві, так довго лихо постигає проти нас. Життя — це повсякчасна боротьба з супротивними силами. Нераз-не-двічі давонять над нами алярмні дзвони. Бережімся! Кому любя небесна країна, хто не хоче бачити хати своєї душі в руїні, хай стає в ряди борців божих, хай ступає слідами св. Михаїла, хай іде сміливо в бій проти всього, що зводить його з правої дороги. З покликом: „Хто як Бог!“ борімся за Ісуса Христа, борімся за нашу св. церков, за любу нашу батьківщину, борімся за правду божу й за небесну країну!

Коли загудить бурхлива хуртовина, не впадаймо духом, ливім під прапор св. Михаїла, бо він хоче нас зарятувати й може нам допомогти.

Попрохаймож сьогодні цього великого Переможця, щоби заніс перед престол Всевишнього наші благання й своїм заступництвом причинився до припинення хвилюючого лихоліття, щоби Господь не позабув, не покинув нас на довгий час...

Господи Боже, як же нам приниженим Тобі пісень співати? як же нам у неволі Тебе вихваляти?

Та Твоє милосердя широке, просторе, наче те синє море — вменши наші злидні, вменши наше горе!

Допоможиж нам усі народні сили до праці зібрати й могутні заборона, могутні твердині належного розвитку збудувати, щоб і ми могли в рядах великих, культурних народів стати!

Ми віруємо, що твої пророки й для нас писали, до нас кликали й нас напаминали:

„Сім раз у день свою батьківщину згадаймо, сім раз у день до неї повертаймо, сім раз у день за неї небо вмоляймо, бо тільки її чарівні, таємні звиття дають людині справжнє життя!“.

Боже, Боже, Тобі визнаємо, що свою батьківщину любимо, цінуємо, що для неї все найкраще, все найліпше заохочуємо!

Боже, Боже, Тобі повб'їцяємо, що все для батьківщини звершимо, всього доконаємо:

Не дамо спати очам нашим, ні дрімати повікам нашим, ні не припочинемо біля жадної слави, поки не виволомимо своєї держави!

Спогадай же Господи, що з нами сталося, зглянься, придивися, яким смутком наше серце залялось!

Ти нас до себе приверни, нашу долю обнови і всі наші змагання щодрою правцею поблагослови!

Зміст:

	Стор.
Введення Пресвятої Богородиці в храм: Про важність виховання і його завдання	5
Святого Отця нашого Николая, Архієпископа Мир Ликийських, Чудотворця: Про християнське милосердя — воно висока чеснота, наказана Богом, доручена святими, а надто й хосенна	15
Непорочне зачаття Пресвятої Богородиці: Що нам говорить винішне свято?	25
Різдво Господа Бога й Спаса нашого Ісуса Христа: Приходить дитя оснувати царство любови, милосердя й пощановання людської достоїнсти	35
Собор Пресвятої Богородиці: Про надію — три її категорії: слухну, безпідставцу й немудру	44
Святого Первомученика й Архидіякона Стефана: Всі християне мусять у деякій мірі бути мучениками	55
Наіменовання Господа нашого Ісуса Христа (Новий рік): Про час і вічність	64
Святе Богоявлення Господа Бога й Спаса нашого Ісуса Христа: Про св. Тайну хрещення — що ми тут прийняли та що Тройці пообіцяли	73
Трьох Святителів: Василя Великого, Григорія Богослова і Йоана Золотоустого: Всі повинні стати святими, всякий в своєму призванню й своєму стані	81
Стрітєння Господа й Спаса нашого Ісуса Христа: Ісус — світло світа	90
Благовіщення Пресвятої Владичиці ношої Богородиці й присно Діви Марії: Марія — наша правдива мати; наші дитячі обовязки супроти неї	98
Велика Пятниця: Що Христос терпить і з якого приводу?	107
Неділя Пасхи: Чи ми справді воскреснемо? Як воскреснемо? До чого це воскресення повинно нас побуджати?	114
Світлий Понеділок: Найкращий овоч Христового терпіння й воскресення — мир — троякий мир: Мир з Богом, мир з ближніми й мир людини з собою	123

Світлий Второк : Наближується вечір до нашого життя, до цілого його буття та що нам чинити, щоб Ісус був з нами	132
Вознесіння Ісуса Христа : Пробування Ісуса з нами й по вознесінню	141
Неділя Пятидесятниці : Про важність сходу св. Духа; його благословенне діяння на Апостолів і взагалі на християн та що нам чинити, щоб його дарів і підмор- доступити?	149
Празник Пресвятої Тройці : Найвеличніша таємниця св. Віри. Явища в природі, що влекшують зрозуміння її. Що ми прийняли від трьох осіб божих?	158
Празник Пресвятої Евхаристії : Початок цього празника й на- мір святої церкви, ради чого встановила цей похід	166
Різдво чесного й славного Пророка, Предтечі й Хрестителя Іоана . Св. Іоан — Ангел у своєму життю; пророк у нав- чанню й діянні, а мученик у своїй кінчині	175
Святих славних і всехвальних, верховних Апостолів Петра й Павла : Вони вибранці божої ласки й великі герої мученичої смерті	184
Преображення Господа й Спаса нашого Ісуса Христа : Завдання людини стреміти до звершеного переображення свого життя, щоби з хмарних низин завітати до світляних, небесних вершин, тобто до місця всякого добра	193
Успення Пресвятої Владичиці нашої Богородиці й присно Діви Марії : Марія найліпша провідниця для кожного з нас	201
Різдво Пресвятої Владичиці нашої Богородиці й присно Діви Марії : Величність народження Марії й обильне благо- словення, що принесло воно світові	209
Водзвиження Чесного й животворячого Хреста : Хрест — на- мятник любови Ісуса до людства; знак перестороги проти гріха й дороговказ, як вести життя, щоби дійти до неба	217
Святого Великомученика Димітрія мироточця : Сила й героїство святих мучеників у стражданнях і відкілья набирали вони цієї відваги та мужества	224
Собор святого Архистратига Михаїла й прочих безплотних сил : Чому повинні ми св. Михаїла особливо почитати й чому з особливим довір'ям маємо його помочі взивати?	232

7

